

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน
บนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

The Develop their Potential and opportunities to Learn of the youth
on the high plains in tak Province

โดย

พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร

ดร. วีระ จุฑาคุปต์

นายอำนาจ ทาปิน

หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วัดท่านา จังหวัดตาก

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๐

ทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760319

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน
บนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

The Develop their Potential and opportunities to Learn of the youth
on the high plains in tak Province

โดย

พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร

ดร. วีระ จุฑาคุปต์

นายอำนาจ ทาปิน

หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วัดท่านา จังหวัดตาก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๐

ทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760319

(ลิขสิทธิ์เป็นขอมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Develop their Potential and opportunities to Learn of the youth
on the high plains in tak Province

By

Phramahajakkaphan jakawayo

Dr. weera juthakupt

Mr. Amnaj thapin

Academic Resource Center Buddhachinaraj Buddhist College,

Tha Na Temple, Tak Province

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2560

Research Project Funded by Mahaculalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760319

(Copyright by Mahaculalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานวิจัย:	การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก
ผู้วิจัย:	พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร (นระวะแก้ว)
ส่วนงาน:	หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านา จังหวัดตาก
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๐
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตากมีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ๒) เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ซึ่งผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายดังนี้ กลุ่มเป้าหมายเชิงประมาณ คือกลุ่มเยาวชนที่อาศัยอยู่ใน ๕ อำเภอ คือ อำเภอ วังเจ้า อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง และอำเภอพบพระ ของจังหวัดตาก จำนวน ๒๕๐ คนโดยใช้ตารางการเปรียบเทียบของเครจซี่และมอร์แกน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์โดยการ workshop เป็นกลุ่ม และสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มตัวอย่างเพื่อสร้างแกนนำ จำนวน ๔๕ คนโดยแบ่งกลุ่มดังนี้ คือ กลุ่มการจัดการศึกษา ๕ คน กลุ่มนักสังคมสงเคราะห์ และสังคมวิทยา จำนวน ๕ คน กลุ่มจิตวิทยา จำนวน ๕ คนและกลุ่มนักกฎหมาย จำนวน ๕ คน และเยาวชนอีกจำนวน ๒๕ คนใน ๕ อำเภอ

ผลการวิจัยพบว่า**ผลการวิเคราะห์** การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.06$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน

๑) **ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้**การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.25$)

๒) **ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา**การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.09$)

๓) **ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ**พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.04$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

๔) ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๒.๘๗$)

ผลการวิจัย พบว่าการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ๔ ข้อคือ ๑) ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ โดยให้มหาวิทยาลัยที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์หรือราชประชานุเคราะห์ที่ตั้งอยู่ ร่วมกันแจ้งข่าวสารไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เกิดในการมีส่วนร่วมในการคัดกรองเยาวชนส่งเข้าศึกษาต่อใน ๒) ควรขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น และลดภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อของ นักเรียน ๓) ควรเพิ่มบทบาทและให้ความสำคัญครูแนะแนวซึ่งมีความสำคัญกับนักเรียนมาก โดยครูแนะ แนวควรชี้แนะวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน ให้ความรู้ด้านการศึกษาได้ แลกเปลี่ยนทัศนคติเรื่องความสำคัญของการศึกษาโดยเน้นเรื่องสิทธิการเข้าถึงสิทธิและโอกาสของนักเรียนทุกคน ๔) ควรมีกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพหลายด้าน ได้แก่ การศึกษาสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชนเป็นการสร้างองค์ความรู้ มีการประสานงานกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย สถานศึกษา หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาศักยภาพสำหรับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ๑๐ ข้อคือ ๑) ต้องปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และจะต้องสร้างความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ๒) ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้คำนึงถึงความเสมอภาค และความเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียน และสถานศึกษา ๓) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของภาคสังคมทุกระดับนับตั้งแต่ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้กำหนดนโยบาย และสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง ๔) ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา ทั้งในด้านคุณภาพครู หลักสูตร และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในทุก ระดับและทุกประเภทของการศึกษา ๕) สร้างนวัตกรรมและสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้คนทุกกลุ่มทุกวัย ควบคู่กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในทุกประเภท รวมทั้งส่งเสริมการรัก การอ่าน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น ๖) ควรส่งเสริมให้เกิดจริยธรรม ตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความเสมอภาค การทำประโยชน์ต่อสังคม และการสร้างจิตสำนึกที่ดีผ่านกระบวนการอบรมเยาวชนที่เหมาะสมกับวัย ๗) ส่งเสริมการยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง สนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากร ทางการศึกษาในสาขาที่ขาดแคลน และจัดให้มีครูเพียงพอในทุกห้องเรียนและศูนย์การเรียนรู้ ๘) สร้างจิตสำนึกของสังคมและชุมชนให้มองเห็น เข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการศึกษา มีกิจกรรมและกระบวนการเพื่อส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่อการศึกษาในด้านต่าง ๙) สร้างการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเข้ามาร่วมกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาทั้งเรื่องหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล ๑๐) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทั้งในและนอกสถานศึกษาและเน้นการมีส่วนร่วมการทำงานอย่าง เป็นหนึ่งเดียวเตรียมครูให้เป็นผู้นำในวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง โดยให้ครูได้ออกแบบการพัฒนาดตนเอง นำสู่การปฏิบัติ และประเมินความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเองได้

Research Title: The Develop their potential and opportunities to learn of the youth on the high plains in tak province

Researchers: Phramaha Jakkaphan jakkawaño (nawakeaw)

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Academic Resource Center Buddhachinaraj Buddhist College, Tha Na Temple, Tak Province

Fiscal Year: ၂၀၂၀/၂၀၂၁

Research Scholarship Sponsor: Mahaculalongkornrajavidyalaya University

Abstract

Research on the development of visual and educational opportunities of the youth on the Highlands in the province of Tak has three objectives: ၁) to study the youth education opportunities on the Highlands area in Tak Province ၂) to develop the educational potential of the youth in the province of Tak. on a plateau area in Tak province, where researchers used a combination of research patterns by targeting the following audiences: A group of people who lived in the ၃th district, Amphoe Wang Chao Mae Sot, Amphoe Mae Ramat, Amphoe Tha Song, and the District of Tak Province. ၂၀၂၀ Qualitative research uses the interview by the WORKSHPO group and interview Yaowotnoklum samples to create a leading core. The number of ၃၃ people divided by the group is the management group of five people, Social welfare Group and Society of five groups of psychology. Five people and a group of ၃ lawyers and ၂၃ youth in five districts

The results showed that the analysis results Developing potential and increasing opportunities for youth on the highlands in all ၃ areas, namely, the creation of learning resources To increase educational opportunities Career guidance And the development of teaching and learning shows by means of mean and standard deviation, found that the development of potential and increasing opportunities for youth on the plateau The overall picture is at a moderate level, with an average value of (= ၈.၆၆) when classified in each aspect

၁) In terms of creating learning resources, developing potential and increasing opportunities for youth on the plateau In the aspect of building learning sources in the middle level, the average value was (= ၈.၂၃)

၂) In terms of increasing educational opportunities, developing potentials, and increasing opportunities for youth on the highlands in general, they are at a moderate level, with an average of (= ၈.၀၃)

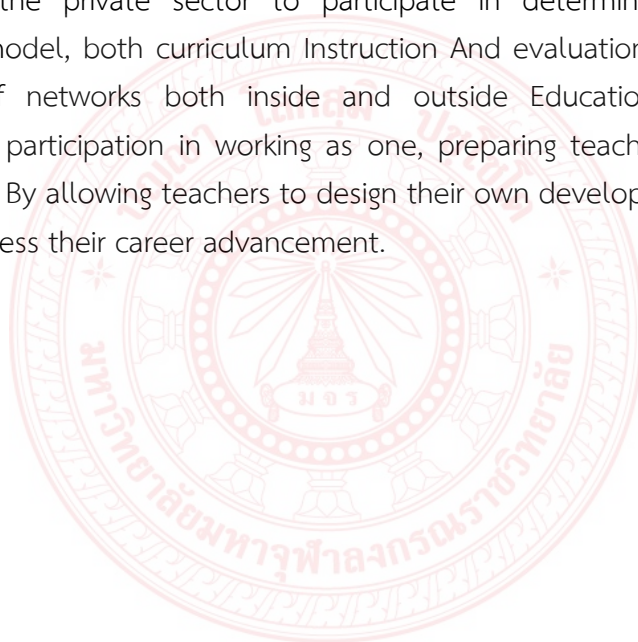
๓) In career guidance, it was found that Developing potential and increasing opportunities for youth on the plateau In the aspect of career guidance, in general, it was at a moderate level, with an average of (= ๓.๐๔). When classified by item, it was found that the development of potential and opportunity for youth in the highlands had an opinion level. With moderate

๔) In the development of teaching and learning management, it was found that Developing potential and increasing opportunities for youth on the plateau In the aspect of development of instructional management, the overall picture was at a moderate level with an average value (= ๒.๘๗)

The result of the research shows that increasing the opportunities for youth education on the plateau can be summarized into ๔ points as follows:, ๑) Public relations should be increased By having the university in the study area having a school Welfare or Ratchaprachanukroh is located Sharing the news to the Educational Service Area Office, the government agency, the sub-district administration organization To enable participation in screening, sending youth to study in. ๒) Should expand educational opportunities at the local level. ๓) should increase the role and importance of the guidance teacher which is very important to the student, the guideline teacher should guide the analysis of student behavior, give educational knowledge, exchange the attitude about importance Of education with an emphasis on the rights to access rights and opportunities of all students. ๔) There should be activities to train the potential development in many areas, including the study of children's rights Human rights are the building of knowledge. There is coordination with the target group schools, educational institutions, local government agencies.

The result of the research shows that the potential development for youth on the plateau, which can be summarized into ๑๐ issues, namely. ๑) must improve the educational management in order to achieve the standards set and must create the satisfaction of the parents, the community and Society. ๒) There should be budget allocation to ensure equality And suitability according to the special needs of students and educational institutions. ๓) The development of the quality of education must create a shared responsibility of the social sector at all levels, from the parents, the community, the policy makers. And educational institutions that directly affect students. ๔) Promote educational reform. Both in the quality of teachers, curriculum and the use of educational technology at all levels and all types of education. ๕) Creating innovation and a lifelong learning society Create learning opportunities for people of all groups and ages. Along with the development of learning sources in every category As well as promoting reading love Learning foreign

languages and dialects. ๖) Ethics should be promoted Awareness of rights, duties, equality, benefit to society And creating good conscience through the youth training process that is suitable for ages. ๗) Promoting the promotion of teacher status to higher professions Support the production and development of teachers and educational personnel in areas that lack. And provide enough teachers in every classroom and learning center. ๘) Raise awareness of society and communities to see, understand and participate in education. There are activities and processes to promote and create community awareness to be responsible for education in various fields. ๙) Create participation at the area level By focusing on the participation of parents of communities, schools, local administrative organizations Government agencies and the private sector to participate in determining the educational management model, both curriculum Instruction And evaluation. ๑๐) Promoting the construction of networks both inside and outside Educational institutions and emphasize the participation in working as one, preparing teachers to be leaders in their profession By allowing teachers to design their own development Put into action And able to assess their career advancement.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในจังหวัดตาก The Develop their potential and opportunities to learn of the youth on the high plains in tak province ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ เพราะได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยจึงขอกราบขอพระคุณพระครูโกวิทบุญเชตบุญเขต รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้เมตตาออกหนังสือแนะนำในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ทำงานวิจัยชิ้นนี้ และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้การแนะนำในการปรับปรุงงานวิจัย เจ้าของพื้นที่ที่ได้อำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และต้องขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลที่ไม้อาจกล่าวถึงได้หมด ที่มีความจำเป็นสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ จากแหล่งข้อมูลต่างที่ไม้อาจกล่าวเอ่ยนามไว้ในนี้ได้หมด

สุดท้ายที่คุณค่าประโยชน์ ไต้อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยของน้อมบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่ ครูบาอาจารย์ ญาติสนิทมิตรสหาย ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนทุกด้านรวมทั้งบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ร่วมกันสรรสร้างงานวิจัยเล่มนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร และคณะ

๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	๕
๑.๓ ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	๕
๑.๔ ปัญหาการวิจัย.....	๕
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
๑.๖ กรอบแนวคิด.....	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้จางานวิจัย.....	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๙
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษา.....	๑๐
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา.....	๓๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง.....	๔๗
๒.๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ (มาตรา ๔๙, ๕๒ และ ๘๐(๓)).....	๕๕
๒.๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๔๕ (มาตรา ๖,๑๐,๑๑,๑๕,๑๗).....	๕๖
๒.๖ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.๒๕๔๕ (มาตรา ๑๒).....	๕๗
๒.๗ พันธสัญญาตามที่ประเทศไทยเป็นภาคีขององค์การสหประชาชาติ ได้รับรองอนุสัญญา.....	๕๗
๒.๘ มติคณะรัฐมนตรีในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่ไม่มีหลักฐาน ทะเบียนราษฎรและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย.....	๕๘
๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕๙

บทที่ ๓	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	๖๓
๓.๑	รูปแบบการวิจัย.....	๖๓
๓.๒	พื้นที่และละผู้ให้ข้อมูล.....	๖๔
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๖๗
๓.๔	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๙
๓.๕	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๙
๓.๖	การนำเสนอผลการศึกษา.....	๗๐
บทที่ ๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๑
๔.๑	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๗๑
๔.๒	ผลการวิเคราะห์.....	๗๔
๔.๓	ผลจากการสัมภาษณ์ (workshop).....	๗๙
๔.๔	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้.....	๙๗
๔.๕	ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	๙๙
๔.๖	สรุปองค์ความรู้.....	๑๐๒
บทที่ ๕	สรุปและอภิปรายผล.....	๑๐๕
๕.๑	สรุปผลการวิจัย.....	๑๐๕
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๐๗
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๑๑๔
บรรณานุกรม.....		๑๑๘
ภาคผนวก.....		๑๒๒
ภาคผนวก ก	บทความวิจัย.....	๑๒๓
ภาคผนวก ข	ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์.....	๑๔๕
ภาคผนวก ค	หนังสือราชการ.....	๑๔๖
ภาคผนวก ง	แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม.....	๑๖๖
ภาคผนวก จ	แบ่งกลุ่มสัมภาษณ์(workshop)และรูปกิจกรรม.....	๑๗๔
ภาคผนวก ฉ	แบบสรุปโครงการ.....	๑๗๘
ประวัติผู้ทำวิจัย.....		๑๙๐

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
๑ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๗
๒. แผนภาพที่ ๒.๑ องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑.....	๓๘
๓. แผนภาพที่ ๓.๑ ภาพแสดงแบบทดลองการจัดกิจกรรม.....	๖๘
๔. แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๐๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๓.๑ แสดงกลุ่มประชากร.....	๖๖
ตารางที่ ๓.๒ แสดงเทียบกลุ่มประชากรตัวอย่าง.....	๖๖
ตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๗๑
ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาส กับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก.....	๗๔
ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง.....	๗๕
ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง.....	๗๖
ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการแนะแนวทางการประกอบ อาชีพในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในจังหวัดตาก.....	๗๗
ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการ สอนในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงใน จังหวัดตาก.....	๗๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาในปัจจุบันมีปัญหา จึงทำให้เกิดวิกฤตทางปัญญา แล้วพาให้เกิดวิกฤตชาติ การแก้วิกฤตต้องทำหลายอย่าง รวมทั้งการรักษาด้วยยุทธศาสตร์ทางปัญญา และการปฏิรูปการศึกษาเพื่อความเข้มแข็งทางปัญญาโดยรอบด้านโดยเร็ว การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นวาระเร่งด่วนของชาติ และประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา คือ การบริหารจัดการศึกษาชาติประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ ในปัจจุบันมีการบริหารรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลาง, มีการจัดองค์กรซ้ำซ้อน ไม่มีเอกภาพด้านนโยบาย และมาตรฐานประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่ำ, ขาดการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม, จึงไม่ได้คนดีคนเก่งมาเป็นครู, สังคมขาดศรัทธาและความเชื่อมั่นในวิชาชีพครู, ขาดการพัฒนา นโยบายอย่างต่อเนื่อง, ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน การเข้ารับการศึกษาไม่กว้างขวาง ไม่ทั่วถึง และไม่เป็นธรรม, เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสการเข้ารับการศึกษา และคุณภาพการศึกษาที่ได้รับ ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องมีการปฏิรูป การศึกษาขึ้น รวมถึงการเรียนการสอนไม่ได้เน้นความสามารถสากลเท่าที่ควร ขาดการอบรมบ่มนิสัย ไม่ได้ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและภูมิปัญญาไทยอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เพราะคุณภาพครูส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน และหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผลผู้เรียน เน้นวิชาและครูเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน, การเรียนการสอนไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เน้นการท่องจำ แต่ไม่เน้นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เด็กนักเรียนสมัยใหม่คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ไม่เป็น รวมทั้งการศึกษาแปลกแยกจากสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม การศึกษาที่จัดอยู่ในปัจจุบันเป็นการศึกษาแบบแยกส่วน ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในสังคม อีกทั้งการศึกษาขาดการบูรณาการเชื่อมโยงกับด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาอ่อนด้อยทางคุณภาพและจริยธรรม และขาดความภูมิใจในศิลปะ และภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ และความมั่นคงสถาพรของชาติไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ เป็นต้นมา ถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บท ที่เป็นเสมือนธรรมนูญการศึกษาของประเทศ, กล่าวคือ การจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทุกรูปแบบต้องดำเนินการโดยยึดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้เป็นหลัก พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นกฎหมายปฏิรูปการศึกษาเพราะได้กำหนดประเด็นเรื่องสำคัญครอบคลุมการศึกษา ทั้งระบบที่ต้องปฏิรูปและกำหนดเงื่อนไขเวลาด้วย เช่น เรื่องส่วนใหญ่จะต้องปฏิบัติ ๓ ปี คือ ภายในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๒, บางเรื่องก็ให้เวลามากกว่านั้น คือ เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาจากภายนอก ซึ่งให้เวลาไว้ถึง ๖ ปี. ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบไว้ด้วย ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และองค์การมหาชนเฉพาะกิจ ในเรื่องสาระที่สำคัญต้องถือว่าการปฏิรูปการเรียนรู้นี้ หมวด ๔ ที่เป็นหัวใจการปฏิรูปการศึกษา เพราะระบบการศึกษาที่ผ่าน

มาไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่าที่ควร ทำให้คุณภาพของไทยไม่สามารถแข่งขันได้ แต่จะทำเฉพาะปฏิรูปการเรียนรู้ ก็จะไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร จำเป็นต้องปฏิรูประบบอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันกับการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเฉพาะการปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประกันคุณภาพสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา และปฏิรูปครู และบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ และได้ผลยั่งยืน จึงจำเป็นต้องปฏิรูปทรัพยากร และการลงทุนทางการศึกษา และการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหาร การจัดการศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาเป็น คนไทยที่มีคุณภาพและคุณธรรมเข้มแข็ง และแข่งขันได้^๑

ในเชิงนโยบายของรัฐ ต้องเน้นการศึกษาเป็นวาระแห่งชาติเฉพาะที่ต้องให้ความสำคัญกับ นโยบายภาคสังคม การศึกษา ชุมชน ครอบครัว คุณภาพประชากร เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ ต้องผ่าตัด แก้ไขปรับปรุงโครงสร้างระบบ ใหม่ ส่วนกลางเล็กลง กระจายอำนาจการศึกษาแบบเครือข่ายมิใช่โครงสร้างราชการสร้างวัฒนธรรม องค์กรใหม่ให้ทำงานยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าตำแหน่ง เงินตอบแทนวิทยฐานะ ขนาดโรงเรียน การ เลื่อนขั้น ระบบการตรวจสอบ และอื่นๆ มีรัฐมนตรีและทีมงานทางด้านการเมืองที่มาจากความ หลากหลาย มีวิสัยทัศน์ กล้าตัดสินใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบเพื่อยกระดับการศึกษาทั้ง ประเทศ ขจัดปัญหาและอุปสรรคเรื่องการถ่ายโอนการศึกษาระดับพื้นที่ลง กำหนดสัดส่วนของการจัด การศึกษาภาครัฐ ภาคเอกชน ส่วนท้องถิ่น การศึกษาทางเลือกให้ลงตัวใกล้เคียงกัน และมีภารกิจ แตกต่างกันไปตามลักษณะการศึกษาพื้นที่รับผิดชอบปัญหาเด็กและเยาวชนในแต่ละท้องถิ่นทุ่มเท งบประมาณลงสู่ภาคการศึกษามากขึ้นเป็นสัดส่วน ๓๕ % ของคุณภาพประชากรที่ท้องถิ่นรับโอน ภารกิจมาทั้งหมด การบังคับการใช้งบประมาณในสัดส่วนภาคสังคม คุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงการที่ เกี่ยวข้องกับครอบครัว การศึกษา คุณภาพการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม ความเข้มแข็งของชุมชนเป็น ข้อบังคับที่ควรกำหนดไว้ในเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์แผนงบประมาณประจำปี เป็นต้น

หลักสูตรการศึกษา ระบบการเรียนรู้ต้องสร้างหลักสูตรใหม่ยกเลิกหลักสูตรการศึกษาชั้น พื้นฐาน ๑๒ ปี พ.ศ.๒๕๔๒ ระบบราชการต้องยุติบทบาทการกำหนดหลักสูตรการศึกษาของชาติ มี องค์กรมหาชนที่ทำหน้าที่ศึกษาวิจัยและพัฒนาด้านหลักสูตรการศึกษาขึ้นโดยตรง เพื่อกำหนดองค์ ความรู้แต่ละระดับจากกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนให้ลดเนื้อหาบ่อยลง เน้นการเรียนรู้ประชาธิปไตย โครงการเด็กเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมภาคปฏิบัติ การเชื่อมโยง และกระบวนการถ่ายทอดที่บูรณาการ ของภูมิปัญญาสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ได้สัดส่วน สมดุล และสอดคล้องกันผลิตนวัตกรรม การศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเรียนรู้ของเด็กสร้างซอฟต์แวร์ทางด้านไอทีการศึกษา ไซเบอร์ สื่อ การสอนที่ทันสมัย คอมพิวเตอร์สารสนเทศ และอื่นๆปฏิรูประบบการวัดผลการศึกษาใหม่ เน้น ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เชื่อมโยงกับตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา เงินค่าวิทยฐานะด้วยการใช้ แบบทดสอบระดับชาติ (National Tests) มีนโยบายหลักสูตรการศึกษาทางเลือก การศึกษาตาม

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๒, และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๐, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว), ๒๕๔๒.

อัยยาศัย ห้องสมุดมีชีวิต อุทยานการเรียนรู้ทุกภูมิภาคระดับจังหวัด และลงสู่ท้องถิ่นเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น^๒

การสร้างเครือข่ายภาคประชาชน (Social Network) การขับเคลื่อนภาคประชาธิปไตยประชาสังคมแนวราบด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม งานวิจัยภาคสนามด้วยการตั้งโจทย์คำถามวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ปัญหาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ราบสูง ปัญหาคุณภาพการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล บนตัวเลขที่เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ แนวโน้มของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันและอนาคต เกิดเวทีชาวบ้านในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐราชการ ส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชน สร้างกลุ่มองค์กรให้เกิดขึ้นเพื่อนำนวัตกรรมชุมชนไปสู่นโยบายการเมืองงบประมาณระดับท้องถิ่นให้ได้ลดปัญหาความขัดแย้งเชิงอำนาจและผลประโยชน์ลง แต่จัดการความขัดแย้งให้เป็นแนวทางหลากหลายแตกต่างกันไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ที่ยอมรับได้จากทุกฝ่ายในชุมชนนอกจากนั้นต้องนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการส่งเสริมขีดความสามารถของเครือข่ายในรูปของการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติจริง การเน้นสิทธิของเด็กในทุกขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชน การศึกษา คุณภาพชีวิต โครงการต่างๆ ที่เป็นประเด็นหลักของการรับรู้ข้อมูลต่างๆ ไปในทิศทางเดียวกัน

สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์บริเวณภาคเหนือตอนบน ของประเทศไทยที่มีแนวตะเข็บชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอนและตาก มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง เป็นพื้นที่ป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธารประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้ มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์เช่น กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน ลัวะ ถิ่น ไทลื้อ ไทยใหญ่ จีนฮ่อ มูเซอ เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของประชาชนจะตั้งอยู่กระจัดกระจายเป็นหย่อมบ้าน ตามที่ราบเชิงเขา หุบเขา บนภูเขาสูงและการคมนาคมไม่สะดวก มีความยากลำบาก ตลอดจน มีวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ บุกบุกกลางป่า ไร่จ้าง หาของป่า มีฐานะยากจน ดังนั้นผู้ประกอบการจึงให้ความสำคัญกับการหาเลี้ยงชีพมากกว่าที่จะให้บุตรหลานรับการศึกษาทำให้นักเรียนขาดโอกาสทางการศึกษาสูงมากซึ่งการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับประชากรกลุ่มนี้ ยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่แตกต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ยากลำบากและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้ง คุณภาพการศึกษาก็ยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่งผลไปถึงคุณภาพของชีวิตด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้เราพบว่า ๑. เด็กในวัยเรียนที่ตกหล่นไม่ได้เข้ารับการศึกษาทั้งประเทศ ๒. เด็กที่เข้าเรียนแล้วออกกลางคันด้วยสภาพปัญหาต่าง ๓. เด็กที่เรียนจบการศึกษาในช่วงชั้นที่ ๒ แล้วไม่เรียนต่อช่วงชั้นที่ ๓ ปัญหาการจัดการศึกษาของนักเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ ๑ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ที่

^๒ สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถม (เขต ๒) จังหวัดตาก, อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา ๓๘ แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒.

ระบุว่าปัญหาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูงพบว่า ๑) ผลการประเมินคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ลดลง ๒) ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอ ๓) ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศไม่พร้อมและไม่ทันสมัย ๔) อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการไม่พร้อม ครุภัณฑ์มีอายุการใช้งานมาก ๕) บุคลากรครูมีวุฒิไม่ตรงกับภาระงานที่สอนและงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนมีการโยกย้าย บ่อยและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๖) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาบ่อยทำให้นโยบายไม่ ต่อเนื่อง ๗) จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีมากส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๘) ผู้ปกครองและ ชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนต้องหาเลี้ยงชีพจึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย^๓

ปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ดำเนินอยู่ได้แก่โครงการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูง และถิ่นทุรกันดาร ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขต พื้นที่ภูเขาสูง พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน หรือพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา และเป็นพื้นที่ตามประกาศกระทรวงการคลังในเขตภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทย ใน ๑๑ จังหวัดรวม ๒๕ เขตพื้นที่การศึกษา โดยมีเป้าหมายเชิงคุณภาพเพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนบน พื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารตามขอบเขตโครงการฯได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม อารมณ์ที่ดีสามารถแก้ปัญหา มีทักษะในการ ประกอบสัมมาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุขสงบ และในจำนวนนี้มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาได้แก่สถานศึกษาที่อยู่ในภาคเหนือตอนบน ด้านตะวันตกของประเทศไทยที่มีแนวตะเข็บชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียน มา ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอนและตาก จำนวน ๑๔ เขตพื้นที่การศึกษา และ ๑๓๕๙ โรงเรียนที่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย และวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้ นักเรียนในพื้นที่เหล่านี้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา อย่างทั่วถึงที่มีคุณภาพและมี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สูงและทุรกันดาร รวมไปถึงประสิทธิภาพใน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้^๔

จังหวัดตากเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีผลกระทบด้านการจัดการศึกษาบริเวณพื้นที่ ๔ อำเภอที่ติด กับสหภาพพม่า คือ อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง เป็นพื้นที่ ภูเขาสูงชัน มีความทุรกันดาร การคมนาคมเป็นไปด้วยความยากลำบาก ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง มักจะอาศัยอยู่รวมกัน ๒๐-๓๐ ครัวเรือน เป็นหย่อมบ้านเล็กๆ กระจัดกระจายอยู่ ทั่วไปเนื่องจากมีพื้นที่ทำกินจำกัด เด็กจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐได้ ดังนั้นในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีอยู่ปกติแล้ว เราควรจัดการศึกษาทางเลือกที่ ประกอบด้วยการจัดการศึกษาในระบบการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ผลของการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคหลาย

^๓ สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ ๑, เอกสารแผนการจัดการศึกษา ๒๕๖๐-๒๕๖๗, พ.ศ. ๒๕๖๐, หน้า ๑๒-๑๔.

^๔ สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถม (เขต ๒) จังหวัดตาก, เรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่ การศึกษา ตามมาตรา ๓๘ แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒.

ประการที่สลับซับซ้อน มีความยากลำบากในการบริหารจัดการให้เกิดบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย เกิดความเสมอภาคอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ตอบสนองความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชน โดยความร่วมมือของชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้สถานศึกษาสามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่สามารถเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ของโลก มีทักษะชีวิตในการประกอบสัมมาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑.๒. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก
- ๑.๒.๒ เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก
- ๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

๑.๓. ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑.๓.๑. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** มุ่งเน้นหาวิธีการศึกษาที่เป็นทางเลือกให้กับเด็กเยาวชน โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพของเด็กและพัฒนาศักยภาพของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสในการศึกษามากขึ้นตามประเด็นที่กำหนดไว้ ๑) ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ๒) ด้านการแนะแนวอาชีพ ๓) ด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ๔) ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง

๑.๓.๒.๑. **ขอบเขตด้านพื้นที่** เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และเอกสาร ดังนั้น จึงกำหนดประชากร กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง โดยมีกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเครือข่ายทั้งหน่วยงานของภาครัฐ เอกชน และพระสงฆ์ ตั้งแต่ อำเภอ แม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ และอำเภอวังเจ้า และนำองค์ความรู้ที่ได้ทั้ง ๕ แห่ง มาจัดพื้นที่การเรียนรู้ โดยเลือกพื้นที่ตัวอย่าง ๑ แห่ง คือ อำเภอวังเจ้าเป็นแหล่งทดลองพื้นที่การเรียนรู้

๑.๓.๒.๒. **ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย/ตัวอย่าง** ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย/ตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๕ อำเภอ นักวิชาการ ข้าราชการ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนทั่วไป ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ได้แก่

๑) **กลุ่มเป้าหมาย** เป็นการสัมภาษณ์เชิงวิชาการ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ข้าราชการ หรือนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างนี้ด้วยการสุ่มแบบเจาะจง คือ

๑. ตัวแทนเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๕ อำเภอ	จำนวน	๒๕ คน
๒. ข้าราชการ/นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน ได้แก่		
๒.๑ ด้านการจัดการศึกษา	จำนวน	๕ คน
๒.๒ ด้านสังคมวิทยา และ มนุษยวิทยา	จำนวน	๕ คน

๒.๓ ด้าน จิตวิทยา	จำนวน ๕ คน
๒.๔ ด้านกฎหมาย	จำนวน ๕ คน
รวมกลุ่มเป้าหมาย	จำนวน ๔๕ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง โดยใช้วิธีเลือกการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๐ คน โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม

๑.๔ ปัญหาการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางสังคม เน้นศึกษาเรื่องบทบาทแนวทางสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ โอกาส ทางเลือกใหม่ สำหรับการจัดการศึกษาพัฒนาศักยภาพคุณค่าของชีวิต โดยรับฟังความคิดเห็นของนักวิชาการทางการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาบนพื้นที่ราบสูง รวมไปถึงเยาวชนในพื้นที่ราบสูง ที่ปฏิบัติจริง กับส่วนที่คาดหวัง โดยกำหนดเอาประชากรในเขตจังหวัดตาก ๖ อำเภอ ได้แก่ แม่สอด พบพระ ท่าสองยาง แม่ระมาด วังเจ้า และอุ้มผาง ด้วยการกำหนดขอบเขตเนื้อหา ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการแนะแนวอาชีพ ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ทำให้เกิดคำถามการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑. โอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก เป็นอย่างไร ?

๑.๔.๒. การพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก เป็นอย่างไร ?

๑.๔.๓. แนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก เป็นอย่างไร ?

๑.๕. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจการพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่งการพัฒนามีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือการพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถ ความพร้อม หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งสามารถทำให้ปรากฏหากได้รับการพัฒนา หรือกระตุ้นจากภายนอกอันจะส่งผลต่อความสำเร็จและความพึงพอใจสูงสุด

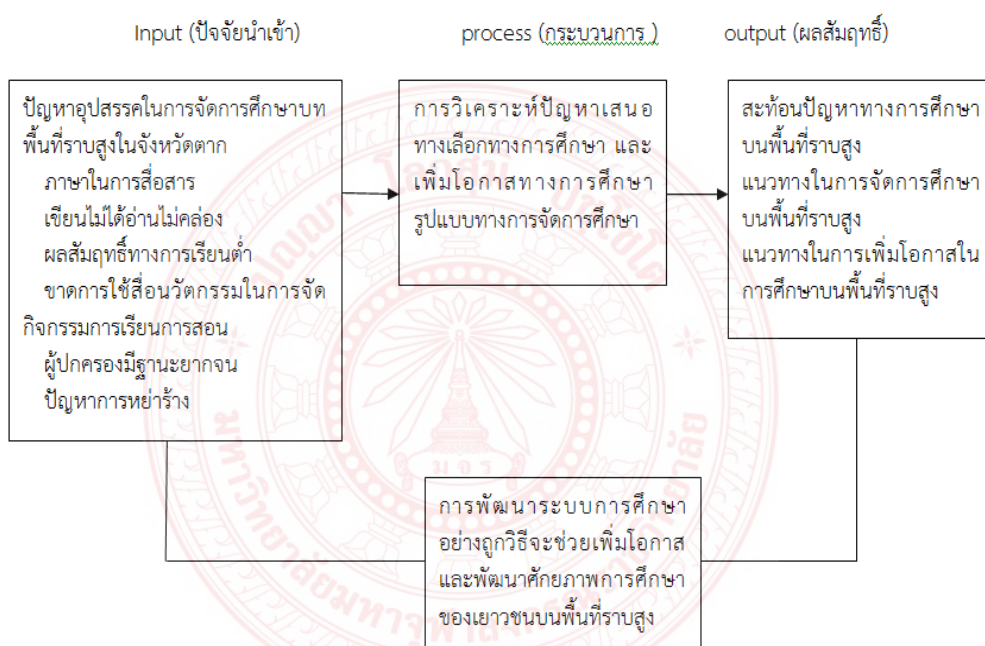
การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง หมายถึง เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่บนที่สูงเช่น คนเผ่าต่างๆที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดตาก

ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม โดยนิยมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ยังรวมไปถึง โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ แม่ฟ้าหลวงอีกด้วย

๑.๖ กรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๖ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗. ประโยชน์ที่จะได้จากงานวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบถึงปัญหาการจัดการศึกษาบนพื้นที่ราบสูงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน

๑.๗.๒ ได้ทราบแนวทางสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ โอกาส ทางเลือกใหม่สำหรับการจัดการศึกษาพัฒนาศักยภาพคุณค่าของชีวิต

๑.๗.๓ ได้องค์ความรู้ใหม่ของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงเชิงบูรณาการในกลุ่มชนเผ่าโดยมีศาสนาและวัฒนธรรมเป็นฐานราก ที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน พระสงฆ์และประชาชนเจ้าของพื้นที่ในลักษณะของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

๑.๗.๔ ได้กระบวนการเสริมสร้างองค์ความรู้แก่ทีมงาน/เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษา คุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการในกลุ่มชนเผ่า

๑.๗.๕ ได้สร้างเครือข่ายขององค์กรภาคี รัฐควรสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างองค์กรต่างๆ ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา เพิ่มทางเลือกในการจัดการศึกษา เชิงบูรณาการในกลุ่มชนเผ่าผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยเน้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นของประสบการณ์การทำงานเชิงบูรณาการ เพื่อให้สามารถสร้างเวทีการเรียนรู้ร่วมกันและสามารถเติมเต็มกระบวนการเรียนรู้ให้แก่นัก

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษากระบวนการพัฒนาและการเพิ่มศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นได้มีโอกาสศึกษาและพัฒนาตัวเองนำไปสู่การเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพของประเทศในอนาคต ตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถจากพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ หลายครั้งที่พระองค์ ทรงห่วงการศึกษาของเด็ก โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาส เด็กชาวเขาและเด็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร เด็กในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีปัญหาความเป็นอยู่และโอกาสการได้รับการศึกษา และพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คราวเสด็จทรงบรรยายเรื่อง “การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร” ณ ห้องสมานฉันท ชั้น ๓ สำนักงานใหญ่ธนาคารกสิกรไทย กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๐ ตอนหนึ่งว่า “ทำอย่างไรจะให้โรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร และเยาวชนที่อยู่ในวัยการศึกษาเล่าเรียนมีพละมัยสมบูรณ์แข็งแรงพร้อมที่จะสร้างเสริมสติปัญญาเพื่อการพัฒนาตนเองและเป็นประโยชน์แก่ภูมิภาคต่าง ๆ ส่งเสริมสืบไป เรื่องการศึกษาต้องเน้นคุณภาพและโอกาสในการศึกษา ไม่ใช่จะสอนอย่างไรก็ได้โดยไม่มีหลักเกณฑ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าแนวทางที่เราทำงานมาแต่เดิมไม่ผิด ยังใช้ได้ดี โดยเฉพาะในเขตทุรกันดาร แต่เราต้องเปลี่ยนความคิด แต่ก่อนคิดว่าให้คนในเขตทุรกันดารเรียนเพียงเพื่อให้อ่านออกเขียนได้เท่านั้นปัจจุบันเรามีสิทธิที่จะเรียนถึงขั้นสูงได้เหมือนลูกคนในเมืองต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาเพิ่มมากขึ้น”^๕ โดยวางกรอบแนวคิดทฤษฎีไว้ดังนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง

๒.๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ (มาตรา ๔๙, ๕๒ และ ๘๐(๓))

๒.๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ (มาตรา ๖,๑๐,๑๑,๑๕,๑๗)

๒.๖ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.๒๕๔๕ (มาตรา ๑๒)

๒.๗ พันธสัญญาตามที่ประเทศไทยเป็นภาคีขององค์การสหประชาชาติ ได้รับรองอนุสัญญา

๒.๘ มติคณะรัฐมนตรีในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่ไม่มีหลักฐาน/ทะเบียนราษฎรและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

^๕ พระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี “การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร” ณ ห้องสมานฉันท ชั้น ๓ สำนักงานใหญ่ธนาคารกสิกรไทย กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๐

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

การศึกษามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการดำรงชีพ รวมทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังสร้างความได้เปรียบในการประกอบอาชีพที่ต้องแข่งขันกันในทุกๆด้าน สำหรับประเทศไทยมีกฎหมายบังคับให้ประชาชนทุกคนต้องจบการศึกษาภาคบังคับ และสามารถเรียนได้จนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ การศึกษา หมายถึง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มี ๓ รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยการศึกษาในระบบ หมายถึง การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

การศึกษานอกระบบ จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้นิยามเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบว่าเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม โดยนิยมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชุมชน

การศึกษาตามอัธยาศัย จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยว่าเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สิ่งแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น^๖

สรุปได้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำหรับด้านต่างๆ ทุกด้าน ช่วยในการวางแผนกำลังคนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศได้ตรงตามเป้าหมาย การพัฒนาการศึกษาให้กับประชาชนของประเทศจึงต้องมีแผนหรือแนวทางของการพัฒนาเพื่อกำหนดทิศทาง ประชาชนต้องมีความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยของการบริหารประเทศด้วย บทบาทของการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาในบทบาทของกลไกการพัฒนาบุคคล การถ่ายทอดวัฒนธรรมและเครื่องมือสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติ แนวคิดการพัฒนาการศึกษาไทยในปัจจุบันเพื่อแก้ปัญหาโดยการเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมและประโยชน์ โดยการปรับบทบาทภาครัฐมาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐานและส่งเสริม สนับสนุน

^๖ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๒), พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,

กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และการกระจายอำนาจการบริหารไปยังสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาให้มีอิสระ คล่องตัว ฐานะเป็นนิติบุคคล

แผนพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนุชย์นั้นเป็นการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยขึ้นอยู่กับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจด้านการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๗๕ , ๒๕๗๘ , ๒๕๘๓ , ๒๕๘๖ , ๒๕๙๐ , ๒๕๙๕ , ๒๕๙๕ - ๒๕๙๙ , ๒๕๙๖ - ๒๕๙๙ พบปัญหาจากการพัฒนาว่าต้นเหตุที่จะจัดปัญหาการพัฒนาที่ไม่พึงประสงค์คือ ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนุชย์เพราะการพัฒนาคนุชย์ต่างจากการพัฒนาทรัพยากรคนุชย์^๗

บทบาทของการศึกษากับการพัฒนาว่าการศึกษาคือสิ่งที่สำคัญเป็นเรื่องชีวิตคนุชย์เพราะเป็นวิถีแห่งการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สามารถสรุปบทบาทของการศึกษาได้ดังนี้ ๑) บทบาทของกลไกการพัฒนาบุคคล ๒) กลไกถ่ายทอดวัฒนธรรม ๓) เป็นเครื่องมือสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติ ปัจจุบันเป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมและกำหนดเงื่อนไข ปัจจัยที่เหมาะสม วัตถุประสงค์ในการแบ่งระบบการศึกษา ๖ ประการ คือ ให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาค ตลอดช่วงอายุอย่างต่อเนื่อง สามารถเทียบโอนในระหว่างรูปแบบเดียวกันและต่างรูปแบบ ฯลฯ เป็นต้น แนวทางในการจัดการศึกษาในแต่ละรูปแบบมีการศึกษาในระบบ ประกอบด้วย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษานอกระบบไม่แบ่งระดับและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวความคิดพัฒนากับการศึกษาไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้คำนึงถึงการดำเนินงานตามนโยบายแห่งรัฐ สำหรับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้มีการขยายรูปแบบการเรียนการสอนมุ่งให้เด็กเรียนรู้ ฝึกคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบเข้าใจและควบคุมตนเองได้ สร้างและพัฒนาเด็ก เยาวชนให้มีความพร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์และศีลธรรม ภายใต้ระบบการศึกษาทั้งปฏิบัติและวิชาการ นอกจากนี้ยังเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง จนเกิดนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัย สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับห่วงโซ่เป็นการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ

กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน กระตุ้นให้ประชาชนเข้าใจเรื่องสำคัญ ๒ ประเด็น คือ ความซับซ้อนและพลังความร่วมมือระหว่างประเด็นที่คุกคามความยั่งยืน เป็นต้น

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของไทยมุ่งปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของคนไทยเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ ทศนคติ ระบบความเชื่อต่างๆ ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลเพราะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

^๗ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๒), พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,

๒.๑.๓ ทฤษฎีการศึกษา (Educational theory)

การศึกษา หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ทักษะและทัศนคติของคนรุ่นก่อนให้กับอนุชนรุ่นหลังของสังคม เพราะอนุชนรุ่นหลังคงไม่อาจเติบโตไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ถ้าไม่ได้ดูดซับความเชื่อเกี่ยวกับโลกทัศน์ และ ทักษะในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาของผู้ใหญ่ก่อนที่การศึกษาจะกลายมาเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องกระทำด้วยความตั้งใจและเป็นทางการและเป็นระบบ

ความหมายของทฤษฎี

ทฤษฎี คือข้อสมมติต่าง ๆ (Assumptions) หรือข้อสรุปเป็นกฎเกณฑ์ (Generalization) Herbert Feigl ได้ให้ความหมายของทฤษฎีไว้ว่า “ทฤษฎีเป็นข้อสมมติต่าง ๆ ซึ่งมาจากกระบวนการทางตรรกวิทยาและคณิตศาสตร์” Kneller ได้ให้ความหมายของทฤษฎีไว้เป็น ๒ ความหมายด้วยกัน คือ หมายถึง ข้อสมมติฐานต่าง ๆ (Hypothesis) ซึ่งกลั่นกรองแล้วจากการสังเกตหรือการทดลอง หมายถึง ระบบของความคิดต่าง ๆ ที่นำปะติดปะต่อกัน (Coherent) D.J. O'Connor ได้ให้คำจำกัดความของทฤษฎีไว้เป็น ๔ ลักษณะด้วยกัน คือ เป็นข้อสมมติฐานต่าง ๆ ที่กลั่นกรองแล้วโดยหลักของตรรกวิทยา เป็นการนำเอาความคิดรวบยอดมารวมกันเป็นโครงสร้าง เป็นสาระที่เกี่ยวกับปัญหา เป็นการกำหนดเงื่อนไขหรือกฎต่าง ๆ เพื่อควบคุมพฤติกรรมบางอย่าง^๔

ทฤษฎีการศึกษา คือ การผสมผสานทฤษฎีการศึกษาต่างๆ (Eclecticism) การประยุกต์เอาหลักการและทฤษฎีทางการศึกษาไปใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษานั้นกระทำกันหลายวิธี โดยทั่วไปมักจะใช้วิธีผสมผสานโดยเลือกสรรหลักการที่ดีของหลายทฤษฎีที่พอจะประมวลเข้าด้วยกันได้โดย ไม่ขัดแย้งกัน มาใช้เป็นแนวการจัดการศึกษา

ปรัชญาทางการศึกษา เป็นสิ่งกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา หรือเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดให้ผู้เรียนมีลักษณะเป็นอย่างไร กล่าวได้ว่า ปรัชญาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๔ มีเป้าหมายเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลกได้ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์^๕

^๔ ทิศนา แคมมณี, ศาสตราจารย์, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕, หน้า ๑๕

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ,(๒๕๔๗), คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, หน้า ๓๕.

“ปรัชญา” มาจากคำ ๒ คำ คือ “ปร+ชญา” คำว่า ปร แปลว่า โดนรอบ กว้าง ไกล ส่วนคำว่า ชญา แปลว่า ความรู้ คำว่า ปรัชญา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Philosophy เป็นคำที่มาจากภาษากรีกว่า Philosophia ซึ่งเป็นการสนธิคำระหว่าง Philos กับ Sophia เมื่อรวมความแล้วจะแปลว่า ความรักในความรู้(Love of Wisdom) ปรัชญามีส่วนช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาที่ดีที่สุด และเป็นสิ่งกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา หรือเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดให้ผู้เรียนมีลักษณะเป็นอย่างไร

ปรัชญาการศึกษา

เป็นปรัชญาที่แตกหน่อมาจากปรัชญาแม่บทหรือปรัชญาทั่วไปที่ว่าด้วยความรู้ความจริงของชีวิต หากบุคคลมีความเชื่อว่าความจริงของชีวิตเป็นอย่างไรปรัชญาการศึกษาจะจัดการศึกษาพัฒนาคนและพัฒนาชีวิตให้เป็นไปตามนั้น ส่วนการจัดการเรียนการสอนก็ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักปรัชญาการศึกษานั้นๆ ดังนั้นการศึกษาเรื่องการเรียนการสอนว่าควรจะเป็นอย่างไร จึงต้องศึกษาถึงที่มา คือ ปรัชญาด้วย “การจัดการศึกษาโดยไม่มีปรัชญาการศึกษาเป็นแนวทาง ก็เป็นเหมือนเรือที่แล่นไปในท้องทะเลโดยไม่มีหางเสือ” ปรัชญาสากลที่มีความสำคัญและถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาของไทยประกอบด้วย ๔ ปรัชญา ได้แก่

จิตนิยม(Idealism)

วัตถุนิยม(Materialism) หรือประจักษ์นิยม(Realism)

ประสบการณ์นิยม(Experimentalism) หรือปฏิบัตินิยม(Pragmatism)

อัตนิยม(Existentialism)

จิตนิยม (Idealism) ปรัชญาจิตนิยมเป็นปรัชญาสาขาเก่าแก่ที่สุด ปรัชญาเมธีผู้ให้กำเนิดปรัชญาสาขานี้ คือ พลาโต (Plato) นักปรัชญาชาวกรีกผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงปี ๔๒๗ – ๓๔๗ ก่อนคริสตกาล ชื่อปรัชญาสาขานี้คือ Idealism มาจากคำว่า Idea - ism เติมตัว l เพื่อสะกดแก่การออกเสียง ปรัชญาสาขานี้มีลักษณะเป็นจิตนิยม มีความเชื่อว่า โลกนี้เป็นโลกของจิตใจ(A World of Mind) จิตใจนั้นอยู่เหนือวัตถุ ความสุขที่แท้จริงอยู่ที่ใจมิใช่อยู่วัตถุภายนอก จึงให้ความสำคัญกับความสุขทางใจ มากกว่าความสุขทางกาย ทศนะ ของพลาโตในด้านการศึกษา คือ การให้ความเจริญเติบโต เน้นการอบรมจิตใจให้มีระเบียบวินัย และให้รู้จักการใช้ความคิดอย่างมีระบบระเบียบ การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาสาขานี้มีลักษณะดังนี้

- ความเชื่อของครุตามปรัชญานี้ เชื่อว่า “การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับการหยั่งเห็น(Insight)” ความรู้เกิดจากการคิด หรือการทำงานของจิต หรือประสาทสัมผัสทางใจ ดังนั้นครูจึงมุ่งพัฒนาจิตใจของผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเน้นคุณธรรมความดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีสันติสุข

- วิธีการสอน จะมุ่งสอนให้ผู้เรียนแสวงหาความสุขทางใจ มากกว่าแสวงหาวัตถุ เน้นการใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อในการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนจึงเกี่ยวกับการใช้สัญลักษณ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ การฟัง และการจดจำ ครูมักจะใช้วิธีการสอนแบบบอกเล่า บรรยาย ยกตัวอย่าง อ่างอิงด้วยนิทาน เพื่อเปรียบเทียบให้เกิดความเข้าใจ มากกว่าใช้วิธีการอื่นๆ สอนให้จำให้คิดอย่างมีเหตุผลมากกว่าจะให้ทำการพิสูจน์หรือปฏิบัติจริง เพราะเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่เป็นามธรรม มิใช่รูปธรรม จึงไม่อาจมองเห็นด้วยตา การได้มาซึ่งความรู้ต้องใช้การคิดหรือการไตร่ตรองเท่านั้น และในบางครั้งสิ่งที่เห็นด้วยสายตามิใช่สิ่งที่เป็จริงเสมอไปอาจจะเป็นเพียงภาพลวงตา การยึดติดอยู่กับ

ภาพลวงตาหรือสิ่งที่มองเห็นด้วยสายตาทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความจริงหรือความรู้ที่ถูกต้อง การเรียนการสอนจะเน้นการเรียนในห้องเรียน และห้องสมุดมากกว่าการศึกษานอกสถานที่หรือทัศนศึกษา

– ตัวผู้เรียน ครูจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของการสอน(Teacher Center) มากกว่ายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการสอน ดังนั้น ครูจะเป็นผู้แสดง นักเรียนเป็นผู้ดู ครูเป็นผู้พูด นักเรียนเป็นผู้ฟัง เพราะเชื่อว่า การเรียนรู้ของเด็ก เกิดจากการบอกเล่าของผู้ใหญ่ จึงนิยมบังคับให้เด็กท่องจำในสิ่งที่ครูกคิดว่าดี มีประโยชน์ ซึ่งเด็กอาจจะเบื่อเพราะมองเห็นประโยชน์ เนื่องจากสิ่งที่เรียนรู้เป็นนามธรรมและอยู่ไกลตัวเด็กเกินไป

กล่าวโดยสรุป คือ การเรียนการสอนตามแนวคิดนิยม จะเน้นความรู้ที่ได้มาจากการฟัง(สุตมยปัญญา) และความรู้ที่ได้มาจากการคิด(จินตมยปัญญา) ตามหลักในพุทธศาสนาหรือเน้นการเรียนรู้อันผ่านประสาทสัมผัสทางใจนั่นเอง

วัตถุนิยม (Materialism) หรือประจักษ์นิยม(Realism) ปรชญาวัตถุนิยมหรือประจักษ์นิยม เป็นปรัชญาอีกสาขาหนึ่งที่มีต้นเค้าความคิดมาจากปรัชญาสมัยกรีก ผู้ที่เป็นปรัชญาเมธีที่ได้รับการยอมรับว่าเป็น บิดาแห่งวัตถุนิยม คือ แอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาชาวกรีกผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วง ๓๘๔ – ๓๒๒ ปี ก่อนคริสตกาล ปรัชญาวัตถุนิยม มีความเชื่อว่าโลกใบนี้เป็นโลกของวัตถุ(A World of Things) วัตถุอยู่รอบอยู่เหนือจิตใจ ปรัชญาสาขานี้จึงให้ความสำคัญกับความสุขทางกายที่ได้จากวัตถุมากกว่าความสุขทางใจที่ชนะของแอริสโตเติลในด้านการศึกษาแตกต่างจากพลาโต แอริสโตเติลเห็นว่าการใคร่ครวญหาเหตุผลด้วยจิตใจอย่าง เดียวไม่เพียงพอจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงตามธรรมชาติด้วย เป็นการมองโลกทางด้านวัตถุและเป็นการเริ่มต้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาสาขานี้มีลักษณะดังนี้

– ความเชื่อของครูตามปรัชญานี้ เชื่อว่า “การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับ การมองเห็น” เพราะความรู้เกิดขึ้นจากสิ่งที่มองเห็น หรือเกิดจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม รับรู้ได้โดยประสาทสัมผัสทางกาย คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ครูจะมุ่งสอนให้นักเรียนแสวงหาวัตถุ เช่น วิชาชีวะต่างๆ สอนให้รู้จักทำมาหากินมากกว่าปลูกฝังคุณธรรมความดี ให้ความสำคัญกับวัตถุหรือการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าสิ่งอื่น เพราะเชื่อว่า ถ้าคนเรามีกินมีใช้ คงไม่มีใครคิดเป็นโจรสลัดคูกเสี่ยงตาราง

– วิธีการสอน เน้นการเรียนรู้อันเกิดจากประสาทสัมผัสทางกายและสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม วิธีการสอนจึงมักจะใช้วิธีการสาธิต (Demonstration) โดยใช้อุปกรณ์การสอนต่างๆ เช่น ของจริง รูปภาพ การศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยไม่ต้องท่องจำ จะให้ความสำคัญกับวิชาที่มุ่งพัฒนาความเจริญทางวัตถุมากกว่ามุ่งพัฒนาจิตใจ

– ตัวผู้เรียน ครูยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางของการสอนมากกว่ายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการสอน ครูจะเป็นผู้แสดง นักเรียนเป็นผู้ดู ใช้การบอกเล่า บรรยายหรือการให้นักเรียนท่องจำจะมีน้อยลงแต่จะใช้การสาธิตหรือทดลองให้ดู มีอุปกรณ์ของจริงหรือรูปภาพให้นักเรียนเห็นแต่ผู้สาธิตหรือทดลองเป็นครุมีให้นักเรียน ความสามารถของครูในการสาธิต การอธิบายและการใช้อุปกรณ์การสอน มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก^{๑๐}

^{๑๐} กาญจนี เสียงเพราะ. (๒๕๕๓). คู่มือการสอนแบบมอนเตสซอรี หมวดชีวิตประจำวัน หมวดประสาทรับรู้

กล่าวโดยสรุป คือ การเรียนการสอนตามแนววัตุนิยม เน้นความรู้ที่ได้มาจากประสาทสัมผัสทางกายโดยเฉพาะการดูเป็นหลัก

ประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) หรืออุปกรณ์นิยม (Instrumentalism) ปรัชญาประสบการณ์นิยมเป็นปรัชญาที่แพร่หลายทั่วไปในวงการปรัชญาตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา นับว่าเป็นผลผลิตทางความคิดที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาสมัยใหม่ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและในประเทศอื่นๆ ทั่วโลก ปรัชญาเมธีที่เป็นผู้บุกเบิกปรัชญานี้มี ๒ ท่าน คือ เจมส์ (William James) และดิวอี้ (John Dewey) ปรัชญาสาขานี้มีความเชื่อว่า โลกใบนี้ คือ โลกของประสบการณ์ (A World of Experience) ชีวิตคือการเดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ ในโลกนี้ไม่มีสิ่งมีค่าใดมีค่าเท่ากับการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ความสุขของคนเราคือ การได้พบกับประสบการณ์แปลกๆใหม่ๆ ที่ท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของตนเอง ทศณะของดิวอี้เห็นว่า มนุษย์จะรับความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ จากประสบการณ์เท่านั้น การเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดประสบการณ์ที่เหมาะสม คือ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน โดยผู้เรียนจะต้องมีการทำกิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วย การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาสาขานี้มีลักษณะดังนี้

- ความเชื่อของครูตามปรัชญานี้ เชื่อว่า “การเรียนรู้ต้องควบคู่ประสบการณ์” เพราะวิชาการต่างๆ สอนกันได้ แต่ประสบการณ์สอนกันไม่ได้ ดังนั้น ครูต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์ เพราะเด็กเป็นผู้อ่อนต่อโลกหรืออ่อนประสบการณ์ ความรู้ที่แท้จริงเกิดจากประสบการณ์ตรงหรือการลงมือกระทำจริงๆ มิใช่เกิดจากการฟัง การดู หรือการนึกคิดอย่างในปรัชญาจิตนิยมหรือวัตุนิยม คนที่มีประสบการณ์มากจึงฉลาดมาก สามารถเอาตัวรอดและอยู่เป็นสุขในสังคม

- การเรียนการสอน มีลักษณะสำคัญ คือ เน้นการเรียนโดยวิธีการแก้ปัญหา (Problem solving) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered Learning) และเรียนรู้ในขณะที่นำความรู้นั้นๆ มาใช้ (Learning While Using Knowledge) จัดกิจกรรมการทดลองค้นคว้า ฝึกแก้ไขปัญหาด้วยตนเองและการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง เช่น การสอนด้วยวิธีการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ มากกว่าการท่องจำเนื้อหาวิชา เพราะเนื้อหาวิชาอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และเนื้อหาวิชาต่างๆ นั้น มีมากมายเกินกว่าที่จะจดจำรายละเอียดได้หมด ขอเพียงผู้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ก็พอ กล่าวคือ สอนให้รู้จักวิธีการตกปลา มิใช่ นำปลาไปให้หรือเน้นกระบวนการแสวงหาความรู้ (Process) มากกว่าตัวความรู้ (Product)

- ตัวผู้เรียน การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์เก่ากับประสบการณ์ใหม่ของผู้เรียน นักเรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะเท่าที่จำเป็น ครูจะไม่พูดหรือสอนอะไรมาก แต่จะจัดกิจกรรมต่างๆ หรือสร้างสถานการณ์จำลองแล้วให้นักเรียนใช้ประสบการณ์เดิมมาแก้ปัญหา เพื่อการค้นพบประสบการณ์ใหม่ที่จะเป็นคำตอบของปัญหานั้นๆ ครูที่เก่งที่สุด คือ ครูที่สอน (พูด) น้อยที่สุดแต่นักเรียนเรียนรู้ได้น้อยที่สุด กล่าวโดยสรุป คือ การสอนตามแนวประสบการณ์นิยมจะเน้นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์จริง หรือจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience)

อัตนิยม(Existentialism) ปรัชญาอัตนิยมเป็นปรัชญาสาขาที่เกิดขึ้นใหม่ที่สุด เป็นผลิตผลทางความคิดในศตวรรษที่ ๒๐ นี้เอง ปรัชญาเมธีผู้ให้กำเนิดปรัชญาสาขานี้เป็นนักปรัชญาและศาสนาสาวเดนมาร์ค ชื่อว่า คีร์เคกอร์ด(Soren Kiekegaard) มีชีวิตอยู่ในช่วง ค.ศ.๑๘๔๔-๑๙๐๐ ปรัชญาสาขานี้มีความเชื่อว่า โลกนี้เป็นโลกส่วนตัว(A World of Individual) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพในตัวเอง จึงเป็นผู้ลิขิตชีวิตของตนเอง ความสุขเกิดจากการได้ทำในสิ่งที่ตัวเองต้องการ มนุษย์ไม่ควรตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น ประเพณี วัฒนธรรม หรือกฎเกณฑ์ต่างๆในสังคม แต่ควรมีอิสระภาพในการตัดสินใจเลือกหนทางของชีวิตด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีใครมาบงการ ด้วยการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทุกเรื่อง หากสิ่งที่ตนกระทำนั้นมิได้ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและขอให้ปัจจุบันตนมีความสุขก็พอการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาสาขานี้มีลักษณะดังนี้

- ความเชื่อของครูตามปรัชญานี้ เชื่อว่า “การเรียนรู้ต้องเริ่มต้นที่ตนเอง” จึงมุ่งพัฒนาศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนตามความถนัดหรือความสามารถ บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะคนแต่ละคนมีความถนัดไม่เหมือนกัน ดังนั้น ไม่ควรบังคับให้เด็กทุกคนเรียนเหมือนกัน เพราะทำลายความเป็นตัวของตัวเองของเด็ก ซึ่งตรงกับความหมายของการศึกษา (Education) ซึ่งมาจากภาษาละตินว่า Educare แปลว่า การนำออก เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนออกมา หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถของตนเองอย่างอิสระนั่นเอง

- วิธีการสอน จะสอนให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุด เน้นความเป็นปัจเจกบุคคล หรือเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการกระตุ้นให้นักเรียนคิดอย่างอิสระไม่ควรคิดหรือทำอะไรตามผู้อื่น ให้อิสระในการเลือกวิชาเรียนตามความถนัดหรือความสนใจ บรรยายกาในชั้นเรียนจะเต็มไปด้วยเสรีภาพ ครูจะไม่ดูว่านักเรียน นักเรียนอยากเรียนก็เรียน ไม่อยากเรียนก็ไม่มีการบังคับเพราะครูจะสอนก็ต่อเมื่อนักเรียนพร้อมที่จะเรียน ครูจะให้นักเรียนปกครองกันเอง ระเบียบวินัยต่างๆ ไม่ได้มาจากครูแต่นักเรียนเป็นผู้ช่วยกันกำหนดขึ้นมาเองตามความพอใจ^{๑๑}

- ผู้เรียน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน โดยให้เด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ส่วนครูเป็นผู้ดูหรือพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำปรึกษา ถ้าเด็กต้องการ นักเรียนจะมีอิสระเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการคิดตัดสินใจด้วยตนเอง กล่าวโดยสรุป คือ การสอนตามแนวอัตนิยม จะให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเลือกทำกิจกรรมต่างๆ ตามความถนัดหรือความสนใจของแต่ละคน โดยไม่มีการบังคับเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบตนเอง การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาอัตนิยมจึงเป็นการศึกษาที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางมากที่สุด นอกจากปรัชญาที่เป็นสากลแล้ว ยังมีปรัชญาที่เกี่ยวกับการศึกษาและบริบทของสังคมไทย

ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวพุทธธรรม

โดยพระธรรมปิฎก ปรัชญานี้มีความเชื่อว่าการศึกษาคือเป็นกิจกรรมของชีวิต เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์แสวงหาจุดหมายให้ชีวิตว่า ชีวิตควรอยู่เพื่ออะไรและอย่างไร การจัดการศึกษาตามปรัชญานี้ใช้หลักไตรสิกขา อันได้แก่ ๑) ศีล คือ การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง รู้จักยับยั้งควบคุม

^{๑๑} คริสติน วอร์ด, **คู่มือครูสำหรับเสริมสร้างสมองเด็กวัยเรียน**, กรุงเทพมหานคร :บริษัทแปลน ฟอรัคคิด จำกัด, ๒๕๔๘.

ค้นหาให้อยู่ในขอบเขตและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ทำให้บุคคลอยู่ในภาวะปรอดโปร่งโล่งใจ

๒) สมาธิ คือ การวางใจแน่วแน่ มั่นคง หนักแน่น ซึ่งองค์ประกอบทั้ง ๒ ประการดังกล่าวจะนำไปให้บุคคลเกิดปัญญา ๓) ปัญญา คือ การเห็นแนวทางแก้ปัญหาปัญหาอย่างถูกต้องและเหมาะสม เป็นแนวทางที่เป็นไปเพื่อความดำรงชีวิตอยู่ด้วยดีร่วมกัน การจัดการศึกษาด้วยหลักไตรสิกขาดังกล่าวจะเป็นไปได้ดี จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะกัลยาณมิตรที่ดี และปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการ อันได้แก่ การคิดอันแยบคายหรือการคิดอย่างถูกวิธี ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาชีวิตของแต่ละบุคคลและพัฒนาประเทศชาติโดยส่วนรวม การศึกษาต้องมุ่งพัฒนาและเพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาศักยภาพของผู้เรียน มุ่งสร้างปัญญาและคุณลักษณะของชีวิต การจัดการศึกษาจึงควรมุ่งเน้นที่การศึกษาด้านวิชาการ โดยการต่อยอดความรู้ควบคู่ไปกับการฝึกฝนขัดเกลาทางความคิด ความประพฤติ คุณธรรม โดยให้มีความเข้าใจในหลักเหตุผล มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักรับผิดชอบและตัดสินใจในทางเลือกที่ถูกต้องเป็นธรรม และควรให้มีการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป โดยเน้นการเรียนรู้แบบสหวิทยาการและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ดังนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวพุทธธรรมจากการวิเคราะห์ของสาโรช บัวศรี เน้นการสร้างปรัชญาการศึกษาไทยจากพระพุทธศาสนา โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง สิ่งแวดล้อม และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม โดยให้เรียนวิชาต่างๆ เพื่อจะได้พบว่าตนเองถนัดอะไร มีศักยภาพไปในทางใดและต้องมีการเรียน “จริยศึกษา” เพื่อควบคุมไม่ให้ปฏิสัมพันธ์นั้นเป็นไปในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวทางนี้เน้นกระบวนการจัดการเรียนตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ การสอนตามขั้นทั้ง ๔ ของอริยสัจ ซึ่งได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อันเป็นขั้นตอนที่คล้ายกันกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ปรัชญาการศึกษาเป็นความคิด ความเชื่อถือที่ใช้เป็นหลักในการคิด และการจัดหลักสูตรและการสอนให้แก่ ผู้เรียน ดังนั้น ผู้ที่เป็นครูซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน จึงจำเป็นต้องเข้าใจในเรื่องของปรัชญาการศึกษาด้วย ทิศนา แหมมณี (๒๕๔๘) ได้ทำการสรุปปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไว้ ๒ ประการ ดังนี้

ครูส่วนใหญ่ตอบคำถามไม่ได้ว่า เหตุใดจึงจัดการเรียนการสอนแบบที่ทำอยู่ ทำไมจึงทำอย่างนี้ ทำไมไม่สอนแบบอื่น หรือถ้ายังถามตรงๆ ว่า ครูใช้ปรัชญาหรือหลักการอะไรในการสอน ครูมักจะตอบไม่ได้ ทั้งๆที่ได้ทำไปแล้ว ความจริงก็คือ ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติการสอนไปตามที่เคยได้รับการศึกษาเล่าเรียนมาและฝึกฝนมา เคยเห็น เคยทำอย่างไร ก็ทำตามนั้น โดยไม่ตระหนักว่า สิ่งที่ทำนั้นมาจากหลักการหรือฐานความคิดอะไร เพราะครูเหล่านั้นมักมุ่งความสนใจ หรือได้รับการสอนที่มุ่งไปที่วิธีการทำ วิธีการปฏิบัติ หรือเทคนิควิธีการมากกว่าการทำความเข้าใจในพื้นฐานหลักการของเทคนิควิธีการเหล่านั้น ซึ่งทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูมักอยู่ในรูปแบบของการเลียนแบบ ไม่สามารถยืดหยุ่นการสอนของตนให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้และไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งนั้นให้งอกงามได้ เพราะขาดหลักที่มั่นคง จะผิดกับครูที่ปฏิบัติโดยแมนในหลักการ เขาจะสามารถ

แก้ปัญหา ปรับการสอน ใช้เทคนิควิธีการอื่นๆ ที่นอกเหนือจากแบบอย่างที่เราเคยได้รับมา หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ซึ่งยังอยู่บนหลักการเดียวกันได้

ในทางตรงกันข้ามกับข้อแรก ครูบางคนบอกว่าตนมีความเชื่อ เห็นดีเห็นงามกับแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง และสอนตามแนวคิดนั้น แต่ปรากฏว่า พฤติกรรมในการสอนตลอดจนการกระทำหลายๆอย่างของครูกลับไม่เป็นไปอย่างสอดคล้องกับแนวคิดนั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ครูรู้ว่า ครูควรมีคุณสมบัติของความชอบความเป็นประชาธิปไตย ครูควรรับฟัง ยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน เคารพในความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน และควรฝึกให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติดังกล่าวด้วย แต่ปรากฏว่า ครูมีการกระทำหลายอย่างที่ไปตรงกันข้าม เช่น เมื่อผู้เรียนเสนอความคิดที่ไม่ตรงกับความคิดเห็นของตน ก็แสดงกิริยาท่าทางที่ไม่พอใจ บางครั้งก็เผลอใช้วาจาตู่ผู้เรียนที่เรียนอ่อนและแสดงความไม่พอใจ

สนับสนุนผู้เรียนที่เรียนเก่ง โดยปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างไม่เสมอภาค ยุติธรรม ปัญหาลักษณะนี้ เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น เนื่องจากการศึกษาเล่าเรียนหรือการรับรู้ในแนวคิดใดๆ นั้น แม้จะสามารถปลูกฝังความคิด ความเชื่อต่างๆได้ แต่ก็ไม่สามารถรับประกันได้เต็มที่ว่าจะช่วยให้บุคคลนั้นมีความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแท้จริง จนกระทั่งการกระทำต่างๆ ของตนมีความสอดคล้องกลมกลืน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับความเชื่อของตนนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ที่สำคัญ คือ เวลาประสบการณ์ บทพิสูจน์ ผลที่ได้รับ ฯลฯ ซึ่งสามารถช่วยปรับระดับความเชื่อให้มากขึ้นหรือลดลงได้แล้วแต่กรณี ปรัชญาการศึกษาเป็นที่ยึดถือหรือหลักยึดในการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของครู ครูควรให้ความสนใจในหลักการมิใช่มุ่งความสนใจไปที่เทคนิควิธีการสอนเท่านั้น ครูพึงศึกษาแนวคิด

ความเชื่อหรือหลักการต่าง ซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายและเลือกสรรสิ่งที่ตนเชื่อถือ หมั่นวิเคราะห์การคิดและการกระทำของตนว่าสอดคล้องกันหรือไม่ เปิดโอกาสให้ตนเองได้มีประสบการณ์ในสิ่งที่แตกต่างออกไปเพื่อพิสูจน์ทดสอบแนวคิดใหม่ๆอันอาจจะนำมาซึ่งทางเลือกใหม่ ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นแล้วสถาบันที่ผลิตครูควรสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักการให้แม่นมีใจมุ่งเน้นแต่เทคนิคของการปฏิบัติเนื่องจากการปฏิบัติและการแก้ปัญหาโดยขาดความรู้ ความเข้าใจและความเชื่อในหลักการแล้วย่อมจะเกิดปัญหาในภายหลัง

๒.๑.๔ แนวคิดของ โรเบิร์ต กาเย่ (Robert Gagne')

โรเบิร์ต กาเย่ (Robert Gagne') ได้นำเอาแนวแนวความคิด ๙ ประการ มาใช้ประกอบการเรียนการสอน โดยยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ หลักการสอนทั้ง ๙ ประการ ได้แก่

เร่งเร้า กระตุ้น และดึงดูดความสนใจ (Gain Attention) ของผู้เรียน เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้า หรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ดีบอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective) ของบทเรียนให้ผู้เรียนทราบ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ความคาดหวังทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge) หรือการกระตุ้นให้ระลึกถึงความรู้เดิม เป็นการช่วยให้ผู้เรียนดึงข้อมูลเดิมที่อยู่ในหน่วยความจำระยะยาวให้มาอยู่ในหน่วยความจำ เพื่อการใช้งาน (working memory) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม นำเสนอเนื้อหาใหม่ หรือสิ่งเร้าใหม่ (Present New Information)

ผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเห็นลักษณะสำคัญของสิ่งเร้านั้นอย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกในการเลือกรับรู้ของผู้เรียนชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning) หรือการจัดระบบข้อมูลให้มีความหมาย เพื่อช่วยให้ ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับสาระที่เรียนได้ง่ายและเร็วขึ้น กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response) หรือกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความสามารถ เพื่อให้ ผู้เรียนมีโอกาสดูตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสาระที่เรียน ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัว ผู้เรียนให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback) เป็นการให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน และข้อมูลที่เป็น ประโยชน์กับผู้เรียนการประเมินผลการแสดงออก (Assess Performance) ของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ ผู้เรียนทราบว่าตนเองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด

สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer) เป็นการส่งเสริมความคงทนและการถ่ายโอนการ เรียนรู้ โดยการให้โอกาสผู้เรียนได้มีการฝึกฝนอย่างพอเพียง และในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อช่วย ให้ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์อื่นๆ ได้โดยในแต่ ประการจะมีรายละเอียด ดังนี้

เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention) ก่อนที่จะเริ่มการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน ควรมีการจูง ใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน ดังนั้น บทเรียนคอมพิวเตอร์ จึงควรเริ่มด้วยการใช้ภาพ แสง สี เสียง หรือใช้สื่อประกอบกันหลายๆ อย่าง โดยสื่อที่สร้างขึ้นมานั้นต้องเกี่ยวข้องกับเนื้อหาและ น่าสนใจ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อความสนใจของผู้เรียน นอกจากเร่งเร้าความสนใจแล้ว ยังเป็นการเตรียม ความพร้อมให้ผู้เรียนพร้อมที่จะศึกษาเนื้อหาต่อไปในตัวอีกด้วย

บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective) วัตถุประสงค์ของบทเรียน นับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ต่อกระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนจะได้ทราบถึงความคาดหวังของบทเรียนจากผู้เรียน นอกจากผู้เรียนจะ ทราบถึงพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของตนเองหลังจบบทเรียนแล้ว จะยังเป็นการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าถึง ประเด็นสำคัญของเนื้อหา รวมทั้งเค้าโครงของเนื้อหาอีกด้วย การที่ผู้เรียนทราบถึงขอบเขตของเนื้อหา อย่างคร่าวๆ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานแนวความคิดในรายละเอียด หรือส่วนย่อยของเนื้อหา ให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อหาในส่วนใหญ่ได้ ซึ่งมีผลทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากจะมีผลดังกล่าวแล้ว ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้เรียนที่ทราบวัตถุประสงค์ของการเรียนก่อน เรียนบทเรียน จะสามารถจำและเข้าใจในเนื้อหาได้ดีขึ้นอีกด้วย

ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge) การทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะนำเสนอ ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีการประเมิน ความรู้ที่จำเป็นสำหรับ บทเรียนใหม่ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดปัญหาในการเรียนรู้ วัตถุประสงค์โดยทั่วไปสำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนก็คือ การทดสอบก่อนบทเรียน (Pre-test) ซึ่งเป็นการประเมินความรู้ของผู้เรียน เพื่อทบทวน เนื้อหาเดิมที่เคยศึกษาผ่านมาแล้ว และเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับเนื้อหาใหม่ นอกจากนี้จะเป็น การตรวจวัดความรู้พื้นฐานแล้ว บทเรียนบางเรื่องอาจใช้ผลจากการทดสอบก่อนบทเรียนมาเป็นเกณฑ์ จัดระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อจัดบทเรียนให้ตอบสนองต่อระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อ จัดบทเรียนให้ตอบสนองต่อระดับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนแต่ละคน แต่อย่างไรก็ตาม ในขั้น การทบทวนความรู้เดิมนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นการทดสอบเสมอไป หากเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่สร้างขึ้นเป็นชุดบทเรียนที่เรียนต่อเนื่องกันไปตามลำดับ การทบทวนความรู้เดิม อาจอยู่ในรูปแบบ ของการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดย้อนหลังถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้มาก่อนหน้านี้ก็ได้ การกระตุ้นดังกล่าวอาจแสดง

ด้วยคำพูด คำเขียน ภาพ หรือผสมผสานกันแล้วแต่ความเหมาะสม ปริมาณมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเนื้อหา ตัวอย่างเช่น การนำเสนอเนื้อหาเรื่องการต่อตัวด้านทานแบบผสม ถ้าผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจวิธีการหาความต้านทานรวม กรณีนี้ควรจะมีวิธีการวัดความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนว่ามีความเข้าใจเพียงพอที่จะคำนวณหาค่าต่างๆ ในแบบผสมหรือไม่ ซึ่งจำเป็นต้องมีการทดสอบก่อน ถ้าพบว่าผู้เรียนไม่เข้าใจวิธีการคำนวณ บทเรียนต้องชี้แนะให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาเรื่องการต่อตัวด้านทานแบบอนุกรมและแบบขนานก่อน หรืออาจนำเสนอบทเรียนย่อยเพิ่มเติมเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นการทบทวนก่อน

นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information) หลักสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนก็คือ ควรนำเสนอภาพที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ประกอบกับคำอธิบายสั้นๆ ง่าย แต่ได้ใจความ การใช้ภาพประกอบ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น และมีความคงทนในการจำได้ดีกว่าการใช้คำอธิบายเพียงอย่างเดียว โดยหลักการที่ว่า ภาพจะช่วยอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมให้ง่ายต่อการรับรู้ แม้ในเนื้อหาบางช่วงจะมีความยากในการที่จะคิดสร้างภาพประกอบ แต่ก็ควรพิจารณาวิธีการต่างๆ ที่จะนำเสนอด้วยภาพให้ได้ แม้จะมีจำนวนน้อย แต่ก็ยังดีกว่าคำอธิบายเพียงคำเดียว อย่างไรก็ตามการใช้ภาพประกอบเนื้อหาอาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร หากภาพเหล่านั้นมีรายละเอียดมากเกินไป ใช้เวลามากไปในการปรากฏบนจอภาพ ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ชับซ้อน เข้าใจยาก และไม่เหมาะสมในเรื่องเทคนิคการออกแบบ เช่น ขาดความสมดุล องค์ประกอบภาพไม่ดี เป็นต้น

ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning) ตามหลักการและเงื่อนไขการเรียนรู้ (Condition of Learning) ผู้เรียนจะจำเนื้อหาได้ดี หากมีการจัดระบบการเสนอเนื้อหาที่ดีและสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของผู้เรียน บางทฤษฎีกล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ที่กระจำชัด (Meaningful Learning) นั้น ทางเดียวที่จะเกิดขึ้นได้ก็คือการที่ผู้เรียนวิเคราะห์ และตีความในเนื้อหาใหม่ลงบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์เดิม รวมกันเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนั้น หน้าที่ของผู้ออกแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในขั้นนี้ก็คือ พยายามค้นหาเทคนิคในการที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาใช้ในการศึกษาความรู้ใหม่ นอกจากนั้น ยังจะต้องพยายามหาวิธีทางที่จะทำให้การศึกษาความรู้ใหม่ของผู้เรียนนั้นมีความกระจำชัดเท่าที่จะทำได้ เป็นต้นว่า การใช้เทคนิคต่างๆ เข้าช่วย ได้แก่ เทคนิคการให้ตัวอย่าง (Example) และตัวอย่างที่ไม่ใช่ตัวอย่าง (Non-example) อาจจะช่วยทำให้ผู้เรียนแยกแยะความแตกต่างและเข้าใจโนคติของเนื้อหาต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้น ผู้ออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์มีลตมีเดียอาจใช้วิธีการค้นพบ (Guided Discovery) ซึ่งหมายถึง การพยายามให้ผู้เรียนคิดหาเหตุผล ค้นคว้า และวิเคราะห์หาคำตอบด้วยตนเอง โดยบทเรียนจะค่อยๆ ชี้แนะจากจุดกว้างๆ และแคบลงๆ จนผู้เรียนหาคำตอบได้เอง นอกจากนั้น การใช้คำอธิบายกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดก็เป็นเทคนิคอีกประการหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ในการชี้แนะทางการเรียนรู้ได้ สรุปแล้วในขั้นตอนนี้ผู้ออกแบบจะต้องยึดหลักการจัดการเรียนรู้ จากสิ่งที่มีประสบการณ์เดิมไปสู่เนื้อหาใหม่ จากสิ่งที่ยากไปสู่สิ่งที่ง่ายกว่า ตามลำดับขั้น

กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response) นักการศึกษากล่าวว่า การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้นเกี่ยวข้องกับระดับและขั้นตอนของการประมวลผลข้อมูล หากผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมกิจกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา และร่วมตอบคำถาม จะส่งผลให้มีความจำดีกว่าผู้เรียนที่ใช้วิธีอ่านหรือคัดลอกข้อความจากผู้อื่นเพียงอย่างเดียว บทเรียนคอมพิวเตอร์ มีข้อได้เปรียบกว่าสื่อทัศนูปกรณ์อื่นๆ เช่น วิดิทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์ เทปเสียง เป็นต้น ซึ่งสื่อการเรียน

การสอนเหล่านี้จัดเป็นแบบปฏิสัมพันธ์ไม่ได้ (Non-interactive Media) แตกต่างจากการเรียนด้วย บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผู้เรียนสามารถมีกิจกรรมร่วมในบทเรียนได้หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็น การตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น เลือกรากิจกรรม และปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน กิจกรรมเหล่านี้เองที่ไม่ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย เมื่อมีส่วนร่วม ก็มีส่วนคิมนำหรือติดตามบทเรียน ย่อมมีส่วนผูกประสานให้ ความจำดีขึ้น

ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback) ผลจากการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วย สอนจะกระตุ้นความสนใจจากผู้เรียนได้มากขึ้น ถ้าบทเรียนนั้นท้าทาย โดยการบอกเป้าหมายที่ชัดเจน และแจ้งให้ผู้เรียนทราบว่าขณะนั้นผู้เรียนอยู่ที่ส่วนใด ห่างจากเป้าหมายเท่าใด การให้ข้อมูลย้อนกลับ ดังกล่าว ถ้านำเสนอด้วยภาพจะช่วยเร่งเร้าความสนใจได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะถ้าภาพนั้นเกี่ยวกับเนื้อหา ที่เรียน อย่างไรก็ตาม การให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยภาพ หรือกราฟฟิกอาจมีผลเสียอยู่บ้างตรงที่ผู้เรียน อาจต้องการดูผล ว่าหากทำผิด แล้วจะเกิดอะไรขึ้น ตัวอย่างเช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบ เกมการสอนแบบแขวนคอสำหรับการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้เรียนอาจตอบโดยการกดแป้นพิมพ์ ไปเรื่อยๆ โดยไม่สนใจเนื้อหา เนื่องจากต้องการดูผลจากการแขวนคอ วิธีหลีกเลี่ยงก็คือ เปลี่ยนจาก การนำเสนอภาพ ในทางบวก เช่น ภาพเล่นเรือเข้าหาฝั่ง ภาพขยับยานสู่วางจันทร์ ภาพหนูเดินไปกิน เนยแข็ง เป็นต้น ซึ่งจะไปถึงจุดหมายได้ด้วยการตอบถูกเท่านั้น หากตอบผิดจะไม่เกิดอะไรขึ้น อย่างไรก็ตามถ้าเป็นบทเรียนที่ใช้กับกลุ่มเป้าหมายระดับสูงหรือ เนื้อหาที่มีความยาก การให้ข้อมูลย้อนกลับ ด้วยคำเขียนหรือกราฟจะเหมาะสมกว่า

ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance) การทดสอบความรู้ใหม่หลังจากศึกษาบทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรียกว่า การทดสอบหลังบทเรียน (Post-test) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ ทดสอบความรู้ของตนเอง นอกจากนี้จะยังเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด หรือไม่ เพื่อที่จะไปศึกษาในบทเรียนต่อไปหรือต้องกลับไปศึกษาเนื้อหาใหม่ การทดสอบหลังบทเรียน จึงมีความจำเป็นสำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทุกประเภท นอกจากจะเป็นการประเมินผลการ เรียนรู้แล้ว การทดสอบยังมีผลต่อความคงทนในการจดจำเนื้อหาของผู้เรียนด้วย แบบทดสอบจึงควร ถามแบบเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน ถ้าบทเรียนมีหลายหัวเรื่องย่อย อาจแยก แบบทดสอบออกเป็นส่วนๆ ตามเนื้อหา โดยมีแบบทดสอบรวมหลังบทเรียนอีกชุดหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าผู้ออกแบบบทเรียนต้องการแบบใด^{๑๖}

สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer) การสรุปและนำไปใช้ จัดว่าเป็นส่วนสำคัญใน ขั้นตอนสุดท้ายที่บทเรียนจะต้องสรุปแนวคิดของเนื้อหาเฉพาะประเด็นสำคัญๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะ ต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากศึกษาเนื้อหาผ่านมาแล้ว ในขณะที่เดียวกัน บทเรียนต้องชี้แนะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือให้ข้อมูลอ้างอิงเพิ่มเติม เพื่อแนะแนวทางให้ ผู้เรียนได้ศึกษาต่อในบทเรียนถัดไป หรือนำไปประยุกต์ใช้กับงานอื่นต่อไป

ทักษะกระบวนการ ๙ ชั้น โดยกรมวิชาการ

^{๑๖} จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, การสอนแบบมอนเทสซอริจากทฤษฎีสู่แบบการนำไปปฏิบัติ, กรุงเทพฯ : สถาบัน พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.), ๒๕๔๐.

ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น ครูยกสถานการณ์ตัวอย่างและกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักในปัญหา ความจำเป็นของเรื่องที่ศึกษา หรือเห็นประโยชน์และความสำคัญของการศึกษาเรื่องนั้น ๆ โดยนำเสนอเป็นกรณีตัวอย่าง หรือสถานการณ์ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาความขัดแย้งของเรื่องที่ศึกษา โดยใช้สื่อประกอบ เช่น รูปภาพ วิดีทัศน์ สถานการณ์จริง กรณีตัวอย่าง สไลด์ ฯลฯ คติวิเคราะห์ วิเคราะห์ ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ตอบคำถาม ทำแบบฝึกหัด และให้โอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่ม หรือรายบุคคลสร้างทางเลือกให้หลากหลาย ให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย โดยร่วมกันคิดเสนอทางเลือก และอภิปรายข้อดีข้อเสียของทางเลือกนั้น ประเมินและเลือกทางเลือก ให้ผู้เรียนพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา และร่วมกันสร้างเกณฑ์โดยคำนึงถึงปัจจัย วิธีดำเนินการ ผลผลิต ข้อจำกัด ความเหมาะสม กาลเทศะ เพื่อใช้ในการพิจารณาเลือกแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งอาจใช้วิธีระดมพลังสมอง อภิปราย ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ฯลฯ กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนวางแผนการทำงานของตนเองหรือกลุ่ม โดยอาจใช้ลำดับขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน

กำหนดวัตถุประสงค์

กำหนดขั้นตอนการทำงาน

กำหนดผู้รับผิดชอบ (กรณีทำร่วมกันเป็นกลุ่ม)

กำหนดระยะเวลาการทำงาน

กำหนดวิธีการประเมิน

ปฏิบัติด้วยความชื่นชม ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ด้วยความสมัครใจ ตั้งใจมีความกระตือรือร้น และเพลิดเพลินกับการทำงาน ประเมินระหว่างปฏิบัติ ให้ผู้เรียนสำรวจปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยการซักถาม อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอน และตามแผนงานที่กำหนดไว้ โดยสรุปผลการทำงานแต่ละช่วง แล้วเสนอแนวทางการปรับปรุงการทำงานขั้นต่อไป ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ผู้เรียนนำผลที่ได้จากการประเมินในแต่ละขั้นตอนมาเป็นแนวทางในการพัฒนางานให้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ ผู้เรียนสรุปผลการดำเนินงาน โดยการเปรียบเทียบผลงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และผลพลอยได้อื่น ๆ ซึ่งอาจเผยแพร่ขยายผลงานแก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และภาคภูมิใจ CIPPA Model โดยทิสนา แชมมณี

C = Construction of knowledge การสร้างความรู้ด้วยตนเอง

I = Interaction การมีปฏิสัมพันธ์

P = Process skills ทักษะกระบวนการ

P = physical participation มีการเคลื่อนไหวร่างกาย

A = Application การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

มีแนวคิดมาจาก ๑) หลักการสร้างความรู้ ๒) หลักกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ๓) หลักความพร้อมในการเรียนรู้ ๔) หลักการเรียนรู้กระบวนการ และ ๕) หลักการถ่ายโอนการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยการให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (C) และการมีปฏิสัมพันธ์ (I) กับเพื่อน บุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัวหลาย ๆ ด้าน โดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ (P) จำนวนมากเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการ และเรียนรู้สาระในแง่มุมที่กว้างขึ้น ซึ่งจะเกิดขึ้นได้หากผู้เรียนอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในการรับรู้และเรียนรู้ มีประสบการณ์รับรู้ที่ตื่นตัว ไม่เฉื่อยชา และสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพดังกล่าวได้คือ การให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางกาย (P) อย่างเหมาะสม กิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ จึงสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี แต่การเรียนรู้นั้นจะมีความหมายต่อตนเอง และความรู้ความเข้าใจนั้นจะมีความลึกซึ้งและอยู่คงทนมากเพียงใดนั้นต้องอาศัยการถ่ายโอนการเรียนรู้ หากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ (A) ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ความรู้นั้นก็จะประโยชน์และมีความหมายมากขึ้น CIPPA Model มีขั้นตอนการดำเนินการสอน ๗ ขั้น ดังนี้

๑. การทบทวนความรู้เดิม ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้ อย่างหลากหลาย

๒. การแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งครูอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็คได้

๓. การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล / ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล / ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนจะต้องสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม

๔. การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตน รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนเองแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน

๕. สรุปจัดระเบียบความรู้ และวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ ขั้นนี้เป็นขั้นตอนการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย รวมทั้งวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทั้งหลายที่เกิดขึ้น

๖. การปฏิบัติ และ/หรือ การแสดงผลงาน เป็นขั้นที่เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จนสรุปจัดความรู้เป็นระเบียบแล้ว เมื่อเป็นความรู้ที่ต้องนำไปปฏิบัติต่อ จึงปฏิบัติต่อในขั้นนี้ และแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย แต่หากเป็นความรู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติ ขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นรับรู้ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อย้ำหรือตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนและช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

๗. การประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์จริง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้น ๆ

Bernice McCarthy ได้พัฒนา ๔ MAT Model โดยได้อธิบายแบบการเรียนรู้ ๔ แบบ คือ ผู้เรียนแบบ....ทำไม? หรือนักจินตนาการ (The Imaginative Learner : Experiencing) นักเรียนแบบนี้ชอบสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มักมีจินตนาการ ชอบเรียนรู้ด้วยความรู้สึก ครูต้องสอนสิ่งที่มีเหตุผลและเป็นประโยชน์กับชีวิต ลักษณะที่เหมาะสมกับนักเรียนแบบนี้คือ ครูที่มีมนุษยสัมพันธ์และสนับสนุนส่งเสริมนักเรียน

ผู้เรียนแบบอะไร? หรือนักคิดวิเคราะห์ (Analytical Learner : Conceptualizing) นักเรียนแบบนี้สนใจการได้มาซึ่งข้อเท็จจริง ชอบดู ชอบคิด ชอบสร้างความคิดรวบยอด แล้วสร้างรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นชอบกับข้อมูล และการบรรยายของครูผู้เรียนแบบ....อย่างไร? หรือนักคิดด้วยสามัญสำนึก (The Common-Sense Learner : Applying) นักเรียนแบบนี้มักทดลองหรือลงมือกระทำจริงตามที่ตนเองคิด วิธีการเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียนแบบนี้ คือ การทดลอง และการแก้ปัญหาผู้เรียนแบบ...ถ้า? หรือนักเปลี่ยนแปลง (The Dynamic Learner : Creating) นักเรียนแบบนี้สนใจ การเรียนแบบลองผิดลองถูก ลงมือทำเพื่อให้ได้ประสบการณ์ ต้องการสอนตนเองและผู้อื่น ครูคือแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ชอบเสี่ยง และชอบค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ไม่ชอบทำตามกำหนดการหรือวิธีการที่เคร่งครัด สมอง ๒ ชิก ซ้ายและขวาทำหน้าที่แตกต่างกัน ดังนี้

ซีกซ้าย : ด้านการพูด การเขียน การควบคุมด้านภาษา ท่าทาง สัญลักษณ์ การเห็นรายละเอียด การวิเคราะห์ ระบบสำคัญ ความเป็นเหตุผล ตรรก การแสดงออก

ซีกขวา : ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ศิลป จังหวะ การรับรู้ การสังเคราะห์ ความงาม ความจำ จิตใต้สำนึก การเห็นภาพรวม การกระทำหลายสิ่งพร้อมกัน^{๑๓} ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ๔ แบบคือ

ผู้เรียนแบบ....ทำไม WHY

ผู้เรียนแบบ....อะไร WHAT

ผู้เรียนแบบ....อย่างไร HOW

ผู้เรียนแบบ... ถ้า IF

อาศัยลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ๔ แบบ ดังกล่าว ได้จัดเป็นลำดับขั้นการจัดการเรียนรู้ ๘ ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ ๑. การสร้างประสบการณ์ ผู้สอนเริ่มต้นจากการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของเรื่องที่เรียนด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้ว่า ทำไมตนถึงต้องเรียนรู้เรื่องนี้ (พัฒนาสมองซีกขวา)

ขั้นที่ ๒. การวิเคราะห์ประสบการณ์ หรือสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ และยอมรับความสำคัญของเรื่องที่เรียน (พัฒนาสมองซีกซ้าย)

^{๑๓} บุญชู อังสวัสดิ์, รายงานการพัฒนาการสอนแบบมอนเตสซอรีในบริบทประจวบคีรีขันธ์, ๒๕๕๓.

ขั้นที่ ๓. การพัฒนาประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด หรือแนวคิดเมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของเรื่องที่เรียนแล้ว ผู้สอนจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดขึ้นด้วยตนเอง (พัฒนาสมองซีกขวา)

ขั้นที่ ๔. การพัฒนาความรู้ความคิด เมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์และเกิดความคิดรวบยอดหรือแนวคิดพอสมควรแล้ว ผู้สอนจึงกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความคิดของตนให้กว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น โดยการให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย การเรียนรู้ในขั้นที่ ๓ และ ๔ นี้คือการตอบคำถามว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้คืออะไร (พัฒนาสมองซีกซ้าย)

ขั้นที่ ๕. การปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำความรู้ความคิดที่ได้รับจากการเรียนรู้ในขั้นที่ ๓ และ ๔ มาทดลองปฏิบัติจริง และศึกษาผลที่เกิดขึ้น (พัฒนาสมองซีกซ้าย)

ขั้นที่ ๖. การสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง จากการปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้ในขั้นที่ ๕ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ถึงจุดเด่นจุดด้อยของแนวคิด ความเข้าใจแนวคิดนั้นจะกระจ่างขึ้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถของตน โดยการนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้หรือปรับประยุกต์ใช้ในการสร้างชิ้นงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง ดังนั้นคำถามหลักที่ใช้ในขั้นที่ ๕-๖ ก็คือจะทำอย่างไร (พัฒนาสมองซีกขวา)

ขั้นที่ ๗. การวิเคราะห์ผลงานและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ เมื่อผู้เรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานของตนตามความถนัดแล้ว ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานของตน ชื่นชมกับความสำเร็จ และเรียนรู้ที่จะวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งรับฟังข้อวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อการปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้น และการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป (พัฒนาสมองซีกซ้าย)

ขั้นที่ ๘. การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด ขั้นนี้เป็นขั้นตอนการขยายขอบข่ายของความรู้โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดแก่กันแลกัน และร่วมกันอภิปรายเพื่อการนำการเรียนรู้ไปเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและอนาคต คำถามหลักในการอภิปรายก็คือ ถ้า...? ซึ่งอาจนำไปสู่การเปิดประเด็นใหม่สำหรับผู้เรียนในการเริ่มต้นวัฏจักรของการเรียนรู้ในเรื่องใหม่ต่อไป (พัฒนาสมองซีกขวา)

๒.๑.๕ การเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bloom (Bloom's Taxonomy)

Bloom ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น ๖ ระดับ ได้แก่

ความรู้ที่เกิดจากความจำ (knowledge) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด

ความเข้าใจ (Comprehend)

การประยุกต์ (Application)

การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหา ตรวจสอบได้

การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูปเดิม เน้นโครงสร้างใหม่ การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้ และตัดสินได้ว่าอะไรถูกหรือผิด ประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของเมเยอร์ (Mayor)

ในการออกแบบสื่อการเรียนการสอน การวิเคราะห์ความจำเป็นเป็นสิ่งสำคัญ และตามด้วยจุดประสงค์ของการเรียน โดยแบ่งออกเป็นย่อยๆ ๓ ส่วนด้วยกัน

พฤติกรรม ควรชี้ชัดและสังเกตได้

เงื่อนไข พฤติกรรมสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไขในการช่วยเหลือ
มาตรฐาน พฤติกรรมที่ได้นั้นสามารถอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner)

ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมโดยประสบการณ์

ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน

ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาจากแง่มุมต่างๆ

ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมเอง

เนื้อหาควรถูกสร้างในภาพรวม

๒.๑.๖ การเรียนรู้ตามทฤษฎีของไทเลอร์ (Tylor)

ความต่อเนื่อง (continuity) หมายถึง ในวิชาทักษะ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะใน
กิจกรรมและประสบการณ์บ่อยๆ และต่อเนื่องกัน

การจัดช่วงลำดับ (sequence) หมายถึง หรือการจัดสิ่งที่มีความง่าย ไปสู่สิ่งที่มีความยาก
ดังนั้นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้ง
ยิ่งขึ้น

บูรณาการ (integration) หมายถึง การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียน
ได้เพิ่มพูนความคิดเห็น และ ได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่มความ
สามารถทั้งหมด ของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่างๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้
จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อม

ปรัชญาประสบการณ์ตามแนวคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) สู่การจัดการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์

แนวคิดของนักปรัชญาพวกประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ซึ่งมีจอห์น ดิวอี้ เป็นผู้นำ
นักปราชญ์ผู้มีความเชื่อว่าความอยู่รอดของสรรพสัตว์ (ซึ่งหมายถึงมนุษย์ด้วยนั้น) ย่อมขึ้นอยู่กับ
ปรับตัวของสิ่งนั้นๆ ความเชื่อนี้ได้มาจากชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) เจ้าของทฤษฎีวิวัฒนาการ
ซึ่งให้หลักไว้ว่าผู้ที่เหมาะสมที่สุดจะอยู่รอด (The Survival of the Fittest) ส่วนผู้ที่ไม่เหมาะสม
ย่อมจะล้มหายตายจากไป จากความเป็นจริงข้อนี้ จอห์น ดิวอี้ จึงได้ยึดเอาเรื่อง “การปรับตัว” ให้
เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมเป็นสาระสำคัญ หรือเป็นแก่นแห่งการศึกษา จากแนวคิดเรื่องการปรับตัวนี้
เอง จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) จึงเห็นค่านิยมย่อมมีปัญหายุ่งยาก ปัญหาหนึ่งก็คือ การเผชิญต่อ
ความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เป็นอยู่ทุกขณะนั่นเอง เมื่อมนุษย์ต้องพบปัญหายุ่งยาก
การฝึกมนุษย์ให้แก้ปัญหาได้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะช่วยให้เขาจัดปัญหาที่มาขัดขวางการดำเนินชีวิต
ได้ และชีวิตนั้นก็อยู่รอดตลอดไป

“ประสบการณ์” ตามความคิดของจอห์น ดิวอี้ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ประสบการณ์ปฐมภูมิ
(Primary experience) และ ประสบการณ์ทุติยภูมิ (Secondary experience) ประสบการณ์ปฐม
ภูมิ คือ ประสบการณ์ที่ยังไม่เป็นความรู้ หรือยังไม่ได้มีการคิดไตร่ตรอง เป็นเพียงกระบวนการของการ
กระทำ และการประสบความเปลี่ยนแปลงระหว่างอินทรีย์และสภาพแวดล้อม ส่วนประสบการณ์ทุติย

ภูมิ เป็นประสบการณ์ประเภทที่เป็นความรู้ คือได้ผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองมาแล้ว ประสบการณ์ปฐมภูมิจะเป็นเนื้อหาของประสบการณ์หตุยภูมิ เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับคิดไตร่ตรอง ตัวอย่างเช่น เด็กเล่นชน ไปเหยียบถ่านไฟร้อน ๆ ผลปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ คือ เท้าถูกไฟลวก เป็นประสบการณ์ปฐมภูมิ เมื่อเด็กเกิดการเรียนรู้จากผลของการเหยียบถ่านไฟร้อน ทำให้เกิดความเจ็บปวด และไม่อยากเล่นบริเวณที่มีถ่านไฟร้อนอีก หรือระแวงที่จะเล่นไฟ เป็นประสบการณ์หตุยภูมิ ประสบการณ์ที่เกิดจากการคิดไตร่ตรอง (Reflective thought เรียกอีกอย่างว่าประสบการณ์การรู้ (Cognitive experience)

จอห์น ดิวอี้ มีความเห็นว่าการศึกษาที่ถูกต้อง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการศึกษาแบบเก่าหรือแบบจารีต (Traditional) หรือแบบอนุรักษ์ (Conservative) กับการศึกษาแบบใหม่หรือแบบก้าวหน้า (Progressive) เพียงระบบใดระบบหนึ่งปรัชญาของดิวอี้เป็นปรัชญาที่สะท้อนออกมาเด่นชัดในเรื่องการศึกษาที่ยกย่องประสบการณ์ทั้งปวงที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้สถานการณ์ที่เป็นจริง เพราะการศึกษาตามความคิดของจอห์น ดิวอี้ คือ ความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกายสติปัญญา และคุณธรรม ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ที่ต่อเนื่องกับประสบการณ์เก่าไปเรื่อย ต้องส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพื่อเป็นวิธีนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในปัจจุบันและอนาคตได้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองและฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติตามแนวประชาธิปไตย กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนนี้เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ บางครั้งก็เรียนวิธีสอนนี้ว่าการสอนแบบวิทยาศาสตร์

ปัจจุบันการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ในแบบ Learning by doing ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ แนวคิดนี้จะจัดการสอนแบบโครงการ (Project-based learning) เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนจากการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผู้เรียนได้ทดลองทำปฏิบัติ เสาะหาข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล พิจารณาหาข้อสรุป ค้นคว้าหาวิธีการกระบวนการด้วยตนเอง หรือร่วมกันเป็นกลุ่ม เน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการศึกษาหาความรู้ตามหลักประชาธิปไตยให้ผู้เรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ให้ได้ค้นคว้าหาข้อมูลความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มิใช่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้ด้วยความมั่นใจ ผลการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีประสบการณ์ของจอห์น ดิวอี้ ดังนี้

๑. ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย และสื่อที่เร้าความสนใจ

๒. ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ตามความถนัดและศักยภาพด้วยการศึกษา ค้นคว้า ฝึกปฏิบัติฝึกทักษะจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้เกิดความเชื่อมั่นเป็นแรงจูงใจให้เกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน

๓. กิจกรรมกลุ่มช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ เกิดกระบวนการทำงาน เช่น มีการวางแผนการทำงาน มีความรับผิดชอบ เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีวินัยในตนเอง มีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตย เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้เรียนที่เรียนรู้ซ้ำจะเรียนรู้ได้อย่าง

มีความสุข มีชีวิตชีวา ได้รับกำลังใจและได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ทำให้เกิดความมั่นใจ ผู้เรียนที่เรียนดีจะได้แสดงความสามารถของตนเอง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปันสิ่งที่ดีให้แก่กัน

๔. ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดจากการร่วมกิจกรรมและการค้นหาคำตอบจากประเด็นคำถามของผู้สอนและเพื่อน ๆ สามารถค้นหาคำตอบและวิธีการได้ด้วยตนเอง สามารถแสดงออกได้ชัดเจนมีเหตุผล

๕. ทุกขั้นตอนการจัดกิจกรรม จะสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับสิ่งที่ดีงามไว้ในตนเองอยู่ตลอดเวลา

๖. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน โดยให้แต่ละคนเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของตน ไม่นำผลงานของผู้เรียนมาเปรียบเทียบกัน มุ่งให้ผู้เรียนแข่งขันกับตนเองและไม่เล็งผลเลิศจนเกินไป

๗. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน คือ ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข เกิดการพัฒนารอบด้าน มีอิสระที่จะเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม^{๑๔}

๒.๑.๗ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ จอง พือาเจต์

จิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental Psychology) เป็นการค้นคว้าถึงการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์ ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิจนถึงวัยชรา รวมทั้งอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการและลักษณะความต้องการ ความสนใจของคนในวัยต่างๆ ซึ่งอาจแบ่งเป็นจิตวิทยาเด็ก จิตวิทยาวัยรุ่น และจิตวิทยาผู้ใหญ่

ทฤษฎีพัฒนาการเชาน์ปัญญาของเพียเจต์

เพียเจต์เชื่อว่าคนเราทุกคนตั้งแต่เกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และโดยธรรมชาติของมนุษย์เป็นผู้พร้อมที่จะมีกิจกรรมหรือเริ่มกระทำก่อน (Active) นอกจากนี้เพียเจต์ถือว่ามนุษย์เรามีแนวโน้มพื้นฐานที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ๒ ชนิด คือ การจัดและรวบรวม (Organization) และการปรับตัว (Adaptation) ซึ่งอธิบายดังต่อไปนี้

๑. การจัดและรวบรวม (Organization) หมายถึง การจัดและรวบรวมกระบวนการต่างๆ ภายใน เข้าเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เป็นระเบียบ และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่เราที่ยังมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

๒. การปรับตัว (Adaptation) หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่ออยู่ในสภาพสมดุล การปรับตัวประกอบด้วยกระบวนการ ๒ อย่าง คือ

๒.๑ การซึมซาบหรือดูดซึม (Assimilation) เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะซึมซาบหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่ ให้รวมเข้าอยู่ในโครงสร้างของสติปัญญา (Cognitive Structure) โดยจะเป็นการตีความ หรือการรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม

๒.๒ การปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) หมายถึง การเปลี่ยนแบบโครงสร้างของเชาน์ปัญญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่ หรือเป็นการ

^{๑๔} กาญจนี เสียงเพราะ. (๒๕๕๓).คู่มือการสอนแบบมอนเตสซอรี หมวดชีวิตประจำวัน หมวดประสาทรับรู้

เปลี่ยนแปลงความคิดเดิมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมใหม่ซึ่งเป็นความสามารถในการปรับโครงสร้างทางปัญญา เพียเจต์ยังกล่าวอีกว่า ระหว่างระยะเวลาตั้งแต่ทารกจนถึงวัยรุ่น คนเราจะค่อยๆสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้นตามลำดับชั้น โดยเพียเจต์ได้แบ่ง ลำดับชั้นของพัฒนาการเชาวน์ปัญญาของมนุษย์ ไว้ ๔ ชั้น ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการเชาวน์ปัญญา ดังนี้

๑. ขั้นใช้ประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ (sensorimotor period) อายุ ๐- ๒ ปีเป็นขั้นพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาก่อนระยะเวลาที่เด็กจะพูดเป็นภาษาได้ การแสดงถึงความคิดและสติปัญญาของเด็กวัยนี้จะเป็นในลักษณะของการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมต่างๆซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับ การเคลื่อนไหว เป็นลักษณะของปฏิกริยาสะท้อน เช่น การดูด การมอง การไขว่คว้ามีพฤติกรรมน้อยมากที่แสดงออกถึงความเข้าใจ เพราะเด็กยังไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ ตัวตนของเด็กยังไม่ได้พัฒนาจนกว่าเด็กจะได้รับประสบการณ์ ทำให้ได้พัฒนาตัวตนขึ้นมาแล้วเด็กจึงสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ได้จนกระทั่งเด็กอายุประมาณ ๑๘ เดือนจึงจะเริ่มแก้ปัญหาด้วยตนเองได้บ้างและรับรู้เท่าที่สายตามองเห็น

๒. ขั้นเริ่มมีความคิดความเข้าใจ (pre-operational period) อายุ ๒-๗ ปีเด็กวัยนี้เป็นวัยก่อนเข้าโรงเรียน และวัยอนุบาล ยังไม่สามารถใช้สติปัญญากระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ความคิดของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับ การรับรู้เป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถใช้เหตุผล อย่างลึกซึ้งได้วัยนี้เริ่มเรียนรู้การใช้ภาษา และสามารถใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้ พัฒนาการวัยนี้แบ่งได้เป็น ๒ ชั้นคือ

๒.๑ ขั้นกำหนดความคิดไว้ล่วงหน้า (preconceptual thought) อายุ ๒-๔ ปีระยะนี้เด็กจะมีพัฒนาการด้านการใช้ภาษา รู้จักใช้คำสัมพันธ์กับสิ่งของ มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆได้แต่ยังไม่สมบูรณ์ ไม่มีเหตุผล คิดเอาแต่ใจตัวเอง อยู่ในโลกแห่งจินตนาการชอบเล่นบทบาทสมมติตามจินตนาการของตนเอง

๒.๒ ขั้นคิดเอาเอง (intuitive thought) อายุ ๔-๗ ปี ระยะนี้เด็กสามารถคิดอย่างมีเหตุผลขึ้นแต่การคิดยังเป็นลักษณะการรับรู้มากกว่าความเข้าใจ จะมีพัฒนาการรับรู้อย่างรวดเร็วสามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้เป็นหมวดหมู่ ทั้งที่มีลักษณะคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ลักษณะพิเศษของวัยนี้คือเชื่อตัวเองโดยไม่ยอมเปลี่ยนความคิด หรือเชื่อในเรื่องการทรงภาวะเดิมของวัตถุ (conservation) ซึ่งเพียเจต์เรียกว่า principle of invariance

๓. ขั้นใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (concrete operational period) อายุ ๗-๑๑ปี ระยะนี้เด็กจะมีพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาอย่างรวดเร็วสามารถคิดอย่างมีเหตุผลแบ่งแยกสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ลำดับชั้น จัดเรียงขนาดสิ่งของ และเริ่มเข้าใจเรื่องการคงสภาพเดิมสามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ในอดีตมาแก้ปัญหาเหตุการณ์ใหม่ ๆ ได้ มีการถ่ายโยงการเรียนรู้ (transfer of learning) แต่ปัญหาหรือเหตุการณ์นั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรมส่วนปัญหาที่เป็นนามธรรมนั้นเด็กยังไม่สามารถแก้ได้

๔. ขั้นใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม (formal operational period) อายุ ๑๑-๑๕ ปี ขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดแบบเด็ก ๆ จะสิ้นสุดลงจะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่สามารถคิดแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมด้วยวิธีการหลากหลาย รู้จักคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์สามารถตั้งสมมติฐานทดลองใช้เหตุผลและทำงานที่ต้องใช้สติปัญญาอย่างสลับซับซ้อนได้ เพียเจต์กล่าวว่าเด็กวัยนี้เป็นวัยที่คิดเหนือไปกว่าสิ่งปัจจุบันสนใจที่จะสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทุกสิ่งทุก

อย่าง และมีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เป็นตัวตน หรือสิ่งที่เป็นนามธรรมนักจิตวิทยาเชื่อว่าการพัฒนาความเข้าใจจะพัฒนาไปเรื่อยจนกระทั่งเข้าสู่วัยชรา และเพียเจท์ เชื่อว่าพัฒนาการของเขาวนปัญญามนุษย์จะดำเนินไปเป็นลำดับขั้น เปลี่ยนแปลงหรือข้ามขั้นไม่ได้

๒.๑.๘ ทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ (Skinner)

วางเงื่อนไขแบบการกระทำหรือแบบปฏิบัติการ ซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน คือ Operant Conditioning Theory หรือ Instrumental conditioning theory หรือ Type – R Conditioning Theory สกินเนอร์ได้เสนอแนวความคิดโดยจำแนกทฤษฎีทางพฤติกรรมออกเป็น ๒ ประเภท คือ พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ Type S (Response Behavior) ซึ่งมีสิ่งเร้า (Stimulus) เป็นตัวกำหนดหรือดึงออกมา เช่น น้ำลายไหลเนื่องจากใส่อาหารเข้าไปในปาก สะดุ้งเพราะถูกเคาะที่สะบ้าข้างขวา หรือการหรีตเมื่อถูกแสงไฟ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการตอบสนองแบบอัตโนมัติ

พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ Type R (Operant Behavior) พฤติกรรมหรือ การตอบสนองขึ้นอยู่กับเสริมแรง (Reinforcement) การตอบสนองแบบนี้จะต่างกับ แบบแรก เพราะอินทรีย์เป็นตัวกำหนดหรือเป็นผู้สั่งให้กระทำต่อสิ่งเร้า ไม่ใช่ให้สิ่งเร้าเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของอินทรีย์ เช่น การถางหญ้า การเขียนหนังสือ การรีดผ้า พฤติกรรมต่าง ๆ ของคน ในชีวิตประจำวันเป็นพฤติกรรมแบบ Operant Conditioning) หลักการเรียนรู้ที่สำคัญ หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ เน้นการกระทำของผู้ที่เรียนรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่กำหนดให้ กล่าวคือ เมื่อต้องการให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้จากสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง เราจะให้ผู้เรียนรู้เลือกแสดงพฤติกรรมเองโดยไม่บังคับหรือบอกแนวทางในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้วจึง “เสริมแรง” พฤติกรรมนั้นทันที เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำนั้น พฤติกรรมการตอบสนองจะขึ้นอยู่กับเสริมแรง (Reinforcement) ตัวเสริมแรงแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

ตัวเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าใด ๆ ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้อัตราการตอบสนองเพิ่มมากขึ้น เช่น คำชมเชย รางวัล อาหาร

ตัวเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าใด ๆ ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้การตอบสนองเพิ่มขึ้นในทางลบ เป็นตัวเสริมแรงทางลบ เช่น เสียงดัง อากาศร้อน คำตำหนิ กลั่น การทำโทษ เป็นการนำตัวเสริมแรงลบเข้ามา เพราะการทำโทษบางอย่างหากนำไปใช้จะมีผลให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะที่เข้มข้น^{๑๕}

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพ

๒.๒.๑ แนวคิดด้านโอกาส โอกาสคืออะไร ? คำนี้ พูดถึงกันมากจริงๆ ในสมัยปัจจุบันได้มีการศึกษาและวิจัยสรุปเป็นแนวคิดที่น่าสนใจไว้ ๓ ประการ คือ ๑. การทำให้ความต้องการพบกับ

^{๑๕} จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, การสอนแบบมอนเทสซอริจากทฤษฎีสู่แบบการนำไปปฏิบัติ, กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.), ๒๕๔๐.

คุณค่า ๒. การกำหนดเป้าหมายชีวิตให้ชัดเจน ๓. การแปรความหมายสิ่งที่เป็นลบให้เป็นบวก ในการใช้ให้เห็นถึงความชัดเจนในการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพให้เกิดขึ้นในตัวเองและสังคม

๑. การทำให้ความต้องการพบกับคุณค่า เราสามารถมองเห็นหลักการพื้นฐานของแนวคิดนี้ได้ง่ายที่สุดอันหนึ่งสำหรับการสร้างสรรค์โอกาส คือเมื่อความต้องการของคนๆ หนึ่ง หรือคนกลุ่มหนึ่งมาพบกับคุณค่าที่ตนหรือกลุ่มของตนต้องการ (อย่างยิ่ง) นั่นคือโอกาสทางธุรกิจบังเกิดขึ้นแล้วทันที ฉะนั้นเพื่อให้แนวคิดนี้บังเกิดผล จำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ว่าทำอย่างไรจึงจะรู้ว่าใครต้องการอะไร? ซึ่งสิ่งที่เขาเหล่านั้นต้องการก็คือคุณค่า(พิเศษ) อะไรบางอย่างนั่นเอง ที่นี้ก็เกิดคำถามต่อไปว่าแล้วเราจะสร้างสรรค์หรือจัดหาคุณค่านั้นๆ มาให้คนที่เขาต้องการได้อย่างไร? นั่นคือโจทย์ที่ต้องขบคิดและพัฒนาหรือสร้างสรรค์ขึ้นมาให้ได้ การทำธุรกิจจะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อความต้องการกับคุณค่า สวมกันได้อย่างเหมาะสมพอดี ตัวอย่างที่เราสามารถมองเห็นได้ชัดเจนอย่างหนึ่งคือ คนเราแต่ละคน มักเผชิญกับปัญหาในการดำเนินชีวิตแทบทุกวัน น้อยบ้างมากบ้างในหลากหลายรูปแบบ หลายคนพยายามจะหลีกเลี่ยงปัญหา แต่สุดท้ายก็มักหนีไม่พ้นต้องยอมจำนนหรือต้องอาศัยคนอื่นมาช่วยแก้ไขเสีย

ฉะนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในโลกนี้ก็เพื่อที่จะเปิดโอกาสให้ใครบางคนมาช่วยแก้ไข หากเขาสามารถเป็นผู้ช่วยในการแก้ไขปัญหให้กับคนจำนวนมากในสังคมได้ โดยเฉพาะในระดับประเทศ หรือระดับโลก ก็จะเป็นผู้ที่สามารถประกอบอาชีพหรือดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน ประสบแต่ความมั่งคั่ง และเจริญรุ่งเรืองอย่างแน่นอน เนื่องจากปัญหาหรือความต้องการของมนุษย์เรามีมากมายนับไม่ถ้วน ทุกคนมีโอกาสที่จะค้นหาคุณค่าที่ตอบสนองปัญหาบางอย่างได้เฉพาะเพียงที่เรามีกำลังจะทำมันได้โดยไม่เกินวิสัย ดังนั้นสิ่งที่เป็นไปได้ก็คือ แต่ละคนต้องมุ่งมั่นพุ่งความสนใจที่จะสร้างสรรค์คุณค่าพิเศษ ที่เราชอบเราถนัดเพื่อแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการเฉพาะบางสิ่ง จึงจะทำให้เรามีโอกาสดำเนินการใดๆ ได้สัมฤทธิ์ผลตามที่ปรารถนาได้ในช่วงเวลาที่เราดำรงชีวิตอยู่

๒. การกำหนดเป้าหมายชีวิตให้ชัดเจน เราจะพบว่าหลักการนี้สำคัญที่สุด เพราะมีส่วนกระทบกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับการดำเนินชีวิตของเราโดยตรง เป็นการกำหนดเป้าหมายไว้ให้เห็นได้ชัดเจนภายในจิตใจ จะอยู่ในรูปของการสรรค์สร้างภาพสุดท้ายที่ต้องการจะเห็นหรือเข้าถึงได้ล่วงหน้า ซึ่งภาพดังกล่าวเป็นจินตนาการที่เราสามารถสัมผัสได้จากภายในด้วยใจ (โดยมีความรู้สึกเสมือนว่ามันได้เกิดขึ้นจริงแล้ว) เช่น การออกแบบบ้านในฝันของเรา จำเป็นต้องมีการสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นภายในใจมาก่อน ต่อมาจึงถ่ายทอดความคิดให้สถาปนิกช่วยออกแบบและเขียนแปลนหรือทำแบบจำลอง จากนั้นจึงจัดจ้างช่างก่อสร้างให้ทำการก่อสร้างตามแบบพิมพ์เขียวที่ทำไว้ สรุปได้ว่าถ้าเราสามารถกำหนดเป้าหมายชีวิตให้ชัดเจนได้ ก็เท่ากับเราได้สร้างสรรค์โอกาสให้กับตนเองที่จะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จได้ เพราะจะทำให้จิตใจสำนึกของเราดึงดูดโอกาสต่างๆ เข้ามาหาตัวเรา และดึงตัวเราเข้าสู่โอกาสที่ทำให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นเพื่อสนองตอบเป้าหมายที่เรามุ่งมั่นไว้ได้อย่างลงตัวพอดี

๓. การแปรความหมายสิ่งที่เป็นลบให้เป็นบวก แนวคิดนี้ตรงกับที่นักวิชาการทั่วไปชอบพูดถึงคือ การเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส คือให้พยายามตั้งสติค้นหาสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเราในลักษณะเชิงลบ (เมื่อมันกระทบอารมณ์ใจเราในตอนต้น) ว่าแท้จริงแล้วมันมีคุณค่าอะไรที่เป็นบวกแฝงเร้นอยู่ภายใน เพื่อสร้างสรรค์โอกาสที่ดีหรือมีลักษณะพิเศษแก่เรา สรุปได้ว่าการมองหาคุณค่าของอะไรบางอย่างที่วิ่งเข้ามาหาตัวเรา ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบใดก็ตาม มันคือช่องทางไปสู่โอกาสได้ทั้งนั้น โดยเฉพาะสิ่งที่เรา

พบหรือปะทะกับมันในครั้งแรกในลักษณะเชิงลบ ถ้าหากเราพยายามตั้งสติพิจารณาหาคุณค่าของมันให้ได้ว่าคุณค่าที่เป็นบวกของมันคืออะไร โดยอาศัยเทคนิคดังกล่าว ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เวลาไม่นานนักก็จะพบเห็นช่องทางหรือโอกาสพิเศษที่แฝงเร้นเข้ามาในรูปของอะไรบางอย่าง (ที่ส่งสัญญาณให้เราเข้าใจผิดในครั้งแรก) ตัวอย่างสิ่งที่เข้ามาสู่ชีวิตของคนเรา เช่น ความเจ็บป่วย ความทุกข์ ความล้มเหลว ความไม่เป็นธรรมต่างๆ ฯลฯ แท้จริงแล้วสิ่งเหล่านี้มักเข้ามาผลักดันให้เราเดินไปสู่หนทางที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตเสมอ ถ้าเราสามารถทำความเข้าใจในการแปลความหมายให้ถูกต้อง ซึ่งส่วนใหญ่จะแฝงมาในรูปลักษณะคล้ายรหัสลับ ตอนแรกอาจไม่ทราบเหตุผลที่แท้จริงของมัน สุดท้ายมันจะเปิดเผยให้เห็นตัวตนที่แท้จริงหรือช่องทางเดินไปสู่โอกาสที่สร้างความมหัศจรรย์ให้เกิดขึ้นกับการดำเนินชีวิตของเราได้ หรือไม่ก็อาจกลายร่างมาเป็นครูบาอาจารย์เพื่อสอนบทเรียนที่ล้ำค่าแก่เรา

สรุป การศึกษาเรื่องโอกาสจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่ง เพราะมันสามารถเข้ามาได้ในทุกๆ ช่องทางทุกๆ เวลา โดยเฉพาะการเรียนรู้ว่าทำอะไรเราจึงจะสามารถสร้างสรรค์คุณค่าพิเศษให้ได้พบกับความต้องการพิเศษของใครบางคน หรือกลุ่มคนบางกลุ่ม หรือมวลชนที่รอคอยคุณค่านั้นๆ ได้ เพราะมันคือการ เนมิตโอกาสทอง ให้เกิดขึ้นกับเรานั้นเอง

๒.๒.๒ แนวคิดพัฒนาศักยภาพ

คำว่าศักยภาพ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Potential” ตามความหมายของรูปแบบศัพท์แปลว่า “ภาวะแฝง อำนาจ หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือทำให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๘:๗๘๐) และได้มีผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งนักวิชาการ กล่าวถึงความหมายของศักยภาพไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกัน อาทิเช่น

เพชรน้อย ม่วงงาม (๒๕๓๙ : ๖-๗) ได้ศึกษาจำกัดความของศักยภาพ สรุปว่าหมายถึงพลังความสามารถที่แฝงอยู่และสามารถทำให้ปรากฏได้ ความสามารถที่แสดงหรือปรากฏ เป็นได้ทั้งเครื่องชี้หรือสะท้อนศักยภาพในอดีตและเป็นเครื่องบ่งบอกศักยภาพภายในอนาคต การปรากฏของพลังศักยภาพของสิ่งใดๆ จะเป็นเช่นใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยอย่างน้อยสองส่วน คือ พลังความสามารถของสิ่งนั้น และเงื่อนไขบริบทที่เป็นไปได้ทั้งตัวชัดขวาง หรือตัวหนุนเสริม การปรากฏออกมาของศักยภาพนั้น ที่สำคัญคือเงื่อนไขเชิงบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถ ความพร้อม หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งสามารถทำให้ปรากฏหากได้รับการพัฒนา หรือกระตุ้นจากภายนอก อันจะส่งผลต่อความสำเร็จและความพึงพอใจสูงสุด

๑ ศักยภาพระดับบุคคล

จากความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” ดังกล่าวแล้ว ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านให้ความหมาย โดยจำแนกศักยภาพออกเป็นระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับองค์กร และศักยภาพในการบริหารโดยศักยภาพระดับบุคคลมีผู้ให้ความหมายดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (๒๕๒๔ : ๒๒๙-๒๓๐) กล่าวว่า ศักยภาพระดับบุคคล คือ ความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ที่มีความพร้อมจะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางด้านร่างกาย ได้แก่ ภูมิภาวะ ซึ่งหมายถึง การเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ของร่างกาย และจิตใจ ได้แก่ ความพอใจที่จะสนองต่อสิ่งเร้า หรือพอใจจะกระทำสิ่งต่างๆ ดังนั้น องค์ประกอบที่จะทำให้เกิดศักยภาพในระดับบุคคล ภูมิภาวะ หมายถึง ความเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและอารมณ์ รวมถึงประสบการณ์ทางสังคม หรือ

ความรู้เดิม ผู้มีประสบการณ์เดิมมาก ย่อมมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้มีประสบการณ์เดิมน้อย^{๑๖} ศักยภาพของบุคคล หมายถึง พลังความสามารถของบุคคลที่มีอยู่ในตัว ซึ่งสามารถนำออกมาใช้เพื่อ ดำเนินการหรือประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งในขอบเขต ได้เป็นผลสำเร็จ อนึ่ง จะมีลักษณะที่ไม่ ตายตัวแต่อาจจะทำให้มีมากขึ้น หรือแข็งแรงขึ้นจากการพัฒนา ความพร้อมหรือแนวโน้มที่จะแสดง ความสามารถที่มีอยู่ให้ปรากฏ เมื่อมีโอกาที่จะกระทำในระดับบุคคลปัจจุบัน ศักยภาพจึงมี ความสำคัญต่อองค์การ ในอันที่จะส่งผลให้องค์การมีการดำเนินการที่ดีและยั่งยืน

จากบทความหมาย “ศักยภาพระดับบุคคล” ที่นำมาเสนอข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพ ระดับบุคคล หมายถึง ความสามารถสูงสุดในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่ ศักยภาพ จึงเป็นปัจจัยที่ เกี่ยวพันให้การงานสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๓. แนวคิดเรื่องการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา

การพัฒนาหมายถึง การทำให้เจริญงอกงามเกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพ หนึ่งดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ เช่น การพัฒนาของสังคมหรือประเทศต้องมีแผนหรือแนวทางของการ พัฒนาเพื่อกำหนดทิศทางและควบคุมการดำเนินการพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ การพัฒนา ในบริบทของสังคมไทยจำเป็นต้องมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ

การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบยั่งยืน เรียกว่า ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการอนุรักษ์โลกโดยมี วัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ การดำรงรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการ พัฒนาแบบยั่งยืนที่คำนึงถึงระบบนิเวศเป็นสำคัญ โดยเน้นการพัฒนาที่ท้องถิ่นและประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วม รวมทั้งการพัฒนาที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสม การพัฒนาแบบ ยั่งยืน หมายถึง รูปแบบการพัฒนาที่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างต่อเนื่อง ยาวนาน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความขาดแคลนหรือเกิดภาวะ มลพิษซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Sustainable Development แนวคิดการอนุรักษ์ได้ผนวกเข้า กับการจัดทำแผนพัฒนาประเทศทำให้เกิดแนวทางพัฒนาแบบใหม่ คือ การพัฒนาแบบยั่งยืน กลายเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทุกสาขา ดังที่ปัจจุบันแนวความคิดในการพัฒนาแบบยั่งยืนเป็น เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทุกสาขา โดยที่แต่ละระบบสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของตนเองได้ ทั้งนี้เป้าหมายของระบบทางชีววิทยา คือ การนำไปสู่ความหลากหลายของพันธุกรรม (Genetic – Enhancing) และมีสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นตามแนวความคิดของ Brown และ Barbier กล่าวถึง ลักษณะพึงประสงค์ชัดเจน ประกอบด้วยด้านระบบชีววิทยา ด้านระบบเศรษฐกิจและระบบสังคม แนวคิดและแนวทางพัฒนาต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย พัฒนาปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง : การพัฒนาคุณภาพคนด้วยคุณธรรมนำความรู้ ฯลฯ เป็นต้น สำหรับแนวทางการจัด การศึกษาตามการพัฒนาแนวพุทธศาสนานั้นได้นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ในการ บริหารและพัฒนาผู้เรียน เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ เช่น รูปแบบ โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นระบบพัฒนาไตรสิกขาต้านปัญญา จิตใจและพฤติกรรม

^{๑๖} กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, จิตวิทยาการศึกษา , คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน มิตร; กรุงเทพฯ. ๒๕๒๔, หน้า ๒๒๙-๒๓๐

๑. ความหมายของคำว่าศักยภาพ คำว่าศักยภาพ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Potential” ตามความหมายของรูปแบบศัพท์ แปลว่า “ภาวะแฝง อำนาจ หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆอาจทำให้พัฒนาหรือทำให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้”^{๑๗} และได้มีผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งนักวิชาการ กล่าวถึงความหมายของศักยภาพไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกัน อาทิเช่น

เพชรน้อย ม่วงงาม ได้ศึกษาคำจำกัดความของศักยภาพ สรุปว่าหมายถึงพลังความสามารถที่แฝงอยู่และสามารถทำให้ปรากฏได้ ความสามารถที่แสดงหรือปรากฏ เป็นได้ทั้งเครื่องชี้หรือสะท้อนศักยภาพในอดีตและเป็นเครื่องบ่งบอกศักยภาพภายในอนาคต การปรากฏของพลังศักยภาพของสิ่งใดๆ จะเป็นเช่นใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยอย่างน้อยสองส่วน คือ พลังความสามารถของสิ่งนั้น และเงื่อนไขบริบทที่เป็นไปได้ทั้งตัวชัดขวาง หรือตัวหนุนเสริม การปรากฏออกมาของศักยภาพนั้น ที่สำคัญคือเงื่อนไขเชิงบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ^{๑๘}

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถ ความพร้อม หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งสามารถทำให้ปรากฏหากได้รับการพัฒนา หรือกระตุ้นจากภายนอก อันจะส่งผลต่อความสำเร็จและความพึงพอใจสูงสุด

๒. ศักยภาพระดับบุคคล จากความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” ดังกล่าวแล้ว ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านให้ความหมาย โดยจำแนกศักยภาพออกเป็นระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับองค์กร และศักยภาพในการบริหารโดยศักยภาพระดับบุคคลมีผู้ให้ความหมายดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (๒๕๒๔ : ๒๒๙-๒๓๐) กล่าวว่า ศักยภาพระดับบุคคล คือ ความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ที่มีความพร้อมจะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางด้านร่างกาย ได้แก่ วุฒิภาวะ ซึ่งหมายถึง การเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ของร่างกาย และจิตใจ ได้แก่ ความพอใจที่จะสนองต่อสิ่งเร้า หรือพอใจจะกระทำการสิ่งต่างๆ ดังนั้น องค์ประกอบที่จะทำให้เกิดศักยภาพในระดับบุคคล วุฒิภาวะ หมายถึง ความเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและอารมณ์ รวมถึงประสบการณ์ทางสังคม หรือความรู้เดิม ผู้มีประสบการณ์เดิมมาก ย่อมมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้มีประสบการณ์เดิมน้อย^{๑๙} ศักยภาพของบุคคล หมายถึง พลังความสามารถของบุคคลที่มีอยู่ในตัว ซึ่งสามารถนำมาออกใช้เพื่อดำเนินการหรือประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งในขอบเขต ได้เป็นผลสำเร็จ อนึ่ง จะมีลักษณะที่ไม่ตายตัวแต่อาจจะทำให้มีมากขึ้น หรือแข็งแรงขึ้นจากการพัฒนา ความพร้อมหรือแนวโน้มที่จะแสดงความสามารถที่มีอยู่ให้ปรากฏ เมื่อมีโอกาสที่จะกระทำในระดับบุคคลปัจจุบัน ศักยภาพจึงมีความสำคัญต่อองค์กร ในอันที่จะส่งผลให้องค์กรมีการดำเนินการที่ดีและยั่งยืน การแสดงความสามารถที่มีอยู่ให้ปรากฏเมื่อมีโอกาสที่จะกระทำได้ในระดับบุคคลและระดับองค์กรภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

^{๑๗} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๓๘. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์. ๒๕๓๘. หน้า ๗๘๐

^{๑๘} เพชรน้อย ม่วงงาม, ศักยภาพชุมชน:กรณีจัดตั้งหมู่บ้านปลอดภัย จังหวัดสุพรรณบุรี : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์.สถาบันราชภัฏเชียงราย.๒๕๓๙,หน้า ๖-๗

^{๑๙} กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, จิตวิทยาการศึกษา.กรุงเทพมหานคร:คณะศึกษาศาสตร์ , มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร .๒๕๒๔ ,หน้า ๒๒๙-๒๓๐

จากกความหมาย “ศักยภาพระดับบุคคล” ที่นำมาเสนอข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพระดับบุคคล หมายถึง ความสามารถสูงสุดในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่ ศักยภาพ จึงเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การงานสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และจะต้องสร้างความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมโดยทั่วไป ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องอาศัยความรับผิดชอบร่วมทั้งในระดับประเทศ และระดับสถานศึกษาโดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ ได้แก่ หลักสูตรสื่อการสอนและเทคโนโลยี การประเมินผลผู้เรียน การพัฒนาครู การประเมินคุณภาพสถานศึกษา และการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ที่เชื่อมโยงกับทักษะ สำหรับศตวรรษที่ ๒๑ ทั้งนี้ต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา การเรียนรู้ และการสอนเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คุณภาพการศึกษาเป็นประเด็นที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกให้ความสนใจกันอย่างกว้างขวาง เพราะถือว่าเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่มุมมองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสามารถตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งมีทั้งผู้รับบริการการศึกษาซึ่งได้แก่ นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชน นั้นอาจแตกต่างกันไปตามบริบท ความเชื่อหรือกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาในแต่ละยุคสมัย การทำความเข้าใจกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงต้องเข้าใจทั้งความหมายและองค์ประกอบของคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๒.๒.๕ ความหมายของคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๑. ความหมายของคุณภาพการศึกษา

ในบริบทของการศึกษาคำว่า “คุณภาพ” มีหลากหลายความหมายและยังไม่สามารถลงข้อสรุปที่ชัดเจน อัดัม (Adams, ๑๙๙๓ อ้างถึงในUNICEF, ๒๐๐๐: ๔) กล่าวว่า คำที่มักใช้ในความหมายเดียวกับคุณภาพได้แก่ ประสิทธิภาพ (efficiency) ประสิทธิภาพ (effectiveness) และความเสมอภาค (equity) ถึงแม้คำจะแตกต่างกันแต่นักการศึกษาปัจจุบันเห็นสอดคล้องกันว่า คำเหล่านี้ประกอบกันเป็นมิติพื้นฐานของการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังนั้น คุณภาพการศึกษาตามแนวคิดของยูนิเซฟจึงพิจารณาจาก ๕ ประการ ได้แก่ ตัวผู้เรียนสภาพแวดล้อมในการเรียน เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน และผลลัพธ์ ดังนี้ผู้เรียนที่มีสุขภาพแข็งแรง มีภาวะโภชนาการที่ดี มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือการเรียนจากครอบครัวและชุมชนสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย ป้องกันการคุกคามทางเพศ และมีการจัดหาทั้งทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอเหมาะสมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างหลักสูตร หนังสือ สื่อ อุปกรณ์การเรียน และทักษะพื้นฐาน โดยเฉพาะการอ่านออก เขียนได้ และการคิดคำนวณ รวมถึง

ทักษะชีวิตที่เด็กจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่ดี ความปลอดภัย ความรู้เรื่องเพศศึกษา การโภชนาการ การป้องกันการติดเชื้อต่าง ๆ^{๒๐}

กระบวนการเรียนการสอนที่ครูเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในบรรยากาศของห้องเรียนนอกห้องเรียนมีการบริหารจัดการที่ดี ครูมีทักษะการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนาผู้เรียนและลดช่องว่างความแตกต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียนผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องสะท้อนถึงความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการศึกษาของชาติ และการมีส่วนร่วมของสังคม

ในทำนองเดียวกัน ยูเนสโก (UNESCO, ๒๐๐๕) ได้เสนอว่า การศึกษาที่มีคุณภาพสามารถพิจารณาจากกรอบและตัวชี้วัดการศึกษาที่สะท้อนถึงคุณภาพ

คุณภาพการศึกษายังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐานทำให้เกิดผลอย่างยั่งยืนแก่ผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรและสามารถสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่า คุณภาพการศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ทั้งนี้ คุณภาพของผู้เรียนดังกล่าวเกิดจากความร่วมมือของทุกๆ ฝ่าย ได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนที่เอาใจใส่การจัดการศึกษา หน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติมีระบบการบริหารที่ได้มาตรฐาน และโดยเฉพาะระดับปฏิบัติซึ่งหมายถึงสถานศึกษามีระบบการเรียนการสอนที่ลงถึงระดับห้องเรียนอย่างมีคุณภาพ อันเป็นผลมาจากการมีผู้บริหารและครูมืออาชีพ รวมทั้งมีคณะกรรมการสถานศึกษาที่ให้การคำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (รัตนา ดวงแก้ว ๒๕๕๖ ก: ๑๑) แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาดังกล่าว ทำให้เข้าใจได้ว่า การศึกษาเป็นระบบที่ซับซ้อนที่มีบริบททางการเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจฝังรากลึก และมีมิติต่าง ๆ ก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และมีอิทธิพลซึ่งกันและกันซึ่งในบางครั้งไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ และคุณภาพการศึกษามีตัวร่วมที่สำคัญ ได้แก่ บริบทกระบวนการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ที่เป็นคุณภาพของผู้เรียน และหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกล่าวได้ว่า เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายคือ คุณภาพของผู้เรียนที่ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานที่รัฐกำหนดไว้^{๒๑}

๒.๒.๖ ความหมายของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำหรับความหมายของ“การพัฒนาคุณภาพการศึกษา” ถ้าอาศัยแนวคิด ISO ๙๐๐๐(Hoyle, ๒๐๐๙) อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาคุณภาพ หรือการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินการทั่วทั้งองค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกิจกรรม (activities) และกระบวนการ (processes)เพื่อให้เกิดสิทธิประโยชน์แก่ทั้งองค์การ ผู้ปกครอง และชุมชน หรืออาจกล่าวง่าย ๆ ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอะไรก็ตามที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์ในการ

^{๒๐}UNESCO. (2005). EFA global monitoring report: Understanding education quality. Retrieved January 14, 2014, from

^{๒๑} รัตนา ดวงแก้ว (๒๕๕๖ก) “ การประยุกต์ใช้งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ” ในประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ ๑๔ หน้า ๑-๗๙ นนทบุรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ และในการพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามแนวทางของISO ๙๐๐๐ สามารถดำเนินการได้ ๒ วิธีพื้นฐาน ได้แก่วิธีการควบคุมที่ดีกว่า (better control) และวิธีการสร้างมาตรฐานหรือนวัตกรรม (raise standards/innovation) ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

๑. การพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพโดยวิธีการควบคุมที่ดีกว่า เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนมาตรฐานการศึกษาชุดเดิม ไม่ใช่กระบวนการที่สงวนรักษาหรือสร้างมาตรฐานใหม่ มาตรฐานที่ได้จากวิธีนี้เป็นมาตรฐานที่ได้รับการปรับปรุงผ่านกระบวนการของการเลือก การวิเคราะห์ และการปรับแก้ไขของผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้

๒. การพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพโดยวิธีการสร้างมาตรฐานหรือนวัตกรรม เป็นกระบวนการที่ไม่เกี่ยวกับการสงวนรักษาหรือปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาที่มีอยู่เดิม แต่จะสร้างมาตรฐานขึ้นมาใหม่ผ่านกระบวนการที่เริ่มต้นจากการศึกษาความเป็นไปได้และพัฒนาผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R & D) มาตรฐานที่สร้างขึ้นใหม่จะผ่านการทดลองนำมาใช้งานแบบทำซ้ำ มาตรฐานดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี การตลาดและการจัดการถ้าอาศัยแนวคิดของ ออฟสเตด “การพัฒนาคุณภาพการศึกษา” จะใช้ในความหมายแตกต่างกัน ใน ๔ ลักษณะ ได้แก่ ๑) ยกกระดับมาตรฐาน (raise standards) ๒) เพิ่มคุณภาพ (enhance quality) ๓) เพิ่มประสิทธิภาพ (increase efficiency) และ ๔) บรรลุเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม จากความหมายทั้ง ๔ ลักษณะดังกล่าว สถาบันการศึกษาสามารถนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยพิจารณาทั้งด้านกระบวนการและเป้าหมายหรือผลลัพธ์ว่ามีการพัฒนาเพิ่มขึ้นหรือไม่เพียงใด โดยมีแนวคำถามในการตรวจสอบ ๔ ข้อได้แก่ ๑) สภาพที่เป็นอยู่ในขณะนี้เป็นอย่างไรร ๒) ต้องการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง ๓) เมื่อเวลาผ่านไปจะบริหารการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร และ ๔) จะทราบได้อย่างไรว่า การบริหารการเปลี่ยนแปลงนั้นประสบความสำเร็จ^{๒๒}

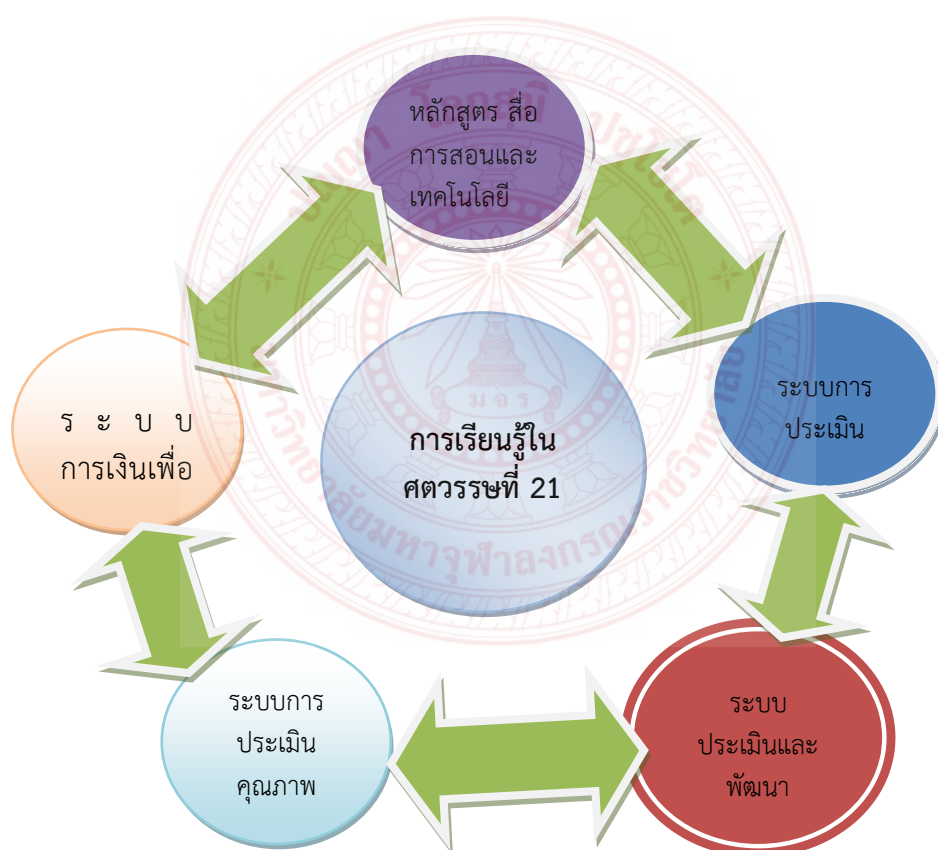
สำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในบริบทของสังคมไทยนับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มุ่งเน้นการขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีแนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกๆระดับ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นหลักประกันว่า การให้บริการการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาจะสามารถสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมได้

ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องยึดมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัดเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเพื่อเป็นหลักประกันว่ากระบวนการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุตามมาตรฐานคุณภาพที่ได้กำหนดไว้ตลอดเวลา พร้อมทั้งมีการทบทวนตรวจสอบรับรองคุณภาพมาตรฐานจากหน่วยงานอิสระภายนอกเป็นระยะจึงเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในแนวคิดของต่างประเทศและในบริบทของสังคมไทยมีความสอดคล้องกันในประเด็นที่เกี่ยวกับเป็นกระบวนการ “เปลี่ยนแปลง” หรือ “ปรับปรุงหรือพัฒนา” ในการจัดการศึกษา เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังซึ่งเป็นมาตรฐานที่กำหนดไว้ อันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจของผู้ปกครอง

^{๒๒} Ofsted, ๑๙๙๔: ๖ อ้างใน รัตนา ดวงแก้ว (๒๕๕๖ ก) “ การประยุกต์ใช้งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ” ในประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า๑๒

ชุมชน และสังคมโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลนั้น ไม่มีสูตรเฉพาะหรือแบบแผนที่ตายตัวและก็ไม่ง่ายในการขับเคลื่อน ทั้งนี้ขึ้นกับบริบทของสังคมนั้น ๆ และการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

จากข้อเสนอดังกล่าว การพัฒนาคุณภาพการศึกษายุคใหม่จึงควรดำเนินการร่วมกันในทั้ง ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) หลักสูตร สื่อการสอนและเทคโนโลยี ๒) ระบบการประเมินผลผู้เรียน ๓) ระบบประเมินและพัฒนาคุณภาพครู ๔) ระบบการประเมินคุณภาพสถานศึกษา และ ๕) ระบบการเงินเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดนี้ ต้องดำเนินไปทั้งสองระดับ คือ ระดับประเทศ ที่ต้องสร้างความรับผิดชอบของสังคมโดยเน้นบทบาทของรัฐเป็นสำคัญ และ ระดับสถานศึกษา ในฐานะเป็นหน่วยหลักที่มีความเป็นอิสระในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างเชื่อถือได้

ภาพที่ ๑ องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ที่มา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (๒๕๕๕) ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูประบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อ การเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ ๒๑ ค้นคืนวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ จาก www.tdri.or.th

๑. หลักสูตร สื่อการสอน และเทคโนโลยี เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยแสดงให้เห็นถึง องค์ประกอบของหลักสูตรทั้งเนื้อหา สมรรถนะ (ทักษะ) และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ โดยหลักสูตรมีโครงสร้างระดับ

มีความยืดหยุ่น เน้นกระบวนการคิดขั้นสูง และบูรณาการ ดังเช่น แนวคิดหลักและคำถามสำคัญในสาระการเรียนรู้ เรียนรู้ผ่านโครงงานและการทำงานเป็นทีม และการใช้ ICT ในการเรียนรู้

๒. ระบบการประเมินผลผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการวัดคุณภาพผู้เรียนโดยใช้การทดสอบมาตรฐานในระดับประเทศ ซึ่งควรเป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจและทักษะ (literacy-based test) โดยประยุกต์เนื้อหาเข้ากับโจทย์จริงในชีวิตประจำวันได้ และการนำผลการทดสอบมาตรฐานระดับประเทศ ไปสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในระบบการศึกษา เช่น การประเมินผลงานของครู การประเมินสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและเข้าช่วยเหลือสถานศึกษาที่มีปัญหา รวมถึงการประเมินผลและให้รางวัลแก่ผู้บริหารสถานศึกษา นอกจากนี้ยังเกี่ยวกับการมีระบบสารสนเทศ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายของรัฐและการเลือกสถานศึกษาของผู้ปกครองสำหรับในระดับโรงเรียน นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลนักเรียนในระดับห้องเรียนควรมีวิธีหลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นการประเมินผลเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และวิเคราะห์ผู้เรียน (formative test)

๓. ระบบประเมินและพัฒนาคุณภาพครู เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูแบบใหม่ซึ่งสนับสนุนให้เกิดระบบชุมชนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกัน (Professional Learning Community) แทนการฝึกอบรมครูที่รัฐเป็นผู้กำหนด ให้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้กำกับดูแลคุณภาพและส่งเสริมการจัดการความรู้ โดยให้โรงเรียนเป็นหน่วยพัฒนาหลัก ได้รับการจัดสรรงบประมาณ และมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกหลักสูตรและผู้อบรมเอง และให้ความสำคัญกับการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ระบบการประเมินครูเพื่อให้ผลตอบแทนต้องขึ้นอยู่กับพัฒนาการของผลการทดสอบมาตรฐานระดับประเทศของนักเรียน และควรใช้วิธีสังเกตการณ์ร่วมกับการพิจารณาเอกสาร ทั้งนี้ กำหนดให้มีการประเมินคงสภาพวิทยฐานะทุก ๕ ปี และปรับลดงานธุรการของครูลง ให้เน้นหน้าที่ในการสอนเป็นสำคัญ

๔. ระบบการประเมินคุณภาพสถานศึกษา เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับระบบการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยหลักในการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพ ส่วนระบบการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นหน่วยสนับสนุนด้านความรู้ให้แก่โรงเรียน กากับคุณภาพของโรงเรียน และประเมินโรงเรียนตามระดับปัญหา (risk-based inspection) เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

๕. ระบบการเงินเพื่อการศึกษา เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรในระบบการศึกษาเพื่อสร้างความรับผิดชอบและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ โดยมีการใช้ข้อมูลผลการประเมินผู้เรียนซึ่งเป็นคะแนนการทดสอบมาตรฐานขั้นต่ำของนักเรียนในการพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่โรงเรียนในเขตพื้นที่ด้อยโอกาสอย่างเหมาะสม รวมทั้งใช้ประเมินผลการงานและให้รางวัลแก่ผู้บริหาร และควรปรับเปลี่ยนงบประมาณด้านการศึกษาไปสู่ระบบการเงินด้านอุปสงค์ คือตัวผู้เรียนมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการสร้างความรับผิดชอบทางการศึกษา

จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังซึ่งเป็นมาตรฐานที่กำหนดไว้ อันจะนำมาซึ่งความพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมโดยทั่วไป ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องอาศัยความรับผิดชอบรวมทั้งในระดับประเทศ และระดับสถานศึกษาโดยคำนึงถึง

องค์ประกอบ ๕ ประการ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ (หลักสูตร สื่อการสอน และเทคโนโลยี) การประเมินผลผู้เรียน การประเมินและพัฒนาคุณภาพครู การประเมินคุณภาพสถานศึกษา และการจัดสรรงบประมาณเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

๒.๒.๗ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดเกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีหลากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเรียกร้องความรับผิดชอบร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับสถานศึกษาซึ่งต้องศึกษาถึงระดับชั้นเรียน เพราะเกี่ยวข้องกับคุณภาพของหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อันจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพที่ ๒๑ ใน ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) แนวคิดการสร้างควมรับผิดชอบร่วมในการจัดการศึกษา ๒) ทฤษฎีการบริหารการศึกษา และ ๓) ทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะกล่าวพอสังเขปต่อไปนี้

๒.๒.๘ แนวคิดการสร้างควมรับผิดชอบร่วมในการจัดการศึกษา

งานวิจัยที่ผ่าน (Winkler & Yeo,) ได้แสดงให้เห็นว่า การเติบโตของเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเพิ่มขึ้น ดังนั้น การศึกษาที่มีคุณภาพจึงต้องสามารถช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้เพื่อนำไปสู่การเติบโตด้านเศรษฐกิจของประเทศ จากความสำคัญและผลกระทบของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังกล่าว ทำให้มีคำถามว่า การจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจช่วยยกระดับหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาจริงหรือไม่ ด้วยเหตุนี้ ในปี ๒๐๐๔ USAID (United States Agency for International Development) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนานานาชาติของสหรัฐอเมริกาได้เสนอกรอบความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา (Accountability Framework)^{๒๓}

๑. ทฤษฎีการบริหารการศึกษา

ทฤษฎีการบริหารการศึกษาที่นำมาใช้ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพที่ ๒๑ ในที่นี้จะนำเสนอ ๒ แนวคิด ได้แก่ ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด (Open system theory) และแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) ซึ่งจะอธิบายพอสังเขป ดังนี้

๒. ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิด

การบริหารการศึกษาตามทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิดมองว่าองค์การทางการศึกษาทั้งในระดับกระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาเป็นหน่วยงานในการขับเคลื่อนการศึกษา และมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ตลอดเวลา จึงต้องพยายามหาวิธีปรับโครงสร้างขององค์การให้สามารถต่อต้านสภาพแวดล้อมที่เข้ามาคุกคามเพื่อให้องค์การเสื่อมถอย ซึ่งทัศนะนี้จะ

^{๒๓} Winkler, D. R. & Yeo, B. (๒๐๐๗). Identifying the impact of education decentralization on the quality of education. Washington, DC: United States Agency for International Development (USAID).

แตกต่างจากทฤษฎีเชิงระบบแบบปิด ที่ไม่ใส่ใจกับสภาพแวดล้อมภายนอกเพราะเห็นว่า องค์การมีความเป็นอิสระและสามารถที่จะจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ในทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิดตั้งอยู่บนฐานความคิดว่า องค์การเป็นระบบหนึ่ง ๆ ที่ประกอบด้วยชุดขององค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายขององค์การร่วมกัน ชุดขององค์ประกอบดังกล่าวมี ๕ ประการดังนี้ ๑) ปัจจัยป้อนเข้า (inputs) ๒) กระบวนการเปลี่ยนแปลง (transformational process) ๓) ปัจจัยป้อนออก (outputs) ๔) ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) และ ๕) สภาพแวดล้อม (environment)

๓. แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้

ในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารการศึกษาที่มีสมรรถนะสูงในการบริหารจัดการองค์การ นอกจากจะใช้ทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิดเป็นแนวทางการบริหารองค์การแล้ว ยังได้ประยุกต์ทฤษฎีนี้ร่วมกับแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ (learning organization) เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ในการสร้างพันธมิตรของสมาชิกในองค์การเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อันจะเป็นประโยชน์ทั้งตัวเอง เพื่อร่วมงาน และองค์การ ดังเช่น ปรับมุมมองหรือทัศนคติของสมาชิกในองค์การให้มีวิสัยทัศน์ร่วมและใช้พลังความสามารถของตนในการรับรู้และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงและมีอิทธิพลต่อองค์การ ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในองค์การแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันกระแสการเปลี่ยนแปลง นำความรู้เหล่านี้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้องค์การเกิดองค์ความรู้และวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ (inputs) และนำองค์ความรู้และวิธีการเหล่านี้ไปสู่การบริหารจัดการเพื่อเปลี่ยนแปลง (transformation process) ให้ได้ผลผลิต (outputs) ตามที่คาดหวังไว้^{๒๔}

แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้มาจากทัศนะของปีเตอร์ เซงเก (Peter Senge)^{๒๕} ซึ่งได้อธิบายความหมายขององค์การแห่งการเรียนรู้ว่า “เป็นองค์การที่สมาชิกได้พัฒนาสมรรถนะของตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะบรรลุผลที่คาดหวัง ทั้งนี้ องค์การได้ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกได้ปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองใหม่ ๆ ของตนเองอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งให้สมาชิกได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นอิสระ ซึ่งจะทำให้สมาชิกเรียนรู้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน” เซงเกเสนอแนะว่าองค์การที่ต้องการพัฒนาไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ดังกล่าว ต้องอาศัยตัวแบบการเรียนรู้ ๕ ประการ (a model of five interdependent disciplines) และในองค์ประกอบทั้ง ๕ ประการนี้ เซงเกให้ความสำคัญกับการคิดเชิงระบบ (systems thinking) หรือ “the fifth discipline” เพราะเซงเกเชื่อว่า การคิดอย่างเป็นระบบนั้นเป็นกลไกสำคัญหรือเป็นเสาหลักในการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหลักการแห่งการเรียนรู้ ๕ ประการของเซงเก สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับองค์การทางการศึกษา พอสรุปได้ดังนี้

๑. การคิดเชิงระบบ (Systems thinking) เป็นกรอบความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และการส่งผลซึ่งกันและกันของทุกส่วนในองค์การ ซึ่งเป็นหลักการของการมองภาพในองค์รวม การคิดเชิงระบบมีความสำคัญมากกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติใน

^{๒๔} Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (๒๐๑๒). Educational administration (๖th ed.). Wadsworth, Cengage Learning. p ๒๒

^{๒๕} ปีเตอร์ เซงเก (Peter Senge อ้างถึงใน Lunenburg & Ornstein, ๒๐๑๒: ๒๒)

สถานศึกษา เพราะช่วยให้สมาชิกได้เข้าใจความซับซ้อนของปัญหาที่ทำให้ผลลัพธ์ในการจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวังว่าล้วนแต่เกิดจากสาเหตุหลายประการที่มีความเชื่อมโยงกัน ความซับซ้อนเหล่านี้อาจเป็นภาวะบั่นทอนความมั่นใจในการปฏิบัติงานได้หากขาดความคิดในเชิงระบบ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องช่วยพัฒนาครูและบุคลากรอื่นได้มองเห็น “โครงสร้าง” ที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ซับซ้อนในเชิงระบบโดยไม่คิดแบบแยกส่วน ถ้าหลักการนี้ไม่เกิดขึ้นในองค์กรก็ยากที่จะสร้างแรงจูงใจและวิธีการบูรณาการการเรียนรู้ในองค์กรได้

๒. การเป็นนายแห่งตน (Personal mastery) เป็นหลักการที่แสดงให้เห็นถึง การเรียนรู้และการเติบโตของบุคคลในฐานะผู้เรียนรู้ บุคคลที่มีลักษณะการเป็นนายแห่งตนสูงจะขยายขอบเขตความรู้ความสามารถของตนได้อย่างต่อเนื่อง และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลอย่างต่อเนื่องจะส่งผลไปสู่การสร้างจิตวิญญาณขององค์กรแห่งการเรียนรู้ นั่นคือ สมาชิกแต่ละคนมีพันธะผูกพันกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เน้นความเป็นเลิศ และการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรอื่นได้มีการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นนายแห่งตนซึ่งมีลักษณะสำคัญ อาทิ ตระหนักรู้ถึงเป้าหมายร่วมที่อยู่เบื้องหลังวิสัยทัศน์และเป้าหมายของตนเอง มีมุมมองต่อปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พร้อมยอมรับและร่วมขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง แสวงหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความถูกต้องมากขึ้น และให้คุณค่ากับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาในองค์กร

๓. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) เป็นการร่วมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพอนาคตขององค์กรที่ทุกคนคาดหวังให้เกิดขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้สมาชิกทุกฝ่ายในองค์กรสร้างและพัฒนาวิสัยทัศน์ของตน เพราะการมีวิสัยทัศน์ของตนเองจะทำให้เกิดความผูกพันและมุ่งมั่นในการทำงานให้บรรลุผล และเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นนายแห่งตน ถ้าบุคคลเข้าใจเป้าหมายของตนและเป้าหมายขององค์กรไปในทิศทางที่ร่วมกันได้ก็จะทำให้การทำงานมีความหมายยิ่งขึ้นและมีความรับผิดชอบมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องยกเลิกวิธีการแบบสั่งการจากเบื้องบน หรือกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรโดยผู้นำที่ปราศจากการรับรู้ของสมาชิกในองค์กร โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องปฏิบัติภารกิจร่วมกับคณะทำงาน และมีการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันอย่างสม่ำเสมอ

๔. การเรียนรู้เป็นทีม (Team learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยอาศัยหลักการทำงานของสมองสองซีกซึ่งจะเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากกว่าใช้สมองเพียงซีกเดียว หลักการนี้จะช่วยให้เกิดพลังร่วมและเป็นการใช้พลังให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการเรียนรู้เป็นทีมมีหลักการสำคัญคือ การใช้สุนทรียสนทนาซึ่งเป็นการสร้างและพัฒนาความเข้าใจและความหมายร่วมกันอย่างลึกซึ้งของผู้ร่วมสนทนา วิธีการนี้จะเปิดเผยให้เห็นถึงความคิดเห็นที่อาจมีมุมมองที่แตกต่างจากของเรา ผู้ร่วมสนทนาจึงต้องปราศจากอคติเพื่อไม่ให้ปิดกั้นความคิดของตนเองอยู่ในกล่องแคบ ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องสร้างการเรียนรู้เป็นทีม โดยเป็นแบบอย่างของการใช้สุนทรียสนทนา และทำความเข้าใจกับผู้ร่วมงานว่า จะไม่ใช่ฐานคติของตนเป็นหลักแต่จะทำให้จิตว่างพร้อมยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและทุกคนต้องมีความปรารถนาดีต่อกัน จึงได้ว่าการใช้สุนทรียสนทนาเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกัน

และกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานที่ประสานสอดคล้อง และลดความขัดแย้งในทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. **ตัวแบบแห่งจิต (Mental model)** เป็นแบบแผนความคิดความเชื่อที่ฝังลึกในตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อมุมมองส่วนตัว มุมมองต่อองค์กร และพฤติกรรมการแสดงออก บุคคลสองคนที่มีตัวแบบแห่งจิตต่างกันเมื่อสังเกตเหตุการณ์เดียวกัน ก็จะอธิบายสิ่งนั้นได้แตกต่างกันเพราะว่ามองรายละเอียดแตกต่างกัน จึงเห็นได้ว่า ตัวแบบแห่งจิตนี้มีอิทธิพลสูงต่อสิ่งที่มนุษย์กระทำ และถ้าคนเราไม่ตระหนักรู้ตัวแบบแห่งจิตของเราก็จะไม่สามารถรับรู้ได้ว่าเรามีปัญหาอะไร หรือทำไมถึงต้องทำอะไร ดังเช่นการวนเวียนอยู่กับวิธีคิดและการแก้ปัญหาแบบเดิม ๆ ของผู้บริหารและครูที่จะแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ต่ำของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ตัวแบบแห่งจิตแม้ว่าจะเป็นอุปสรรคของการเรียนรู้ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถใช้พลังของตัวแบบแห่งจิตในการสร้างพลังการเรียนรู้ได้ก็จะเกิดประสิทธิผลทั้งในตัวบุคคลและองค์กร ดังนั้น ต้องช่วยให้บุคคลเกิดความกระจำเกี่ยวกับความคิดความเชื่อของพวกเขา และช่วยให้มองเห็นข้อจำกัดเหล่านั้น พร้อมทั้งหากกลยุทธ์ใหม่ ๆ ที่อยู่บนฐานของความคิดความเชื่อใหม่ และแนวทางที่ใช้พัฒนาตัวแบบแห่งจิต ได้แก่ การพัฒนาทักษะการไตร่ตรอง หรือการสะท้อนคิด (reflection skills) และการพัฒนาทักษะการสืบถาม (inquiry skills) ซึ่งทักษะประการแรกจะช่วยให้การคิดของคนเราช้าลง มีการคิดเชิงเหตุผลมากขึ้นและไม่ด่วนสรุปข้อมูลเชิงรูปธรรมหรือประสบการณ์ไปสู่แนวคิดเชิงนามธรรมว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม มีหรือไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ส่วนทักษะการสืบถามจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในฐานคิดของคู่สนทนา เช่น ทำให้ผู้บริหารและครูได้เข้าใจฐานคิดและจุดยืนของผู้ปกครองที่เข้ามาใช้บริการทางการศึกษา และสามารถเจรจาหาทางออกเพื่อประโยชน์ร่วมกันได้ เป็นต้น

๔. **ทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้**

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีการสอน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติ ได้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นทิศทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ชัดเจน ในที่นี้ ได้สรุปเฉพาะประเด็นสำคัญที่ได้จากรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาไทย โดยนำเสนอใน ๒ ส่วน ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสรุปพอสังเขปดังนี้^{๒๖}

๑. **ทฤษฎีการเรียนรู้**

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ช่วยให้มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ เรียนรู้เจตคติ เรียนรู้ทักษะ อันจะส่งผลให้ชีวิตก้าวสู่ความสำเร็จและเกิดความพอใจ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งแต่ละทฤษฎีสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยน แปลงไป ในที่นี้ จะกล่าวเฉพาะแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยาที่ได้รับความสนใจกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ๔ ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง(Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของบรูเนอร์ (Bruner) ทฤษฎีการเรียนรู้

^{๒๖} นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ (๒๕๕๒) รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาไทย: การวิเคราะห์อภิมาน (Meta-analysis) กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยการรับรู้ที่มีความหมาย (Meaningful reception learning theory) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social cognitive learning theory) ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ดังนั้น การเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ที่แข็งแกร่งและงอกงามเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ หรือได้พบเห็นสิ่งใหม่ ๆ แล้วเชื่อมโยงกับความรู้ที่มีอยู่ ด้วยเหตุนี้ ครูผู้สอนที่ต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระฉับกระเฉง กล่าวคือ ให้ผู้เรียนจัดกระทำข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วสร้างความหมายของสิ่งนั้นด้วยตนเอง โดยครูมีบทบาทที่สำคัญ อาทิ สร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรม (sociomoral) ให้เกิดขึ้นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นปัจจัยที่สำคัญของความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนาตนเอง และการควบคุมตนเอง ที่ต้องการบรรยากาศของความเป็นกัลยาณมิตร นอกจากนี้ ครูต้องช่วยสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดกับผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองตอบความสนใจและความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของผู้เรียนแต่ละคน (goal free evaluation)^{๒๗}

๕. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา

ในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการศึกษามีความตระหนักว่าทำอย่างไรจึงจะยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สามารถเท่าเทียมกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับอาเซียนและระดับโลกได้อย่างยั่งยืนได้ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในทุกกระดับและทุกประเภทต้องเจอกับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอยู่ตลอดเวลา ทำให้คุณภาพการศึกษาไทยอยู่ในสภาพเสียเปรียบทางการแข่งขันกับนานาประเทศ ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานับตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการจึงไม่สามารถหยุดนิ่งอยู่กับที่ได้ เพราะหากองค์กรในทุกระดับไม่มีการพัฒนา ก็จะไม่สามารถช่วยให้การศึกษาไทยทัดเทียมกับการศึกษาของนานาประเทศได้ อันจะส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและความเป็นอยู่ของประชากร และสิ่งหนึ่งที่จะทำให้การศึกษาไทยได้ยกระดับคุณภาพได้ นั่นก็คือ ทรัพยากร (Resources) และทรัพยากรที่เป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษาได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการในเรื่องข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี ความสำคัญของทรัพยากรทั้ง ๔ ประเภทนี้ นักบริหารอาจมองแตกต่างกัน บางคนให้ความสำคัญกับคน โดยมีความคิดว่าคนสามารถใช้ความรู้และทักษะในการผสมผสานทรัพยากรอื่น ๆ ให้เกิดผลลัพธ์ที่ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายได้ บางคนให้ความสำคัญกับวิธีการเพราะคิดว่าถึงแม้มีทรัพยากรอื่น ๆ มาก แต่ถ้าขาดวิธีการในการบริหารจัดการก็ไม่อาจเกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังได้ แต่บางคนเห็นว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดเพราะเงินเป็นสื่อกลางที่จะทำให้ได้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อการดำเนินการในองค์การได้

หลักการในการกำหนดทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีผู้นำเสนอหลากหลายแนวคิด แต่ส่วนใหญ่มีทัศนะที่สอดคล้องกันคือ อย่างน้อยต้องคำนึงถึงหลักการใน ๔ ประเด็น ได้แก่ ความ

^{๒๗} ทิศนา ขัมมณีและคณะ ๒๕๔๕ อ้างถึงในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ๒๕๕๒: ๕๔-๕๕)

เสมอภาค (Equity) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectiveness) และความเพียงพอเหมาะสม (Adequacy) ซึ่งอธิบายได้ดังนี้^{๒๘}

๑. ความเสมอภาค (Equity) ในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องถือหลักการนี้อย่างเคร่งครัดโดยที่ความเสมอภาคในที่นี้จะเน้นความเสมอภาคในด้านคุณภาพมากกว่าโอกาสที่มีความเท่าเทียมกัน โดยทั่วไปแล้ว เมื่อพูดถึงความเสมอภาคจะมีคำถามเกิดขึ้นใน ๒ ลักษณะคำถามแรก คือ การจัดสรรทรัพยากรหรืองบประมาณให้กับสถานศึกษานั้นมีความทัดเทียมกันหรือไม่ โดยพิจารณาจากข้อคิดที่ว่า นักเรียนทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้และการได้รับการปฏิบัติอย่างทัดเทียมจากสถานศึกษาในเรื่องของทรัพยากรที่เป็นปัจจัยของการเรียนรู้ และอีกคำถามหนึ่ง คือ การจัดสรรทรัพยากรนั้นได้คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือไม่ ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีความจำเป็นเป็นพิเศษไม่ว่าจะเป็นเด็กพิการ เด็กที่มีสติปัญญาเป็นเลิศ หรือ เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ได้รับการจัดสรรเงินและทรัพยากรอื่นทางการศึกษาที่เหมาะสมอย่างไรเพื่อช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตามเป้าหมายของหลักสูตรและเต็มศักยภาพ จากคำถามดังกล่าว ทำให้เห็นว่าหลักความเสมอภาคอาจแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้^{๒๙}

๑) ความเสมอภาคในแนวราบ (Horizontal equality) เป็นการจัดสรรเงินและทรัพยากรการศึกษาอื่น ๆ โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า นักเรียนในแต่ละกลุ่มและภาวะเหมือนกันมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะได้รับการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ได้ทัดเทียมกัน เช่น นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งมีอายุใกล้เคียงกันไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือชาย หรือมาจากครอบครัวแบบไหนก็จะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน เป็นต้น

๒) ความเสมอภาคในแนวตั้ง (Vertical equity) เป็นการจัดสรรเงินและทรัพยากรอื่นทางการศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า นักเรียนแต่ละคนมีความต้องการความจำเป็นแตกต่างกันดังนั้นแต่ นักเรียนแต่ละคนจึงต้องได้รับสิทธิการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ การปฏิบัติเหมือน ๆ กันกับทุกคน อาจยังทำให้เกิดความแตกต่าง เกิดช่องว่าง หรือความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น เช่น การให้การศึกษาระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีร่างกายพิการย่อมต้องแตกต่างกัน ดังที่ปรากฏใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในมาตรา ๑๐ วรรค ๒ และ ๓ ที่กำหนดว่า "การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ เช่น จัดหาครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเด็กกลุ่มนี้้อย่างแท้จริง จัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลที่มีความเฉพาะเจาะจง เป็นต้น เพราะหากรัฐหรือสถานศึกษาจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มนี้เหมือน ๆ กับเด็กปกติทั่วไปทุกประการแล้ว จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใดทั้งต่อเด็กกลุ่มนี้และสังคมส่วนรวม

^{๒๘} Monk, D. H. & Plecki, M. L. (๑๙๙๙). Generating and managing resources for school improvement. In J. Murphy and K. S. Louis (Eds.), Handbook of research on educational administration (๒nd ed.), (pp. ๔๙๑-๕๐๙). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

^{๒๙} ปรีชา คัมภีร์ปกรณ (๒๕๕๑) “แนวคิดการบริหารทรัพยากรการศึกษา” พิมพ์ครั้งที่ ๑๑: นนทบุรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า ๑-๕๗”

ดังนั้น ความเสมอภาคทางการศึกษา คือ การให้โอกาสที่เท่าเทียมกันและมีความยุติธรรมด้วย แต่หากรัฐเปิดโอกาสให้เช่นนี้แล้ว นักเรียนมีผลการเรียนไม่ดีจึงไม่อาจกล่าวว่าเป็นจากความไม่เสมอภาค เพราะขึ้นอยู่กับที่การกระทำของคนนั้น ๆ เอง ไม่ได้เป็นเพราะถูกปิดกั้นการศึกษา จึงเห็นได้ว่า ความเข้าใจในเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษาที่แท้จริงนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อนักการศึกษาทุกคน ตลอดจนนักเรียนทุกคนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงซึ่งต้องมีความเข้าใจในสิทธิและโอกาสของตนเองในการรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่เพื่อจะสามารถบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

๒. ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นหลักการเกี่ยวกับผลผลิตทางการศึกษา (productivity in education) ซึ่งหลักการนี้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเงินและทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยผลิต (inputs) และกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ผลผลิตคือตัวนักเรียนที่เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมในเวลาต่อมา ซึ่งอาจกล่าวเป็นรูปธรรมว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยลดความสูญเสีย เวลา ค่าใช้จ่าย แรงงาน และความพยายามที่ไม่จำเป็น เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่กำหนด ตามหลักการนี้จะเห็นได้ว่า หลักประสิทธิภาพมีความคาบเกี่ยวกับหลักการด้านความเสมอภาคตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

๓. ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เป็นหลักการที่องค์การหรือหน่วยงานทางการศึกษาต้องการให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ซึ่งจะเป็นผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาที่เป็นผลระยะยาวและไม่ได้เน้นเพียงแค่การใช้ทรัพยากรน้อย การลดต้นทุน การลดเวลา และความยุ่งยากในการทำงาน เพราะงานทุกอย่างที่ทำอย่างมีประสิทธิภาพอาจไม่ได้หมายความว่า จะมีประสิทธิภาพหรือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การวัดประสิทธิผลมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นหลายมิติจะมองเพียงมิติใดมิติเดียวไม่ได้ ประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านปริมาณ (Quantity) และในเชิงคุณภาพ (Quality) ซึ่งต่างจากประสิทธิภาพที่เน้นผลผลิตในระยะสั้นโดยใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างประหยัดที่สุดและให้เกิดผลผลิตในระยะสั้น ตัวอย่างเช่น หากคิดอย่างเน้นประสิทธิภาพ ก็จะดูได้จาก การจัดทำโครงการอาหารกลางวันซึ่งนับว่าให้บริการแก่นักเรียนครบทุกคนตามเวลาที่กำหนด และดำเนินการภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างประหยัด ส่วนหนึ่งก็ถือว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการ การอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าหากคิดอย่างเน้นประสิทธิผลก็จะไม่ดูเพียงการดำเนินการของโครงการเท่านั้น แต่อาจเน้นการส่งเสริมกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้การทำอาหารกลางวันและเป็นการเรียนรู้ทักษะชีวิตไปพร้อมกัน จนถึงส่งเสริมครอบครัวให้มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและภาวะโภชนาการเพื่อช่วยพัฒนาอีกทางหนึ่งด้วย

๖. แผนงานขยายโอกาสและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เพื่อให้คนไทยทุกกลุ่มทุกวัยได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และต่อเนื่องตั้งแต่ระดับปฐมวัยต่อเนื่องไปตลอดชีวิตส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษาทั้งหลักสูตรการศึกษา คุณภาพครู และเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีมาตรฐานระดับสากลพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาสนับสนุนการจัดการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์พกพาอย่างต่อเนื่องสร้างโอกาสทางการศึกษาตามโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับอาชีวศึกษาและการฝึก

อาชีพเพื่อการผลิตและพัฒนาากำลังคนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องตามความต้องการของตลาดทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเร่งรัดผลิตบัณฑิตสาขาขาดแคลน ผลิตแพทย์และพยาบาล เพิ่มสร้างวัฒนธรรมและสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่คนทุกกลุ่มวัยควบคู่กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในทุกประเภทและในระดับพื้นที่เสริมสร้างโอกาสการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยจัดสรรกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคตให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

๗. แผนงานสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ตั้งแต่ระดับก่อน ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเมื่อพิจารณา งบประมาณด้านการศึกษาที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล ในปี ๒๕๕๗ จำนวน ๕๑๘,๕๖๘.๔ ล้านบาท จำแนกตามประเภทการจัดการศึกษา จะเห็นว่า งบประมาณในส่วนของการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ได้รับการจัดสรรเป็นงบประมาณรายจ่ายสูงกว่าการศึกษาประเภทอื่น ๆ หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๓.๔๓ ของงบประมาณด้านการศึกษา จึงเห็นได้ว่า นโยบายงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กและเยาวชนของชาติ เพื่อเป็นกำลัง สำคัญในการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศ ให้สามารถมีศักยภาพการแข่งขัน การลงทุน อย่างเท่าเทียมกับนานาชาติอีกด้วย

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง

การพัฒนาเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นทุนทางทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศ สถาบันหลักกับการพัฒนาสังคมของประเทศเช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และองค์กร เครือข่ายภาคประชาสังคม มีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงของสังคมของในมิติต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมค่านิยมและบทบาทการดำเนินชีวิตการส่งเสริมกระบวนการกล่อมเกลางานสังคม การลด ความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคม อาทิ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม จารีตประเพณี ตลอดจนสร้างความมั่นคงการดำเนินชีวิตของคนในสังคม การศึกษานี้เป็นการทบทวนวรรณกรรม ความสำคัญกับแนวทางปรับตัวของสถาบันหลักของประเทศไทยกับความเชื่อมโยงการพัฒนาเยาวชน ภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคมและแรงขับเคลื่อนกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อ เตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนกับการขับเคลื่อนเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ ๒๑ และการพัฒนาประเทศ อย่างมั่นคง^{๓๐}

เยาวชนกับการพัฒนาสังคมปัจจัยหลักในการพัฒนาสังคม คือ การพัฒนาเยาวชน เพราะการพัฒนาเยาวชนเปรียบเสมือนการสร้างครอบครัว ตัวอย่างเช่น การอบรมการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการสร้างความร่วมมือในระหว่างสมาชิกกันเองเพื่อก้าวเข้าสู่การขยายตัวไปในกลุ่มใหญ่ของ สังคมโดยรวมในท้ายที่สุด นักพัฒนาเยาวชนและสังคมที่มีชื่อเสียง การพัฒนาเยาวชนไม่ได้หมายความว่า

^{๓๐} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, หลังกำแพงฮาร์วาร์ด: เรียนรู้ความเป็นเลิศทางปัญญา, กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย, (๒๕๕๐), หน้า ๒๕

ว่าต้องมีกระบวนการการเรียนการสอนเหมือนในสถาบันการศึกษาที่กำหนดมาตรฐานความรู้ หรือวิธีการทางเทคนิคแต่ควรเป็นการเรียนการสอนผ่านวัฒนธรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะ วิธีคิดและการปรับตัวด้วยตนเอง ประกอบกับการส่งเสริมให้เยาวชนมีทัศนคติ ความเข้าใจความสัมพันธ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตนเองและสังคมอื่น ๆ กับการดำเนินชีวิตในอนาคต นักพัฒนาสังคมหลายท่านเสนอว่าในอดีตที่ผ่านมาสังคมมักพัฒนาเยาวชนด้วยวิธีการป้อนความรู้ทางวิชาการ อบรมทักษะในสิ่งที่ตนเองรู้สอนให้ค้นหาคำตอบเฉพาะหน้ามากกว่าการค้นหาสาเหตุของปัญหา ส่งผลให้เยาวชนไม่มีหลักคิดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบในขณะที่การพัฒนาสังคมคือการพัฒนาเยาวชนที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการกลมกลืนจากครอบครัว สังคม ให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมหลักคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยตนเองในทางปฏิบัติ การศึกษาของ Bruce (๒๐๐๓) อ้างว่าการพัฒนาระดับวิธีคิดของเยาวชน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการทางการเจริญเติบโต ขณะที่ Graham Allen & Lain Smith (๒๐๐๙) อ้างว่าในอดีตสังคมโดยรวมมีการบริหารจัดการในการพัฒนากระบวนการคิด การเรียนรู้ ทักษะการปรับจิตสำนึก

การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของเยาวชนในทิศทางที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจการเมือง การรักษาระบบนิเวศน์ ความรู้พื้นฐานของสังคมในระยะยาว และเขายังได้เสนอต่อว่าการส่งเสริมเยาวชนให้มีทักษะ ความรู้ พฤติกรรมที่เหมาะสมควรเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่จะมีความสนใจต่อตนเองและยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทางปัญญา ประกอบกับศักยภาพการพัฒนาทางความคิดของบุคคลทั่วไปจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะมีมากในช่วงแรกเกิดถึงสี่ปีแรกและลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะในช่วงเวลาดังกล่าว เยาวชนจะรู้สึกว่าการกำลังอยู่บนเวทีที่สังคมกำลังเฝ้ามองและประเมินตนเองอยู่จึงต้องการความโดดเด่น ความเป็นอิสระทางจิตใจต้องการเสรีภาพและจะมีความรู้สึกพึงพอใจที่จะได้แสดงบทบาทของการเป็นผู้ใหญ่ เช่น การตัดสินใจการแก้ไขปัญหาการได้รับผิดชอบต่อตนเอง และการแสดงถึงความเป็นผู้นำสถาบันหลักกับการพัฒนาเยาวชนและสภาพแวดล้อมสถาบันหลักกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง ทั้งจากปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกและปัจจัยทางลบต่อผลของพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานด้านชีวภาพส่วนบุคคล ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจและกระบวนการเรียนรู้ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมวิทยา เช่น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมกระบวนการกลมกลืนทางสังคมและอิทธิพลของกลุ่มทางสังคมเป็นต้น Bronfenbrenner อธิบายว่า ปัจจัยและอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมมีผลต่อการพัฒนาตนเองมีนัยสำคัญ ตัวอย่างเช่น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เขาได้เสนอแนวคิดในการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับปัจจัยแวดล้อมที่เรียกว่าแนวทางตรรกนิเวศน์ชีวิต โดยการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นระบบต่อเนื่องและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

๑) ระบบจุลภาค เป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับตัวที่สุดและให้ประสบการณ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชนโดยตรง ตัวอย่างเช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เป็นต้น

๒) ระบบปฏิสัมพันธ์ เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว เครือญาติและสถาบันการศึกษา

๓) ระบบภายนอก เป็นสภาพทางสังคมที่บุคคลไม่ได้รับประสบการณ์โดยตรง แต่มีผลกระทบต่อพฤติกรรม หรือพัฒนาการของบุคคลได้ เช่นทักษะทางสังคม ความสำเร็จในหน้าที่การงานของครอบครัว นโยบายของรัฐบาลและเครือข่ายทางสังคม

๔) ระบบมหภาค เป็นระบบใหญ่ที่สุดของสังคมที่รวมทุกระบบที่กล่าวมาให้เกี่ยวเนื่องกันเป็นวัฒนธรรมใหญ่ วัฒนธรรมย่อยของสังคมที่มีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เช่นการปฏิบัติและแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นที่ยอมรับในสังคม โดยที่ระบบนี้จะกำหนดแนวทางการพัฒนาเยาวชนว่าควรทำหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างไรในสังคมเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

๕) ระบบเหตุการณ์แวดล้อม เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมตลอดช่วงชีวิตของบุคคล และรวมถึงเหตุการณ์ซึ่งเป็นประวัติของบุคคลผู้นั้นด้วย เช่น อิทธิพลของการหย่าร้าง ปัญหาครอบครัวที่มีต่อบุคคลสถาบันหลักของสังคมกับการพัฒนาเยาวชนสถาบันหลักของสังคมเป็นสถาบันที่พัฒนาขึ้นเพื่อกำหนดค่านิยม บรรทัดฐานและเป้าหมายการส่งเสริมผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ ของสังคมสถาบันหลักของสังคมยังมีบทบาทในการเป็นสถาบันหลักที่กำหนดทิศทางและบทบาทขององค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งเสริมกระบวนการกลุ่มกล่อมเกลากลับมาทางสังคม การสร้างความมั่นคง^{๓๑}

การลดความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคม อาทิ การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมจารีตประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศกับความเชื่อมโยงพลวัตการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นเกาะป้องกันความเสี่ยงจากกระแสโลกาภิวัตน์การขับเคลื่อนของพหุวัฒนธรรม การขับเคลื่อนเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ ๒๑ อีกทั้งการพัฒนาจริยธรรมจิตสำนึก การหล่อหลอมให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงบทความฉบับนี้ผู้เขียนจะขอนำเสนอบทบาท หน้าที่แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนของสถาบันหลักที่เป็นสถาบันพื้นฐานสำคัญไว้เพียง ๔ สถาบันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ปฏิบัติไว้ดังนี้

๑. สถาบันครอบครัวสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันขั้นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันอื่น ๆ ในสังคม ประกอบไปด้วยบิดามารดาเป็นบุคคลสำคัญมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิด การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการในการปลูกฝัง กล่อมเกล่า และส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ตลอดจนมีพฤติกรรมที่ปรารถนาโดยผ่านขบวนการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวทั้งนี้ได้มีงานวิจัยของ มนัส บุญประกอบ และคณะ (๒๕๔๖) ได้นำเสนอรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่จะส่งผลให้ลูกเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นพลเมืองดีของชาติมีบุคลิกภาพลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่เหมาะสม รูปแบบที่บิดามารดาสามารถนำไปผสมผสานปรับใช้ให้เหมาะกับบุตรของตนมีดังนี้

๑.๑ การอบรมเลี้ยงดูแบบอะลุ่มอล่วยบิดามารดาจะใช้วิธีฝึกรอบมลูกในลักษณะที่ไม่เข้มงวด กวดขันหรือไม่ดูแลเอาใจใส่ลูกมากเกินไป ต้องให้เด็กเป็นอิสระและพึ่งตนเองโดยฝึกให้ลูกรู้จักช่วย

^{๓๑} Boyd et al., (1992). *Evaluating Collaboration:Challenges and Method*. Retrieved from <http://danr.ucop.edu/eeeeaea/rossing.html>

ตนเองเรียนรู้คุณธรรมต่าง ๆ รู้จักเล่นกับเด็กวัยเดียวกันและรู้จักสังคม ตลอดจน การได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากบิดา มารดา

๑.๒ การอบรมเลี้ยงดูพัฒนาการขั้นพื้นฐานที่สำคัญของเยาวชนทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์สังคม ด้านสติปัญญาและด้านจริยธรรม ตามหลักจิตวิทยาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ ๖ ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนั้น บิดามารดาจึงควรอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างถูกวิธีในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเพื่อให้เกิดผลดีต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ในอนาคต

๑.๓ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เยาวชนมีพัฒนาการทางจิตใจได้อย่างดีที่สุดเหมาะจะใช้กับเยาวชนที่พ้นวัยเด็กตอนต้นคือ ตั้งแต่อายุ ๑๐ ปีขึ้นไป เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีความสนใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น เริ่มมีการใช้เหตุผลและควรใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้นเมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เพราะเด็กวัยนี้มีความแปรปรวนทางอารมณ์และความวิตกกังวลสูงมาก การใช้เหตุผลในการอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นสิ่งสำคัญวิธีการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบนี้ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมาก การให้เหตุผลในการฝึกนิสัยให้เข้าใจถึงผลดีผลเสียจากการประพฤติของตน และใช้วิธีการชมเชยมากกว่าการลงโทษและเมื่อจำเป็นต้องลงโทษจะใช้วิธีการลงโทษทางจิตคือทำเพิกเฉยไม่สนใจโยนทิ้งกับลูกไปชั่วขณะหนึ่งและอาจใช้วิธีการตัดสิทธิ์บางประการที่ลูกเคยได้รับ

๒. สถาบันการศึกษาสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญรองลงมาจากสถาบันครอบครัวมีหน้าที่สำคัญคือ ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมเกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ที่ตนพึงปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปสังคมชีวิตการศึกษาของเยาวชนมีช่วงระยะเวลายาวนานหลายปี เยาวชนแต่ละคนใช้เวลาวันละหลายชั่วโมงอยู่กับครู ดังนั้น โรงเรียนที่ดีควรส่งเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่ดีของนักเรียน ทั้งนี้ครูควรยึดหลักปฏิบัติดังนี้

๒.๑ ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มเนื่องจากทำงานกลุ่มจะช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้ทักษะและนิสัยที่ดีหลายประการเช่น ความร่วมมือความรับผิดชอบต่อการรู้จำคำนิยามถึงผู้อื่น และไม่เอาแต่ใจตัวเอง รวมทั้งนิสัยในการทำงานที่ตื่นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการเข้าสังคมของเด็กช่วยให้เด็กมีเพื่อนฝูง ได้รับความรักและการยอมรับนับถือจากเพื่อน

๒.๒ ปลูกฝังความมีระเบียบวินัยในตัวเอง และรู้จักควบคุมตัวเองในด้านการรักษาสุขภาพอนามัย การทำงาน การใช้จ่าย การคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น หรือการเป็นคนมีนิสัยรักษาความสะอาดและความมีระเบียบยอมส่งเสริมให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีระเบียบวินัยรู้จักขอบเขตที่ถูกที่ควร

๒.๓ ปลูกฝังความมีระเบียบวินัยและเคารพปฏิบัติตามระเบียบวินัยของหมู่ แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และความสำเร็จของหมู่คณะย่อมเกิดจากการกระทำของทุกคนในหมู่คณะ

๒.๔ เข้าใจสาเหตุที่อยู่เบื้องหลังการประทุพผิตของเยาวชน ในกรณีที่ได้กระทำผิดครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ เป็นอย่างดี

๒.๕ จัดการกับปัญหาพฤติกรรมด้วยความสุขุมและเฉลียวฉลาด ไม่ใช้อารมณ์แต่ใช้เหตุผล และมีความมั่นคงในหลักการ เช่น ถ้าจำเป็นจะต้องลงโทษเด็กก็ควรเลือกวิธีที่เหมาะสม เช่นมอบหมายให้ทำงาน หรือตัดสิทธิ์ที่ควรจะได้ไม่ควรที่จะใช้วิธีการเฆี่ยนตี กักขัง ข่มขู่

๒.๖ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและยอมรับสภาพของเยาวชนแต่ละคนเพื่อหาทาง
 ตอบสนอง และส่งเสริมเยาวชนแต่ละคนได้ถูกต้อง

๒.๗ จัดประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่เยาวชนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านวิชาการและอื่น ๆ ที่
 หลากหลายเพื่อให้เยาวชนได้ร่วมตามความสนใจและความถนัด

๒.๘ สร้างความรู้สึกเป็นผู้มีคุณค่าขึ้นในใจเยาวชนแต่ละคน ทั้งนี้ครูจะต้องเป็นผู้มีจิตใจ
 ยุติธรรม ไม่มีอคติ หรือความลำเอียงในการส่งเสริมการแสดงออกของเยาวชนตามแนวทางที่เยาวชนมี
 ความสามารถ เพื่อให้เยาวชนประสบความสำเร็จและรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตน

๒.๙ เตรียมตัวเยาวชนสำหรับการเป็นผู้ใหญ่ที่ดีสู่สังคมในอนาคตจากแนวทางการส่งเสริม
 การพัฒนาเยาวชนของสถาบันการศึกษาที่กล่าวข้างต้นนั้น เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้เขียนขอ
 ยกตัวอย่างแนวทางการส่งเสริม และการพัฒนาเยาวชนของสถาบันการศึกษาในมิติภาวะผู้นำโดย
 เริ่มต้นจากการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนที่เน้นทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาด้านภาวะ
 ผู้นำได้แก่ทักษะการพูด การคิดเชิงกลยุทธ์ การแก้ปัญหาต่อสถานการณ์ต่าง ๆ การมองอนาคต การ
 บริหารความสัมพันธ์กับผู้อื่นการสื่อสารในที่สาธารณะ การสร้างแรงจูงใจ การบริหารเวลา การสร้าง
 ทีมงานการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
 ส่งเสริมกิจกรรมเชิงสังคมตามความถนัด และความสนใจเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ และประสบการณ์การ
 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์และค้นพบหรือรู้จักตนเองว่ามีระดับความเป็นผู้นำมาก
 น้อยระดับใด ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา กิจกรรมเพื่อ
 สังคมทั้งนี้การทำกิจกรรมดังกล่าวสถาบันการศึกษาพัฒนาเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ในการประเมินผล
 สมฤทธิ์ของการพัฒนาด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และตัวชี้วัดการมีภาวะผู้นำ เช่น
 กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถจูงใจให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับสิ่งที่ตนเองเสนอ ตามหลักการและเหตุผลที่ดี
 สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจเพื่อนร่วมทีมและปัญหาของทีม สามารถ
 หาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ทักษะเหล่านี้จำเป็นต่อการเป็นผู้นำ เพราะ
 ผู้นำที่ดีควรเป็นผู้ที่นำทิศทางผู้อื่นให้ไปสู่เป้าหมาย^{๓๒}

๓. สถาบันศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันที่ประกอบด้วย คำสอน ความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตรและคณะ
 สงฆ์เป็นสถาบันที่มีหน้าที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธา สร้างแบบแผนแนวทางการดำเนินชีวิตของสมาชิก
 ในสังคม ส่งเสริมศีลธรรมจรรยาแก่เยาวชน และคนในชุมชน ด้วยการอบรมสั่งสอนโดยตรง หรือ
 สมาคมทางศาสนาอื่น ๆ เพื่ออบรมให้ความรู้ทางศาสนาโดยสม่ำเสมอและทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริม
 ชักชวนให้บิดามารดา ผู้ปกครองทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กในการปฏิบัติกิจทางศาสนาตามโอกาส
 อันควร

๔. องค์กรทางสังคมอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนนับแต่กลางทศวรรษที่ ๕๐
 การออกแบบสถาปัตยกรรมการบริหารจัดการสำหรับองค์กรทางสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา
 เยาวชนโดยเฉพาะองค์กรภาครัฐมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการทางการเมือง
 ภายใต้ทรัพยากรอันจำกัดและความคาดหวังของสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ขณะที่ปัจจัยสำคัญของการ

^{๓๒} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, (ม.ป.พ.). ยุควิกฤตเด็กและเยาวชน...ขาดภาวะผู้นำ, สืบค้นจาก
<http://www.kriengsak.com/node/๔๙> เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๐.

พัฒนาเยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้คือความเชี่ยวชาญของผู้ดำเนินการ หรือผู้ช่วยดำเนินการ ผู้มีหน้าที่สำคัญด้านการตัดสินใจการวางแผน การกำหนดทิศทางการพัฒนา การบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในอดีตที่ผ่านมา ๗๐% ขององค์กรที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชน ตัวอย่างเช่น การปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม จิตสำนึกของเยาวชนประสบความสำเร็จด้วยข้อจำกัดภายในองค์กรเองเช่น ภาวะผู้นำและการบริหารการเปลี่ยนแปลงขององค์กรไม่สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคม การกำหนดกลุ่มเป้าหมายไม่สอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อมอื่นทางสังคม เช่นระบบการเมือง เศรษฐกิจ การสื่อสาร การเติมเต็มพลวัตกระบวนการ ภายใต้แรงขับเคลื่อนปัจจัยต่าง ๆ ของสังคมการบริหารจัดการขององค์กรทางสังคมเพื่อการพัฒนาเยาวชนควรมีหลักการพื้นฐานดังนี้๑) การจุดประกายที่จำเป็นและมีความเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้เสียและสอดคล้องกับผลลัพธ์ผลกระทบและผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ๒) การขับเคลื่อนวิสัยทัศน์การพัฒนา การกำหนดเป้าหมาย ควรกำหนดให้เข้าใจง่ายและมีผลต่อสังคมในวงกว้าง เช่น บุคคล ชุมชน หน่วยงานเกี่ยวข้องที่ร่วมพัฒนา ประกอบกับการวางแผนบริหารจัดการที่สามารถนึกเห็นภาพแห่งความสำเร็จเบื้องต้น สร้างเทคนิค วิธีการ การบริหารจัดการที่ไม่ซับซ้อน๓) การสื่อสารและการดำเนินงาน ประเภทรูปแบบและช่องทางการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเครือข่ายที่ต้องการพัฒนา๔) สร้างทัศนคติความรู้สึกของผู้ดำเนินการว่าตนเองและกลุ่มเยาวชนเป้าหมายเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร โดยกำหนดหน้าที่หลักของผู้ดำเนินการว่า การพัฒนาเยาวชนทุกคนคือ การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมีแผน กิจกรรม การจูงใจ หรือ กระตุ้น การเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพนักวิชาการ นักปฏิบัติ ทางด้านภาวะผู้นำBaker (๒๐๐๖) ได้เสนอแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชน ตัวอย่างเช่นการปฐมนิเทศ และการบรรยาย การอภิปรายกลุ่มการสัมมนา การระดมสมอง การศึกษาดูงาน การฝึกงาน การสอนงาน การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงานการประชุมทางวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการการแสดงบทบาทสมมุติ การสาธิต การใช้บทเรียนแบบโปรแกรม การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเกมส์ การบริหารขณะที่แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การสร้างจิตสำนึก คุณธรรม วัฒนธรรม ตัวอย่างการพัฒนาเยาวชนด้านภาวะผู้นำ การพัฒนาทักษะชีวิตที่เป็นที่นิยมและมีการใช้อย่างแพร่หลายในหลายประเทศคือ โครงการพัฒนาเยาวชนโปรแกรม ๔-H^{๓๓} โปรแกรม ๔-H พัฒนาขึ้นโดยมหาวิทยาลัยไอโอวา (Iowa State University) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะเยาวชนในการป้องกันการมีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์เช่น การเสพยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นอีกด้วย (Baker, ๒๐๐๖) โดยมีหลักสำคัญ ๔ ประการที่เรียกว่า ๔-H Clover มีรายละเอียด ดังนี้

๑) การพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ(head) ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนมีทักษะการเรียนรู้ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การให้บริการ การวิพากษ์ทางความคิดการกำหนดจุดมุ่งหมายการวางแผนและการจัดการ การใช้ทรัพยากร การเก็บบันทึก และทักษะการยืดหยุ่น

^{๓๓} Boyd et al., (๑๙๙๒). Evaluating Collaboration:Challenges and Method.Retrieved from <http://danr.ucop.edu/eeeeaea/rossing.html>. สืบค้นเมื่อวันที่๒๕มีนาคม ๒๕๖๐

๒) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์และการดูแล (heart) มีเป้าหมายที่ทำให้เยาวชนเกิดทักษะ การสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจ ทักษะทางสังคม การแก้ไขความขัดแย้ง การยอมรับความแตกต่าง การให้ความใส่ใจผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจ การแบ่งปันความรู้สึก และทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ

๓) การพัฒนาด้านการทำงาน และการเป็นผู้ให้ (hand) เพื่อให้เยาวชนมีทักษะการเป็นอาสาสมัครบริการในชุมชน ความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ การแบ่งปันให้กับสมาชิกในกลุ่ม ทักษะทางการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และทักษะการสร้างแรงจูงใจในตนเอง ๔) การพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (health) เพื่อการพัฒนาด้านการใช้ชีวิตและการดูแลตนเอง เป็นทักษะการสร้างทางเลือกในการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพ การจัดการความเครียด ทักษะความปลอดภัยส่วนบุคคล การเห็นคุณค่าของตนเอง การรับผิดชอบต่อลักษณะต่อบทบาทตนเอง การจัดการกับความเครียด และการมีวินัยในตนเอง^{๓๔}

๒.๓.๑ รูปแบบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง

ปภาณี ฐิตวิวัฒนา ได้สรุปรูปแบบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาเยาวชน ๖ ประการ ประกอบด้วย

๑. เยาวชนมีเกียรติ สิทธิ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

๒. การพัฒนาคนนั้นเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ในช่วงชีวิตหนึ่ง ๆ ต่างก็มีจุดวิกฤต และจุดเด่น อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ การรับรู้โดยเฉพาะด้านการปรับตัว และการปรับตัว บทบาท อันเนื่องมาจากประสบการณ์และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ปรากฏชัดเจนกล่าวคือความยากจน สภาพทุโภชนาการ การมีโรคภัยไข้เจ็บความด้อยโอกาสในการศึกษา ความไม่รู้ การขาดทักษะเชิงอาชีพ การไม่มีงานทำ การเพิ่มประชากร การไม่ได้รับการบริการพื้นฐานที่ทั่วถึง และบริการที่ขาดคุณภาพ ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาเยาวชน โดยทั้งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และสร้างเสริมให้มีสภาพเศรษฐกิจที่สร้างปัญหาให้แก่เยาวชนเอง อันมีผลทำให้เยาวชนบางกลุ่มกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

๔. เยาวชนควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

๕. จำเป็นต้องสร้างโอกาสให้เยาวชนทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะเยาวชนที่มี โอกาสมากกว่าจะต้องช่วยพัฒนาผู้ด้อยโอกาส

๖. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนและต้องลงทุนสูงจึงต้องควรระวังมิให้เกิดการสูญเปล่าโดยใช้วิธีการป้องกันมากกว่าการแก้ไขดังนั้น แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาเด็กและเยาวชนจะเป็นตัวกำหนดกรอบเพื่อกำหนดนโยบายและวิธีการหลักในการวางแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งเด็กและเยาวชนจะเป็นพลังสำคัญของประเทศ เป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนจากเด็กเป็น

^{๓๔} Baker,S.(๒๐๐๖).The national research council and institute of medicine.Retrieved from <http://www.Joe.org/joe/๒๐๐๘april/iw๔.php> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๐

ผู้ใหญ่ มีการพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาเจริญเต็มที่และเป็นช่วงของการเก็บสะสมประสบการณ์ของชีวิตดังนั้น จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมที่จะปลูกฝังอุดมการณ์ค่านิยม การเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าเป็นผู้ใหญ่ในแบบฉบับที่ต้องการได้แนวคิดการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองบุคคลที่มีการพัฒนาจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ พัฒนาการดังกล่าวส่งผลให้บุคคลก้าวออกสู่สังคมภายนอกมากขึ้น มีประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้มีโนภาพที่บุคคลมีต่อตนเองเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเขา ดังนั้น การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดทุกช่วงของชีวิต นักจิตวิทยาได้เสนอแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง พอสรุปได้ดังนี้ นักจิตวิทยาแนวพฤติกรรมนิยม เชื่อว่า การให้บุคคลได้จัดบันทึกเกี่ยวกับความสำเร็จที่ได้กระทำ การใช้คำพูดชมเชยตนเอง การให้สิ่งที่มีความหมายและความสำคัญต่อตนเองเมื่อได้กระทำการต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมาย วิธีการดังกล่าวเป็นการพัฒนาให้บุคคลเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง^{๓๕}

นอกจากนี้ การฝึกการกล้าแสดงออกที่เหมาะสมก็เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยการให้บุคคลได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกพร้อมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการด้านต่างๆ ของตนเอง จะช่วยให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเขา (Alberti and Emmons. ๒๐๐๘:๒๗) บุคคลทุกคนต่างมีคุณค่าในตนเอง แต่ก็มีบุคคลจำนวนมากที่ไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าที่ตนเองมีอยู่การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับตัวทางอารมณ์สังคมและการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะ ๑) เป็นพื้นฐานของการมองชีวิต ๒) ความสามารถทางด้านสังคมและอารมณ์เกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง จะสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ สามารถยอมรับเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองผิดหวัง ท้อแท้ใจ ๓) ความเชื่อมั่นในตนเอง การมีความหวังและความกล้าหาญจะทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ๔) คนที่มีและตระหนักใน Self-esteem เป็นคนที่โชคดี เพราะว่ามี การเห็นพ้องต้องกันว่า Self-esteem เป็นศูนย์กลางของสุขภาพกายและสุขภาพจิต ในขณะที่การเกลียดตัวเอง (self-dislike) เป็นตัวที่บ่อนทำลายสุขภาพและลดทอนสมรรถนะในการทำงานลงการเกลียดตัวเองจึงนับว่าเป็นความพิการอย่างหนึ่งที่มีมองไม่เห็น ซึ่งตรงกันข้ามกับความมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับความพึงพอใจกับการดำเนินชีวิต^{๓๖}

สรุปว่า การพัฒนาสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์ที่มีแรงขับเคลื่อน ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ตลอดจนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนบนความเสี่ยงในสังคมยุคใหม่ที่กำลังเผชิญกับปรากฏการณ์หลาย

^{๓๕} ปาณณี จิตวิวัฒนา. การพัฒนาเด็ก เยาวชน และสตรี. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๕. หน้า ๒๕-๓๐

^{๓๖} Alberti and Emmons. Your Perfect Right: Assertiveness and Equality in Your Life and Relationships(9th Edition). N.p., 2008.

ด้านในศตวรรษที่ ๒๑ แนวโน้มสังคมโลกจะมีอารยธรรม ศีลธรรม และความรับผิดชอบทางสังคมที่ ถดถอยแทบทุกด้านส่งผลทำให้เยาวชนซึ่งเป็นพลโลกรุ่นถัดไปมีปัญหาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ปัจจัยหลักใน การพัฒนาสังคมคือ การพัฒนาเยาวชนเพราะการพัฒนาเยาวชนเปรียบเสมือนการสร้างครอบครัวเพื่อ ก้าวสู่การขยายตัวไปในกลุ่ม ใหญ่ของคนในสังคมโดยรวม การพัฒนาเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากร บุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมตั้งนั้นการพัฒนาเยาวชนควรเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นระยะ ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่จะมีความสนใจต่อตนเอง และยึดตนเองเป็น ศูนย์กลาง ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้จึงต้องผ่านวัฒนธรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมให้มีวิธีคิด ทักษะการปรับตัวด้วยตนเอง มีทัศนคติและขีดความสามารถของเยาวชนให้มีความรู้เท่าทันกระแสการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางสังคมกับการดำเนินชีวิตในอนาคตจากที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนแล้วแต่ชี้ให้เห็น ถึงประเด็นความสำคัญของการพัฒนาเยาวชนที่สถาบันหลักของสังคมต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ และมองเห็นถึงความสำคัญในการปรับตัวเพื่อการพัฒนาเยาวชน ซึ่งกระบวนการพัฒนาเยาวชนไม่ได้ เป็นสิ่งผูกขาดจากสถาบันใด ๆ สถาบันหนึ่ง แต่เป็นการทำงานร่วมกัน และประสานซึ่งกันและกันของ สมาชิกสถาบันต่าง ๆ ของสังคม เพราะสถาบันหลักของสังคมจะเป็นเสมือนจุดรวมพลังและเป็นการ สร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเยาวชนโดยมีเป้าหมายในการสร้างปทัสถาน ระเบียบวัฒนธรรม การเป็น สมาชิกที่ดีของสังคมด้วยแนวคิดและกระบวนการชัดเจนทางสังคมภายใต้สภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน ของสังคม การพัฒนาเยาวชนควรให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการ การสนับสนุน การจูง ใจการส่งเสริม การสร้างแรงบันดาลใจ มากกว่าการกำกับ ควบคุมการสร้างความรู้ ทักษะ อีกทั้งต้อง เข้าใจว่าการพัฒนาเยาวชนอาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดของเยาวชน ซึ่งมี ปัจจัยแวดล้อมที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง และพึงระลึกว่าการพัฒนาเยาวชนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ใน ระยะเวลาสั้นแต่เป็นกระบวนการสร้างความสมดุลการขับเคลื่อนระหว่าง รูปแบบ เป้าหมาย ทิศ ทางการเปลี่ยนแปลง และผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังด้วยวิธีการส่งเสริมของสมาชิกจากภาคส่วนต่าง ๆ ของ สังคมเป็นผู้ช่วยชี้แนะแนวทางเพื่อการผลักดัน และชักจูงใจให้กลุ่มและภาคส่วนต่าง ๆ กระทำ กิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

๒.๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ (มาตรา ๔๙, ๕๒ และ ๘๐(๓))

มาตรา ๔๙ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้ ทัวถึงและมีคุณภาพโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ หรือผู้ที่อยู่ในสภาวะ ยากลำบากต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษา โดยทัดเทียม กับบุคคลอื่นการจัดการศึกษาอบรมขององค์วิชาชีพ หรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา ๕๒ เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกายจิตใจ และ สติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน เป็นสำคัญเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากความ รุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูกรณีที่มีเหตุดังกล่าวการแทรกแซง และการจำกัดสิทธิของเด็กเยาวชนและบุคคลในครอบครัวจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจจาก

บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้นเด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา ๘๐ (๓) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข^{๓๗}

๒.๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๔๕ (มาตรา ๖,๑๐,๑๑,๑๕,๑๗)

มาตรา ๖ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา ๑๐ การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา ๑๑ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา ๑๗ และ ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้การศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา ๑๕ การจัดการศึกษามีสามรูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

มาตรา ๑๗ ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปีโดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง^{๓๘}

^{๓๗} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐, กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

^{๓๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕” กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์ ๒๕๔๖

๒.๖ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.๒๕๔๕ (มาตรา ๑๒)

มาตรา ๑๒ ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา จัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาอารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือเด็กซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาสหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็นเพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาค ในการได้รับการศึกษาภาคบังคับพันธกรณีในประเทศไทยมีต่อองค์กรระหว่างประเทศ

๒.๗ พันธสัญญาตามที่ประเทศไทยเป็นภาคีขององค์การสหประชาชาติ ได้รับรองอนุสัญญา

ว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ (พ.ศ.๒๕๓๒) ที่กำหนดให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็ก ที่จะได้รับการศึกษาบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน และ ปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน “ปฏิญญาจอมเทียน” ค.ศ. ๑๙๙๐ (พ.ศ.๒๕๓๓) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของปวงชนและเป็นไปอย่างเสมอภาค ทั้งถึงและเป็นธรรม ขจัดความเหลื่อมล้ำกันในระบบการศึกษาระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่เพศกลุ่มทางสังคม ครอบครัว ระดับรายได้ กลุ่มเชื้อชาติ สัญชาติ กลุ่มเมือง/ชนบท เป็นต้น

นโยบายด้านสังคมของรัฐบาล

รัฐบาล โดย นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายด้านสังคมและคุณภาพชีวิตต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ได้ให้ความสำคัญแก่การให้หลักประกันขั้นพื้นฐานของบริการสาธารณสุขของรัฐภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ การมีสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต และประชาชนมีความสุข โดยจะดำเนินการตามนโยบายการศึกษา ดังนี้

(๑) ยกกระดับคุณภาพการศึกษาของคนไทยอย่างมีบูรณาการและสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงอุดมศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา และสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(๒) พัฒนาหลักสูตร ปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพและคุณธรรมอย่างทั่วถึงต่อเนื่อง และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

(๓) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียน การสอนและการเรียนรู้อย่างจริงจัง จัดให้มีการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงอย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประกอบการเรียนการสอนให้โรงเรียนอย่างทั่วถึง

(๔) ดำเนินการให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ๑๒ ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรืออยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้ได้รับการศึกษา และเพิ่มโอกาสให้แก่เยาวชนในการศึกษาต่อ ผ่านกองทุนให้กู้ยืมที่ผูกพันกับรายได้ในอนาคต และ เชื่อมโยงกับนโยบายผลิตบัณฑิต เพื่อตอบสนองความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถของประเทศ รวมทั้งต่อยอดให้ทุนการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

(๕) สนับสนุนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ และเร่งผลิตกำลังคนระดับอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อสนับสนุนความสามารถการแข่งขันของประเทศในสาขาต่าง ๆ เช่น ปีโตเคมี ซอฟต์แวร์ อาหาร สิ่งทอ บริการสุขภาพ และการท่องเที่ยว

และการบริการจัดการขนส่งสินค้าและบริการ เป็นต้น ด้วยความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ สถาบันการศึกษา และสถาบันเฉพาะทาง ตลอดจนให้มีการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพตามมาตรฐานสากล

(๖) ขยายบทบาทของระบบการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ผ่านองค์กรต่าง ๆ เช่น สำนักบริหารจัดการองค์ความรู้ ระบบห้องสมุดสมัยใหม่ หรืออุทยานการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ ศูนย์พัฒนาด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ ศูนย์บำบัดและพัฒนาศักยภาพของบุคคลออทิสติกเด็กสมาธิสั้น และผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ ศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร^{๓๙}

๒.๘ มติคณะรัฐมนตรีในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่ไม่มีหลักฐาน/ทะเบียนราษฎรและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย

คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘ โดยได้อนุมัติร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปี เกิด ในการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.๒๕๔๘ และในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ไม่มีหลักฐาน/ทะเบียนราษฎรและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) การขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย ที่เดิมเคยจำกัดไว้ในบางกลุ่ม บางระดับการศึกษา เป็นการเปิดกว้างให้ทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่จำกัดระดับ ประเภทหรือพื้นที่การศึกษา ทั้งการรับเข้าเรียนลงทะเบียนนักเรียน

นักศึกษา และการออกหลักฐานทางการศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษาแต่ละระดับ

(๒) การจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคลดังกล่าว ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอัตราเดียวกันกับค่าใช้จ่ายรายหัวที่จัดสรรให้แก่เด็กไทย

(๓) ให้กระทรวงมหาดไทยจัดทำฐานข้อมูล (เลขประจำตัว ๑๓ หลัก) เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย เพื่อประโยชน์ต่อการจำแนกสถานะ รวมทั้งอนุญาตและอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีชื่อกำหนด ระเบียบปฏิบัติ หรือมีกฎหมายควบคุมเฉพาะให้จำกัดพื้นที่อยู่อาศัยสามารถเดินทางไปศึกษาได้เป็นระยะเวลาตามหลักสูตรการศึกษาระดับนั้น ๆ โดยไม่ต้องขออนุญาตเป็นครั้งคราว ยกเว้นผู้หนีภัยจากการสู้รบและบุคคลในความห่วงใย (POC)

(๔) ให้กระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนที่หนีภัยจากการสู้รบ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์^{๔๐}

^{๓๙} สภานิติบัญญัติแห่งชาติ “นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายด้านสังคมและคุณภาพชีวิต” เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

^{๔๐} มติคณะรัฐมนตรีในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่ไม่มีหลักฐาน/ทะเบียนราษฎรและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.งานวิจัยภายในประเทศ

วาสนา จักรแก้ว และคณะ^{๔๑} ได้ทำวิจัย เรื่อง “การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของเด็กด้อยโอกาส ภาคเหนือตอนบน” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ภายในประเทศ และค้นหาแนวทางการเพิ่มโอกาส และการเข้าถึงระดับอุดมศึกษาของเด็กด้อยโอกาสภาคเหนือ ตอนบน กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาใน ครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการ การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส จำนวน ๒๘ คน จาก ๔ จังหวัดภาคเหนือ คือ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน และ ลำปาง เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา นอกจากนี้ยัง ทำการวิเคราะห์เอกสารทางราชการที่น่าเชื่อถือ เพื่อสนับสนุนการวิจัย ผลการวิจัยพบว่านโยบายการ จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของประเทศไทยมี ๖ ข้อคือ ๑.บริการการศึกษาอย่างเสมอภาค และทั่วถึง ๒. จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสม กับเด็กด้อยโอกาส ๓. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐาน ๔. จัดระบบ บริหาร จัดการให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ๕. การ จัดสรร งบประมาณให้กับสถานศึกษา และ ๖. สร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ด้อยโอกาส สำหรับ แนวทางการเพิ่มโอกาสควรมีการขยายโอกาสทางการศึกษาลดค่าใช้จ่าย เพิ่ม บทบาทของครูแนะแนวผลักดันให้ นักเรียนได้รับสัญชาติ และการเข้าถึงการศึกษาควรมีการจัด การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ณรินทร์ ชำนาญดู และคณะ^{๔๒} ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทาง การศึกษาของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนมัธยมศึกษา การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ ๑) ปัจจัยของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาส ทางการศึกษาของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียน มัธยมศึกษา ๒) แนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการ ศึกษเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประชากรที่ใช้ในการ ศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจำนวน ๑๙ เขตสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน ๑๘ เขต สำนักงานศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัด จำนวน ๑๙ จังหวัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ จำนวน ๑๙ จังหวัด โรงเรียน มัธยมศึกษา จำนวน ๘๓๓ โรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน ๒,๖๐๙ โรงเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนจำนวน ๕๑๔ โรงเรียน และศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตาม อัธยาศัยอำเภอ จำนวน๓๓๓ อำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ๑) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ๒) แบบสอบถามความคิดเห็น ๓) แบบสอบเพื่อตรวจสอบและยืนยันแนวทางที่เหมาะสม สถิติที่ใช้ใน

^{๔๑} วาสนา จักรแก้ว และคณะ. “การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเด็กด้อย โอกาส ภาคเหนือตอนบน”สาขามนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะศาสตร์ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน- ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๔๒} ณรินทร์ ชำนาญดู และคณะ. “การบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน กลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนมัธยมศึกษา”หลักสูตรดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยศิลปกร ๒๕๕๗

การ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การ วิเคราะห์ ปัจจัยเชิงสำรวจ(Exploratory Factor Analysis) ด้วยการทดสอบค่าที (t - test) และค่า เอฟ (F - test one way ANOVA) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัยพบว่า ๑. ปัจจัยของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ๑๒ ด้าน คือ ๑)การบริหารจัดการศึกษา ๒) การวัดและประเมินผล ๓)สื่อและแหล่งเรียนรู้ ๔)คุณลักษณะของผู้บริหาร ๕)การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ๖)หน่วยงานที่รับผิดชอบ ๗)สถานที่จัดการศึกษา ๘)การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ๙) วิธีการจัดการศึกษา ๑๐)ระยะเวลาในการจัดการศึกษา ๑๑)ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ๑๒) งบประมาณ๒. พบแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน ๗๘๘ แนวทาง และผลการตรวจสอบแนวทางที่ เหมาะสมในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียน มัธยมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมกับบริบท เป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีความถูกต้อง เชิงทฤษฎี และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาสถานศึกษา

สุพจน์ ประไพเพชร^{๔๓} ศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จของการบริหารที่มีประสิทธิผลในโรงเรียน ชาวไทยภูเขา ผลการวิจัย พบว่าการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมีองค์ประกอบหลักคือ การ บริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารเชิงระบบ สำหรับเงื่อนไขที่มาจากภายนอกคือ เงื่อนไขที่เกิดจาก ชุมชน ความร่วมมือของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน

จักรปรุพท์ วิชาอัครวิทย์^{๔๔} ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของ รูปแบบประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบคือ ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วยนโยบายวิชาการ งบประมาณและการบริหารทั่วไป ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย หน่วยงานเรียนรู้การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน สื่อและแหล่ง เรียนรู้ การวัดและประเมิน ผลการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรประกอบด้วย การ พัฒนาบุคลากร การติดตามขยายผล ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วย การแนะแนวและ ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ด้านผลลัพธ์/ ภาวะความสำเร็จประกอบด้วย สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรของสถานศึกษาการให้ ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการติดตามและประเมินผลนอกจากนี้ แล้วยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสอนอาชีพในโรงเรียน

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์^{๔๕} ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบในจังหวัด ชายแดนของไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา ได้เสนอแนะ การจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดนควรมุ่งเน้น

^{๔๓} สุพจน์ ประไพเพชร. เงื่อนไขความสำเร็จของการบริหารที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนชาวไทยภูเขา ,ขอนแก่น : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑.

^{๔๔} จักรปรุพท์ วิชาอัครวิทย์. (๒๕๕๓). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: ม.ป.ท.

^{๔๕} เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. รายงานวิจัย เรื่อง สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒.

การศึกษาเพื่ออาชีพเพื่อลดปัญหาความยากจนของประชากรในพื้นที่ อาจดำเนินการโดยให้โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประจำตำบลเปิดสอนระดับอาชีวศึกษาในระดับ ปวช. สาขาต่าง ๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักเรียนในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน โอกาสที่จะเรียนต่อระดับสูง

ทรงกรต เหล็กสมบูรณ์^{๔๖} ศึกษาอนาคตภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในส่วนด้านหลักสูตรเน้นทักษะการดำรงชีวิต ทักษะด้านวิชาชีพ มีความยืดหยุ่นหลากหลาย เนื้อหา มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ มีการบูรณาการสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความแตกต่างของบุคคล สำหรับด้านการจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น เน้นกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งความรู้พื้นฐาน ทักษะทั่วไปและทักษะประกอบอาชีพพื้นฐาน โดยการสอนร่วมกับสถานประกอบการหรือสมาคมวิชาชีพ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการวัดผลตามสภาพจริงโดยวิธีการที่หลากหลาย ส่วนกระบวนการเข้าสู่อาชีพต้องมีการให้การศึกษาด้านอาชีพที่เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียน มีการแนะแนวอาชีพโดยการศึกษาดูงาน การให้ข้อมูลข่าวสารด้านอาชีพที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้

ศุภโชค ปิยะสันต์^{๔๗} ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารพบว่า การสอนอาชีพที่มีความสอดคล้องกับสภาพบริบทและศักยภาพในพื้นที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง มีจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ มีทักษะในการประกอบอาชีพและมีรายได้ระหว่างเรียน

๒. งานวิจัยต่างประเทศ

บูล (Bull) ได้ศึกษาเรื่อง วินัยของนักเรียนโดยเน้นการบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักเรียน ระเบียบวินัยของโรงเรียนการแก้ไขปัญหาของนักเรียนและการปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า โรงเรียนควรจัดกลไกของการบริหารเพื่อให้บุคคลากรของโรงเรียนได้ดูแลปัญหาด้านวินัยของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ ช่วยให้นักเรียนได้ทราบถึงความตั้งใจจริงที่จะแก้ไขปัญหาของโรงเรียนไม่ใช่จับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนได้แก้ไขความประพฤติของตนเอง พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพของโรงเรียน^{๔๘}

ดอบิซล (Doboizl) ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้าใจต่อวัยเสี่ยงของเยาวชนและโปรแกรมที่จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จในการอยู่ในโรงเรียน พบว่า ปัญหาการเพิ่มจำนวนที่มากขึ้นของนักเรียนที่ลาออกจากโรงเรียนมีผลกระทบต่อสังคม ตามความเป็นจริงแล้วเยาวชนเหล่านั้นต้องการเอาใจใส่สามารถเรียนได้และปรารถนาให้ผู้ใหญ่ทั้งหลายยินดีที่จะพยายามทำความเข้าใจพวกเขา และให้พวกเขา

^{๔๖} ทรงกรต เหล็กสมบูรณ์. อนาคตภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้ด้อยโอกาสในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ปรัชญาคุษภูมิจิต สาขาวิชาผู้นำ ทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๕.

^{๔๗} ศุภโชค ปิยะสันต์. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร. เชียงใหม่ : ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘.

^{๔๘} Bull, Harry Clinton Jr., High School Administrator Perception of their Comfort Levels with the Law of Safe School, Dissertation Abstracts International, ๕๙,๓๒ (September, ๑๙๙๘) : ๖๙๙ -A.

เขาเป็นที่ยอมรับและคอยแนะนำเมื่อพวกเขาต้องการ ถ้าคนใดคนหนึ่งอดกลั้นและดูแลให้ลึกซึ้งพวกเขา ก็จะมีใจที่เข้าใจต่อคำว่า อย่างยอมแพ้กับฉัน^{๔๙}

เบนสันและโรเจอร์ส (Benson and Rogers) ที่กล่าวว่า เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกในด้านการคิด หากครูไม่รู้จักวิธีในการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกด้านความคิด เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องจัดงบประมาณ เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถดังกล่าว^{๕๐}

เพอโต (Piirto) ผู้บริหารควรจัดงบประมาณเพื่อให้ครูได้เพิ่มศักยภาพในการส่งเสริมทักษะความคิดให้กับนักเรียนและจัดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดในระหว่างสัปดาห์^{๕๑}

^{๔๙} Dobizl, J.K., Understanding At – Risk Youth and Intervention Programs that Help them Succeed in School, Research Paper, (University of Wisconsin – Stout., ๒๐๐๒).

^{๕๐} Benson, Barbara P. and Spence Rogers, How to Meet Standards, Motivate Students, and Still Enjoy Teaching : Four Practices that Improve Student Learning, (California : Corwin Press, ๒๐๐๒).

^{๕๑} Piirto, Jane., Talented Children and Adults : Their Development and Education, ๓rd ed. (Texas : Prufrock press Inc., ๒๐๐๗).

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี โดยใช้วิธีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเอกสารและคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่และละผู้ให้ข้อมูล
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษา

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) อีกทั้งยังมีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การเพิ่มโอกาสและการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาให้กับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่นการสนทนากลุ่ม ซึ่งเรียกอีกอย่างว่า การเก็บข้อมูลภาคสนาม

๑) การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารที่แสดงถึงความเป็นมา หลักการเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา

(๑) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพและโอกาสทางการศึกษาบูรณาการในกลุ่มเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง บางส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ

(๒) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการความเป็นมาและทฤษฎีของการจัดการศึกษาที่เพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพของเยาวชนและรูปแบบการพัฒนาคุณภาพและโอกาสทางการศึกษา

๒) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

๓.๒ พื้นที่และผู้ให้ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และเอกสาร ดังนั้น จึงกำหนดประชากร กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง โดยมีกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเครือข่ายทั้งหน่วยงานของภาครัฐ เอกชน และพระสงฆ์ ตั้งแต่ อำเภอ แม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง และอำเภอวังเจ้า

๓.๒.๑. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย/ตัวอย่าง

ได้แก่ เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๕ อำเภอ นักวิชาการ ข้าราชการ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนทั่วไป ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ได้แก่

๑) กลุ่มเป้าหมาย เป็นการสัมภาษณ์เชิงวิชาการ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ข้าราชการ หรือนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างนี้ด้วยการสุ่มแบบเจาะจง คือ

๑. ตัวแทนเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๕ อำเภอ	จำนวน ๒๕ คน
๑) นาย วิชัย แซ่ม้า	อำเภอวังเจ้า
๒) นาย ปณชัย แซ่จาง	อำเภอวังเจ้า
๓) นาย สุภาพ ลาพันธ์	อำเภอวังเจ้า
๔) นางสาว พลชา แซ่ลี	อำเภอวังเจ้า
๕) นางสาว วรณดี แซ่จ๊ะ	อำเภอวังเจ้า
๖) นางสาว ภัทรานิษฐ์ เต๋ยะสิงห์ขร	อำเภอแม่สอด
๗) นางสาว ธันยพร แซ่หม้อ	อำเภอแม่สอด
๘) นาย สมทรง ทวีทรัพย์ล้ำเลิศ	อำเภอแม่สอด
๙) นาย จิตเกษม กำเนิดสุข	อำเภอแม่สอด
๑๐) นาย นิยม แซ่ว่าง	อำเภอแม่สอด
๑๑) นาย ชำนาญ รักษ์แม่ระมาด	อำเภอแม่ระมาด
๑๒) นางสาว วคินี แซ่เฮ้อ	อำเภอแม่ระมาด
๑๓) นางสาว สุภาวิดา สว่างยอดฟ้าดิน	อำเภอแม่ระมาด
๑๔) นาย ณัฐวุฒิ นาคศิริกุลชัย	อำเภอแม่ระมาด
๑๕) นาย พงษ์พัฒน์ แซ่ม้า	อำเภอแม่ระมาด
๑๖) นาย สุจัน แซ่ซัง	อำเภอท่าสองยาง
๑๗) นาย พงษ์พัฒน์ แซ่ว่าง	อำเภอท่าสองยาง
๑๘) นาย สุเทพ เจริญวัฒนกุล	อำเภอท่าสองยาง
๑๙) นางสาว พรวิภา มูลเมือง	อำเภอท่าสองยาง

๒๐) นาย นพดล คงสุข	อำเภอท่าสองยาง
๒๑) นาย แสนชาย มั่นสมบูรณ์สง	อำเภอพบพระ
๒๒) นาย พิบูรณ์ ทวีทรัพย์ล้ำเลิศ	อำเภอพบพระ
๒๓) นางสาว ศรีไพร แสงสว่าง	อำเภอพบพระ
๒๔) นาย วิธวินท์ จันทรไกรเพชร	อำเภอพบพระ
๒๕) เด็กหญิง พรไพลิน เวรรณะ	อำเภอพบพระ

๒. ข้าราชการ/นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน ได้แก่

๒.๑ ด้านการจัดการศึกษา จำนวน ๕ คน

- ๑) นางสาวปรียากร ทองคำ ครู กศน.ตำบลนาโบสถ์ วังเจ้า
- ๒) นางประภาศรี จารุเศรณี รักษาการฯ ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอพบพระ
- ๓) นาง นิลุบล องค์กร ผอ.กศน.อำเภอแม่สอด
- ๔) นางรัตนภรณ์ มะกรูดอินทร์ รักษาการผู้อำนวยการ กศน.อำเภอแม่ระมาด
- ๕) นายอุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์ ผู้อำนวยการกศน.อำเภอท่าสองยาง

๒.๒ ด้านสังคมวิทยา และ มนุษยวิทยา จำนวน ๕ คน

- ๑) นายอดิศักดิ์ วงษ์พานิช หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนารวมชน
- ๒) นางสาว อารยา วิทยา มุ่งมั่น หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนารวมชน
- ๓) นาย ธวัช วงษ์โคคุ้ม พัฒนาการอำเภอท่าสองยาง
- ๔) นาย วันชนะ มลิวรรณ พัฒนาการ อำเภอแม่ระมาด
- ๕) นางสาว เจนจิรา ขำศิริ พัฒนาการอำเภอวังเจ้า

๒.๓ ด้านจิตวิทยา จำนวน ๕ คน

- ๑) นางสาวภัทรวรรณ รอดปาน
- ๒) นางมนทิศา วัดพุ่มพวง
- ๓) นางณัฐพร แก้วสีนวล
- ๔) นางสาวศศิธร เพชรสุวรรณ
- ๕) นางวรรษญา จันทรนิล

๒.๔ ด้านกฎหมาย จำนวน ๕ คน

- ๑) ดร.วีระ จุฑาคุปต์ ประธานทนายความจังหวัดตาก
- ๒) นายณัฐนันท์ ทัดนา
- ๓) นายมาฟาร์ เต็ดไธ
- ๔) นายจिरพัฒน์ ทองนิม
- ๕) นายทวีโชค เนื่องกลิ่น

รวมกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๔๕ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เป็น ๕ อำเภอ และได้สำรวจพื้นที่ที่มีปัญหาในการจัดการศึกษาและปัญหาทั้งในระบบและนอกระบบจึงกำหนดพื้นที่ที่มีปัญหามากที่สุดโดยเจาะจงไปยังพื้นที่ที่ต้องการการพัฒนาในระบบการจัดการศึกษา โดยแบ่งข้อมูลตามขนาดของ

ประชากร จำนวน ๒๘๘ คนจึงได้กลุ่มตัวอย่าง เยาวชนบพพื้นที่ราบสูง จำนวน ๒๕๐ คน ในเขต ๕ อำเภอ กำหนดเป็นตาราง ดังนี้

อำเภอ	หมู่บ้าน	ขนาดประชากร	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
วังเจ้า	บ้านผาผึ้ง, ปางสังกระสี	๖๐	๕๒
พบพระ	บ้านช่องแคบ, บ้านซอโอ	๕๕	๔๘
แม่ระมาด	บ้านแม่ตั้น,บ้านแพะ,บ้านพระธาตุ	๖๕	๕๖
ท่าสองยาง	บ้านแม่ด้าย,บ้านแม่อุสุ	๕๕	๔๘
แม่สอด	บ้านแม่ตาว,บ้านผาแดง	๕๓	๔๖
รวมประชากร/กลุ่มตัวอย่าง		๒๘๘	๒๕๐

โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกนสำหรับตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกันและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ ๐.๕ ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ๕% และระดับความเชื่อมั่น ๙๕% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างกับประชากรที่มีขนาดเล็กได้ จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๐ คน โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังตารางนี้

ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง	ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง	ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง	ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง	ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง
10	10	100	80	280	162	800	260	2,800	338
15	14	110	86	290	165	850	265	3,000	341
20	19	120	92	300	169	900	269	3,500	346
25	24	130	97	320	175	950	274	4,000	351
30	28	140	103	340	181	1,000	278	4,500	354
35	32	150	108	360	186	1,100	285	5,000	357
40	36	160	113	380	191	1,200	291	6,000	361
45	40	170	118	400	196	1,300	297	7,000	364
50	44	180	123	420	201	1,400	302	8,000	367
55	48	190	127	440	205	1,500	306	9,000	368
60	52	200	132	460	210	1,600	310	10,000	370
65	56	210	136	480	214	1,700	313	15,000	375
70	59	220	140	500	217	1,800	317	20,000	377
75	63	230	144	550	226	1,900	320	30,000	379
80	66	240	148	600	234	2,000	322	40,000	380
85	70	250	152	650	242	2,200	327	50,000	381
90	73	260	155	700	248	2,400	331	75,000	382
95	76	270	159	750	254	2,600	335	100,000	384

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ เน้นศึกษาเรื่องบทบาทแนวทางสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่โอกาสทางเลือกใหม่ สำหรับการจัดการศึกษาพัฒนาศักยภาพคุณค่าของชีวิต โดยรับฟังความคิดของนักวิชาการทางการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาบนพื้นที่ราบสูง รวมไปถึงเยาวชนในพื้นที่ราบสูง ที่ปฏิบัติจริง กับส่วนที่คาดหวัง โดยกำหนดเอาประชากรในเขตจังหวัดตาก ๖ อำเภอ ได้แก่ แม่สอด พบพระ ท่าสองยาง แม่ระมาด วังเจ้า และอุ้มผาง และ จากการกำหนดขอบเขตเนื้อหา ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการแนะแนวอาชีพ ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและสัมภาษณ์

เนื้อหา ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการแนะแนวอาชีพ ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาโดยออกเป็น แบบสอบถามและสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยแบบผสมผสานทั้งปริมาณและคุณภาพกล่าวคือ

(๑) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารสำรวจ กระทำก่อนเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม ในขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลที่ทำการศึกษาได้แก่ เอกสารงานวิจัยต่างๆ จากห้องสมุด ข้อมูลหน่วยงานราชการและแหล่งข้อมูลอื่นๆ

(๒) เก็บข้อมูลภาคสนาม(Field Research) ข้อมูลเชิงกายภาพ ใช้วิธีการสังเกตการณ์โดยใช้แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Obseration) เพื่อเก็บข้อมูลสภาพแวดล้อมทั้งไปเก็บข้อมูลพื้นฐาน และแจกแบบสอบถามปลายปิดจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

(๓) รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการพูดคุยและสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง สำหรับข้อมูลพื้นฐานและคำถามที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด เพื่อให้ได้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละสถานการณ์ ดังนั้นจึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ

๑. แบบสอบถาม ใช้เก็บกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นเยาวชนในพื้นที่ จำนวน ๕ พื้นที่ๆ ละ ๕๐ ชุด รวม ๒๕๐ ชุด นำมาวิเคราะห์โดยใช้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษาได้กำหนดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับโดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก
- ๓ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อยมาก

ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยมาใช้ในการบรรยายลักษณะของตัวแปร จึงได้กำหนดเกณฑ์ของค่าเฉลี่ยไว้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ – ๕.๐๐	หมายความว่า	ระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ – ๔.๒๐	หมายความว่า	ระดับ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ – ๓.๔๐	หมายความว่า	ระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ – ๒.๖๐	หมายความว่า	ระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๘๐	หมายความว่า	ระดับ น้อยที่สุด

๒. แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง แบบออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแทนเยาวชน จำนวน ๒๕ คน โดย ๒๕ คน แบ่งออกเป็น ๕ อำเภอ อำเภอละ ๕ คน การสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มนี้ จะใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยการพูดคุยเพื่อหาข้อมูลนำเสนอให้นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในพื้นที่ กลุ่มข้าราชการ/นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ทั้ง ๕ อำเภอ โดยแบ่งอำเภอละ ๕ ท่าน การสัมภาษณ์ของกลุ่มนี้เป็นการสัมภาษณ์โดยการทำ (workshop) และสัมภาษณ์ตัวแทนอำเภอ อำเภอละ ๑ ท่าน รวม ๕ ท่านตามประเด็นที่มีความสนใจและเพิ่มเติม

๓. พื้นที่การเรียนรู้ เป็นการจัดชุดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนที่เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยเลือกจาก ๕ อำเภอในพื้นที่ผู้วิจัยจึงเลือกอำเภอดีงามมาเป็นแบบทดลองชุดกิจกรรมที่ได้จากกลุ่มนักวิชาการ ข้าราชการและผู้เชี่ยวชาญโดยจัดเป็นกิจกรรม เช่น กิจกรรมทอผ้าสร้างอาชีพ กิจกรรมสร้างทักษะการเรียนรู้ กิจกรรมลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ แสดงโดยภาพกิจกรรมดังนี้

แผนภาพที่ ๓.๑ ภาพแสดงแบบทดลองการจัดกิจกรรม

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ก่อนลงเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ทำข้อตกลงไว้เบื้องต้นว่า ไม่ว่าข้อมูลที่ได้จากการพูดคุย สนทนากลุ่ม แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ถือว่าข้อมูลที่ได้มาจากผู้ถูกวิจัยและผู้วิจัยต้องยอมรับในความรู้ความสามารถของผู้ถูกวิจัยและผู้วิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๕๐ คน โดยแบ่งตามอัตราส่วนจาก ๕ อำเภอ อำเภอละ ๕๐ คน และสัมภาษณ์กลุ่มจากนักวิชาการอีก จำนวน ๔๕ คน มีวิธีการดังนี้

๑) ติดต่อประสานงานจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำหนังสือเพื่อขอเก็บข้อมูลแจกแบบสอบถาม โดยกำหนดวันเวลาและสถานที่

๒) จัดเวทีและกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยเพื่ออธิบายและระดมความคิดเห็น แนวทางและโอกาสทางการศึกษา จากนั้นแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง

๓) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากเวทีกิจกรรมและแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ เรียบเรียง

๔) ออกหนังสือให้กับนักวิชาการศึกษา นักสังคมวิทยา นักกฎหมาย นักจิตวิทยา เพื่อทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ทั้ง ๕ อำเภอ เพื่อขอสัมภาษณ์ โดยการบันทึกเทป

๕) เมื่อได้ข้อมูลจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ แล้ว นำมาถอดเทปและวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่วางไว้

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาเชิงเอกสารและจากการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้นั้นมาวิเคราะห์ตามขั้นตอนของทฤษฎีระบบ เพื่อให้เห็นความชัดเจนในตัวแปรต่างๆตามกรอบแนวคิดเป็นประเด็นไว้ดังนี้

๑) ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้

๒) ด้านการแนะแนวอาชีพ

๓) ด้านการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอน

๔) ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ นำมารวบรวมแยกแยะเป็นหมวดหมู่ตามจุดประสงค์ของการวิจัยและประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ ส่วนการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจะกระทำควบคู่กันไป ตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย และหลังเสร็จสิ้นกระบวนการเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูลมาถอดเสียงการสัมภาษณ์และถ่ายภาพในแต่ละครั้ง โดยการจำแนกข้อมูลออกเป็นชนิดๆและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของงานวิจัยที่ตั้งไว้และนำมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายในประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การสร้างแหล่งเรียนรู้ การแนะแนวอาชีพ การพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอน การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ ที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มโอกาสและพัฒนา ศักยภาพทางการศึกษาให้กับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง นำไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เพิ่ม ประสิทธิภาพและโอกาสให้กับเยาวชนที่ตอบโจทย์ของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงและนำไปสู่การ ประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายทางการศึกษาที่ตอบสนองผู้เรียน

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง” ผู้วิจัย นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๐ รูป/คน มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์

๔.๓ ผลจากการสัมภาษณ์

๔.๔ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้

ในบทที่ ๔ ของงานวิจัย เรื่องนี้มีสัญลักษณ์ย่อและความหมายของสัญลักษณ์ ดังนี้

n	หมายถึง	จำนวนตัวอย่าง
\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D	หมายถึง	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๒๕๐)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๑๖	๔๖.๔
หญิง	๑๓๔	๕๓.๖
รวม	๒๕๐	๑๐๐
อายุ		
๑๐ ปี	๔๙	๑๙.๖
๑๑-๑๕ ปี	๖๙	๒๗.๖
๑๖-๒๐ ปี	๖๑	๒๔.๔
มากกว่า ๒๐ ปี	๗๑	๒๘.๔
รวม	๒๕๐	๑๐๐
สถานภาพทางครอบครัว		
อยู่กับบิดา	๘๕	๓๔.๐
อยู่กับ มารดา	๑๐๔	๔๑.๖
อยู่กับญาติ	๘	๓.๒
อยู่กับบิดาและมารดา	๕๓	๒๑.๒
รวม	๒๕๐	๑๐๐

สถานภาพทางการศึกษา			
	ไม่ได้เรียนหนังสือ	๑๐๕	๔๒.๐
	กำลังเรียนหนังสือ	๘๖	๓๔.๔
	เรียนแต่ไม่จบ	๕๙	๒๓.๖
รวม		๒๕๐	๑๐๐
รายได้ของครอบครัว			
	ปีละ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐	๗	๒.๘
	ปีละ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	๒๕	๑๐.๐
	ปีละ๓๐,๐๐๑-๔๐,๐๐๐	๖๒	๒๔.๘
	ปีละมากกว่า ๔๐,๐๐๑	๑๕๖	๖๒.๔
รวม		๒๕๐	๑๐๐
อาชีพของผู้ปกครอง			
	เกษตรกร	๑๔๐	๕๖.๐
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๖๕	๒๖.๐
	รับราชการ	๒๗	๑๐.๘
	รัฐวิสาหกิจ	๑๘	๗.๒
รวม		๒๕๐	๑๐๐
อาชีพที่อยากทำ			
	เกษตรกร	๒๗	๑๐.๘
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๓๒	๑๒.๘
	รับราชการ	๔๖	๑๘.๔
	รัฐวิสาหกิจ	๑๔๕	๕๘.๐
รวม		๒๕๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การพัฒนา ศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง” จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๖ รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน ๑๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔ รองลงมามีอายุ ๑๑-๑๕ ปี จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๖ รองลงมามีอายุ ๑๖-๒๐ ปี จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๔ และน้อยที่สุดมีอายุ ๑๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

สถานภาพทางครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพอยู่กับมารดา จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖ รองลงมามีสถานภาพอยู่กับบิดา จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ

ละ ๓๔.๐ รองลงมา มีสถานภาพอยู่กับบิดามารดา จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒ น้อยที่สุดอยู่ที่อยู่กับญาติ จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๒ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

สถานภาพทางการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพการศึกษาอยู่ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๐ รองลงมาคือ กำลังเรียน มีจำนวน ๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔ น้อยที่สุดคือ เรียนแต่ไม่จบการศึกษา จำนวน ๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๖ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

รายได้ของครอบครัว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อครอบครัวอยู่ที่ ปีละมากกว่า ๔๐,๐๐๑ จำนวน ๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๔ รองลงมาคือ ปีละ ๓๐,๐๐๑-๔๐,๐๐๐ จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ รองลงมาคือ ปีละ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ น้อยที่สุดอยู่ที่ ปีละ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๘ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

อาชีพของผู้ปกครอง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ที่ เกษตรกร จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐ รองลงมาอยู่ที่ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๐ รองลงมาอยู่ที่รับราชการ จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘ น้อยที่สุดอยู่ที่ รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๒ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

อาชีพที่อยากทำ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยากทำอาชีพ รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐ รองลงมาคือ รับราชการ จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ รองลงมาคือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘ น้อยที่สุดอยู่ที่ เกษตรกร จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก โดยภาพรวม

ที่	การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑.	ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้	๓.๒๕	๑.๐๔๖	ปานกลาง
๒.	ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา	๓.๐๙	๑.๐๗๖	ปานกลาง
๓.	ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ	๓.๐๔	๑.๑๔๓	ปานกลาง
๔.	ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	๒.๘๗	๑.๒๑๕	ปานกลาง
รวมทุกด้าน		๓.๐๖	๑.๑๒๐	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๖$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๙$) รองลงมาอยู่ในด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๔$) และน้อยที่สุดอยู่ที่ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับ น้อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๒.๘๗$)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

ที่	ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑	การสร้างแหล่งเรียนรู้เกิดจากความต้องการของเยาวชนหรือหลักสูตรที่รัฐกำหนด	๓.๕๕	๑.๐๐๖	มาก
๒	มีประชุมชี้แจงให้ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้	๓.๔๔	.๙๘๕	มาก
๓	แหล่งการเรียนรู้แต่ละแห่งมีกลุ่มสาระมีการจัดกิจกรรมที่ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย	๓.๔๘	๑.๐๑๙	มาก
๔	มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการเลือกแหล่งเรียนรู้อย่างเพียงพอ	๓.๒๕	๑.๐๔๓	ปานกลาง
๕	สภาพแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้	๓.๓๔	๑.๐๑๐	ปานกลาง
๖	มีการบริการให้คำ แนะนำ ปรึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้มีการอำนวยความสะดวกในการใช้แหล่งเรียนรู้	๓.๓๒	.๙๗๐	ปานกลาง
๗	มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา	๓.๑๙	๑.๐๗๒	ปานกลาง
๘	มีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอ	๒.๙๙	๑.๐๕๘	ปานกลาง
๙	การนิเทศกำกับ ติดตาม อย่างสม่ำเสมอ	๓.๐๘	๑.๑๖๔	ปานกลาง
๑๐	มีวิธีการและเครื่องมือในการนิเทศ ติดตามที่เหมาะสม และหลากหลาย	๒.๙๒	๑.๑๓๔	ปานกลาง
รวม		๓.๒๕	๑.๐๔๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๒๕$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การสร้างแหล่งเรียนรู้เกิดจากความต้องการของเยาวชนหรือหลักสูตรที่รัฐกำหนด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๕๕$) รองลงมาอยู่ในแหล่งการเรียนรู้แต่ละแห่งมีกลุ่มสาระมีการจัดกิจกรรมที่ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๔๘$) และน้อยที่สุดอยู่ที่มีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอ อยู่ในระดับ น้อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๒.๙๙$)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ในการพัฒนา ศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

ที่	ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑	มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	๓.๐๒	๑.๐๕๓	ปานกลาง
๒	มีโครงการให้คำปรึกษาและโครงการแนะแนวให้แก่เยาวชน	๒.๗๕	๑.๑๒๕	ปานกลาง
๓	มีการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ ให้เอื้อต่อการบริหารจัดการที่ จำกัดสิทธิและพลัดดันให้ออกจากระบบการศึกษา	๒.๙๖	๑.๐๑๕	ปานกลาง
๔	มีการจัดทำนโยบายสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาในแต่ละกลุ่ม เช่น เด็กเร่ร่อน แรงงานเด็กโดย พิจารณาจากพื้นที่และตัวเยาวชนเป็นสำคัญ	๓.๑๒	๑.๐๑๙	ปานกลาง
๕	มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเชิงรุกให้กับเยาวชนที่ขาด โอกาสทางการศึกษา	๓.๐๗	.๙๗๑	ปานกลาง
๖	มีการสำรวจรวบรวมข้อมูล จำนวน ประเภท ความต้องการ ของเยาวชนผ่านสื่อต่างๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย	๓.๐๒	๑.๐๙๔	ปานกลาง
๗	มีการจัดระบบป้องกันปัญหาเพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชน ลาออกจากสถานศึกษา ทั้งในระบบปกติและนอกระบบ	๒.๘๒	๑.๒๔๑	ปานกลาง
๘	มีการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาส ทางการศึกษาให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง/ตลอดชีวิต	๓.๔๖	๑.๐๘๗	มาก
๙	หลักสูตรขั้นพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มโอกาสทาง ทางการศึกษาให้กับเยาวชน	๓.๒๘	๑.๑๓๘	ปานกลาง
๑๐	หลักสูตรการศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือซึ่งมุ่งอ่านออกเขียนได้ ควรมีส่วน เช่น การเสริมสร้างสุขภาพ การสร้างภูมิคุ้มกัน สิทธิเด็กและการวางแผนครอบครัว	๓.๔๙	๑.๐๑๙	มาก
รวม		๓.๐๙	๑.๐๗๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.09$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง มีหลักสูตรการศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือซึ่ง มุ่งอ่านออกเขียนได้ควรมีสาระเช่น การเสริมสร้างสุขภาพ การสร้างภูมิคุ้มกัน สิทธิเด็กและการ วางแผนครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.49$) รองลงมาอยู่ในข้อ มีการ กำหนดวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง/ตลอด ชีวิต อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.46$) และน้อยที่สุดอยู่ที่ข้อ มีโครงการให้คำปรึกษา และโครงการแนะแนวให้แก่เยาวชนอยู่ในระดับ น้อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 2.75$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพในการพัฒนา ศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

ที่	ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑	มีการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เฉพาะทางเพื่อรองรับ ความเป็นเลิศทักษะวิชาชีพที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้สอดคล้อง เหมาะสมกับเยาวชนที่ขาดโอกาส	๓.๓๓	๑.๐๙๖	ปานกลาง
๒	มีการแนะนำอาชีพ โดยผ่านสื่อต่างๆในรูปแบบที่ หลากหลายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๓.๒๔	๑.๑๓๒	ปานกลาง
๓	มีการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ทักษะของผู้เรียนให้มีความรู้เป็นสากล	๓.๗๒	๑.๐๖๘	มาก
๔	หลักสูตรมีความหลากหลายเพื่อการพัฒนาทักษะที่มีความ จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและทักษะในการประกอบอาชีพ	๒.๙๒	๑.๒๑๓	ปานกลาง
๕	หลักสูตรการศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นปัจจัยใน การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพในการ ดำเนินชีวิต	๒.๗๙	๑.๑๐๐	ปานกลาง
๖	มีการจัดการศึกษาโดยฝึกอบรมในที่ทำงานหรือสถาน ประกอบการ	๒.๕๓	๑.๑๒๐	น้อย
๗	สร้างความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนการใช้ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษาด้านอาชีพ	๒.๖๒	๑.๑๘๐	ปานกลาง
๘	การจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาอาชีพให้กับเยาวชน จะเป็นการเพิ่มโอกาสและพัฒนาเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ	๓.๔๒	๑.๑๑๗	มาก
๙	เปิดโอกาสให้กับเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ในการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพด้วยวิชาชีพ	๒.๙๗	๑.๒๗๕	ปานกลาง
๑๐	มีการติดตามประเมินผลการดำเนินชีวิตของเยาวชนในการ พัฒนาศักยภาพการศึกษาและการเพิ่มโอกาสในการศึกษา	๒.๘๖	๑.๑๒๙	ปานกลาง
รวม		๓.๐๔	๑.๑๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ (\bar{X} = ๓.๐๔) เมื่อจำแนก เป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ ข้อมีการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้มีความรู้เป็นสากล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ (\bar{X} = ๓.๗๒) รองลงมาอยู่ในข้อการจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาอาชีพให้กับเยาวชนจะเป็นการเพิ่มโอกาสและพัฒนาเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ (\bar{X} = ๓.๔๒) และน้อยที่สุดอยู่ที่ข้อ มีการจัดการศึกษาโดยฝึกอบรมในที่ทำงานหรือสถานประกอบการ อยู่ในระดับ น้อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ (\bar{X} = ๒.๕๓)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

ที่	ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		\bar{X}	S.D.	
๑	การพัฒนากระบวนการศึกษาและการจัดการเรียนรู้	๒.๗๒	๑.๑๐๒	ปานกลาง
๒	กระบวนการเรียนการสอนต้องยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา	๒.๗๖	๑.๑๕๓	ปานกลาง
๓	ปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี ให้กับเด็กและเยาวชน	๓.๒๗	๑.๓๑๙	ปานกลาง
๔	มีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งสามระบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย	๒.๖๐	๑.๓๙๔	ปานกลาง
๕	มีการจัดการศึกษาโดยการเรียนแบบผสมหน่วยกิจ	๒.๖๔	๑.๑๔๔	ปานกลาง
๖	มีการจัดการศึกษาแบบยืดหยุ่นในเรื่องเวลา หลักสูตร และสถานที่	๒.๔๕	๑.๓๐๒	น้อย
๗	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสนใจของเด็กและเยาวชน เพื่อจูงใจให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้พัฒนา ศักยภาพตัวเอง	๒.๔๑	๑.๓๓๐	น้อย
๘	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ เน้นการปฏิบัติ ความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม	๓.๒๔	๑.๑๓๒	ปานกลาง
๙	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น	๓.๗๒	๑.๐๖๘	มาก
๑๐	มีการติดตามประเมินสภาพปัญหาและความคืบหน้าของเยาวชนในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ	๒.๙๒	๑.๒๑๓	ปานกลาง
รวม		๒.๘๗	๑.๒๑๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๒.๘๗$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ในข้อมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๗๒$) รองลงมาอยู่ใน ข้อ ปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี ให้กับเด็กและเยาวชน อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๒๗$) และน้อยที่สุดอยู่ที่ ข้อมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสนใจของเด็กและเยาวชน เพื่อจูงใจให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้พัฒนา ศักยภาพตัวเอง อยู่ในระดับ น้อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๒.๔๑$)

๔.๓ สรุปผลการสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึก (workshop)

การสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ ในการพัฒนา ศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก โดยการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ workshop ๓ กลุ่ม ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ workshop มีดังนี้

กลุ่มที่ ๑ อำเภอท่าสองยาง และแม่ระมาด ด้านการสร้างแห่งเรียนรู้

ประเด็นที่ ๑ ความเป็นมา

ในบริบทของแหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เมื่อปี ๒๕๒๓ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ในขณะ นั้น ได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) ขึ้นโดยส่งครูอาสา หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ครูตอย ๑-๒ คนเข้าไปฝังตัวพักอยู่กับประชาชน ในชุมชนและมีการสร้างอาคารขนาดเล็กเรียกว่า อาคารม ด้วยวัสดุท้องถิ่น เพื่อให้บริการการศึกษาและพัฒนาชุมชนแก่ผู้ใหญ่ในเวลากลางคืนและสอน เด็กตั้งแต่อนุบาล-ป.๖ ในตอนกลางวัน มุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองและเป็นพลเมืองดีของชาติ ซึ่ง โครงการ ศศช. นี้ได้รับรางวัลจากองค์การยูเนสโกเมื่อปี ๒๕๓๗ ในฐานะที่เป็นแนวคิดใหม่ในการจัด การศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน ซึ่งมีการขยายเปิดตามชุมชนทั่วกันดารถึง ๗๗๓ แห่ง

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ กรม กศน. ได้ตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน จึงได้กราบ บังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานชื่อของศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานชื่อให้ใหม่ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ซึ่งเป็นพระราชสมัญญานามของพระองค์ท่าน “แม่ฟ้าหลวง” หรือ “สมเด็จพระย่า” แต่ชื่อย่อยังใช้ติดของเก่าว่า ศศช. เหมือนเดิม^๑

การจัดการศึกษาสำหรับชุมชนบนพื้นที่สูงหรือเดิมเรียกว่า ศูนย์การศึกษาเพื่อ ชุมชนในเขต ภูเขา (ศศช.) หรือจะพูดง่ายๆ และพูดจนติดปากว่า “การศึกษาชาวเขา” ไม่ว่าจะพูดในลักษณะใดงาน ที่ดำเนินการก็คือ การให้บริการด้านการศึกษาสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงซึ่ง ประกอบด้วยประชากรหลายเผ่าพันธุ์และหลายเชื้อชาติ วิธีการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย ก็ไม่แตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับชุมชนบนพื้นราบ แต่ถ้าพูดถึง กระบวนการจัดการศึกษาทั้งด้านหลักการ เป้าหมายและกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ก็ ค่อนข้างจะแตกต่างกันบ้างเพราะชุมชนบนพื้นที่สูงมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน เช่น ความ แตกต่างทางด้านภูมิประเทศ ความแตกต่าง ในวิถีชีวิต ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ความ แตกต่างทางด้านความพร้อม ในการสื่อสารและการคมนาคมดังนั้น เป้าหมาย (goal) ของการจัด การศึกษา สำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง จึงเป็นไปตามหลักการและกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกกำหนดขึ้นโดย อาศัยความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาโยมีรายละเอียดทั้งหลักการ เป้าหมายและกระบวนการ เรียนรู้ดังนี้

๑. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
๒. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน

^๑ นายอุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์, ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอท่าสองยาง, ผู้ให้ข้อมูล, วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑

๓. เป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

รายละเอียดของหลักการเป้าหมายและวิธีการของการจัดการศึกษา ศศช. จากหลักการจัดการศึกษา ศศช. ที่ได้กำหนดไว้ ๓ ประการ คือ

๑. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมซึ่งหมายถึงเป็นการ จัดการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถ ได้เรียนรู้ จากวิธีการ ดำรงชีวิตที่เป็นปกติประจำวันในทุกเรื่อง ตั้งแต่เรื่องการกินอยู่หลับนอน การเจ็บป่วย การทำงานการพักผ่อน การสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจ ฯลฯ

๒. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หมายถึง การจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของทุกคนในชุมชน สามารถแสวงหาทางเลือกและโอกาสที่จะเรียนรู้เท่าที่เวลาและโอกาสที่แต่ละคนจะสามารถเรียนรู้

๓. เป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่อาศัยวิธีการทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย อันเกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ตลอดช่วงอายุของคนหนึ่งซึ่งต้องเรียนรู้ ที่กันอย่างที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตซึ่งต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม คือ

๑. เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน
๒. ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
๓. เกิดการพัฒนาทักษะพื้นฐานมองเห็นช่องทางที่จะเรียนรู้ต่อ ๆ ไปได้
๔. สามารถจัดการด้านสภาพแวดล้อมและทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม
๕. ชุมชนอยู่ในสภาพแห่งสังคมการเรียนรู้
๖. เป็นพลเมืองดีของชาติ
๗. สามารถธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนชาวเผ่า

กระบวนการจัดการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจการดำเนินงานของ ศศช. อันเป็นบทบาทหน้าที่หรือภารกิจของครูโดยตรง ซึ่งเป็นภารกิจหลัก นอกจากนี้จะต้องอาศัยภารกิจรองในอันที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้การเรียนรู้ไป สู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากกระบวนการหรือวิธีการจัดการเรียน ตามหลักการของ ศศช.เป็นหลักการหรือ แนวทางที่สามารถให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาทั้ง ๗ ประการ^๒

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) จัดตั้งอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีพื้นที่ทุรกันดาร ดำเนินการให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนรูปแบบ “อาศรม” ศศช. มีครู กศน. ที่เรียกว่า ครู ศศช. ปฏิบัติหน้าที่ลักษณะประจำ แห่งละ ๑-๒ คน โดยครูจะทำหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อชีวิตและสังคม โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ศศช. จึงเป็น ศูนย์บริการทางการศึกษาของชุมชน โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และจัดการศึกษา ให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ศศช.

^๒ นางมนชิตา วัตพุ่มพวง,ตัวแทนนักจิตวิทยาอำเภอท่าสองยาง, ผู้ให้ข้อมูล, วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑

ประเด็นที่ ๒ ความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ราบสูงแบ่งออกเป็น ๕ ด้าน

๑. ด้านกายภาพ

แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ราบสูง จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีอาคารศูนย์การเรียนรู้ เป็นอาคารเอนกประสงค์ เป็นทั้งห้องสมุด ห้องเรียน และที่พักครู มีความมั่นคง แข็งแรง เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรม บริเวณภูมิทัศน์ภายนอก ร่มรื่น สวยงาม เป็นระเบียบ จัดมุมต่างๆ ภายใน ภายนอกอย่างเหมาะสม มีลานกิจกรรม/สนามเด็กเล่น มีแปลงพืชผักสวนครัวและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์^๓

๒. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ศศช. จะเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ด้วยบริการสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีวัสดุ-อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเพียงพอ และมีรูปแบบการจัดกิจกรรมน่าสนใจ หลากหลาย ขอบข่ายในการให้บริการมีดังนี้

๑. เตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
๒. ส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือสำหรับเด็กและผู้ใหญ่
๓. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กวัยเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๔. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่วัยแรงงาน
๕. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
๖. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน
๗. จัดการศึกษาตามอัธยาศัย

๓. ด้านบุคลากร

ครู ศศช. ผู้ทำหน้าที่จัดการศึกษาประจำที่ ศศช. ต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์และศรัทธาในการเป็นครู มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม มีทักษะในการจัดการเรียนการสอน และการผลิตสื่อการเรียน การสอน มีการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง ใฝ่หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งรับผิดชอบดำเนินงาน ดังนี้

๑. สำรวจข้อมูลหมู่บ้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
๒. เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้บริการทางการศึกษากับกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสมกับสภาพและข้อจำกัดของผู้เรียน ดังนี้
 - ๒.๑ จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนก่อนวัยเรียน และการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - ๒.๒ จัดการเรียนรู้ให้กับผู้ไม่รู้หนังสือ
 - ๒.๓ จัดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาอาชีพให้กับผู้สนใจในชุมชน โดยการสำรวจปัญหา/ความต้องการในชุมชน
 - ๒.๔ จัดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต โดยการจัดทำโครงการต่างๆ ให้ความรู้กับชุมชน เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/ประชาธิปไตย

^๓ ธวัช วงษ์โคคุ้ม, พัฒนาการอำเภอท่าสองยาง, ผู้ให้ข้อมูล, วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑

๓. ประสานงานกับผู้นำชุมชน เครือข่าย ท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรม
๔. ร่วมประชุมกับชุมชน
๕. แนะนำ ให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แก่ชุมชน

๔. ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารงาน ศศช. เป็นไปตามโครงสร้างที่กำหนด โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้ประสานงานช่วยเหลือ มีแผนการปฏิบัติงานประจำปีและประจำเดือน โดยกำหนดให้ครูส่งแผน/ผลการปฏิบัติงาน ประจำเดือนทุกเดือน ให้ ศศช. มีคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ฯ มีคณะกรรมการหมู่บ้าน และมีคณะกรรมการจัดทำอาหารกลางวันให้ผู้เรียน และกำหนดให้มีการสรุปและรายงานผลการปฏิบัติงาน และกิจกรรมไตรมาสละ ๑ ครั้ง มีการตรวจสอบการทำงานโดยครูนิเทศ และมีการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

๕. ด้านการบริการชุมชน

ครู ศศช. ต้องส่งเสริมชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านอนุรักษ์ ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ด้านการดูแลที่อยู่อาศัย ด้านการดูแลสุขภาพอนามัย และต้องให้บริการ การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง

ชุมชน (หมู่บ้าน) ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชน เป็นกรอบแนวทางในการ ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรม และเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีผู้นำและ กรรมการ ศศช. เป็นผู้ประสานงาน ให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ส่งเสริม สนับสนุน ในฐานะผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย และผู้รับบริการ โดยมีการกำหนด ดังนี้

- ๑) ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา ศศช.
- ๒) ชุมชนมีการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๓) ชุมชนมีจิตสำนึกการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมขนบ
- ๔) ชุมชนตระหนักและให้ความสำคัญ เรื่องการดูแลสุขภาพ อนามัยของครอบครัว และ สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน
- ๕) มีการกำหนดกฎ กติกา ข้อบังคับของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา^๔

ประเด็นที่ ๓ ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขพัฒนา

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจก่อนว่า เยาวชนที่อยู่บนพื้นที่ราบสูงในกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ กำหนดนั้น มีบริบทที่แตกต่างกัน เรื่อง เผ่าพันธุ์ ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่อง ของ ภาษาที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสารและทำความเข้าใจกับเยาวชนและชุมชน ท่านผู้อำนวยการ การศึกษานอกระบบของอำเภอท่าสองยางกล่าวว่า การจะแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาและเพิ่มโอกาสทาง การศึกษาให้กับเยาวชน ทางการศึกษาอกระบบได้นำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและมุ่งที่จะพัฒนา การศึกษาของแหล่งเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ให้เกิดความเท่าเทียมกันท่านจึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแก้ไขปัญหาต่างๆไว้ดังนี้

^๔ นายอุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์, ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอท่าสองยาง, ผู้ให้ข้อมูล, วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑

๑. การเพิ่มแหล่งเรียนรู้ให้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนแต่ติดเรื่องของงบประมาณและบุคลากรทางการศึกษา อันเนื่องมาจากแหล่งที่อยู่ของคนในชุมชน เช่น หมู่บ้านหนึ่ง จะมีประชาชนเยาวชนอยู่ประมาณ ๑๐๐ ครัวเรือน ซึ่งแต่ละครัวเรือนก็จะแบ่งออกเป็นกลุ่มๆหรือภาษาท้องถิ่นเรียกเป็น ป๊อกๆ แต่ละป๊อกก็จะมี ๑๐ ครัวเรือนบ้าง ๒๐ ครัวเรือนบ้าง ๓๐ ครัวเรือนบ้าง ก็จะห่างกันประมาณ ๔ ถึง ๕ กิโลเมตรเลยทีเดียว จึงเป็นอุปสรรคในการเดินทางมาเรียนที่แหล่งเรียนรู้ ในทางการแก้ไข ท่านผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าสองยางกล่าวว่า เราไม่สามารถที่จะจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ให้ครอบคลุมได้^๔

๒. การเพิ่มบุคลากรสายการศึกษา จากปัญหาที่เราพบทุกวันนี้ คือการขาดบุคลากรทางการศึกษา ที่จะช่วยเพิ่มโอกาสและพัฒนาการศึกษาของเยาวชนให้เกิดศักยภาพทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นครูตามแหล่งเรียนรู้ที่เราได้ส่งเข้าไปประจำแหล่งเรียนรู้ แหล่งละ ๒ ท่านที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากเราจะเพิ่มศักยภาพทางการศึกษาให้กับกลุ่มเยาวชนเรื่องนี้ จำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาเพิ่ม จึงจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง

๓. เรื่องงบประมาณ รัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องไม่สามารถจัดสรรงบประมาณให้กับแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นเพิ่มแหล่งเรียนรู้ การเพิ่มบุคลากรทางการศึกษาเมื่อรัฐไม่สามารถจัดสรรงบประมาณทางแหล่งเรียนรู้จึงใช้วิธีการแก้ปัญหาร่วมกันคือ แหล่งเรียนรู้ได้ทำงานร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่กล่าวคือ แหล่งเรียนรู้จัดการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่วนองค์กรบริหารส่วนตำบลใช้พัฒนากรและส่วนจัดการศึกษา ลงพื้นที่ช่วยเหลือเรื่องของอุปกรณ์สื่อต่างๆรวมถึงการจ้างคนในพื้นที่เป็นผู้ช่วยครูอีกด้วย^๕

สรุป ความเหมาะสมของพื้นที่ในการจัดการศึกษาซึ่งประกอบไปด้วย ด้านศักยภาพที่มีทั้งแหล่งเรียนรู้บุคลากร การบริการชุมชนยังรวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆที่ศูนย์มอบไว้ให้กับชุมชนและเยาวชนที่ขาดโอกาสถึงแม้ว่าศูนย์การเรียนรู้แต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันด้านบริบท บุคลากรสายการศึกษารวมไปถึงเรื่องของงบประมาณแต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนเหล่านี้ได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

กลุ่มที่ ๑ อำเภอท่าสองยางและแม่ระมาด ด้านแนะแนวการอาชีพ

ประเด็นที่ ๑ เยาวชนที่เรียนอยู่ในแหล่งเรียนรู้มีทักษะการพัฒนาอาชีพและตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างไร และเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้รับการศึกษาเราจะมีแนวทางอย่างไรในการนำเยาวชนเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการฝึกพัฒนาอาชีพ จากการ workshop เราพบว่า แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยครู ศศช. ได้มีการสำรวจประเมินความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ถึงสภาพความเป็นอยู่ อาชีพ รายได้และวัฒนธรรมประเพณี สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ หากเรามองดูแบบผิวเผินจะเห็นว่าแต่ละครอบครัวในชุมชนใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายมีเท่าไร กินเท่านั้น ความเป็นจริงแล้วหากเราศึกษาอย่างจริงจังเราจะพบว่า อาชีพของคนในชุมชน ส่วนมากเป็นเกษตรกร ทำไร่ สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ รายได้ เราศึกษาพบว่า รายได้ของ

^๔ นางมนชิตา วัตพุ่มพวง,ตัวแทนนักจิตวิทยา, ผู้ให้ข้อมูล,วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๕ นายมาฟาร์ เต็ดโอ, ตัวแทนนักกฎหมายอำเภอท่าสองยาง, ผู้ให้ข้อมูล,วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

คนในชุมชนที่เกิดขึ้นแต่ละครอบครัวเป็นรายได้ประจำปี คือหนึ่งปี จะมีรายได้ประมาณ ๕๐,๐๐๐ กว่าบาท ในระยะเวลาที่ชุมชนทำการเกษตรก็จะใช้ระยะเวลา ๑ ปี คือทำได้ในช่วงของหน้าฝนเท่านั้น เพราะต้องรอน้ำจากน้ำฝนเท่านั้นจึงจะทำการเกษตรได้ จึงทำให้มีรายได้ต่อปี การส่งเสริมและการพัฒนาอาชีพจึงเป็นส่วนสำคัญในการที่จะทำให้เยาวชนได้ช่วยเหลือครอบครัวในระยะเวลาการออกผลผลิตทางการเกษตรของแต่ละปี แหล่งเรียนรู้จะต้องให้ความช่วยเหลือด้วยการส่งเสริมอาชีพเพื่อหารายได้ระหว่างรอผลผลิตทางการเกษตร ศศช. ได้มีการกำหนดแผนในการช่วยส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน โดยความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่นั้นโดยส่งพัฒนากรไปฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ เช่น การทำเกษตรแบบพอเพียง การเลี้ยงสัตว์ และงานฝีมือที่เกิดจากการภูมิปัญญา ให้กับเยาวชนและชุมชน^๗

สรุป จากทั้ง ๒ อำเภอที่ได้จัดทำ workshop ทำให้เราทราบถึงปัญหาการประกอบอาชีพของคนในชุมชน รายได้ เราจึงได้เสนอแนวทางในการพัฒนาอาชีพให้กับเด็กเยาวชน ผู้ปกครองให้รู้ถึงแนวทางในการประกอบอาชีพเสริมหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการทำผ้า การแปรรูปของอาหาร และส่งเสริมสนับสนุนในองค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ด้วย

กลุ่มที่ ๑ อำเภอท่าสองยางและแม่ระมาด ด้านการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การสอน

ประเด็นที่ ๑ หลักสูตรที่จัดให้กับเยาวชนในพื้นที่ราบสูงมีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การสอนได้อย่างไร

จากการ workshop ทำให้เราพบว่า ความไม่พร้อมในองค์ประกอบต่างๆ นี้กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เลือกเป็นต้นแบบที่จะหาทางส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในองค์กรรวมให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นประจำเผ่า การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้คงอยู่กับท้องถิ่นตลอดไป ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาที่ดำเนินการในพื้นที่นี้จึงได้กำหนดไว้แตกต่างจากการจัดการศึกษาในพื้นที่ราบในหลายด้าน^๘

เริ่มตั้งแต่เรื่องของโอกาสการเรียนรู้อย่างทั่วถึงจะมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวงขึ้นจำนวน ๑๐ ศูนย์ ให้บริการครอบคลุมใน ๒๔ หย่อมบ้านที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอยู่ และพัฒนาโรงเรียน ๔๑ แห่งให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย สร้างหอพักเรือนนอนในโรงเรียน ๙ แห่งที่เด็กต้องเดินทางไกลซึ่งจะสามารถรองรับเด็กได้ ๑,๔๐๐ คน นอกจากนี้จะมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วิชาชีพตามอัธยาศัยในสถานศึกษา การนำนักศึกษาฝึกสอนไปสอนในสถานศึกษาที่ขาดแคลนครูและจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ๒๐ แห่งใน ๖ ตำบล^๙

^๗ ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่ระมาด, เป็นผู้ให้ข้อมูล, วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๘ นางรัตนภรณ์ มะกรูดอินทร์, รักษาการผู้อำนวยการ กศน.อำเภอแม่ระมาด, ผู้ให้ข้อมูล, เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๙ นาย วันชนะ มลิวรรณ, พัฒนาการ อำเภอแม่ระมาด, ผู้ให้ข้อมูล, เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ด้านหลักสูตรและการเรียนรู้ จะมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เด็กได้เรียน ๒ ภาษาคือภาษาถิ่นและภาษาไทย พัฒนาหลักสูตรวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนตามอัธยาศัยรวมไปถึงหลักสูตรการสอนในระดับขั้นพื้นฐานที่สามารถบูรณาการสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่และสามารถเทียบโอนความรู้ระหว่างการศึกษาระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยได้ เรายังมีการเปิดศูนย์การเรียนรู้วิชาชีพในสถานศึกษา ๔ แห่ง จัดส่งนักศึกษาอาชีวศึกษาเข้าไปสอนวิชาชีพให้ชุมชนระหว่างปิดภาคเรียน ซึ่งการดำเนินการตามโครงการนี้กระทรวงศึกษาธิการจะได้เร่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ ๖๗๘ คนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ๒ ภาษาและการบูรณาการการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระ รวมไปถึงทักษะงานอาชีพโดยครูที่เข้าร่วมปฏิบัติงานตามโครงการนี้ภาครัฐจะจัดหาสวัสดิการทั้งการประกันชีวิตและสิทธิพิเศษด้านอื่นให้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งโครงการนี้ได้รับความเห็นชอบจาก ครม. อนุมัติงบประมาณเพื่อดำเนินการแล้วกว่า ๗๐ ล้านบาทซึ่งก็คาดว่าจะส่งผลให้การดำเนินงานสามารถเดินตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ อันจะส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาที่ต้องการให้เกิดขึ้นอันจะเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาในพื้นที่ที่มีปัจจัยข้ออุปสรรคปัญหาใกล้เคียงกันได้นำไปเป็นแบบอย่างต่อไป^{๑๐}

สรุป การศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง มีการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาในระบบปกติที่มีความแตกต่างกันก็เนื่องมาจากภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในบริบททางสังคมศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการส่งเสริมการสร้างหลักสูตรใหม่ด้วยการส่งบุคลากรเข้าอบรมและนำความรู้เหล่านั้นมากำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบททางชุมชน

ประเด็นที่ ๒ กิจกรรมที่เกิดจากหลักสูตรของแต่ละแหล่งเรียนรู้ตบโจทย์ของผู้เรียนหรือไม่อย่างไร

จากแนวคิดการจัดโครงการพัฒนาการศึกษาหรือกิจกรรมที่เกิดจากหลักสูตรที่ผ่านมาของหน่วยงานรับผิดชอบครั้งนี้ หากสามารถดำเนินการสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ก็จะกลายเป็นกระจกสะท้อนให้นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้หลายอย่างโดยเฉพาะวิธีการที่จะพัฒนาการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดว่าจะต้องใช้รูปแบบวิธีการอย่างไรเด็กถึงจะได้รับประโยชน์และเกิดคุณภาพชีวิตอย่างสูงสุด การค้นหาแนวทางด้วยโครงการนี้จึงน่าจะเป็นวิธีการที่ดีกว่าจะใช้วิธีการจัดการศึกษากันแบบเหมารวมโดยไม่ได้ดูปัจจัยและความต้องการของคนในพื้นที่อย่างในอดีตที่ผ่านมา เพราะหากขึ้นเรายังจัดการศึกษาเป็นหน้ากระดานโดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างด้านปัจจัยของคนในพื้นที่ส่วนนี้จึงนับวันที่จะทำให้ช่องว่างคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันมากขึ้น หากปล่อยให้สภาพยังเป็นอยู่เช่นนี้ชาวป่าเขาเหล่านั้นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทักษะความรู้ก็คงตกอยู่ในสภาพชนชั้น ๒ หรือ ๓ ของประเทศเท่านั้น อย่างนี้แล้วจะให้การจัด

^{๑๐} นางรัตนภรณ์ มะกรุดอินทร์, รักษาการผู้อำนวยการ กศน.อำเภอแม่ระมาด, ผู้ให้ข้อมูล, เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

การศึกษาที่ว่าเกิดความเสมอภาคทั้งสิทธิ โอกาสและคุณภาพนั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ผู้อำนวยการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่ระมาดกล่าว

สรุป หลักสูตรแต่ละศูนย์ที่ได้จัดการศึกษาจะให้ประสบผลสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับภาระของชุมชนว่ามีความต้องการมากน้อยอย่างไรเข้ากับวิถีชุมชนได้มากเพียงใดจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

กลุ่มที่ ๑ อำเภอท่าสองยางและแม่ระมาด ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

ประเด็นที่ ๑ แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนบนพื้นที่ราบสูงได้เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนหรือไม่

การพัฒนาบุคลากรของชาติให้มีความรู้ ความสามารถเท่าทันกับอารยประเทศช่วงโลกอยู่ในยุคแห่งการแข่งขันขณะนี้ถือว่ามีความสำคัญต่อทั้งตนเองและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขและนำพาประเทศไทยไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองอย่างมั่นคง จากความสำคัญดังกล่าวประเทศไทยจึงได้มีกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ และ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้ภาครัฐต้องจัดการศึกษาให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุดตามศักยภาพที่มีอยู่

จากภาระหน้าที่ตามกฎหมายได้กำหนดไว้แล้วนั้นถ้าลองมองย้อนกลับไปหลังจากที่มีการปฏิรูปการศึกษามาแล้วกว่า ๖ ปี หากถามว่ารัฐสามารถจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กฎหมายกำหนดไว้ได้มากน้อยเพียงใด หลายฝ่ายคงพอมีคำตอบในใจอยู่แล้วเป็นอย่างดีเพราะหากเป็นตัวเองซึ่งถึงความสำเร็จแล้วส่วนใหญ่คงตอบตรงกันคือด้านปริมาณที่สามารถนำเด็กทุกหมู่เหล่า ทุกสถานภาพให้เข้าเรียนทั้งในและนอกระบบได้อย่างทั่วถึง แม้จะมีเด็กหล่นอยู่บ้างก็คงเป็นแค่กลุ่มที่ไม่มีหลักแหล่งแน่นอนและกลุ่มที่ออกกลางคันด้วยปัจจัยความยากจนหรือต้องเดินทางไกล

แต่หากดูความสำเร็จด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้วคำตอบที่ได้ก็คงต้องยอมรับความจริงกันว่า การศึกษาที่ดำเนินการผ่านมายังไม่สามารถพัฒนาเด็กไปสู่เป้าหมาย เก่ง ดี มีสุข ได้อย่างแท้จริง แม้ว่าเด็กไทยจะสามารถไปแข่งขันชนะเลิศในระดับโลกทางวิชาการอยู่บ่อยครั้ง แต่ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นเด็กเพียงกลุ่มหนึ่งเท่านั้นแต่สำหรับภาพรวมแล้วปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาของชาติคงมีอยู่และปัญหาไม่ใช่อยู่แค่การแข่งขันได้ทันกับประเทศที่เจริญแล้วเท่านั้น เพราะแม้แต่ภายในประเทศเองก็ยังมีข้อให้เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กในเมืองกับเด็กชนบทที่เริ่มมีช่องว่างห่างกันมากขึ้นทุกขณะ ยิ่งความก้าวหน้าวิทยาการไฮเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรมากขึ้นเท่าใด โรงเรียนในเมืองที่มีความพร้อมสามารถชวนชวนนำวิทยาการ สื่อ เทคโนโลยีเข้ามาเสริมสร้างศักยภาพให้เด็กได้อย่างพอเพียง การพัฒนาคุณภาพก็จะเกิดขึ้นได้รวดเร็วตามมาด้วย ซึ่งจะต่างกับโรงเรียนในชนบทที่ขาดความพร้อมในการจัดหาประกอบกับความขาดแคลนปัจจัยอื่น ๆ เป็นทุนเดิมอยู่ก่อนแล้วการที่จะทำให้คุณภาพใกล้เคียงกับเด็กในเมืองจึงเป็นเรื่องเข้าไปใหญ่จุดอ่อนด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับเด็กในพื้นที่ห่างไกลขณะนี้คงไม่ได้อยู่แค่ทักษะความรู้ด้านวิทยาการหรือทักษะการประกอบอาชีพที่จะทำให้สามารถออกไปหาเลี้ยงชีพในอนาคตได้เท่านั้น แต่จะรวมถึงความอ่อนล้าในการสืบสาน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ที่ได้สืบทอดกันมาโดยเฉพาะกลุ่มชาวพื้นเมืองและชาวไทยภูเขาที่อยู่บนที่ราบสูง

ซึ่งมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของตนเองที่แตกต่างจากชนพื้นราบ อย่างสิ้นเชิง ส่วนนี้การศึกษายังไม่สามารถพัฒนาให้เด็กในพื้นที่ได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพความพร้อมที่มีอยู่หรือเรียนรู้ในสิ่งที่จะทำให้เขาอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขสามารถร่วมพัฒนาท้องถิ่นให้ดำรงไว้ซึ่งสิ่งดีงามที่บรรพบุรุษได้สืบทอดต่อกันมาได้^{๑๑}

ที่เป็นเช่นนี้สาเหตุส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากกระบวนการจัดการศึกษาของภาครัฐที่ยังคงใช้บล็อกเดียวกันอยู่ในหลายเรื่อง ทั้งเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริม รวมไปถึงเป้าหมายสุดท้าย โดยไม่ได้ดูศักยภาพ ความต้องการของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ มาใช้เป็นเกณฑ์หลัก การที่จัดการศึกษาใช้บล็อกเดียวกันอยู่แต่เป้าหมายสุดท้ายของผู้เรียนแตกต่างกันโดยผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นที่เจริญพื้นที่ราบส่วนใหญ่จะคำนึงถึงการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ความเข้มข้นด้านวิชาการจึงเป็นสิ่งที่เด็กคิดว่ามีความสำคัญสูงสุด แต่ในทางตรงกันข้ามกับเด็กในพื้นที่ชนบทห่างไกล ยิ่งเป็นเด็กในพื้นที่ราบสูงด้วยแล้ว ความมุ่งหวังที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับนั้นมีน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย แต่สิ่งที่ต้องการได้รับการศึกษาคือทำอะไรที่จะทำให้คุณภาพชีวิตทั้งความเป็นอยู่ ฐานะ การประกอบอาชีพที่ดีขึ้น การถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคมเมืองลดน้อยลงหรือหมดไปเท่านั้น^{๑๒}

สรุป แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนได้อย่างแน่นอน เพราะการศึกษาในยุคนี้ เป็นการจัดการศึกษาแบบแข่งขัน ที่ดูจากผลการประเมินหรือผลการเรียนแต่ถ้าจะให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิผลมาก ควรให้แหล่งเรียนรู้สร้างหลักสูตรเป็นของตนเอง เพราะจะเข้าใจถึงบริบทของพื้นที่ สภาพแวดล้อม รวมถึงเยาวชนที่เข้าศึกษาและเยาวชนที่ขาดการศึกษาจะได้มองเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนเอง

ประเด็นที่ ๒ ทำไมแต่ละแหล่งเรียนรู้จึงมีเยาวชนอยู่ในจำนวนไม่มากและจะมีแนวทางแก้ไขส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความสนใจได้อย่างไร

จากสิ่งที่เราพบในฐานะคนทำงานด้านการศึกษาและอยู่ในพื้นที่มานานกับประเด็นปัญหาที่ว่าทำไมแต่ละแหล่งเรียนรู้จึงมีเด็กไม่มากและจะมีแนวทางในการแก้ไขอย่างไร ปัญหาหลักๆก็คือ เรื่องของการเดินทางมาเรียน เรื่องของแหล่งเรียนรู้ เรื่องปัญหาในครอบครัว และเรื่องของภาษา ซึ่งปัญหาที่เสนอขึ้นมานี้ก็จะสอดคล้องกับแนวทางที่กล่าวมาแล้วข้างต้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาอาชีพ และการสร้างแหล่งเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้มีความสอดคล้องกันจึงจะขอกกล่าวไปตามประเด็นเพื่อให้เห็นถึงความสอดคล้องกับ

๑. ประเด็นเรื่องของการเดินทาง อย่างที่เราพูดกันมาแล้วในข้างต้นว่า ชุมชนแต่ละชุมชนความห่างไกลกันพอสมควร จึงเป็นปัญหาเรื่องการเดินทาง ซึ่งแหล่งเรียนรู้ที่เด็กศึกษา เรามีแนวทางการแก้ไขด้วยการจัดให้เด็กที่อยู่ห่างไกลแหล่งเรียนรู้ได้พักอาศัย ในเวลามาเรียน ซึ่งที่พักอาศัยเหล่านี้ก็อยู่ในอาคารเดียวกันกับห้องเรียน จึงเป็นปัญหาเรื่องของสถานที่ในการจัดการเรียนการสอนตามมา

^{๑๑} นาย วันชนะ มลิวรรณ, พัฒนาการ อำเภอแม่ระมาด, ผู้ให้ข้อมูล, เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} นางสาวศศิธร เพชรสุวรรณ, ตัวแทนสังคมวิทยาอำเภอแม่ระมาด, ผู้ให้ข้อมูล, เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๒. แหล่งเรียนรู้ ที่เราจัดตั้งขึ้นมาความตามต้องการของประชาชนในพื้นที่ เราจึงกำหนดเรื่องของการสร้างแหล่งเรียนรู้ต้องอยู่ในชุมชนที่มีขนาดใหญ่หมายความว่า มีจำนวนเยาวชนที่จะศึกษาอยู่มาก เราจึงจะจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ที่กล่าวมาในช่วงต้น จะเห็นว่า ไม่มีความพอเพียงต่อการจัดการศึกษา คือมีอาคารเดี่ยวแต่ใช้จัดกิจกรรมทุกอย่าง

๓. ปัญหาทางครอบครัว คือ ความยากจน ไม่มีจะกิน ลูกเยอะ จึงทำให้เด็กและเยาวชนเลือกที่จะไม่เรียนแต่จะไปช่วยครอบครัว

๔. ปัญหาเรื่องของภาษา คือการสื่อสาร หากเราจะพูดกันตามตรงเลยว่า การสื่อสารของครูกับเยาวชนแตกต่างกัน จึงเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้หากไม่มีจิตผูกพันและรักความเป็นครูเช่นครูสอนให้เด็กและเยาวชนได้พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย แต่ในทางกลับกัน เยาวชนและเด็กไม่ได้สอนภาษาถิ่นให้กับครู อาจเป็นเพราะภาษาถิ่นที่เด็กและเยาวชนเป็นภาษาในการสื่อสารไม่มีรูปแบบและเอกลักษณ์จึงยากที่จะถ่ายทอดให้กับครู หากครูมีความสนใจก็ต้องใช้วิธีการจดจำ^{๑๓}

สรุปความว่า จากประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจและสอบถามนั้นปัญหาต่างๆและข้อเสนอแนะที่เราทุกคนช่วยกันในการพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการศึกษานั้นอาจเป็นแนวทางที่ไม่ถูกต้องเสียทีเดียว แต่ก็ยังดีกว่าเราจะไม่ทำอะไรเลย การสร้างแหล่งเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาอาชีพ และการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ที่เราทุกคนร่วมกันทำ workshop ในวันนี้ เราได้ข้อสรุปที่ตรงกันว่า

๑. การพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้เด็กเหล่านี้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการศึกษาจากระบบ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่การศึกษา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับนักวิชาการ แต่ขึ้นอยู่กับว่า เราทั้งหลายที่มาาร่วมกันทำกิจกรรมในวันนี้จะมีส่วนร่วมมือและผลักดันให้เกิดหลักสูตรที่จะพัฒนาเยาวชนเหล่านี้ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ชีวิตและมีสิทธิเท่าเทียมกันในสังคม ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ส่วนหลักสูตรที่เป็นแกนกลางเราคงต้องช่วยกันพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับพื้นที่โดยการจัดกิจกรรมผ่านหลักสูตรและการใช้วิธีการให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโดยตรง เพิ่มเสริมสร้างศักยภาพในการเรียนและทักษะในการทำงานไปพร้อมกัน

๒. แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นและมีอยู่อย่างจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการ ด้านกายภาพของสถานที่ ด้านบุคลากรที่ยังขาดแคลน รวมไปถึงเรื่องของงบประมาณในการสนับสนุนจากรัฐบาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกวันนี้แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ราบสูงส่วนมากก็อยู่ในการกำกับของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นส่วนใหญ่ และทุกแหล่งเรียนรู้ก็ทำตามอัตภาพที่เป็นไปอย่างดีที่สุด

๓. หากเราจะแก้ไขปัญหารื่องของการศึกษา เราควรช่วยให้คนในพื้นที่สามารถลืมตาอ้าปากได้ มีชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการส่งเสริมอาชีพและฝึกทักษะการทำงานให้คนเหล่านี้ได้มีอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การเรียนเราควรส่งเสริมให้เขาอ่านออกเขียนได้ ใช้ภาษาเป็นก็น่าจะเพียงพอต่อการประกอบอาชีพในฐานะที่ตนรัก

^{๑๓} นายจิรพัฒน์ ทองนิม นักวิชาการด้านกฎหมาย ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

กลุ่มที่ ๒ อำเภอมะสอ และพบพระ ด้านการสร้างแห่งเรียนรู้

หากเรามีความเห็นพ้องต้องกันว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาที่ยั่งยืน ก็คงจะต้องใช้การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเช่นเดียวกัน ซึ่งจะมีแนวทางเทคนิคหรือนโยบายอย่างไรในการขับเคลื่อนกลไกดังกล่าวให้ประเทศเดินไปข้างหน้า สู่ความเป็นประเทศพัฒนา (Development Country) นั้น ขึ้นอยู่กับการวิจัยที่จะต้องแสวงหาหนทางให้การขับเคลื่อนกลไก

จากการ workshop พบว่า เราควรจัดการศึกษาให้เป็นรูปธรรมมากที่สุดซึ่งจะปรากฏอยู่ในรูปของแผนดำเนินงาน (Implementation Plan) สำหรับการประยุกต์ใช้ได้จริง คำสำคัญ ๓ คำที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน คือ ความหมายของการศึกษา การพัฒนา และความยั่งยืน หากการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบที่ทำให้เด็กหรือผู้ใหญ่สามารถได้รับความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และทัศนคติที่ดี เพื่อสร้างตัวเองให้เป็นผู้มีอารยธรรม การกลมกลืน มีวัฒนธรรม และเป็นผู้รู้ในการสร้างสังคม ให้เป็นสังคมอารยต่อไป ก็หมายความว่าไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ก็จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันทั้งสิ้น การศึกษาจึงจะต้องได้รับการจัดการที่สามารถให้หรือสร้าง หรือถ่ายทอด ให้กับคนในสังคม ทุกคน ทุกระดับทุกวัย ด้วยเหตุนี้ การจัดรูปแบบ (form) ของการศึกษา (ผู้อำนวยการการศึกษานอกระบบกล่าวไว้)

จึงมีทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย (formal, informal และ non-formal education) ซึ่งแต่ละประเภทก็จะมีบทบาทและหน้าที่ในการให้การศึกษาแตกต่างกันไป กล่าวคือ การศึกษาในระบบ ควรจะจัดการสร้างและถ่ายทอดให้กับประชากรวัยศึกษาในสถานศึกษา ทั้งระดับพื้นฐาน (basic education) ที่เรียกว่าประถมและมัธยม และระดับอาชีวศึกษา (vocational education) และระดับอุดมศึกษา (higher education) ตามลำดับ ให้สามารถเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ และทักษะให้พร้อมสำหรับการก้าวสู่ตลาดแรงงานเมื่อจบการศึกษาในแต่ละระดับให้ได้ ในขณะเดียวกัน การศึกษานอกระบบที่เข้าใจกันในประเทศ จะทำหน้าที่เติมเต็ม สนับสนุน ส่งเสริม ให้ประชากรโดยเฉพาะวัยทำงาน ในอาชีพต่างๆ ได้สามารถเรียนรู้ สร้างประสบการณ์และทักษะใหม่ๆ ให้สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งด้านกายภาพและด้านทัศนคตินอกชั้นเรียนมาตรฐานได้ด้วยตนเอง การศึกษานอกระบบไม่จำเป็นต้องมีหลักสูตร แต่จะคำนึงถึงการถ่ายทอดความรู้ที่กว้างและลึกมากขึ้นจากสภาวะการณ์เป็นอยู่เพื่อให้การดำเนินชีวิตได้มีความเจริญก้าวหน้าเพิ่มขึ้นการศึกษานอกระบบ^{๑๔}

ในส่วนของอำเภอมะสอและพบพระ เราพบว่า แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นส่วนมากอยู่ที่อำเภอบพบพระเพราะมีเด็กและเยาวชน เป็นชนเผ่า มีทั้ง ม้ง ลีซอ คนไทยพื้นราบ และกระเหรี่ยง และแหล่งเรียนรู้ส่วนมากเป็นโรงเรียนในกำกับของ ตำรวจตะเวนชายแดนซึ่งจัดกิจกรรมตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ มีความทันสมัยด้านเทคโนโลยี ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางการศึกษาพอสมควรเมื่อเทียบกับเยาวชนในเมือง จากการทำ workshop ทำให้เราพบว่า เยาวชนในพื้นที่ทั้งสองอำเภอนี้มีการที่ดีและมีคุณภาพตามการประเมินของ สมศ. ที่ผ่านมา ในขณะเดียวกัน การศึกษา

^{๑๔} นาง นิลุบล องค์กร ผอ.กศน.อำเภอมะสอ ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

นอกระบบของทั้งสองอำเภอนี้ มีอยู่ ๓ แห่งเรียนรู้ ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบการศึกษาและโอกาสในการพัฒนาศักยภาพที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน^{๑๕}

สรุป ในส่วนของอำเภอ แม่สอดและพบพระ ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาในระบบเสียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีพื้นที่เป็นชุมชนทางเศรษฐกิจของจังหวัดตาก จึงมีปัญหาเรื่องของเด็กและเยาวชนที่ขาดการศึกษาน้อยมากเนื่องจากเยาวชนเหล่านี้มีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาระบบอย่างเต็มรูปแบบ

กลุ่มที่ ๒ อำเภอแม่สอด และพบพระ ด้านแนะแนวการอาชีพ

ประเด็นที่ ๑ เยาวชนที่เรียนอยู่ในแหล่งเรียนรู้มีทักษะการพัฒนาอาชีพและตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างไร และเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้รับการศึกษาเราจะมีแนวทางอย่างไร

จากประเด็นนี้ เราพบว่า เด็กและเยาวชนในพื้นที่ มีโอกาสได้รับการศึกษามากกว่ากลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๓ เพราะถือว่าทั้งสองอำเภอที่กล่าวมาถือว่าเป็นเมืองเศรษฐกิจของจังหวัดตาก มีทั้งแหล่งท่องเที่ยว โรงงานอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ทำให้นักวิชาการ และนักการศึกษา ได้มีการลงพื้นที่สำรวจความต้องการของประชาชนในการส่งเสริมอาชีพอย่างทั่วถึง จึงได้มาซึ่งกิจกรรมในการส่งเสริมอาชีพที่หลากหลายและยังเป็นศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดตาก (เกษตรที่สูง) อีกด้วย จึงทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาอาชีพ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอุตสาหกรรม ที่ส่งเสริมเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้พัฒนาอาชีพอย่างเป็นระบบของส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรของจังหวัดตาก ด้วยการส่งเสริมของโรงเรียน มีการศึกษาดูงานและปฏิบัติภาคสนามทำให้เยาวชนเหล่านี้เกิดความรู้และทักษะเป็นอย่างมากและประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับอาชีพของแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ (ผู้อำนวยการโรงเรียนรวมไทยพัฒนา กล่าวไว้)

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม ตำบลรวมไทยพัฒนา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ซึ่งมีแหล่งน้ำต้นทุนและสภาพดินที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งผลิตพืชผักหลากหลายชนิดที่สำคัญของประเทศ เพื่อให้ผลผลิตพืชผักมีคุณภาพตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและตลาด ซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มการบริโภคสินค้าเกษตรที่มีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพืชผัก ดังนั้น แนวทางพัฒนาจึงควรมุ่งประเด็นส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการผลิตพืชผักปลอดภัย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายฐานการตลาดให้ครอบคลุมในทุกระดับ ทั้งตลาดโมเดิร์นเทรด ตลาดทั่วไป รวมถึงตลาดอีคอมเมิร์ซสำหรับการพัฒนาต่อยอดสู่เกษตรอุตสาหกรรม (SMAEs) นั้น สืบเนื่องจาก พื้นที่อำเภอพบพระเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลาย ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวมีผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมากประสบปัญหาผลผลิตมีราคาตกต่ำเป็นประจำทุกช่วงฤดูกาลที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก เนื่องจากขาดสถานที่ขนถ่ายสินค้าที่มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ขาดห้องเย็นสำหรับเก็บรักษาผลผลิต ขาดเทคโนโลยีในการบรรจุและจัดเก็บในการรักษาคุณภาพและยืดอายุสินค้า ขาดข้อมูล

^{๑๕} นายอดิศักดิ์ วงษ์พานิช หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

ข่าวสารทางการตลาดเพื่อใช้วางแผนความต้องการและปริมาณการผลิต ทำให้การบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพมีต้นทุนการตลาดสูง ไม่สามารถกระจายสินค้าได้ตรงความต้องการของตลาดภายในเวลาที่กำหนด ทำให้ผลผลิตเสียหาย เกษตรกรต้องรีบขายผลผลิตภายในเวลาที่จำกัด ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองในเรื่องราคาได้ทำให้ผลตอบแทนที่ได้รับไม่เป็นธรรม ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาในระยะยาว โดยจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตร เพื่อเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยเหลือและเพิ่มช่องทางเลือกให้แก่เกษตรกร ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการรวบรวมและกระจายสินค้าเกษตรไปยังตลาดภายในประเทศทั่วทุกภูมิภาคและประเทศเพื่อนบ้าน ช่วยลดต้นทุนทางการตลาดและระบบ Logistic นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพราคาผลผลิตทางการเกษตร โดยใช้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ภายใต้กลไกตลาด เป็นการพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตรให้เกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องการจัดตั้งตลาดกลางจะก่อให้เกิดประโยชน์ในหลาย ๆ ด้านทั้งในด้านการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกรและคนในท้องถิ่น การเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออก การลดลงของอัตราการสูญเสียของผลผลิต การลดลงของต้นทุนในการดำเนินการจำหน่ายและขนส่งผลผลิต รวมทั้งยังมีมูลค่าเพิ่มจากภาคการท่องเที่ยวเกิดขึ้นทั้งในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง มีปัจจัยสนับสนุนความเป็นไปได้ คือ พื้นที่อำเภอพบพระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา^{๑๖}

สรุป การแนะนำแนวทางการอาชีพของทั้งสองอำเภอที่กล่าวมานี้ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถสร้างอาชีพได้มากหากเราส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบเพราะถึงสองอำเภอนี้ถือเป็นอำเภอทางเศรษฐกิจศาสตร์ของจังหวัดตาก

กลุ่มที่ ๒ อำเภอแม่สอด และพบพระ ด้านการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอน

ประเด็นที่ ๑ หลักสูตรที่จัดให้กับเยาวชนบทพื้นที่ราบสูงมีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนได้อย่างไร

จากการทำ workshop เราพบว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ประกอบด้วยการพัฒนา ๙ ด้าน คือ

๑) การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลาย จนเกิดเป็นความจำที่นำมาใช้งานต่อไป ไม่ใช่การท่องจำแบบตายตัว แต่สามารถพลิกแพลงและประยุกต์ใช้ได้

๒) การยั้งคิดไตร่ตรอง เป็นทักษะการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะต้องคิดไตร่ตรองก่อนทำ-ทำแล้วเกิดเหตุเกิดผลอย่างไร-มีความเข้าใจก่อนตัดสินใจทำ

๓) ทักษะคิดแบบยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ ๒๑ ที่คนจะต้องปรับตัวได้ง่ายและทำให้ชีวิตมีความสุขง่ายขึ้น

๔) ใส่ใจจดจ่อ เป็นเรื่องที่สำคัญสำคัญมาก ที่จะต้องสร้างให้เด็กมีสมาธิ มีความใส่ใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำ มิฉะนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ

^{๑๖} นางณัฐพร แก้วสินวล ตัวแทนนักสังคมวิทยา ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

๕) การควบคุมอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) ที่จะต้องฝึกให้เด็กควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ ให้ได้ โดยเฉพาะความโกรธ ความไม่พึงพอใจ เป็นต้น

๖) การประเมินตัวเอง ต้องฝึกให้เด็กมีทักษะเกี่ยวกับความรู้สึกของตัวเองตั้งแต่เล็ก ๆ เพื่อพัฒนาต่อไปถึงการทำงาน เด็กต้องบอกได้ว่าตัวเองรู้สึกอย่างไร ชอบหรือไม่ชอบอะไร หากทำได้จะนำไปสู่การมีความภาคภูมิใจและรู้จักคุณค่าของตัวเอง

๗) การริเริ่มสิ่งใหม่ ต้องมีความกล้าคิดกล้าทำ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง

๘) การวางแผน ซึ่งแม้จะเป็นเด็กและเยาวชน ก็สามารถฝึกให้วางแผนได้

๘) ความพากเพียร เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จสำหรับยุคศตวรรษที่ ๒๑ ที่คนต้องทำในสิ่งที่ยาก เหนื่อย ล้มแล้วต้องลุกได้ ซึ่งต้องสร้างให้เด็กมีแรงบันดาลใจพร้อมทักษะเรียนรู้ที่จะลุกขึ้นใหม่อีกครั้ง(นักสังคมวิทยาจิตวิทยาและผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านรวมไทยพัฒนากล่าวไว้)

สรุป ทั้งสองอำเภอที่กล่าวมาถือว่ามีศักยภาพทางการศึกษาที่สูงที่สุดจาก ๕ อำเภอในพื้นที่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเราจึงเห็นข้อแตกต่างค่อนข้างเยอะมากทั้งหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้

กลุ่มที่ ๒ อำเภอแม่สอด และพบพระ ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

ประเด็น ๑ แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนบนพื้นที่ราบสูงได้เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนหรือไม่

จากการ workshop พบว่า การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่จะต้องสร้างองค์ประกอบทางการศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนความสมดุลขององค์ประกอบทั้ง ๓ ของการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เดินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องอาศัยองค์ประกอบของการศึกษาในการขับเคลื่อน คือ

๓.๑ การดำเนินงานของการศึกษา เพื่อให้เกิดความสมดุลขององค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาจะต้องทำให้สมาชิกในสังคมสามารถรู้หนังสือในระดับสูง ที่เรียกว่าอยู่ในขั้นมีปัญญาในการแก้ปัญหา และสามารถสร้างทักษะในการดำรงชีวิตในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีปรัชญาในการดำรงชีวิตในรูปของการมีเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้แก่ความสามารถจัดสรรทรัพยากรให้พอเพียงได้ตั้งแต่ระดับครอบครัว ที่สามารถมีการพัฒนาให้เกิดวิถุติดทางด้านอาหารอย่างพอเพียงได้^{๑๗}

๓.๒ การตัดสินใจด้านการศึกษา ซึ่งหมายความถึงว่าจะเลือกโอกาสทางการศึกษาอย่างไร ที่จะทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การให้การศึกษาและการวิจัยโดยชุมชนเป็นฐาน จึงเป็นการเลือกการตัดสินใจที่จะนำมาวางแผนสำหรับการดำเนินงาน ให้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชากรในชุมชนเป็นประชากรที่มีการศึกษา (education) ไม่ว่าจะเป็ความรู้ที่จะสร้างชุมชนสีเขียว ความชำนาญและทักษะในฝีมือแรงงาน และความร่วมมือร่วมใจในการปกป้องและพิทักษ์ชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

๓.๓ การศึกษาสร้างคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง คุณภาพชีวิตที่ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้า มั่นคง และยั่งยืน การศึกษาจะต้องเน้นถึงความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต เช่น การศึกษาที่ช่วยยกระดับสถานภาพของเศรษฐกิจโลก ของครอบครัวทำให้รายได้ใน

^{๑๗} นาง นิลุบล องค์กร, ผอ.กศน.อำเภอแม่สอด, ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

ครอบครัว ชุมชน และสังคมดีขึ้น ทำให้อัตราการเสียชีวิตของทารกลดลง และมีการวางแผนเพื่อทำให้ การศึกษาของคนรุ่นหลังมีการพัฒนาปรับปรุงดีขึ้น ที่เห็นได้จากสภาพที่ดีมีมาตรฐานทางเศรษฐกิจ และสังคม

๔. การบริหารจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความ เชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม การบริหารจัดการการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงมีความจำเป็นในการที่จะต้อง สร้างเครือข่ายและทำงานร่วมกับผู้อื่นจากหน่วยงานต่างๆ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์ความรู้ที่ จะนำมาจัดการเป็นเนื้อหาในการให้การศึกษาจากผลงานวิจัยทางด้านการศึกษาที่ผ่านมา ทั้งใน ระดับประเทศและระดับนานาชาติได้เห็นพ้องต้องกันว่าการศึกษาพื้นฐาน (basic education) เป็น กุญแจสำคัญของความสามารถของประเทศในการที่จะพัฒนาตนเองให้บรรลุเป้าหมายของความยั่งยืน และการที่จะพัฒนาแต่เพียงให้คนมีการศึกษาในระดับสูงขึ้น เช่น ระดับปริญญาต่างๆ ไม่ใช่ประสิทธิผล ของการสร้างสังคมที่ยั่งยืนได้ ดังนั้นความท้าทายในการบริหาร การจัดการศึกษา จึงอยู่ที่การยกระดับ ของการศึกษาที่เป็นการสร้างสรรคการตอบสนองความต้องการที่ไม่ใช่เป็นการทาลายทรัพยากรหรือ ก่อให้เกิดมลภาวะเพิ่มมากขึ้น แต่จะต้องบริหารจัดการการศึกษาให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า และสร้างสรรค์อนาคตที่ดีให้กับการดำเนินชีวิตของคนรุ่นอนาคต ซึ่งจะต้องจัดการให้มีการปฏิรูป หลักสูตรของการศึกษาทุกระดับในการช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ผลผลิตและรูปแบบการบริโภค อย่างยั่งยืน ในที่นี้หนทางที่เป็นข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการอาจกระทำได้ ดังนี้^{๑๔}

๔.๑ การพัฒนาหลักสูตรที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในระดับต่างๆ ของการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาพื้นฐาน การศึกษาระดับอาชีวศึกษา หรือระดับอุดมศึกษาควรจะเป็นการจัดหลักสูตรที่มี เนื้อหาในการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับ

๑) องค์ประกอบทั้ง ๓ ของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเรียงลำดับความสำคัญและความยากง่าย ของการศึกษาวิจัย สืบค้นข้อมูลเป็นลำดับขึ้นไป

๒) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสีเขียวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนที่บรรจุอยู่ในหลักสูตร ที่ สามารถสร้างให้เกิดองค์ความรู้ในทุกระดับได้

๓) การเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพความหลากหลายแตกต่างของวัฒนธรรมของประชากรโลก เพื่อ ความเข้าใจอันดีและความร่วมมือในการดำเนินชีวิต โดยปราศจากความขัดแย้ง

๔.๒ การพัฒนาผู้สอนและผู้เรียนให้มีสมรรถนะ (Competencies) ในด้านต่างๆ คือ

๑) การคิดเชิงวิเคราะห์

๒) การวาดภาพอนาคตที่พึงประสงค์

๓) การตัดสินใจในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นและด้านสภาพแวดล้อมในลักษณะ สมดุล

๔) การพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อความ เข้าใจและคิดหาแนวทางสร้างกิจกรรมหรือบทเรียนในการแก้ไขปรับปรุงให้คุณภาพชีวิตของตนเอง

^{๑๔} นายอดิศักดิ์ วงษ์พานิช, หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน, ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

และชุมชนและสังคมดีขึ้น เช่น ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate change) ความหลากหลายทางชีวภาพภัยพิบัติ การจัดการความเสี่ยง ระบบเมือง และวิถีชีวิต ฯลฯ

๔.๓ การพัฒนาผู้อยู่บนอกระบบการศึกษาและขาดโอกาส ให้มีความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางโอกาส ด้วยการมีการจัดการศึกษาให้ประชากรที่ไม่อยู่ในกลุ่มของการศึกษาในระบบ ได้มีบทเรียน แบบเรียนความรู้ที่ถ่ายทอดอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างให้สมาชิกของชุมชนและสังคมเป็นประชากรที่มีการศึกษาตลอดชีวิต (life – long education) และมีความยั่งยืนในการรู้จักยืดหยุ่น ปรับตัวให้เกิดความสมดุลในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต หรือมนุษย์ด้วยกัน ให้สามารถยืนหยัดอยู่ในโลกอย่างเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรีและมีอัตลักษณ์ของตนเอง

กลุ่มที่ ๓ อำเภอวังเจ้า ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้

ประเด็นที่ ๑ บริบทของอำเภอวังเจ้า

ตัวยกภาพ

ท้องที่อำเภอวังเจ้าเดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอมืองตาก ทางราชการได้แบ่งพื้นที่การปกครองออกมาตั้งเป็น กิ่งอำเภอวังเจ้า ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ปีเดียวกัน และต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นอำเภอวังเจ้า ตามโครงการอำเภอเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ในวันนี้ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยมีผลบังคับในวันที่ ๘ กันยายน ปีเดียวกัน

อำเภอวังเจ้าแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น ๓ ตำบล ๒๘ หมู่บ้าน ได้แก่

๑. เชียงทอง (Chiang Thong)	๑๔ หมู่บ้าน
๒. นาโบสถ์ (Na Bot)	๙ หมู่บ้าน
๓. ประดาง (Pradang)	๕ หมู่บ้าน

อำเภอวังเจ้าตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอมืองตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอโกสัมพินคร (จังหวัดกำแพงเพชร)

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอโกสัมพินคร (จังหวัดกำแพงเพชร) และอำเภอบพพระ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบพพระและอำเภอมืองตาก

ด้านการศึกษา อำเภอวังเจ้าเป็นอำเภอเล็กของจังหวัดตากมีพื้นที่ครอบคลุม ๓ ตำบล ๒๘ หมู่บ้าน มีสถานศึกษา ที่เป็นของการศึกษานอกโรงเรียน ๑ แห่งและมีแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในสังกัดการศึกษานอกโรงเรียนจำนวน ๓ แห่ง มีโรงเรียนที่สังกัด ส.พ.ฐ. ๗ แห่ง และ ส.พ.ม. อีก ๒ แห่งซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและประเพณี มีความหลากหลายด้านเผ่าพันธุ์ มีทั้งม้ง ลีซอ คนไทยชาวอีสานและคนไทยในพื้นที่

ประเด็นที่ ๑ ความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ราบสูง

จากการ workshop เราพบว่า แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในอำเภอวังเจ้านั้นมีแหล่งเรียนอยู่อยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับหลายอำเภอที่ผ่านมาก แต่เชื่อว่าจะเป็นปัญหาในการจัดการการเรียนรู้ให้กับ

เยาวชนในพื้นที่ ซึ่งอำเภอวังเจ้านี้ที่ผ่านมาในอดีตก็มีการจัดการเรียนรู้ที่ดีในระดับหนึ่ง เนื่องจากกว่าเยาวชนในพื้นที่มีโอกาสทางการศึกษามากแต่ด้วยฐานะทางครอบครัวที่เป็นปัญหาหลักจึงทำให้การศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ขาดการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่ออกจากการศึกษาในระบบและนอกระบบมากที่สุดเมื่อเทียบกับอำเภอต่างๆ ทางผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้สำรวจข้อมูลของผู้ที่ศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ที่พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในอำเภอวังเจ้านั้น มีความพอเพียงกับเด็กและเยาวชนแต่ที่เด็กและเยาวชนออกจากระบบศึกษานั้นส่วนมากมาจากครอบครัวที่ยากจนและมีบุตรเยอะจึงทำให้ครอบครัวไม่สามารถนำเด็กและเยาวชนเหล่านี้มาสู่กระบวนการศึกษาได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ส่วนราชการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็ได้มีเจตนาที่จะนำเยาวชนเหล่านี้เข้ามาสู่กระบวนการศึกษาทั้งในและนอกระบบ ทางหน่วยงานราชการโดยเฉพาะสำนักงานพื้นที่การศึกษาเขต๑ และศูนย์การศึกษานอกระบบที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงได้วางแผนที่จะนำให้เยาวชนในพื้นที่เหล่านี้เข้าสู่กระบวนการศึกษาด้วยการสำรวจและประเมินความต้องการของเด็กและเยาวชน โดยให้โรงเรียนในพื้นที่ได้จัดกิจกรรมนำความรู้สู่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการออกไปประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองทราบ และยังมีการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียงจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงความสำคัญของการศึกษาอีกด้วย^{๑๙}

กลุ่มที่ ๓ อำเภอวังเจ้า ด้านแนะแนวการอาชีพ

ประเด็นที่ ๑ เยาวชนที่เรียนอยู่ในแหล่งเรียนรู้มีทักษะการพัฒนาอาชีพและตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างไร

ในส่วนประเด็นที่ว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในและนอกระบบในส่วนของอำเภอวังเจ้า เราได้มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการทั้งยังมีการส่งเสริมทักษะและสร้างอาชีพให้กับเด็กเหล่านี้ ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของคนเองที่จะเติบโตมาเป็นอนาคตของชาติ ด้วยกิจกรรมที่บูรณาการกับหลักสูตร เช่น กิจกรรมธรรมชาติสร้างการเรียนรู้ได้อย่างวิเศษพอเพียง หรือ กิจกรรมทักษะวิชาชีพช่วยเลี้ยงครอบครัว เป็นต้น^{๒๐}

กลุ่มที่ ๓ อำเภอวังเจ้า ด้านการจัดการเรียนการสอน

ประเด็นที่ ๑ หลักสูตรที่จัดให้กับเยาวชนในพื้นที่ราบสูงมีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอนได้อย่างไร

ในการจัดการเรียนการสอนของแหล่งเรียนรู้ในอำเภอวังเจ้าที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว เรายังมีการจัดการศึกษาทักษะวิชาชีพให้กับเยาวชนอีกด้วย กล่าวคือ หลังจากที่เด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการศึกษาทั้งในและนอกระบบนั้นทางแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องฝึกเด็กและเยาวชนเหล่านี้ให้สามารถที่จะพัฒนาตัวเองในการแข่งขันกับผู้อื่นได้ เช่นการส่งเสริมเด็กเข้าร่วมแข่งขันงานศิลปหัตถกรรม กระทรวงศึกษาธิการจัดขึ้นในทุกๆปี ด้วยการใช้ความรู้ทางภูมิปัญญาของคนในชุมชน เช่น การทอผ้า การจักสานและการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นต้นซึ่งเกิดและเยาวชนเหล่านี้ได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองมาโดยตลอด ส่วนเด็กและเยาวชนที่ยังไม่เข้าสู่กระบวนการ

^{๑๙} นางสาวปรียากร ทองคำ, ครู กศน.ตำบลนาโบสถ์ วังเจ้า ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

^{๒๐} นางสาว เจนจิรา ชำศิริ, พัฒนาการอำเภอวังเจ้า ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

ศึกษา ทางวิทยาลัยการอาชีพจังหวัดตากได้ส่งเด็กและเยาวชนที่กำลังจะจบการศึกษาเข้าไปช่วยฝึกวิชาชีพให้กับเยาวชนในกลุ่มนี้ด้วย ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เข้าสู่กระบวนการศึกษาโดยตรงแต่เด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็ถือว่าได้รับโอกาสทางการพัฒนาศักยภาพด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการซ่อมบำรุงเครื่องมือการเกษตร หรือ การใช้เทคโนโลยีใหม่ในการทำการเกษตรและการประกอบอาชีพ เป็นต้น โดยมีพื้นที่ตัวอย่าง ให้ได้ศึกษากันอีกด้วย^{๒๑}

กลุ่มที่ ๓ อำเภอวังเจ้า ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

ประเด็น ๑ แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนบนพื้นที่ราบสูงได้เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนหรือไม่

ในส่วนประเด็นนี้ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ ถือว่าได้สร้างโอกาสให้กับเด็กและเยาวชนอยู่แล้ว เพียงแต่ว่า ด้วยปัญหาทางครอบครัว ความยากจน ที่ทุกคนต้องการประกอบอาชีพในการเลี้ยงดูจึงเป็นปัญหาใหญ่ในการที่จะนำเด็กและเยาวชนเหล่านี้เข้ามาสู่กระบวนการศึกษา ต้องได้รับความร่วมมือจากที่ภาคส่วนไม่ใช่เป็นภาระหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง ดังนั้นหากเราทุกคนอยากเห็นอนาคตของชาติมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราทุกคนต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วนในการสนับสนุนการศึกษาทั้งในและนอกระบบ^{๒๒}

สรุปผลการทำ workshop ทั้ง ๓ ครั้งที่เราได้ลงพื้นที่ช่วยกันในการระดมความคิดและวางแผนเพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ทั้ง ๕ อำเภอ ในการทำ workshop นั้นเราพบว่า ในกลุ่มที่ ๑ ส่วนของอำเภอแม่ระมาดและท่าสองยาง ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ได้สะท้อนถึงปัญหาความไม่พอเพียงของบุคลากร แหล่งเรียนรู้ ความ ทุรกันดาร และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราทุกคนต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้กลับเข้ามาสู่กระบวนการเรียนการสอนอย่างรวดเร็วที่สุด ส่วนด้าน การแนะนำการอาชีพเราพบว่า แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนนั้นได้มีส่วนร่วมในการแนะนำการอาชีพให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ สอดคล้องกับวิถีชุมชน เช่น การส่งเสริมการทอผ้าที่บ้าน การแนะนำทางการตลาดในการจัดจำหน่าย การจัดสานแบบโบราณ รวมไปถึงอาชีพทางการเกษตร เช่น เลี้ยงไก่ และหมูดำ เป็นต้น ในส่วนของการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ทางแหล่งเรียนรู้ได้มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ อ่านออกเขียนได้ใช้ชีวิตเป็น ซึ่งการพัฒนาทางจุดนี้จะเป็นการช่วยให้เด็กและเยาวชนมีการเติบโตที่รู้จักสังคมนำไปสู่กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในส่วนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษานั้น ทางแหล่งเรียนรู้ได้เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เข้าถึงแหล่งการศึกษาที่ใกล้เคียงด้วยการนำเด็กและเยาวชนเหล่านี้สู่กระบวนการศึกษาในระบบ เช่น การส่งเด็กและเยาวชนมาเรียนในเมือง หรือตัวอำเภอ ด้วยการพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเด็ก

ในการทำ workshop ในกลุ่มที่ ๒ นั้นเราพบว่า อำเภอแม่สอด และพบพระ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ของทั้งสองอำเภอนี้ มีความเพียงพอต่อเด็กและเยาวชนในพื้นที่ มีแหล่งเรียนรู้มากมายในการที่จะพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะทั้งสองอำเภอนี้ถือว่าเป็นศูนย์กลางทาง

^{๒๑} นางณัฐพร แก้วสินวล, ตัวแทนนักสังคมวิทยา ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

^{๒๒} ดร.วีระ จุฑาคุปต์, ประธานสภาทนายความจังหวัดตาก ผู้ให้ข้อมูล เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

เศรษฐกิจของจังหวัดตากมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นของรัฐบาล และเอกชนเกิดขึ้นอย่างมากมาย และเด็กเยาวชนเหล่านี้ได้รับการพัฒนาศักยภาพทางการแข่งขันด้านการศึกษามากกว่าทุกกลุ่ม ทั้งในเรื่องของแหล่งเรียนรู้ ภาษา และอาชีพ

ในการทำ workshop ในกลุ่มที่ ๓ นั้นเราพบว่า อำเภอวังเจ้าเป็นอำเภอที่มีแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับ ๒ กลุ่มที่ผ่านมาทั้งด้านแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในพื้นที่ รวมถึงปัญหาทางครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนโดยตรงจึงทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา และแนะแนวการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำชุดกิจกรรมที่เกิดจากการทำ workshop ในอำเภอต่างๆมาทดลองกับเด็กและเยาวชนในอำเภอวังเจ้า ซึ่งกิจกรรมที่ทำนั้น เรามุ่งเน้นให้เด็ก ได้ใช้การคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาเอง โดยเฉพาะ กิจกรรมต้นไม้แห่งชีวิต กิจกรรมธรรมชาติสร้างอนาคต อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งหลักจากการทำกิจกรรมเด็กและเยาวชนมีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด เช่น ความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความตั้งใจที่จะทำ มีความเสียสละและสามัคคีกัน อันเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำพาเยาวชนเหล่านั้นไปสู่การพัฒนาเรื่องของการศึกษาอย่างยั่งยืนโดยได้กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาดังนี้

สรุป การการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในพื้นที่อำเภอวังเจ้า ถือว่าเป็นอำเภอที่เกิดขึ้นมาใหม่ในจังหวัดตากเป็นอำเภอที่มีชนพื้นเมืองน้อยมากส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพมาจากต่างถิ่น ซึ่งในอำเภอนี้ผู้วิจัยได้นำชุมชนรู้ที่ได้จากทั้ง ๔ อำเภอข้างต้นมาลองปฏิบัติกับพื้นที่นี้ พบว่า การจัดกิจกรรมในอำเภอนี้ มีความประสบผลสำเร็จไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม ต้นไม้ชีวิต กิจกรรมสร้างอาชีพปลูกผัก ทำให้เด็กมีความคิด และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆด้วยตนเองได้

๔.๔ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้ที่ได้จากการทำ workshop ทั้ง ๕ อำเภอ สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ต้องปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และจะต้องสร้างความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมให้ตระหนักถึงผลของการศึกษา

๒. งบประมาณและการบริหารจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะงบประมาณนับว่าเป็นปัจจัยหลักของการจัดการศึกษาในระดับกว้างเพราะเป็นปัจจัยที่รัฐควบคุมและเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ในระดับปฏิบัติ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณจึงต้องให้คำนึงถึงความเสมอภาค และความเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนและสถานศึกษา

๓. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องสร้างความรับผิดชอบร่วมของภาคสังคมทุกระดับ นับตั้งแต่ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้กำหนดนโยบาย และสถานศึกษา ทั้งนี้ ต้องเน้นการสร้าง ความรับผิดชอบร่วมระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นหลักเพราะส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง

๔. ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา ทั้งในด้านคุณภาพครู หลักสูตร และการใช้เทคโนโลยีด้าน การศึกษาในทุกระดับและทุกประเภทของการศึกษา

๕. สร้างนวัตกรรมและสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้คนทุกกลุ่มทุกวัย ควบคู่กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในทุกประเภทและในระดับพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมการรักการอ่าน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น

๖. ควรส่งเสริมให้เกิดจริยธรรม ตระหนักในสิทธิ หน้าที่ ความเสมอภาค การทำประโยชน์ต่อสังคม และการสร้างจิตสำนึกที่ดีผ่านกระบวนการอบรมเยาวชนที่เหมาะสมกับวัย เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมวิถีชุมชนนำไปสู่อาชีพ เป็นต้น

๗. ต้องส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องตามความต้องการของพื้นที่ บางพื้นที่ครูประจำศูนยมีน้อยกว่าจำนวนนักเรียน บางพื้นที่นักเรียนมีน้อยกว่าครู ไม่เป็นไปตามสัดส่วน

๘. ส่งเสริมการยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง สนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในสาขาที่ขาดแคลน และจัดให้มีครูเพียงพอในทุกห้องเรียนและศูนย์การเรียนรู้

๙. เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ คนพิการหรือทุพพลภาพและชนกลุ่มน้อย รวมทั้งเสริมสร้างโอกาสการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

๑๐. สร้างจิตสำนึกของสังคมและชุมชนให้มองเห็น เข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการศึกษา มีกิจกรรมและกระบวนการเพื่อส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่อการศึกษาด้านต่าง ๆ ไม่ปล่อยให้เป็นไปตามครู โรงเรียน และกระทรวงที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ทุกภาคส่วนใน

๑๑. สร้างการมีส่วนร่วมในระดับส่วนกลาง โดยบูรณาการภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐระดับกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา องค์กรเอกชน องค์กรอิสระ ตลอดจนองค์กรสาธารณกุศลต่าง ๆ อย่างจริงจังในการทางด้านการศึกษา จะทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของบทบาทในแต่ละส่วนของหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็ก

๑๒. สร้างการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเข้ามาร่วมกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาทั้งเรื่องหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณและกำกับติดตามเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชนนั้น ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่รัฐกำหนด

๑๓. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทั้งในและนอกสถานศึกษาและเน้นการมีส่วนร่วมการทำงานอย่างหนึ่งเดียวเตรียมครูให้เป็นผู้นำในวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง โดยให้ครูได้ออกแบบการพัฒนาตนเอง นำสู่การปฏิบัติ และประเมินความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องใช้เวลาและให้โอกาสครูในการพัฒนาตน

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์

๔.๕.๑ ประเด็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง

ปัจจัยที่สำคัญและเป็นอุปสรรคในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง มีอยู่ด้วยกัน ๓ ประเด็นคือ

๑. พื้นที่ในการจัดการศึกษา เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าพื้นที่ในการจัดการศึกษาของเราอยู่ในถิ่นที่ทุรกันดารยากแก่การเข้าถึงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เราในฐานะผู้รับผิดชอบโดยตรง จำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่เพื่อให้โอกาสกับเยาวชนเหล่านี้ได้มีการศึกษาจึงมีการตั้งศูนย์การเรียนรู้ในทุกพื้นที่ที่เรารับผิดชอบถึงแม้ว่าอุปสรรคและปัญหาจะมีมากมายหลายประการแต่ทางเราก็ไม่เคยท้อที่จะพยายามจัดการศึกษาให้ได้ภายใต้นโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐที่กำหนด สิ่งเหล่านี้หากเรามองว่าเป็นอุปสรรคก็ยากที่จะแก้ไขหากเรามองเป็นโอกาสดังกล่าวที่จะพัฒนาให้เยาวชนเหล่านี้ได้มีทางเลือก เราจะทำทุกวิถีทางในการเป็นทางเลือกให้กับเยาวชนเหล่านี้ถึงแม้ว่าจะไม่ตอบโจทย์ต่อความต้องการของคนในพื้นที่แต่เราก็จะทำในส่วนที่เราสามารถขับเคลื่อนได้ เช่น พัฒนาศูนย์การเรียนรู้และหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เขาเป็นโดยไม่ทำลายวัฒนธรรมและประเพณี

๒. ความยากจน ความยากจนของคนในพื้นที่เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนในมุมมองของผู้บริหารและผู้รับผิดชอบ เรามองว่า ความยากจนที่เกิดขึ้นสามารถพัฒนาและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มนี้ได้ ด้วยการส่งเสริมสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและคนในพื้นที่ว่าการศึกษามีความสำคัญในการที่จะช่วยยกระดับฐานะและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้ เช่น การส่งเสริมอาชีพทอผ้าด้วยมือ ปลูกผักอินทรีย์ให้กับผู้ปกครองของเยาวชนแล้วเราก็หาตลาดด้วยการรับซื้อผลิตภัณฑ์เหล่านั้น เข้าสู่กลไกตลาดต่อไป เมื่อเขาเหล่านี้มีอาชีพมีรายได้ที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ตลอดปี การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนตามศูนย์การเรียนรู้ต่างๆจะไม่ยากเลย

๓. ครูผู้สอน ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับปัจจัยนี้โดยตรง หากต้องการความสำเร็จในการสร้างโอกาสให้กับเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ครูผู้สอนจึงเป็นตัวแปรสำคัญ เพราะมีความใกล้ชิดและรับรู้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่เราในฐานะผู้บริหารต้องรับฟังปัญหาเหล่านี้และพร้อมที่จะแก้ไขเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น จะไม่ปล่อยให้ครูผู้สอนต้องแก้ปัญหาด้วยตนเอง เรามองว่าหากเราโยนภาระในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ไปให้ผู้สอนก็จะทำให้ผู้สอนเกิดความท้อแท้และในที่สุดก็ยอมแพ้ในการที่จะสร้างอนาคตของชาติ ในแต่ละปีเรารับสมัครครูผู้สอนที่เรารู้จักกันในนามครูตอย เป็นจำนวนมากแต่ก็ยังมีปัญหาในการลาออกของครูเหล่านี้ จึงมองว่าปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นหากเรารับฟังความคิดเห็นของเขาและร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ก็จะสามารถพัฒนาคุณภาพกำลังของผู้สอนให้มีประสิทธิภาพได้ ด้วยการสร้างความเชื่อมั่น สนับสนุนงบประมาณ สร้างขวัญและกำลังใจพัฒนาผู้สอนเหล่านี้ด้วยการส่งเสริมให้ศึกษาต่อยอดทางความรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ จัดกิจกรรมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อการแข่งขันอันเป็นขวัญและกำลังใจให้ครูเหล่านี้ได้แสดงศักยภาพของตัวเองออกมาสู่สายตาประชาชน

สรุป การจัดการศึกษาในพื้นที่ราบสูงปัจจัยสำคัญคือ แหล่งเรียนรู้ ครูผู้สอนทั้งสองปัจจัยนี้จะสร้างความสำเร็จให้ระบบการศึกษาประสบผลสำเร็จได้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลักสูตร หรือความยากจน หากเราทุกคนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและหาแนวทางร่วมกันเราก็จะพบแสงสว่างให้กับเยาวชนเหล่านี้ ผู้สอนจึงมีความสำคัญมาก หากไม่ได้เข้าไปนั่งในใจของผู้ปกครองของเยาวชนแล้วย่อแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เลย ผู้สอนจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการปลูกฝังเยาวชนและสร้างอาชีพให้กับเขาโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน

๔.๕.๒ แนวโน้มในการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กและเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในอนาคต

๑. การพัฒนาหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จโดยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครูผู้สอนและผู้บริหาร ให้มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตร โดยความร่วมมือระหว่าง ศูนย์การเรียนรู้ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันตามมิติความต้องการจำเป็นของแต่ละศูนย์ มีกิจกรรมร่วมมือกัน ในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนการพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมอื่นๆที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึงกระบวนการ สร้างแผนหรือแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์ เพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตาม มาตรฐานการเรียนรู้ประกอบด้วยส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดจากส่วนกลางที่ปรากฏใน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ และส่วนที่เกี่ยวกับสภาพชุมชนและท้องถิ่นซึ่ง พัฒนาโดยเขตพื้นที่การศึกษาและส่วนเพิ่มเติมที่สถานศึกษาพัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับ ความสนใจความต้องการและความถนัดของผู้เรียนรวมทั้งความเหมาะสมกับสภาพสังคม กระบวนการ ใช้หลักสูตรและการประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยการศึกษาให้มากขึ้นแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรใน ปัจจุบันมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นมากขึ้น และเปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นสามารถ พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการและเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของตน เพื่อให้ผู้เรียนที่อยู่ใน ท้องถิ่นนั้นๆ ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง รวมทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความ ผูกพันกับท้องถิ่นของตนมากขึ้นด้วย

๒. การเปลี่ยนแปลงทิศทางการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม เป็นการเรียนรู้ด้วยปัญหาที่มุ่งมั่น พัฒนาในด้านการประเมินที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาวิชาชีพการสอนจึงต้องเริ่มด้วยการกำหนด มาตรฐานการสอนซึ่งสะท้อนสิ่งที่ครูควรรู้และเด็กที่ควรรู้ เพื่อให้มีความรู้สมรรถนะความสามารถใน การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การศึกษาที่มีผลต่อหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตร

๒.๑ .ความสมดุลระหว่างความยากลำบากในการได้มาของข้อเท็จจริงกับการพัฒนาทักษะ กระบวนการ

๒.๒. เอกสารความรู้ที่ใช้เป็นแหล่งความรู้ในหลักสูตรให้ความเห็นว่าแนวโน้มในอนาคตที่มีผล ต่อการวางแผนหลักสูตรมี ๑๐ ประเด็นคือ

๑. ความยืดหยุ่นของหลักสูตร (Curriculum Flexibility) ให้โอกาสอันยิ่งใหญ่ที่มั่งคั่งสมบูรณ์ และรวดเร็วจากหลักสูตร สำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ราบสูง

๒. การทบทวนหลักสูตร (Curriculum Revision) พัฒนาแผนปฏิบัติการที่แน่ใจว่าสามารถ ดำเนินการต่อไปได้ หลักสูตรได้รับการทบทวนและมีการประเมินอย่างเป็นระบบ

๓. ความเป็นประชาธิปไตย (Democratic Ideals) ทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

๔. การมองอนาคต (Futures Perspective) การรวมขอบเขตสาระเป็นหลักสูตรเดียวโดยสิ่งต่างๆเหล่านั้นเป็นประเด็นสะท้อนและอธิบายประเด็นร่วมสมัย แนวโน้มอนาคต และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันกับเหตุการณ์ที่ผ่านไปและทางเลือกในอนาคต

๕. การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ขยายโอกาสสำหรับสมาชิกของชุมชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนที่สนใจเรียนรู้ในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๖. การเติมเต็มบุคลิกภาพ (Personal Fulfillment) ศูนย์การเรียนรู้ เป็นสถานที่อันยิ่งใหญ่ที่จะสร้างความคิดต่อตนเองเชิงบวก และพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

๗. การประยุกต์กระบวนการ (Process Approach) หลักสูตรมุ่งที่การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า

๘. การพัฒนาทีมงาน (Staff Development) เพิ่มโอกาสให้พัฒนาทีมงาน โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยี

๙. ใช้ชุมชน (Use of Community) เพิ่มบทบาทของผู้ปกครองและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดโปรแกรมการศึกษาเชื่อมโยงการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับประสบการณ์ในชุมชน

๑๕. วิชาชีพและอาชีพศึกษา (Vocational and Career Education) เน้นใจว่าการศึกษาวิถีชีวิตและอาชีพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ในการทำงานและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน

ปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรพิจารณาได้จากข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรที่ถูกรวบรวมวิเคราะห์เชื่อมโยงเป็นชุดของจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ใช้ในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและนำไปออกแบบหลักสูตร โดยการอธิบายเหตุผลที่ได้มาของสาระความรู้ในหลักสูตร ที่มีเหตุผลประกอบหลักวิชาโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆและนักพัฒนาหลักสูตรนำมากำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน กำหนดสาระเนื้อหาและผลการเรียนรู้ ข้อมูลต่างๆเหล่านี้สามารถเป็นแนวทางช่วยให้อธิบายแนวโน้มของหลักสูตรได้

สรุป ในการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องศึกษาบริบทของชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้วยการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะพัฒนา ใคร ให้ไปเป็นอย่างไร ใครได้ประโยชน์สิ่งที่กล่าวมานี้จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของเด็กและเยาวชน ด้วยการเรียนรู้ ปฏิบัติจริงไม่เน้นหลักสูตรที่ตายตัวแต่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในส่วนขององค์กรภาครัฐ เอกชน และผู้ปกครอง

๔.๕.๓ ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาจากกรณีสัมภาษณ์

๑. ศูนย์การเรียนรู้ต้องมีความพร้อมในการรองรับเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ด้วยการสำรวจของมูลพื้นที่ในแต่ละชุมชนเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนเด็กและเยาวชนที่ศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ก็จะทำให้เราเห็นข้อแตกต่างในการจะนำมาแก้ไขปัญหาคือเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาส

๒. เมื่อทราบจำนวนเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาสแล้วสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนคือนำเด็กและเยาวชนเหล่านั้นเข้าสู่การเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องศึกษาในระบบแต่จำเป็นต้องสร้างการเรียนรู้ให้เด็กและ

เยาวชนเหล่านั้นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เร่งสร้างอาชีพด้วยการสอดแทรกความรู้ในระบบให้กับเด็กและเยาวชนเหล่านี้ด้วยกลไกตลาด ครูผู้สอนจำเป็นต้องเปิดใจรับฟังเด็กและเยาวชนเหล่านี้ถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน อันจะนำมาซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพได้

๓. การปรับเปลี่ยนทัศนคติการเรียนรู้ในระบบ เป็นการเรียนรู้ด้วยปัญญา จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้ เริ่มจากการสอนวิชาชีพ สอนการทำมาหากินที่ไม่ทำลายวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็จะสะท้อนให้เราได้เห็นถึงหลักสูตรที่เราจัดการเรียนการสอนในระบบทำให้เกิดแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหายุ่งยาก

๔. ความยืดหยุ่นของหลักสูตรและการทบทวนหลักสูตรจะเป็นการให้โอกาสกับเด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้ร่วมกันออกแบบหลักสูตร และวัดผลประเมินผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนอันเป็นการแก้ไขปัญหาค้นหาต้นเหตุ

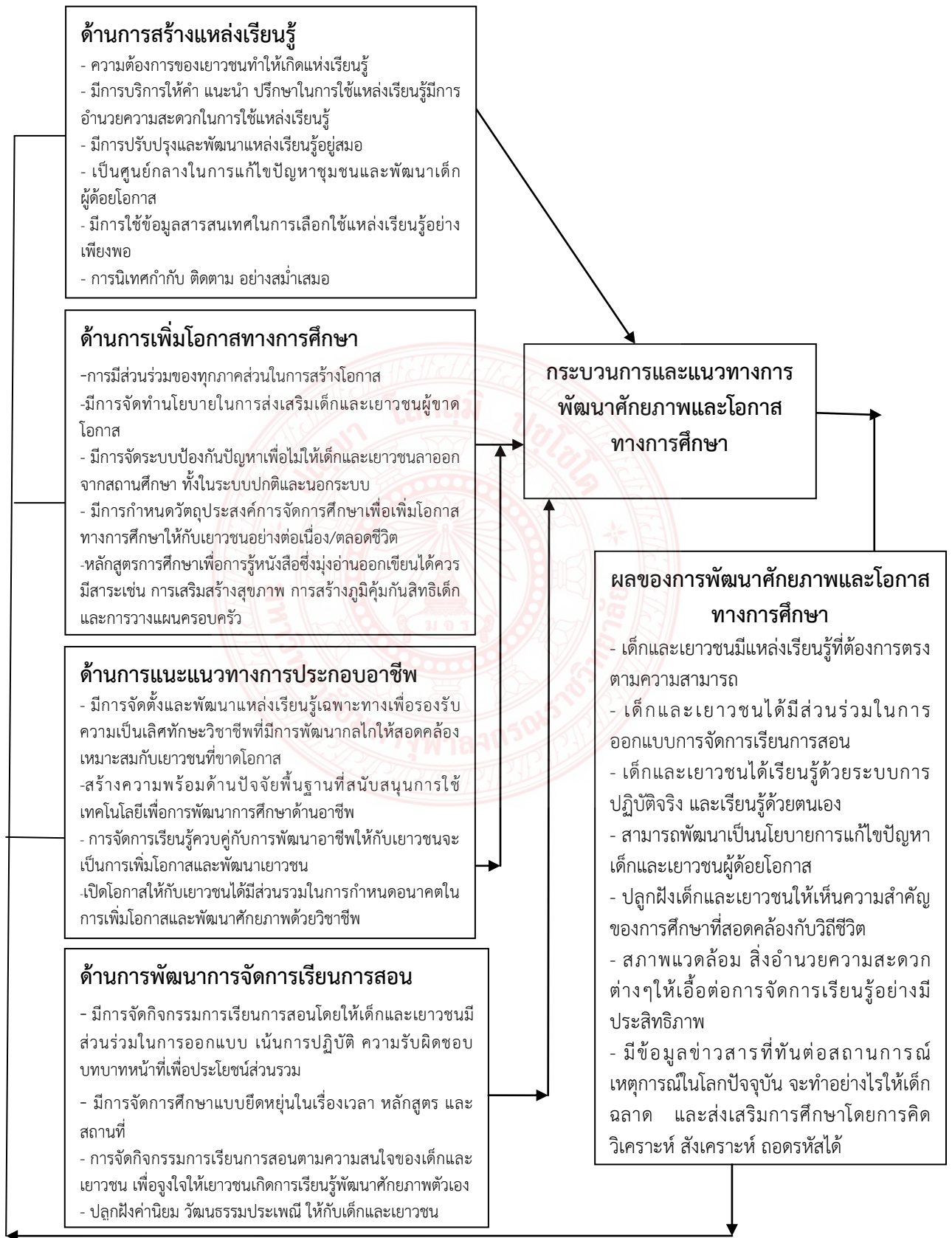
๕. การเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการมองอนาคต เป็นการขยายโอกาสให้กับเด็กด้วยการส่งเสริมให้เห็นอนาคตของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ที่จะเติบโตมาเป็นอนาคตของชาติในวันข้างหน้า

สรุป ความพร้อมก็ดี จำนวนเด็กก็ดี การปรับเปลี่ยนทัศนคติ หลักสูตรก็ดี ควรมองว่าเราจะสร้างอะไรให้กับเยาวชน ด้วยการเปิดใจรับฟังสอดแทรกวิชาทำมาหากิน วิชาการการกับวิชาการ เรามักมองข้ามวิชาการแต่ไปเน้นวิชาการทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีความอึดอัดในการเรียนหากเราใช้วิชาการกับวิชาการสร้างทักษะการเรียนรู้ก็จะสามารถแก้ไขปัญหามากๆที่เกิดขึ้นมาได้

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ คือ ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้งด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาศักยภาพและโอกาส ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ และด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งแต่เดิมมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่การศึกษาในระบบ เน้นหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการทำให้ยากต่อการพัฒนาศักยภาพและโอกาส หลังจากลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลทำให้เราพบว่า การศึกษาในระบบเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กและเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง จึงได้เสนอแนวทางในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยเน้นการมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ส่วนเด็กที่ด้อยโอกาสทางผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ซึ่งถือว่าการตอบรับเป็นอย่างดีกับเด็กและเยาวชนจึงได้เสนอเป็นแผนภาพดังนี้

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ซึ่งจะตอบตามวัตถุประสงค์ในด้านศึกษาโอกาสทางการศึกษา กล่าวคือ แหล่งเรียนรู้ของเยาวชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบสูงมีอย่างเพียงพอต่อความต้องการของเยาวชนทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ มีการบริการให้คำ แนะนำ ปรึกษา ในการใช้แหล่งเรียนรู้ในการอำนวยความสะดวกมีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาชุมชนและพัฒนาเด็กผู้ด้อยโอกาสมีการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเพียงพอการนิเทศกำกับ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างโอกาสในการจัดทำนโยบายในการส่งเสริมเด็กและเยาวชนผู้ขาดโอกาส มีการจัดระบบป้องกันปัญหาเพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนลาออกจากสถานศึกษา ทั้งในระบบปกติและนอกระบบด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง/ตลอดชีวิตหลักสูตรการศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือซึ่งมุ่งอ่านออกเขียนได้ ควรมีสาระเช่น การเสริมสร้างสุขภาพ การสร้างภูมิคุ้มกันสิทธิเด็กและการวางแผนครอบครัว

ในด้านการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา มีการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เฉพาะทางเพื่อรองรับความเป็นเลิศทักษะวิชาชีพ ที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้สอดคล้องเหมาะสมกับเยาวชนที่ขาดโอกาส สร้างความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐาน ที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาการศึกษาด้านอาชีพ การจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาอาชีพให้กับเยาวชนจะเป็นการเพิ่มโอกาสและพัฒนาเยาวชนเปิดโอกาสให้กับเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตในการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพด้วยวิชาชีพ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ เน้นการปฏิบัติ ความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมีการจัดการศึกษาแบบยืดหยุ่นในเรื่องเวลา หลักสูตร และสถานที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสนใจของเด็กและเยาวชน เพื่อจูงใจให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพตัวเองปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี ให้กับเด็กและเยาวชน

และในด้านผลของการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษา ทำให้เด็กและเยาวชนมีแหล่งเรียนรู้ที่ต้องการตรงตามความสามารถ เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ด้วยระบบการปฏิบัติจริง และเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถพัฒนาเป็นนโยบายการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส ด้วยการปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้เห็นความสำคัญของการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมีข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อสถานการณ์เหตุการณ์ในโลกปัจจุบัน จะทำอย่างไรให้เด็กฉลาด และส่งเสริมการศึกษาโดยการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ถอดรหัสได้

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ๓. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) อีกทั้งยังมีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การเพิ่มโอกาสและการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาให้กับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่นการสนทนากลุ่ม และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง” จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๖ รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน ๑๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔ รองลงมาคืออายุ ๑๑-๑๕ ปี จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๖ รองลงมาคืออายุ ๑๖-๒๐ ปี จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๔ และน้อยที่สุดคืออายุ ๑๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

สถานภาพทางครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพอยู่กับมารดา จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖ รองลงมาคือมีสถานภาพอยู่กับบิดา จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐ รองลงมาคือมีสถานภาพอยู่กับบิดามารดา จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒ น้อยที่สุดคืออยู่ที่อยู่กับญาติ จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๒ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

สถานภาพทางการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพการศึกษาอยู่ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๐ รองลงมาคือ กำลังเรียน มีจำนวน ๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔ น้อยที่สุด คือ เรียนแต่ไม่จบการศึกษา จำนวน ๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๖ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

รายได้ของครอบครัว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อครอบครัวอยู่ที่ ปีละมากกว่า ๔๐,๐๐๑ จำนวน ๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๔ รองลงมา คือ ปีละ ๓๐,๐๐๑-๔๐,๐๐๐ จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ รองลงมาคือ ปีละ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ น้อยที่สุดอยู่ที่ ปีละ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๘ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

อาชีพของผู้ปกครอง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ที่ เกษตรกร จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐ รองลงมาอยู่ที่ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๐ รองลงมาอยู่ที่รับราชการ จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘ น้อยที่สุดอยู่ที่ รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๒ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

อาชีพที่อยากทำ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยากทำอาชีพ รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐ รองลงมาคือ รับราชการ จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ รองลงมา คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘ น้อยที่สุดอยู่ที่ เกษตรกร จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘ ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๖$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน

๑) ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๒๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

๒) ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๙$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

๓) ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ

พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๔$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

๔) ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๒.๘๗$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาสำหรับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง มี ๖ ข้อคือ ๑. บริการการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ๒. จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส ๓. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐาน ๔. จัดระบบบริหารจัดการให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ๕. การจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษา และ ๖. สร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาส

สำหรับแนวทางการเพิ่มโอกาสควรมีการขยายโอกาสทางการศึกษาลดค่าใช้จ่าย เพิ่มบทบาทของครูแนะแนวผลักดันให้นักเรียนได้รับสัญชาติ และการเข้าถึงการศึกษาควรมีการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

๑. นโยบายการจัดการศึกษาพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาสำหรับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ของประเทศไทยจากการวิเคราะห์เอกสารพบว่านโยบายการจัดการศึกษาสำหรับพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนของประเทศไทยมี ๕ ประการดังนี้

๑. นโยบายการให้บริการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมและหลากหลายรูปแบบโดยคำนึงถึงหลักการสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยให้บริการการศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย เน้นการทำงานแบบสหวิชาชีพ มีการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาสในแต่ละประเภทและแต่ละพื้นที่ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การปกป้องคุ้มครองเด็ก ไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์และทางเพศ ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าไปช่วยเหลือในการจัดการศึกษาในลักษณะเชิงรุกโดยแบ่งพื้นที่ชัดเจน สนับสนุนให้ใช้สื่อที่ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีและการศึกษาทางไกล เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนให้มากที่สุด

๒. นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส โดยเน้นบูรณาการทั้งด้านวิชาการ ด้านศีลธรรม จริยธรรม และด้านทักษะการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่เหมาะสม และมีมาตรฐานคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบปกติโดยมีการจัดระบบประเมินศักยภาพเด็กนักเรียนแต่ละรายก่อนให้บริการการศึกษา เพื่อที่จะวิเคราะห์เด็กนักเรียนเป็นรายบุคคล อันนำไปสู่การค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของเด็กนักเรียนให้ได้มาตรฐานและเท่าเทียมกับนักเรียนทั่วไป โดยสิ่งที่เน้นคือ หลักสูตรที่ใช้จะเน้นในเรื่องความหลากหลาย เหมาะสมกับสภาพและความจำเป็นสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยจะเน้นในเรื่องการดำรงชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถหารายได้พิเศษช่วงที่ศึกษาอยู่ เน้นการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง โดยมีแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัว เรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยปลูกฝังความเป็นผู้รักฐานถิ่นเดิม สามารถประยุกต์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ครอบครัว และสังคม โดยดำรงรักษาความเป็นไทย เน้นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีการอยู่ร่วมกันตามแบบประชาธิปไตย มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่กระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของเด็กนักเรียน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้กับนักเรียนเพื่อพัฒนาตนเอง รวมทั้งการให้การศึกษากับครอบครัว และสังคมให้เข้าใจและเข้ามามี

ส่วนร่วม โดยมีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีประโยชน์ในด้านวิชาการ วิชาชีพ และการดำรงชีวิต มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ตีรวมทั้งส่งเสริมกระบวนการฟื้นฟูศักยภาพของเด็กและเยาวชน มีการสร้างจุดใจ สร้างความเชื่อมั่น สร้างการใฝ่เรียนรู้ รวมถึงการเสริมแรงจุดใจด้านบวกเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม และการให้ความรู้ด้านสิทธิผ่านระบบการศึกษา ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และนำไปเป็นสะสมเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาตนสู่สายอาชีพในอนาคตซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทรงกรด เหล็กสมบูรณ์**^{๔๐} ศึกษาอนาคตภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในส่วนด้านหลักสูตรเน้นทักษะการดำรงชีวิต ทักษะด้านวิชาชีพ มีความยืดหยุ่นหลากหลาย เนื้อหา มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ มีการบูรณาการสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความแตกต่างของบุคคล สำหรับด้านการจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น เน้นกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งความรู้พื้นฐาน ทักษะทั่วไปและทักษะประกอบอาชีพพื้นฐาน โดยการสอนร่วมกับสถานประกอบการหรือสมาคมวิชาชีพ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการวัดผลตามสภาพจริงโดยวิธีการที่หลากหลาย ส่วนกระบวนการเข้าสู่อาชีพต้องมีการให้การศึกษาด้านอาชีพที่เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียน มีการแนะแนวอาชีพโดยการศึกษาดูงาน การให้ข้อมูลข่าวสารด้านอาชีพที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้

๓. นโยบายส่งเสริมให้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อศึกษาและปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเด็กด้อยโอกาสแต่ละประเภท(กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โดยการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสโดยคำนึงถึงการสำเร็จการศึกษาและมีงานทำ โดยมีการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นในด้านความรู้ ทักษะทางวิชาการ มีการพัฒนาทักษะชีวิตและการมีอาชีพที่เหมาะสมตามศักยภาพและความสนใจของเด็กด้อยโอกาส ซึ่งนโยบายที่ดำเนินการอยู่คือ การเร่งการผลิตและพัฒนา บุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วยครู อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความเข้าใจตลอดจนทักษะ และมีการคัดสรรอาสาสมัครที่มีจิตสาธารณะที่เข้ามาช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้แก่โอกาสในแต่ละพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๔. นโยบายการจัดระบบบริหารจัดการ ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยการนำกระบวนการบริหารสถานศึกษาตามหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดขอบข่ายภารกิจในการบริหารประกอบด้วยงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไปมี

^{๔๐} ทรงกรด เหล็กสมบูรณ์. อนาคตภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้ด้อยโอกาสในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ปรัชญาคุษภักดิ์ สภาวิชาชีพผู้นำ ทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่, ๒๕๕๕.

การกระจายอำนาจทางการบริหารและขอบข่ายงานชัดเจนมีการส่งเสริมการผลิต พัฒนา และสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ได้ครู และผู้บริหารที่มีคุณภาพ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการระบบการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญและส่งผลต่อการปฏิบัติงานของแต่ละพื้นที่ โดยมีการจัดตั้งกองทุนกองทุนเพื่อระดมและจัดหาแหล่งทุนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ เพื่อเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาและโอกาสเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง

๕. นโยบายการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายรายหัว และสนับสนุนงบประมาณให้กับสถานศึกษาชุมชนและองค์กร หน่วยงานท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสในชุมชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยมีค่าใช้จ่ายต่อหัวสำหรับเด็กนักเรียน ค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มและทรัพยากรพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงโดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วย สนับสนุนพัฒนาและให้บริการทางการศึกษา เช่น บริษัททรูปลูกปัญญาได้มอบอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา บริษัทเครื่องตีไม้ได้เข้ามาสร้างอาคาร สถานที่ฝึกประสบการณ์ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับเด็กนักเรียนเพื่อพัฒนาตนเองอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพโดยมีอุปกรณ์และเครื่องมือที่สามารถตรวจวัดการพัฒนาอย่างมีความน่าเชื่อถือ

๖. นโยบายสร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กบนพื้นที่ราบสูงให้มีศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษา และสามารถให้ความช่วยเหลือเยาวชนที่ด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันการณ์ โดยเร่งการจัดทำฐานข้อมูล ความต้องการและสภาพความจำเป็นของเด็กด้อยโอกาสในทุกพื้นที่ที่มีความถูกต้อง และทันสถานการณ์ปัจจุบัน สนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกส่วนที่เป็นเครือข่ายช่วยประสานความร่วมมือในการดูแล ปกป้อง คุ้มครองสวัสดิภาพของเยาวชนที่ด้อยโอกาส ควบคู่ไปกับการให้การศึกษา โดยมีระบบการเชื่อมโยงที่มีความเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทั้งทางด้านการใช้ชีวิตและการศึกษาของเด็ก นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กด้อยโอกาสกับ ครอบครัวชุมชน และสังคมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพพื้นที่ สอดคล้องกับเงื่อนไขของเด็กด้อยโอกาส โดยมีการจัดตั้งศูนย์ประสานและส่งเสริมให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาและด้านอื่นๆ

๒. แนวทางการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ผลการ workshop พบว่าที่ เยาวชน มีการดำเนินการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดได้มีการจัดประชุมเตรียมความพร้อมทุกภาคส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีการส่งเสริม สนับสนุน และการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนสู่การปฏิบัติงานอย่างเป็น รูปธรรม เพื่อจะเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส โดยมีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้คือ

๑. ควรมีการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาโดยมีแผนการจัดการศึกษาที่ชัดเจน และมีแผนการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวนักเรียนและพื้นที่อาศัยของนักเรียนเป็นสำคัญ

๒. ควรมีการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาและการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต เน้นพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และความเป็นสากล หลักสูตรการศึกษาที่จัดในแต่ละช่วงวัยต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้ตามความถนัด ความ สนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยนำภูมิปัญญาของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการจัดการเรียนการสอน และมี การจัดการศึกษาแบบร่วมมือระหว่าง ครู ผู้ปกครองและชุมชน และมีการฝึกประสบการณ์ให้นักเรียนได้ทำงาน ช่วงนอกเวลาเรียน มีการเรียนแบบทวิภาคี มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ตามความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักสูตร และความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละวิชา

๓. ควรมีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลความต้องการของเด็กปกติและเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา และความต้องการของนักเรียนผ่านสื่อที่หลากหลายช่องทางเพื่อให้ถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔. ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและครอบครัวยากจน

๕. ควรมีการสร้างเครือข่าย โดยประสานความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางที่เป็นบริบทของแต่ละสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของ นักเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

๖. ควรมีการแนะแนวทางการศึกษาและการอาชีพโดยครูแนะแนว และมีการส่งเสริมการเข้าสู่อาชีพโดยมีการทำ ข้อตกลงร่วมกันระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการ มีการส่งเสริมให้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยมีแหล่งทุนภายในประเทศและต่างประเทศมอบให้กับนักเรียนที่ด้อยโอกาสที่มีความ มุ่งมั่นตั้งใจและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองโดยทุนการศึกษามีตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอกทั้ง ภายในประเทศและต่างประเทศ โดยที่มโนโยบายการส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาดังนี้ ในภาคเหนือตอนบนการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส โดยการส่งเสริมกระบวนการคิดของเด็ก นักเรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีการคัดกรองเด็ก เพราะเชื่อว่าการคัดกรองเด็กจะช่วยให้ทราบ ความเป็นมาของเด็กนักเรียน รู้จักตัวเด็กในการพัฒนาเด็กสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและประวัติของเด็กเป็น รายบุคคล โดยมีแนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง โดยมีการนำนวัตกรรมทางการศึกษา มาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อให้มีความเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส แต่ละประเภท โดยคำนึงถึงสิทธิเด็กและบริบทของเด็กเป็นหลัก ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภโชค ปิยะสันต์^{๑๑} ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารพบว่า การสอนอาชีพที่มีความสอดคล้องกับสภาพบริบทและศักยภาพในพื้นที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง มีจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ มีทักษะในการประกอบอาชีพและมีรายได้ระหว่างเรียน

๓. การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการคัดเลือก ฝึกอบรมบุคลากรให้ความรู้ใน การนาเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและกระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ ทักษะชีวิตให้กับเด็กด้อยโอกาส

^{๑๑}ศุภโชค ปิยะสันต์. การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร. เชียงใหม่ : ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘.

๔. ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อระดมรวมถึงจัดหาแหล่งทุนทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งภายในและต่างประเทศเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือ การพัฒนาเด็กด้อยโอกาส

๕. พัฒนาระบบบริการจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการศึกษาวิจัย และติดตามการดำเนินงานของเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสและการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส โดยร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง โดยโรงเรียนมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับเด็กด้อยโอกาสของภาคเหนือตอนบน คือ

๑. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

๒. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการให้บริการทางการศึกษา และการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สามารถประกอบอาชีพและพึ่งตนเองได้ตามศักยภาพ

๓. การพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง สามารถบริหารจัดการ บริหารหลักสูตร และวางแผนการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. การผลิต พัฒนาระบายสื่อเทคโนโลยีการศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเยาวชนและเด็กด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูงให้ทั่วถึง เพียงพอและเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

๕. การประสานเครือข่ายการทำงานระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งการ ระดมทรัพยากรในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง

๖. ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งผู้พิการและเด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาบนพื้นที่ราบสูง.

๗. สร้างความเข้มแข็ง ระบบบริหารจัดการและกลไกการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่าย

๘. จัดสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

๙. พัฒนาระบบนิเทศ ติดตามประเมินผลให้มีความเข้มแข็ง จากการสัมภาษณ์พบว่าทุกโรงเรียนได้มีฝ่ายแนะแนวและจัดหางานของโรงเรียนซึ่งทางผู้บริหาร สถานศึกษาได้มอบหมายให้มีนโยบายในการส่งเสริมให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักเรียนในโรงเรียนของตนเองทุก โรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ มีครูแนะแนวและฝ่ายประชาสัมพันธ์ โดยมีผู้บริหารคือผู้อำนวยการสั่งการและมอบหมายการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง มีการสำรวจข้อมูลรวมถึงการรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง มีการติดตามเยาวชนเหล่านั้นเป็นรายบุคคลให้เข้าสู่กระบวนการ ทางการศึกษาในระบบและนอกระบบ โดยที่นโยบายการส่งเสริมการศึกษาที่ดีและยั่งยืนต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันบริหารจัดการการศึกษาเริ่มจากกิจกรรมเล็กๆ และทำให้เกิดประสิทธิภาพก่อน

มีทีมงานที่มีการ เชื่อมประสานทุกภาคส่วนโดยมีการเก็บข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกมิติซึ่งเป็นข้อมูล เชิงพื้นที่ และเน้นให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงโอกาสและมีการส่งเสริมการเข้าถึง โอกาสทางการศึกษาให้ได้มากที่สุด ควรสร้างทางเลือก การศึกษาอย่างหลากหลาย กว้างขวาง และเรียนจบมาให้ สามารถใช้การดำรงชีพได้จริง อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมเด็กด้อยโอกาสภาคเหนือตอนบนศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาพบปัญหาและ อุปสรรคในการ ดำเนินงานดังนี้

๑. สถานศึกษาและสาขาวิชาที่นักเรียนมีความสนใจ และอยากจะศึกษาต่อมีระยะทาง ห่างไกลจาก ที่พักอาศัยและชุมชนของเยาวชน

๒. ข้อจำกัดด้านทุนการศึกษาไม่เพียงพอและไม่มีสิทธิ์กู้เรียน ทุนทรัพย์ที่มีไม่มากจากทาง บ้าน นักเรียน พ่อแม่/ผู้ปกครองมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมให้บุตรธิดาใน การศึกษาต่อ

๓. พ่อแม่ผู้ปกครองไม่สนับสนุนและส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากพ่อแม่เป็น ชน เผ่าต่างๆ เช่น ลีซอ ม้ง กะเหรี่ยง ที่ประกอบ อาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับ ปฐมศึกษาปีที่ ๖ แล้วออกมาทำอาชีพเกษตรกรรมช่วย ครอบครัว

๔. ปัญหาด้านความอดทนของนักเรียน ในเรื่องการปรับตัวเข้ากับเพื่อนนักเรียน และสังคม ใหม่

๕. ปัญหาเด็กไร้สัญชาติ ไม่มีบัตรประชาชนขั้นตอนการสอบเข้ายุ่งยากและมีความซับซ้อน ไม่ สามารถขอทุนการศึกษาได้

สำหรับแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ ราบสูงพบว่า

๑. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ โดยให้มหาวิทยาลัยที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีโรงเรียน ศึกษา สงเคราะห์หรือราชประชานุเคราะห์ที่ตั้งอยู่ ร่วมกันแจ้งข่าวสารไปยังสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เกิดในการมีส่วนร่วมในการคัดกรอง ผู้ด้อยโอกาสส่งเข้าศึกษาต่อใน

๒. ควรขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น และลดภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อของ นักเรียน

๓. ควรเพิ่มบทบาทและให้ความสำคัญครูแนะแนวซึ่งมีความสำคัญกับนักเรียนมาก โดยครู เน้นแนะแนวครูชี้แนะวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน ให้ความรู้ด้านการศึกษาได้แลกเปลี่ยนทัศนคติเรื่อง ความสำคัญของ การศึกษาโดยเน้นเรื่องสิทธิการเข้าถึงสิทธิและโอกาสของนักเรียนทุกคน

๔. ควรมีกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพหลายด้าน ได้แก่ การศึกษาสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน เป็น การสร้างองค์ความรู้ มีการประสานงานกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย สถานศึกษา หน่วยงานการ ปกครองส่วน ท้องถิ่นทางหน่วยงานได้มีการจัดกิจกรรมห้องเรียนสิทธิเด็ก ห้องเรียนสัญชาติ mobile classroom

๕. ควรมีกิจกรรมมีการให้คำปรึกษาแนะนำจากรุ่นพี่สู่น้อง มีการผลักดันให้นักเรียนได้รับ สัญชาติยกตัวอย่าง เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ผลักดันเรื่องสัญชาตินักศึกษา โดยได้ร่วมกันสภา มหาวิทยาลัย ในการผลักดัน และร่วมกับเครือข่าย ๕ จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก

และพะเยาโดยร่วมกัน สร้างเครือข่ายของงบประมาณจากต่างประเทศ เช่น คุณสมพงศ์ สละแก้ว ที่ช่วยในเรื่องยกระดับคุณภาพชีวิตของ เด็กด้อยโอกาสและแรงงานเด็กในการเข้าถึงการศึกษาและเข้าสู่ตลาดแรงงานที่ดีขึ้น จากแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสภาคเหนือทำให้มีการ ส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสภาคเหนือตอนบนดังนี้

๑. ทางโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ได้จัดกิจกรรมการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนได้ตระหนักถึงรากเหง้าและความสำคัญ ของการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต มีการส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษาต้องเจาะลึกข้อมูลของนักเรียนโดยให้ ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมทางการศึกษาของนักเรียน เช่น ในจังหวัดลำปางได้มีโครงการเพาะพันธุ์ ปัญญาโดยมีพื้นที่ให้ครูและนักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันมีการเรียนรู้แบบคุณธรรม จิตปัญญา และมีการแบ่งปันและ เรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น

๒. มีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อสถานการณ์เหตุการณ์ในโลกปัจจุบัน จะทำอย่างไรให้เด็กฉลาด และส่งเสริมการศึกษาโดยการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ถอดรหัสได้

๓. มีนโยบายที่ชัดเจนจำนวนภาพรวมต้องคิด ต้องมีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมให้เด็กเกิด กระบวนการเรียนรู้

๔. เร่งจัดทำฐานข้อมูล สภาพและความต้องการฐานและความจำเป็นของเยาวชนให้มีความถูกต้อง ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

๕. ดำเนินการจัดให้มีสถานศึกษาที่รองรับเยาวชนกลุ่มนี้อย่างเพียงพอ โดยมีกลไกการพัฒนาการ จัดการศึกษาที่มีรูปแบบเฉพาะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเยาวชนในแต่ละสภาพพื้นที่

๖. มีกระบวนการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ สามารถน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติ ให้ได้

๗. สร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง สร้างคนโดยเฉพาะอาจารย์ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้สามารถที่จะชี้แนะทาง สังคมได้ ให้ลงพื้นที่ และมีการนำนักศึกษาลงพื้นที่เพื่อขยายจนเต็มพื้นที่ โดยมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นมีการ ขับเคลื่อนสมัชชาการศึกษาทุกจังหวัดให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยเปิดสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่น สนับสนุนทุนการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสสร้างทางเลือกการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบการให้ข้อมูลข่าวสาร ไม่จำกัดพื้นที่เด็ก ส่งเสริมการเข้าถึงทุกโอกาสที่เด็กต้องการเรียนรู้

๘. สถานศึกษาต้องปรับกระบวนการคิดของเด็กนักเรียนต้องปรับเปลี่ยน เพื่อให้มีโอกาสเท่าเทียมเหมือนกับเด็กทุกๆ คน

๙. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนประสานความร่วมมือในการเชื่อมโยงให้ข้อมูลข่าวสาร การ พัฒนาการเรียนรู้ ตามความต้องการของเด็กด้อยโอกาส เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน ให้หน่วยงานภาครัฐทั้งระดับปฏิบัติและนโยบาย มีระบบการประสานการดำเนินงานเพื่อส่งต่อให้เด็ก และเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และมีระบบติดตามประเมินผลการ ดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดบริการการศึกษาสำหรับเยาวชนกลุ่มนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพกรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพมีขั้นตอนการดำเนินงาน โดยสำรวจความต้องการใน

การเรียนรู้ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ดำเนินการอบรมมุ่งเน้นการปฏิบัติจริง จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาบุคลากรของชาติให้มีความรู้ ความสามารถเท่าทันกับอารยประเทศช่วงโลกอยู่ในยุคแห่งการแข่งขันขณะนี้ถือว่ามีความสำคัญต่อทั้งตนเองและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขและนำพาประเทศไทยไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองอย่างมั่นคง จากความสำคัญดังกล่าวประเทศไทยจึงได้มีกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ และ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้ภาครัฐต้องจัดการศึกษาให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี อย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุดตามศักยภาพที่มีอยู่

๕.๓. ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา

๑. ต้องปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และจะต้องสร้างความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมให้ตระหนักถึงผลของการศึกษา

๒. งบประมาณและการบริหารจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะงบประมาณนับว่าเป็นปัจจัยหลักของการจัดการศึกษาในระดับกว้างเพราะเป็นปัจจัยที่รัฐควบคุมและเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ปัจจัยการผลิตอื่นๆ ในระดับปฏิบัติ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณจึงต้องให้ความสำคัญ และความเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนและสถานศึกษา

๓. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องสร้างความรับผิดชอบร่วมของภาคสังคมทุกระดับ นับตั้งแต่ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้กำหนดนโยบาย และสถานศึกษา ทั้งนี้ ต้องเน้นการสร้างควมรับผิดชอบร่วมระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นหลักเพราะส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง

๔. ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา ทั้งในด้านคุณภาพครู หลักสูตร และการใช้เทคโนโลยีด้านการศึกษาในทุกๆระดับและทุกประเภทของการศึกษา

๕. สร้างนวัตกรรมและสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้คนทุกกลุ่มทุกวัย ควบคู่กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในทุกประเภทและในระดับพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมการรักการอ่าน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น

๖. ควรส่งเสริมให้เกิดจริยธรรม ตระหนักในสิทธิ หน้าที่ ความเสมอภาค การทำประโยชน์ต่อสังคม และการสร้างจิตสำนึกที่ดีผ่านกระบวนการอบรมเยาวชนที่เหมาะสมกับวัย เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมวิถีชุมชนนำไปสู่อาชีพ เป็นต้น

๗. ต้องส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องตามความต้องการของพื้นที่ บางพื้นที่ครูประจำศูนย์มีน้อยกว่าจำนวนนักเรียน บางพื้นที่นักเรียนมีน้อยกว่าครู ไม่เป็นไปตามสัดส่วน

๘. ส่งเสริมการยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง สนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในสาขาที่ขาดแคลน และจัดให้มีครูเพียงพอในทุกห้องเรียนและศูนย์การเรียนรู้

๙. เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ คนพิการหรือทุพพลภาพและชนกลุ่มน้อย รวมทั้งเสริมสร้างโอกาสการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

๑๐. สร้างจิตสำนึกของสังคมและชุมชนให้มองเห็น เข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการศึกษา มีกิจกรรมและกระบวนการเพื่อส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่อการศึกษาด้านต่าง ๆ ไม่ปล่อยให้ไปเป็นไปตามครู โรงเรียน และกระทรวงที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมรับผิดชอบ

๑๑. สร้างการมีส่วนร่วมในระดับส่วนกลาง โดยบูรณาการภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐระดับกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา องค์กรเอกชน องค์กรอิสระ ตลอดจนองค์กรสาธารณกุศลต่าง ๆ อย่างจริงจังในการทางด้านการศึกษา จะทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของบทบาทในแต่ละส่วนของหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็ก

๑๒. สร้างการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาทั้งเรื่องหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณและกำกับติดตามเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชนนั้น ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่รัฐกำหนด

๑๓. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทั้งในและนอกสถานศึกษาและเน้นการมีส่วนร่วมการทำงานอย่างหนึ่งเดียวเตรียมครูให้เป็นผู้นำในวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง โดยให้ครูได้ออกแบบการพัฒนาตนเอง นำสู่การปฏิบัติ และประเมินความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องให้เวลาและให้โอกาสครูในการพัฒนาตน

จากภาระหน้าที่ตามกฎหมายได้กำหนดไว้นั้นถ้าลองมองย้อนกลับไปหลังจากที่มีการปฏิรูปการศึกษามาแล้วกว่า ๖ ปี หากถามว่ารัฐสามารถจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กฎหมายกำหนดไว้ได้มากน้อยเพียงใด หลายฝ่ายคงพอมิคำตอบในใจอยู่แล้วเป็นอย่างดีเพราะหากเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จแล้วส่วนใหญ่คงตอบตรงกันคือด้านปริมาณที่สามารถนำเด็กทุกหมู่เหล่า ทุกสถานภาพให้เข้าเรียนทั้งในและนอกระบบได้อย่างทั่วถึง แม้จะมีเด็กหล่นอยู่บ้างก็คงเป็นแค่กลุ่มที่ไม่มีหลักแหล่งแน่นอนและกลุ่มที่ออกกลางคันด้วยปัจจัยความยากจนหรือต้องเดินทางไกล

แต่หากดูความสำเร็จด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้วคำตอบที่ได้ก็คงต้องยอมรับความจริงกันว่า การศึกษาที่ดำเนินการผ่านมายังไม่สามารถพัฒนาเด็กไปสู่เป้าหมาย เก่ง ดี มีสุข ได้อย่างแท้จริง แม้ว่าเด็กไทยจะสามารถไปแข่งขันชนะเลิศในระดับโลกทางวิชาการอยู่บ่อยครั้ง แต่ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นเด็กเพียงกลุ่มหนึ่งเท่านั้นแต่สำหรับภาพรวมแล้วปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาของชาติคงมีอยู่และปัญหาไม่ใช่อยู่แค่การแข่งขันได้ทันกับประเทศที่เจริญแล้วเท่านั้น เพราะแม้แต่ภายในประเทศเองก็ยังมีข้อให้เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กในเมืองกับเด็กชนบทที่เริ่มมีช่องว่างห่างกันมากขึ้นทุกขณะ ยิ่งความก้าวหน้าวิทยาการไฮเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรมากขึ้นเท่าใด โรงเรียนในเมืองที่มีความพร้อมสามารถชวนชวนนำวิทยาการ สื่อ เทคโนโลยีเข้ามาเสริมสร้างศักยภาพให้เด็กได้อย่างพอเพียง การพัฒนาคุณภาพก็จะเกิดขึ้นได้รวดเร็วตามมาด้วย ซึ่งจะต่างกับโรงเรียนในชนบทที่ขาดความพร้อมในการจัดหาประกอบกับความขาดแคลนปัจจัยอื่น ๆ เป็นทุนเดิมอยู่ก่อนแล้วการที่จะทำให้คุณภาพใกล้เคียงกับเด็กในเมืองจึงเป็นเรื่องเข้าไปใหญ่จุดอ่อนด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับเด็กในพื้นที่ห่างไกลขณะนี้คงไม่ได้มีอยู่แค่ทักษะความรู้ด้านวิทยาการหรือทักษะการประกอบอาชีพที่จะทำให้

สามารถออกไปหาเลี้ยงชีพในอนาคตได้เท่านั้น แต่จะรวมถึงความอ่อนล้าในการสืบสาน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ที่ได้สืบทอดกันมาโดยเฉพาะกลุ่มชาวพื้นเมืองและชาวไทยภูเขาที่อยู่บนที่ราบสูง ซึ่งมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของตนเองที่แตกต่างจากชนพื้นราบ อย่างสิ้นเชิง ส่วนนี้การศึกษา ยังไม่สามารถพัฒนาให้เด็กในพื้นที่ได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพความพร้อมที่มีอยู่หรือเรียนรู้ในสิ่งที่จะทำให้เขาอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขสามารถร่วมพัฒนาท้องถิ่นให้ดำรงไว้ซึ่งสิ่งดีงามที่บรรพบุรุษได้ สืบทอดต่อกันมาได้

ที่เป็นเช่นนี้สาเหตุส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากกระบวนการจัดการศึกษาของภาครัฐที่ยังคงใช้บล็อก เดียวกันอยู่ในหลายเรื่อง ทั้งเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริม รวมไปถึงเป้าหมายสุดท้าย โดยไม่ได้ดูศักยภาพ ความต้องการของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ มาใช้เป็นเกณฑ์หลัก การที่จัดการศึกษาใช้ บล็อกเดียวกันอยู่แต่เป้าหมายสุดท้ายของผู้เรียนแตกต่างกันโดยผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นที่เจริญพื้นที่ราบส่วนใหญ่จะคำนึงถึงการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ความเข้มข้นด้านวิชาการจึงเป็นสิ่งที่เด็กคิดว่ามีความสำคัญสูงสุด แต่ในทางตรงกันข้ามกับเด็กในพื้นที่ชนบทห่างไกล ยิ่งเป็นเด็กในพื้นที่ราบสูงด้วยแล้ว ความมุ่งหวังที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับนั้นมีน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย แต่สิ่งที่ต้องการได้รับการศึกษาคือทำอย่างไรที่จะทำให้คุณภาพชีวิตทั้งความเป็นอยู่ ฐานะ การประกอบอาชีพที่ดีขึ้น การถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคมเมืองลดน้อยลงหรือหมดไปเท่านั้น

จากข้อจำกัดและความต้องการที่แตกต่างกันในช่องว่างการศึกษาและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับ เด็กในแต่ละพื้นที่ในส่วนนี้กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีแนวคิดที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เกิด คุณภาพตามศักยภาพและความต้องการอย่างแท้จริงโดยเฉพาะการพัฒนาการศึกษาให้กับเด็กบนพื้นที่ ราบสูงตามภูเขาและยอดดอยต่าง ๆ จึงได้จัดโครงการ “พัฒนาการศึกษาพื้นที่อ้อมกอด” ขึ้นเพื่อศึกษา หาข้อมูลและเป็นต้นแบบการจัดการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่ที่มีปัจจัยและองค์ประกอบคล้าย ๆ กัน ต่อไป

การหาพื้นที่นำร่องการพัฒนาเด็กในพื้นที่ราบสูงนั้นก็ใช่ว่าจะเป็นอีกทางเลือก หนึ่งในถึงแม้ว่าจะมี ข้อจำกัดในการพัฒนาการศึกษาอยู่ค่อนข้างมาก หากสามารถจัดการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่ที่มี ข้อจำกัดอยู่มากได้สำเร็จการที่จะนำไปเป็นแบบอย่างดำเนินการในพื้นที่ซึ่งมีข้อจำกัดน้อยกว่าก็น่าจะ ทำได้สำเร็จอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งข้อจำกัดที่วันนี้ ได้แก่ด้านภูมิศาสตร์ ที่พื้นที่กว่าร้อยละ ๘๐ เป็นภูเขาสูง สลับซับซ้อน ส่งผลให้การคมนาคมเป็นไปด้วยความยากลำบากต้องเดินด้วยเท้าส่วนใหญ่และใช้เวลา มากในแต่ละพื้นที่ที่จะเข้าไปถึงได้ เมื่อถึงฤดูหนาวอากาศจะหนาวเย็นมาก พอถึงหน้าร้อนจะเกิดไฟป่า ลุกไหม้ในพื้นที่อย่างกว้างขวาง

จากความกันดารห่างไกลการคมนาคมติดต่อไม่ถึงนั้นส่งผลให้มีหอย่อมบ้านกว่า ๒๐ แห่งยังเป็น จุดอับทางการศึกษาอยู่ ด้านประชากรจะเป็นชาวไทยภูเขาหลายเผ่าพันธุ์ ทั้งกะเหรี่ยง มูเซอ ม้ง เย้า ลีซอ คนพื้นเมือง รวมไปถึงชนกลุ่มน้อยที่พลัดถิ่น หลบหนีเข้าเมืองตามรอยตะเข็บชายแดน ซึ่งทุกกลุ่ม จะมีภาษาวิถีชีวิตความเชื่อเรื่องศาสนา ภูตผีประจำเผ่าของตนเอง การใช้ภาษาไทยจึงเกิดขึ้นน้อย เมื่อมีการนำเด็กเหล่านั้นมาเข้าเรียนทำให้โรงเรียนหลายแห่ง กลายเป็นโรงเรียนนานาชาติของชาวเขาที่ใช้ ภาษาสื่อสารไปคนละทิศละทาง ส่วนนี้นับเป็นอุปสรรคหนึ่งของการเรียนรู้ภาษาไทยได้ค่อนข้างช้าซึ่ง พลอยส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ตามไปด้วย และข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือความยากจน ด้วยชาวเขาจะประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมทั้งหมดแต่ด้วยพื้นที่ราบมีให้ทำ

การเกษตรได้เพียง ๘,๐๐๐ ไร่เศษเมื่อเทียบกับประชากรที่มีอยู่กว่า ๕ หมื่นคนจึงไม่พอเพียงกับการทำมาหากินสร้างฐานะ ความยากจนจึงยังคงมีอยู่มากและส่งผลถึงการเรียนรู้ของบุตรหลาน การออกกลางคันจึงเกิดขึ้นตามมา

จากความไม่พร้อมในองค์ประกอบต่าง ๆ เรา จึงได้เลือกเป็นต้นแบบที่จะหาทางส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในองค์กรวมให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นประจำเผ่า การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้คงอยู่กับท้องถิ่นตลอดไป ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาที่ดำเนินการในพื้นที่นี้จึงได้กำหนดไว้แตกต่างจากการจัดการศึกษาในพื้นที่ราบในหลายด้าน

เริ่มตั้งแต่เรื่องของโอกาสการเรียนรู้อย่างทั่วถึงจะมีการจัดตั้งศูนย์การให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะบ้านที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอยู่ และพัฒนาแห่งเรียนรู้ แห่งให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย นอกจากนี้ควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วิชาชีพตามอัธยาศัยในสถานศึกษา การนำนักศึกษาฝึกสอนไปสอนในสถานศึกษาที่ขาดแคลนครูและจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร

ด้านหลักสูตรและการเรียนรู้จะมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เด็กได้เรียน ๒ ภาษาคือภาษาถิ่นและภาษาไทย พัฒนาหลักสูตรวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนตามอัธยาศัยรวมไปถึงหลักสูตรการสอนในระดับขั้นพื้นฐานที่สามารถบูรณาการสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่และสามารถเทียบโอนความรู้ระหว่างการศึกษาระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยได้ส่วนด้านทักษะอาชีพจะเปิดสอนวิชาชีพควบคู่กันไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ๒๕๒๔.
- กาญจณี เสียงเพราะ. (๒๕๕๓). **คู่มือการสอนแบบมอนเตสซอริ** หมวดชีวิตประจำวัน หมวดประสาทรับรู้
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **หลังกำแพงฮาร์วาร์ด: เรียนรู้ความเป็นเลิศทางปัญญา**. กรุงเทพฯ : ซัคเซส มีเดีย. (๒๕๕๐).
- กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๒). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. มาตรา ๑๐
- กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๗). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คริสติน วอร์ด. (๒๕๔๘). **คู่มือครูสำหรับเสริมสร้างสมองเด็กวัยเรียน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทแปลนฟอร์คิด จำกัด.
- จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (๒๕๔๐). **การสอนแบบมอนเตสซอริจากทฤษฎีสู่แบบการนำไปปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์. (๒๕๕๓). **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน**. เชียงใหม่ : ม.ป.ท.
- ณรินทร์ ชำนาญดู และคณะ. **“การบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนมัธยมศึกษา”**: มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๕๕๗
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ (๒๕๕๒) **รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาไทย : การวิเคราะห์ทอิกิมาณ (Meta-analysis)** กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทีศนา แคมมณี. **ศาสตร์การสอน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๕.
- ทรงกรด เหล็กสมบูรณ์. **อนาคตภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้ด้อยโอกาสในจังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ๒๕๕๕.
- บุญชู อังสวัสดิ์. (๒๕๕๓). **รายงานการพัฒนาการสอนแบบมอนเตสซอริในบริบทระจวบคีรีขันธ์**.
- ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (๒๕๕๑) **“แนวคิดการบริหารทรัพยากรการศึกษา”**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑: นนทบุรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชหน้า ๑-๕๗
- ปภาณี ฐิติวัฒนา. **การพัฒนาเด็ก เยาวชน และสตรี**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. ๒๕๓๕.
- พระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี **“การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร”** ๓ สำนักงานใหญ่ธนาคารกสิกรไทย กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๐

- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๓๘. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์. ๒๕๓๘ หน้า ๗๘๐
- รัตนา ดวงแก้ว (๒๕๕๖ก) “ การประยุกต์ใช้งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ” ในประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ ๑๔ หน้า ๑-๗๙ นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- วาสนา จักรแก้ว และคณะ. “การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเด็กด้อยโอกาส ภาคเหนือตอนบน” สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะศาสตร์ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน-ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. รายงานวิจัย เรื่อง สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๕๒.
- สุพจน์ ประไพเพชร. เงื่อนไขความสำเร็จของการบริหารที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนชาวไทยภูเขา. ขอนแก่น: ปรัชญาคุษภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๑.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๕๐. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพฯ :
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕” กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์ ๒๕๔๖
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ “นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายด้านสังคมและคุณภาพชีวิต” เมื่อสี่วันศุกร์ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐
- สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถม เขต ๒ จังหวัดตาก. อำนวยการหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา ๓๘ แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ ๑. เอกสารแผนการจัดการศึกษา ๒๕๖๐-๒๕๖๗. พ.ศ. ๒๕๖๐.
- ศุภโชค ปิยะสันต์. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร. เชียงใหม่ : ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๕๘.

ภาษาอังกฤษ

- UNESCO. (๒๐๐๕). EFA global monitoring report: Understanding education quality. Retrieved January ๑๔, ๒๐๑๔. from
- Winkler. D. R. & Yeo. B. (๒๐๐๗). Identifying the impact of education decentralization on the quality of education. Washington. DC: United States Agency for International Development (USAID).
- Lunenburg. F. C. & Ornstein. A. C. (๒๐๑๒). Educational administration (๖th ed.). Wadsworth. Cengage Learning.

- Monk. D. H. & Plecki. M. L. (๑๙๙๙). Generating and managing resources for school improvement. In J. Murphy and K. S. Louis (Eds.). **Handbook of research on educational administration (๒nded.)**.
- Boyd et al.. (๑๙๙๒). **Evaluating Collaboration:Challenges and Method**.Retrieved from สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๐
- Baker.S.(๒๐๐๖).**The national researchcouncil and institute of medicine**.Retrieved from สืบค้นเมื่อวันที่๒๕มีนาคม ๒๕๖๐
- Alberti and Emmons. **Your Perfect Right: Assertiveness and Equality in Your Life and Relationships(๙th Edition)**. N.p.. ๒๐๐๘.
- Bull. Harry Clinton Jr..**High School Administrator Perception of their ComfortLevelswith the Law of Safe School**. Dissertation Abstracts International.
- Dobizl. J.K..**Understanding At – Risk Youth and Intervention Programs that Helpthem Succeed in School**. Research Paper. (University of Wiscousin – Strout..๒๐๐๒).
- Benson. Barbara P. and Spence Rogers. **How to Meet Standards. MotivateStudents.and Still Enjoy Teaching : Four Practices that Improve Student Learning**. (California : CorwinPress. ๒๐๐๒).
- Piirto. Jane..**Talented Children and Adults : Their Development and Education**. ๓rd ed. (Texas : Prufrock press Inc..๒๐๐๗).

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑) นางสาวปรียากร ทองคำ ครู กศน.ตำบลนาโบสถ์ วังเจ้า
- ๒) นางประภาศรี จารุเศรณี รักษาการฯ ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอพบพระ
- ๓) นาง นิลุบล องค์กร ผอ.กศน.อำเภอแม่สอด
- ๔) นางรัตนภรณ์ มะกรูดอินทร์ รักษาการผู้อำนวยการ กศน.อำเภอแม่ระมาด
- ๕) นายอุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์ ผู้อำนวยการกศน.อำเภอท่าสองยาง
- ๖)นายอดิศักดิ์ วงษ์พานิช หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน
- ๗) นางสาว อารยา วิทยามุ่งมั่น หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน
- ๘) นาย ธวัช วงษ์โคคุ้ม พัฒนาการอำเภอท่าสองยาง
- ๙) นาย วันชนะ มลิวรรณ พัฒนาการ อำเภอแม่ระมาด
- ๑๐) นางสาว เจนจิรา ขำศิริ พัฒนาการอำเภอวังเจ้า
- ๑๑) นางสาวภัทรวรรณ รอดปาน
- ๑๒) นางมนชิตา วัดพุ่มพวง
- ๑๓) นางณัฐพร แก้วสีนวล

- ๑๔) นางสาวศศิธร เพชรสุวรรณ
๑๕) นางวรัชญา จันทร์นิล
๑๖) ดร.วีระ จุฑาคุปต์ ประธานทนายความจังหวัดตาก
๑๗) นายณัฐนันท์ ทักณา
๑๘) นายมาฟาร์ เต็ดไอ
๑๙) นายจिरพัฒน์ ทองนึม
๒๐) นายทวีโชค เนื่องกลิ่น

ภาคผนวก ก บทความวิจัย

การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก
The Develop their potential and opportunities to learn of the youth on the
high plains in tak province

พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร(นวะะแก้ว)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตากมีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ๒) เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ซึ่งผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายดังนี้ กลุ่มเป้าหมายเชิงปริมาณ คือกลุ่มเยาวชนที่อาศัยอยู่ใน ๕ อำเภอ คือ อำเภอ วังเจ้า อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง และอำเภอพบพระ ของจังหวัดตาก จำนวน ๒๕๐ คนโดยใช้ตารางการเปรียบเทียบของเครจซ์และมอร์แกน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์โดยการ workshop เป็นกลุ่ม และสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มตัวอย่างเพื่อสร้างแกนนำ จำนวน ๔๕ คนโดยแบ่งกลุ่มดังนี้ คือ กลุ่มการจัดการศึกษา ๕ คน กลุ่มนักสังคมสงเคราะห์ และสังคมวิทยา จำนวน ๕ คน กลุ่มจิตวิทยา จำนวน ๕ คนและกลุ่มนักกฎหมาย จำนวน ๕ คน และเยาวชนอีกจำนวน ๒๕ คนใน ๕ อำเภอ

ผลการวิจัยพบว่า**ผลการวิเคราะห์** การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๖$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน

๑) **ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้**การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๒๕$)

๒) **ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา**การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๙$)

๓) **ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ**พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๔$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

๔) **ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพบว่า** การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๒.๘๗$)

ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาสำหรับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ๖ ข้อคือ ๑)บริการการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ๒)จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส ๓)ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐาน ๔)จัดระบบบริหารจัดการให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ๕) การจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษา และ ๖) สร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาส

สำหรับแนวทางการเพิ่มโอกาสควรมีการขยายโอกาสทางการศึกษา เพิ่มบทบาทของครูแนะแนวผลักดันให้นักเรียนได้รับสัญชาติ และการเข้าถึงการศึกษาควรมีการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ๑) ควรมีการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึง ระดับอุดมศึกษาโดยมีแผนการจัดการศึกษาที่ชัดเจน และมีแผนการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวนักเรียนและพื้นที่อาศัยของนักเรียนเป็นสำคัญ ๒) ควรมีการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาและการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต เน้นพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และความเป็นสากล ๓) ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนานักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและครอบครัวยากจน ๔) ควรมีการสร้างเครือข่าย โดยประสานความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนด แนวทางที่เป็นบริบทของแต่ละสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของ นักเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

สำหรับแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง

๑. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ โดยให้มหาวิทยาลัยที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์หรือราชประชานุเคราะห์ตั้งอยู่ ร่วมกันแจ้งข่าวสารไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เกิดในการมีส่วนร่วมในการคัดกรองผู้ด้อยโอกาสส่งเข้าศึกษาต่อใน

๒. ควรขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น และลดภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อของนักเรียน

๓. ควรเพิ่มบทบาทและให้ความสำคัญครูแนะแนวซึ่งมีความสำคัญกับนักเรียนมาก โดยครูแนะแนวควรชี้แนะวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน ให้ความรู้ด้านการศึกษาได้แลกเปลี่ยนทัศนคติเรื่องความสำคัญของการศึกษาโดยเน้นเรื่องสิทธิการเข้าถึงสิทธิและโอกาสของนักเรียนทุกคน

๔. ควรมีกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพหลายด้าน ได้แก่ การศึกษาสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน เป็น การสร้างองค์ความรู้ มีการประสานงานกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย สถานศึกษา หน่วยงานการปกครองส่วน ท้องถิ่นทางหน่วยงานได้มีการจัดกิจกรรมห้องเรียนสิทธิเด็ก ห้องเรียนสัญชาติ mobile classroom

แนวทางสำหรับการพัฒนา

๑. ต้องปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และจะต้องสร้างความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมให้สะท้อนถึงผลของการศึกษา

๒. งบประมาณและการบริหารจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดสรรงบประมาณจึงต้องให้คำนึงถึงความเสมอภาค และความเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนและสถานศึกษา

๓. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องสร้างความรับผิดชอบร่วมของภาคสังคมทุกระดับ นับตั้งแต่ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้กำหนดนโยบาย และสถานศึกษา ทั้งนี้ ต้องเน้นการสร้าง ความรับผิดชอบร่วมระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นหลักเพราะส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง

๔. ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา ทั้งในด้านคุณภาพครู หลักสูตร และการใช้เทคโนโลยีด้าน การศึกษาในทุกระดับและทุกประเภทของการศึกษา

๕. สร้างนวัตกรรมและสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้คนทุกกลุ่มทุกวัย ควบคู่กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในทุกประเภทและในระดับพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมการรักการอ่าน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น

๖. ควรส่งเสริมให้เกิดจริยธรรม ตระหนักในสิทธิ หน้าที่ ความเสมอภาค การทำประโยชน์ต่อสังคม และการสร้างจิตสำนึกที่ดีผ่านกระบวนการอบรมเยาวชนที่เหมาะสมกับวัย เช่น กิจกรรมทาง ศาสนา กิจกรรมวิถีชุมชนนำไปสู่อาชีพ เป็นต้น

๗. ต้องส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องตามความ ต้องการของพื้นที่ บางพื้นที่ครูประจำศูนย์มีน้อยกว่าจำนวนนักเรียน บางพื้นที่นักเรียนมีน้อยกว่า ครู ไม่เป็นไปตามสัดส่วน

๘. ส่งเสริมการยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง สนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ และ บุคลากร ทางการศึกษาในสาขาที่ขาดแคลน และจัดให้มีครูเพียงพอในทุกห้องเรียนและศูนย์การเรียนรู้

๙. สร้างจิตสำนึกของสังคมและชุมชนให้มองเห็น เข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการศึกษา มี กิจกรรมและกระบวนการเพื่อส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่อการศึกษา ในด้านต่าง ๆ ไม่ปล่อยให้เป็นไปตามครู โรงเรียน และกระทรวงที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ทุกภาคส่วนใน สังคมต้องร่วมรับผิดชอบ

๑๐. สร้างการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเข้ามาร่วมกำหนดรูปแบบการ บริหารจัดการศึกษาทั้งเรื่องหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล รวมถึงการสนับสนุน งบประมาณและกำกับติดตามเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชน

๑๑ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทั้งในและนอกสถานศึกษาและเน้นการมีส่วนร่วมการทำงาน อย่างเป็นทางการเป็นหนึ่งเดียวเตรียมครูให้เป็นผู้ดำเนินวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง โดยให้ครูได้ออกแบบการพัฒนา ตนเอง นำสู่การปฏิบัติ และประเมินความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องใช้เวลา และให้โอกาสครูในการพัฒนาตน

Abstract

Research on the development of visual and educational opportunities of the youth on the Highlands in the province of Tak has three objectives: ๑) to study the youth education opportunities on the Highlands area in Tak Province ๒) to develop the educational potential of the youth in the province of Tak. on a plateau area in Tak province, where researchers used a combination of research patterns by targeting the following audiences: A group of people who lived in the ๕th district, Amphoe Wang Chao Mae Sot, Amphoe Mae Ramat, Amphoe Tha Song, and the District of Tak Province. ๒๕๐ Qualitative research uses the interview by the WORKSHPO group and interview Yaowotnoklum samples to create a leading core. The number of ๔๕ people divided by the group is the management group of five people, Social welfare Group and Society of five groups of psychology. Five people and a group of ๕ lawyers and ๒๕ youth in five districts

The results of the findings showed the analysis results. The development of potential and increased opportunities with youth on all four sides is the field of learning resources to increase education opportunities, career guidance, and education management development, expressed with average and standard deviation. It was found that the development of potential and increased chances with youth on the plateau area was moderate, with an average of (= ๓.๐๖). When it is classified as

๑), it is a source of learning to develop potential and increase opportunities with youth on highland areas. In the field of learning sources in the overview is moderate, the average is (= ๓.๒๕)

๒), increasing the likelihood of education, developing potential, and increasing opportunities with youth on the Highlands. In the middle of a medium, the average value is (= ๓.๐๙)

๓). The professional guidance showed the development of potential and increased opportunities with youth on the Highlands. In the field of career guidance, the overall medium is average (= ๓.๐๔). When it is classified, it is found that developing potential and increasing opportunities with youth on a plateau area has a moderate level of opinion.

๔) The Learning Management development showed the development of potential and increased opportunities with youth on the plateau area. In the field of education management, overall is moderate, the average value is (= ๒.๘๗).

Research has shown that the development of potential and educational opportunities for youth on the plateau area can be summarized as an issue. ၁) Education Service, equality and general of ၂) Manage quality education, focus on learning for life that is appropriate to underprivileged children. ၃) Encourage the allocation of resources for education and fundamental factors. ၄.) Organized management system to facilitate education management for underprivileged children, quality and efficiency. ၅) budget allocation to schools and ၆) create and develop an disadvantaged youth education network for an opportunity to increase the chances of education. Add the role of a guided teacher pushing students to the nationality and access to education should have an efficient management of education. To improve the quality of participants ၇) the strategic management policy should be developed from elementary to higher education with a clear study plan and a study plan for disadvantaged youth. Educational opportunities based on student and living areas of the student are important. ၈) It is better to target management, education, and access to educational opportunities for a lifetime. Improve life skills for students to have their knowledge Daily application capability and Universal ၉) should have established a fund for development of students who lack educational opportunities and poor families. ၁၀) The network should be established by coordinating cooperation with those involved in the assignment. A contextual approach to each educational institution to develop and promote access to education opportunities of disadvantaged students, providing an opportunity and access to higher education.

For solutions to increase the educational opportunities of disadvantaged children and young people on the plateau.

For a guideline on increasing educational opportunities for children and underprivileged youth on high Plains, it is recommended to increase public relations with universities in educational areas with schools. The welfare or royal Prachanukroh is located together to inform the government office of the Public Sector education area. The Sub-district Administration organization for the purpose of participation in the screening of underprivileged people to study in ၁. It should expand the local education opportunity and reduce the cost of student education. ၂. It is important to add a role and prioritize the teachers who are very sensitive to students. By a teacher It is advisable to suggest an analysis of student behavior, education, and knowledge. Exchange of the importance of education by focusing on access to the rights and opportunities of all the students. ၃. There should be a lot of potential development activities, including children's education, human rights, knowledge creation,

coordination with school, target group. Education Agency of local governments has organized children's classroom activities. Mobile Classroom

Guidelines for Development

൧. To improve education management to achieve a set of results according to the standards and to create a parental satisfaction. Community and society to keep the outcome of education

൨. The budget and management of learning is a crucial factor in the development of education quality. Budget allocation is required to take into account equality and suitability according to the special needs of students and schools.

൩. The development of education quality requires a joint responsibility of the social sector at all levels since Parents The community, the policy and the school. It is primarily necessary to focus on building co-operation responsibilities with parents and communities because it affects the learners directly.

൪. Promote the reform of education in both teacher quality. The curriculum and the use of educational technology in all levels and all sorts of studies

൫. Build innovation and social learning lifelong The opportunity to create learning opportunities for all groups of all ages coupled with the development of learning resources in all types and at the area level, as well as promoting reading love. The learning of foreign language and dialect

൬. Should encourage ethics to be aware of its equality rights. It is a good idea to take advantage of social and mental building processes that are appropriate for ages, such as religious activities, community activities lead to career, etc. Some areas of the center teacher are less than the number of students in some areas, students are less than teachers. Not proportional to the ratio

൭. To promote the production and development of manpower for the quality and standards meet the needs of the area. Some teachers have a minimum number of students. Some areas have fewer students than teachers. Not according to the ratio of

൮. Promote the promotion of a teacher to a high-class profession Support the teacher's production and development. Teachers and educational personnel in a field that are scarce and provide sufficient teachers in all classrooms and learning Center

൯. Create a sense of society and community to see Understand and engage in education, activities and processes to promote and build awareness of the community to be responsible for education in various areas. Do not leave the

teacher. School and Ministry of Related affairs only. All sectors in the society must be responsible for

๑๐. Create an area-level engagement focused on parental engagement Communities, schools, organizations, local governments, public and private sectors. To participate in the course of education management. Teaching and evaluation, including budget support and regulatory supervision, to provide educational management according to community requirements.

๑๑ Promote the creation of network both on and off-campus and focus on engaging work in one way, preparing teachers to be truly a leader in their profession. The teachers have designed their own development. To conduct and assess their own professional progress. The Executives must provide time and give teachers opportunities to develop themselves.

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันมีปัญหา จึงทำให้เกิดวิกฤตทางปัญญา แล้วพาให้เกิดวิกฤตชาติ การแก้วิกฤตต้องทำหลายอย่าง รวมทั้งการรักษาด้วยยุทธศาสตร์ทางปัญญา และการปฏิรูปการศึกษาเพื่อความเข้มแข็งทางปัญญาโดยรอบด้านโดยเร็ว การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นวาระเร่งด่วนของชาติ และประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา คือ การบริหารจัดการศึกษาชาติประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ ในปัจจุบันมีการบริหารรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลาง, มีการจัดองค์กรซ้ำซ้อน ไม่มีเอกภาพด้านนโยบาย และมาตรฐานประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่ำ, ขาดการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม, จึงไม่ได้คนดีคนเก่งมาเป็นครู, สังคมขาดศรัทธาและความเชื่อมั่นในวิชาชีพครู, ขาดการพัฒนา นโยบายอย่างต่อเนื่อง, ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน การเข้ารับการศึกษาไม่กว้างขวาง ไม่ทั่วถึง และไม่เป็นธรรม, เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสการเข้ารับการศึกษา และคุณภาพการศึกษาที่ได้รับ ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องมีการปฏิรูป การศึกษาขึ้น รวมถึงการเรียนการสอนไม่ได้เน้นความสามารถสากลเท่าที่ควร ขาดการอบรมบ่มนิสัย ไม่ได้ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและภูมิปัญญาไทยอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เพราะคุณภาพครูส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน และหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผลผู้เรียน เน้นวิชาและครูเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน, การเรียนการสอนไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เน้นการท่องจำ แต่ไม่เน้นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เด็กนักเรียนสมัยใหม่คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ไม่เป็น รวมทั้งการศึกษาแปลกแยกจากสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม การศึกษาที่จัดอยู่ในปัจจุบันเป็นการศึกษาแบบแยกส่วน ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในสังคม อีกทั้งการศึกษาขาดการบูรณาการเชื่อมโยงกับด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาอ่อนด้อยทางคุณภาพและจริยธรรม และขาดความภูมิใจในศิลปะ และภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ และความมั่นคงสถาพรของชาติไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ เป็นต้นมา ถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บท ที่เป็นเสมือนธรรมนูญการศึกษาของประเทศ, กล่าวคือ การจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทุกรูปแบบต้องดำเนินการโดยยึดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้เป็นหลัก พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นกฎหมายปฏิรูปการศึกษาเพราะได้กำหนดประเด็นเรื่องสำคัญครอบคลุมการศึกษา ทั้งระบบที่ต้องปฏิรูปและกำหนดเงื่อนไขเวลาด้วย เช่น เรื่องส่วนใหญ่จะต้องปฏิวัติ ๓ ปี คือ ภายในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๒, บางเรื่องก็ให้เวลามากกว่านั้น คือ เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาจากภายนอก ซึ่งให้เวลาไว้ถึง ๖ ปี. ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบไว้ด้วย ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และองค์การมหาชนเฉพาะกิจ ในเรื่องสาระที่สำคัญต้องถือว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ใน หมวด ๔ ที่เป็นหัวใจการปฏิรูปการศึกษา เพราะระบบการศึกษาที่ผ่านมาไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่าที่ควร ทำให้คุณภาพของไทยไม่สามารถแข่งขันได้ แต่จะทำเฉพาะปฏิรูปการเรียนรู้ ก็จะไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร จำเป็นต้องปฏิรูปเรื่องอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันกับการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเฉพาะการปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประกันคุณภาพสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา และปฏิรูปครู และ

บุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ และได้ผลยั่งยืน จึงจำเป็นต้องปฏิรูปทรัพยากร และการลงทุนทางการศึกษา และการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหาร การจัดการศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาเป็น คนไทยที่มีคุณภาพและคุณธรรมเข้มแข็ง และแข่งขันได้^๑

ในเชิงนโยบายของรัฐ ต้องเน้นการศึกษาเป็นวาระแห่งชาติเฉพาะที่ต้องให้ความสำคัญกับ นโยบายภาคสังคม การศึกษา ชุมชน ครอบครัว คุณภาพประชากร เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ ต้องผ่าตัด แก้ไขปรับปรุงโครงสร้างระบบ ใหม่ ส่วนกลางเล็กลง กระจายอำนาจการศึกษาแบบเครือข่ายมิใช่โครงสร้างราชการสร้างวัฒนธรรม องค์กรใหม่ให้ทำงานยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าตำแหน่ง เงินตอบแทนวิทยฐานะ ขนาดโรงเรียน การ เลื่อนขั้น ระบบการตรวจสอบ และอื่นๆ มีรัฐมนตรีและทีมงานทางด้านการเมืองที่มาจากความ หลากหลาย มีวิสัยทัศน์ กล้าตัดสินใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบเพื่อยกระดับการศึกษาทั้ง ประเทศ ขจัดปัญหาและอุปสรรคเรื่องการถ่ายโอนการศึกษาระดับพื้นที่ลง กำหนดสัดส่วนของการจัด การศึกษาภาครัฐ ภาคเอกชน ส่วนท้องถิ่น การศึกษาทางเลือกให้ลงตัวใกล้เคียงกัน และมีภารกิจ แตกต่างกันไปตามลักษณะการศึกษาพื้นที่รับผิดชอบปัญหาเด็กและเยาวชนในแต่ละท้องถิ่นทุ่ มเท งประมาณลงสู่ภาคการศึกษามากขึ้นเป็นสัดส่วน ๓๕ % ของคุณภาพประชากรที่ท้องถิ่นรับโอน ภารกิจมาทั้งหมด การบังคับการใช้งบประมาณในสัดส่วนภาคสังคม คุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงการที่ เกี่ยวข้องกับครอบครัว การศึกษา คุณภาพการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม ความเข้มแข็งของชุมชนเป็น ข้อบังคับที่ควรกำหนดไว้ในเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์แผนงบประมาณประจำปี เป็นต้น

หลักสูตรการศึกษา ระบบการเรียนรู้ต้องสร้างหลักสูตรใหม่ยกเลิกหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี พ.ศ.๒๕๔๒ ระบบราชการต้องยุติบทบาทการกำหนดหลักสูตรการศึกษาของชาติ มีองค์กร มหาชนที่ทำหน้าที่ศึกษาวิจัยและพัฒนาด้านหลักสูตรการศึกษาขึ้นโดยตรง เพื่อกำหนดองค์ความรู้แต่ ละระดับจากกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนให้ลดเนื้อหาอันยลลง เน้นการเรียนรู้ประชาธิปไตยโครงการ เด็กเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมภาคปฏิบัติ การเชื่อมโยง และกระบวนการถ่ายทอดที่บูรณาการของภูมิ ปัญญาสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ได้สัดส่วน สมดุล และสอดคล้องกันผลิตนวัตกรรมการศึกษาเพื่อ แก้ไขปัญหาทางการเรียนรู้ของเด็กสร้างซอฟต์แวร์ทางด้านไอทีการศึกษา ไซเบอร์ สื่อการสอนที่ ทันสมัย คอมพิวเตอร์สารสนเทศ และอื่นๆปฏิรูประบบการวัดผลการศึกษาใหม่ เน้นผลสัมฤทธิ์การ เรียนรู้ของผู้เรียน เชื่อมโยงกับตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา เงินค่าวิทยฐานะด้วยการใช้แบบทดสอบ ระดับชาติ (National Tests) มีนโยบายหลักสูตรการศึกษาทางเลือก การศึกษาตามอัธยาศัย ห้องสมุด มีชีวิต อุทยานการเรียนรู้ทุกภูมิภาคระดับจังหวัด และลงสู่ท้องถิ่นเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ มากยิ่งขึ้น^๒

^๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๐

^๒ สำนักงานพื้นที่การศึกษาประถม เขต ๒ จังหวัดตาก, เรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่ การศึกษา ตามมาตรา ๓๘ แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

^๓ สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔, หน้า ๑๒-๑๔)

^๔ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๑-๕

การสร้างเครือข่ายภาคประชาชน (Social Network) การขับเคลื่อนภาคประชาธิปไตยประชาสังคมแนวราบด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม งานวิจัยภาคสนามด้วยการตั้งโจทย์คำถามวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ปัญหาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ราบสูง ปัญหาคุณภาพการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล บนตัวเลขที่เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ แนวโน้มของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันและอนาคต เกิดเวทีชาวบ้านในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทั้งภาคราชการ ส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชน สร้างกลุ่มองค์กรให้เกิดขึ้นเพื่อนำนวัตกรรมชุมชนไปสู่นโยบายการเมืองงบประมาณระดับท้องถิ่นให้ได้ลดปัญหาความขัดแย้งเชิงอำนาจและผลประโยชน์ลง แต่จัดการความขัดแย้งให้เป็นแนวทางหลากหลายแตกต่างกันไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ที่ยอมรับได้จากทุกฝ่ายในชุมชนนอกจากนั้นต้องนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการส่งเสริมขีดความสามารถในรูปแบบของการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติจริง การเน้นสิทธิของเด็กในทุกขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชน การศึกษา คุณภาพชีวิต โครงการต่างๆ ที่เป็นประเด็นหลักของการรับรู้ข้อมูลต่างๆ ไปในทิศทางเดียวกัน

สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์บริเวณภาคเหนือตอนบน ของประเทศไทยที่มีแนวตะเข็บชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอนและตาก มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง เป็นพื้นที่ป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธารประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้ มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์เช่น กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน ลีละ ถิ่น ไทลื้อ ไทยใหญ่ จีนฮ่อ มูเซอ เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของประชาชนจะตั้งอยู่กระจัดกระจายเป็นหย่อมบ้าน ตามที่ราบเชิงเขา หุบเขา บนภูเขาสูงและการคมนาคมไม่สะดวก มีความยากลำบาก ตลอดจน มีวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ บุกกรูถางป่า รับจ้าง หาของป่า มีฐานะยากจน ดังนั้นผู้ประกอบการจึงให้ความสำคัญกับการหาเลี้ยงชีพมากกว่าที่จะให้บุตรหลานรับการศึกษาทำให้นักเรียนขาดโอกาสทางการศึกษาสูงมากซึ่งการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับประชากรกลุ่มนี้ ยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่แตกต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ยากลำบากและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรอีกทั้ง คุณภาพการศึกษาก็ยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่งผลไปถึงคุณภาพของชีวิตด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้เราพบว่า ๑. เด็กในวัยเรียนที่ตกหล่นไม่ได้เข้ารับการศึกษาทั้งประเทศ ๒. เด็กที่เข้าเรียนแล้วออกกลางคันด้วยสภาพปัญหาต่าง ๓. เด็กที่เรียนจบการศึกษาในช่วงชั้นที่ ๒ แล้วไม่เรียนต่อช่วงชั้นที่ ๓ ปัญหาการจัดการศึกษาของนักเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ ๑ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ที่ระบุว่าปัญหาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูงพบว่า ๑) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ลดลง ๒) ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอ ๓) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่พร้อมและไม่ทันสมัย ๔) อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการไม่พร้อม ครุภัณฑ์มีอายุการใช้งานมาก ๕) บุคลากรครูมีวุฒิไม่ตรงกับภาระงานที่สอนและงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนมีการโยกย้ายบ่อยและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๖) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาบ่อยทำให้นโยบายไม่

ต่อเนื่อง ๗)จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีมากส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๘) ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนต้องหาเลี้ยงชีพจึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย

ปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ดำเนินอยู่ได้แก่โครงการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภูเขาสูง พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน หรือพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา และเป็นพื้นที่ที่ตามประกาศกระทรวงการคลังในเขตภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทย ใน ๑๑ จังหวัดรวม ๒๕ เขตพื้นที่การศึกษา โดยมีเป้าหมายเชิงคุณภาพเพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนบนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารตามขอบเขตโครงการฯได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายสติปัญญา และจิตใจ เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี อารมณ์ที่ดีสามารถแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบสัมมาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข และในจำนวนนี้มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาได้แก่สถานศึกษาที่อยู่ในภาคเหนือตอนบนด้านตะวันตกของประเทศไทยที่มีแนวตะเข็บชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอนและตาก จำนวน ๑๔ เขตพื้นที่การศึกษา และ ๑๓๕๙ โรงเรียนที่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย และวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนในพื้นที่เหล่านี้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา อย่างทั่วถึงที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สูงและทุรกันดาร รวมไปถึงประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้

จังหวัดตากเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีผลกระทบด้านการจัดการศึกษาบริเวณพื้นที่ ๔ อำเภอที่ติดกับสหภาพพม่า คือ อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง เป็นพื้นที่ภูเขาสูงชัน มีความทุรกันดาร การคมนาคมเป็นไปด้วยความยากลำบาก ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง มักจะอาศัยอยู่รวมกัน ๒๐-๓๐ ครัวเรือน เป็นหย่อมบ้านเล็กๆ กระจุกกระจายอยู่ทั่วไปเนื่องจากมีพื้นที่ทำกินจำกัด เด็กจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของรัฐได้ ดังนั้นในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีอยู่ปกติแล้ว เราควรจัดการศึกษาทางเลือกที่ประกอบด้วยการจัดการศึกษาในระบบการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ผลของการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่สลับซับซ้อน มีความยากลำบากในการบริหารจัดการให้เกิดบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายเกิดความเสมอภาคอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชน โดยความร่วมมือของชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้สถานศึกษาสามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสทางการศึกษานักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่สามารถเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ของโลก มีทักษะชีวิตในการประกอบสัมมาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๒. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก
๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก
๓. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

๓. ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** มุ่งเน้นหาวิธีการศึกษาที่เป็นทางเลือกให้กับเด็กเยาวชน โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพของเด็กและพัฒนาศักยภาพของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสในการศึกษามากขึ้นตามประเด็นที่กำหนดไว้ ๑) ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ๒) ด้านการแนะแนวอาชีพ ๓) ด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ๔) ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

๒. ขอบเขตการวิจัยด้านเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเขตด้านเอกสารไว้ ดังนี้

๑) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ฉบับที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา คุณภาพชีวิตของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง

๒) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพและโอกาสทางการศึกษายุทธศาสตร์ในกลุ่มเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง บางส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ

๓. **ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง** เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และเอกสาร ดังนั้น จึงกำหนดประชากร กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง โดยมีกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเครือข่ายทั้งหน่วยงานของภาครัฐ เอกชน และพระสงฆ์ ตั้งแต่ อำเภอ แม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง และอำเภอวังเจ้า

๔. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย/ตัวอย่าง

ได้แก่ เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๕ อำเภอ นักวิชาการ ข้าราชการ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนทั่วไป ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ได้แก่

๑) **กลุ่มเป้าหมาย** เป็นการสัมภาษณ์เชิงวิชาการ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ข้าราชการ หรือนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างนี้ด้วยการสุ่มแบบเจาะจง คือ

๑. ตัวแทนเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๕ อำเภอ	จำนวน	๒๕ คน
๒. ข้าราชการ/นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน ได้แก่		
๒.๑ ด้านการจัดการศึกษา	จำนวน	๑๐ คน
๒.๒ ด้านสังคมวิทยา และ มนุษยวิทยา	จำนวน	๑๐ คน
๒.๓ ด้านจิตวิทยา	จำนวน	๑๐ คน
๒.๔ ด้านกฎหมาย	จำนวน	๑๐ คน
รวมกลุ่มเป้าหมาย	จำนวน	๖๕ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง โดยใช้วิธีเลือกการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๐ คน โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม

๔. กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

๕. วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) อีกทั้งยังมีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การเพิ่มโอกาสและการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาให้กับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่นการสนทนากลุ่ม ซึ่งเรียกอีกอย่างว่า การเก็บข้อมูลภาคสนาม

๑) การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารที่แสดงถึงความเป็นมา หลักการเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา

(๑) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพและโอกาสทางการศึกษาดูรวมการในกลุ่มเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง บางส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ

(๒) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการความเป็นมาและทฤษฎีของการจัดการศึกษาที่เพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพของเยาวชนและรูปแบบการพัฒนาคุณภาพและโอกาสทางการศึกษา

๒) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้

พื้นที่และผู้ให้ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และเอกสาร ดังนั้น จึงกำหนดประชากร กลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง โดยมีกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเครือข่ายทั้งหน่วยงานของภาครัฐ เอกชน และพระสงฆ์ ตั้งแต่ อำเภอ แม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง และอำเภอวังเจ้า

๓.๒.๑. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย/ตัวอย่าง

ได้แก่ เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๕ อำเภอ นักวิชาการ ข้าราชการ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนทั่วไป ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ได้แก่

๑) กลุ่มเป้าหมาย เป็นการศึกษาเชิงวิชาการ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ข้าราชการ หรือนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างนี้ด้วยการสุ่มแบบเจาะจง คือ

๑. ตัวแทนเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๕ อำเภอ จำนวน ๒๕ คน

๒. ข้าราชการ/นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน ได้แก่

๒.๑ ด้านการจัดการศึกษา	จำนวน	๑๐ คน
๒.๒ ด้านสังคมวิทยา และ มนุษยวิทยา	จำนวน	๑๐ คน
๒.๓ ด้าน จิตวิทยา	จำนวน	๑๐ คน
๒.๔ ด้านกฎหมาย	จำนวน	๑๐ คน
รวมกลุ่มเป้าหมาย	จำนวน	๖๕ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนบนพื้นที่ราบสูง โดยใช้วิธีเลือกการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๐ คน โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม

๖. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เน้นศึกษาเรื่องบทบาทแนวทางสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่โอกาสทางเลือกใหม่ สำหรับการจัดการศึกษาพัฒนาศักยภาพคุณค่าของชีวิต โดยรับฟังความคิดของนักวิชาการทางการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาบนพื้นที่ราบสูง รวมไปถึงเยาวชนในพื้นที่ราบสูง ที่ปฏิบัติจริง กับส่วนที่คาดหวัง โดยกำหนดเอาประชากรในเขตจังหวัดตาก ๖ อำเภอ ได้แก่ แม่สอด พบพระ ท่าสองยาง แม่ระมาด วังเจ้า และอุ้มผาง และ

จากการกำหนดขอบเขตเนื้อหา ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการแนะแนวอาชีพ ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เครื่องมือเป็นแบบสอบถามและสัมภาษณ์

เนื้อหา ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการแนะแนวอาชีพ ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาโดยออกเป็น แบบสอบถามและสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยแบบผสมผสานทั้งปริมาณและคุณภาพกล่าวคือ

(๑) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารสำรวจ กระทำก่อนเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม ในขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลที่ทำการศึกษาได้แก่ เอกสารงานวิจัยต่างๆ จากห้องสมุด ข้อมูลหน่วยงานราชการและแหล่งข้อมูลอื่นๆ

(๒) เก็บข้อมูลภาคสนาม(Field Research) ข้อมูลเชิงกายภาพ ใช้วิธีการสังเกตการณ์โดยใช้แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Obseration) เพื่อเก็บข้อมูลสภาพแวดล้อมทั้งไปเก็บข้อมูลพื้นฐาน และแจกแบบสอบถามปลายปิดจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

(๓) รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการพูดคุยและสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง สำหรับข้อมูลพื้นฐานและคำถามที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด เพื่อให้ได้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละสถานการณ์

ดังนั้นจึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามปลายปิดและแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ก่อนลงเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ทำข้อตกลงไว้เบื้องต้นว่า ไม่ว่าข้อมูลที่ได้จากการพูดคุย สทนากลุ่ม แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ถ้าวินิจฉัยข้อมูลที่ได้มาจากผู้ถูกวิจัยและผู้วิจัยต้อง

ยอมรับในความรู้ความสามารถของผู้ถูกวิจัยและผู้วิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๕๐ คน โดยแบ่งตามอัตราส่วนจาก ๖ อำเภอ อำเภอละ ๔๒ คน และสัมภาษณ์กลุ่มจากนักวิชาการอีก จำนวน ๒๕ คน มีวิธีการดังนี้

๑) ติดต่อประสานงานจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำหนังสือเพื่อขอเก็บข้อมูลแจกแบบสอบถาม โดยกำหนดวันเวลาและสถานที่

๒) จัดเวทีและกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยเพื่ออธิบายและระดมความคิดเห็น แนวทางและโอกาสทางการศึกษา จากนั้นแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง

๓) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากเวทีกิจกรรมและแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ เรียบเรียง

๔) ออกหนังสือให้กับนักวิชาการศึกษา นักสังคมวิทยา นักกฎหมาย นักจิตวิทยา เพื่อทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ทั้ง ๖ อำเภอ เพื่อขอสัมภาษณ์ โดยการบันทึกเทป

๕) เมื่อได้ข้อมูลจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ แล้ว นำมาถอดเทปและวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่วางไว้

๗. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า**ผลการวิเคราะห์** การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ และด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๖$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน

๑) **ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้** การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๒๕$)

๒) **ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา** การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๙$)

๓) **ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ** พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๓.๐๔$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

๔) **ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน** พบว่า การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสกับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ในด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = ๒.๘๗$)

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาสำหรับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ๖ ข้อคือ ๑)บริการการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ๒)จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส ๓)ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐาน ๔)จัดระบบบริหารจัดการให้เอื้อต่อการจัด

การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ๕) การจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษา และ ๖) สร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาส

สำหรับแนวทางการเพิ่มโอกาสควรมีการขยายโอกาสทางการศึกษา เพิ่มบทบาทของครูแนะแนวผลักดันให้นักเรียนได้รับสัญชาติ และการเข้าถึงการศึกษาควรมีการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ๑) ควรมีการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึง ระดับอุดมศึกษาโดยมีแผนการจัดการศึกษาที่ชัดเจน และมีแผนการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวนักเรียนและพื้นที่อาศัยของนักเรียนเป็นสำคัญ ๒) ควรมีการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาและการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต เน้นพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และความเป็นสากล ๓) ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและครอบครัวยากจน ๔) ควรมีการสร้างเครือข่าย โดยประสานความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนด แนวทางที่เป็นบริบทของแต่ละสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของ นักเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

๘. อภิปรายผล

สำหรับแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูงพบว่า

๑. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ โดยให้มหาวิทยาลัยที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์หรือราชประชานุเคราะห์ตั้งอยู่ ร่วมกันแจ้งข่าวสารไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เกิดในการมีส่วนร่วมในการคัดกรองผู้ด้อยโอกาสส่งเข้าศึกษาต่อใน

๒. ควรขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น และลดภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อของนักเรียน

๓. ควรเพิ่มบทบาทและให้ความสำคัญครูแนะแนวซึ่งมีความสำคัญกับนักเรียนมาก โดยครูแนะแนวควรชี้แนะวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน ให้ความรู้ด้านการศึกษาได้แลกเปลี่ยนทัศนคติเรื่องความสำคัญของการศึกษาโดยเน้นเรื่องสิทธิการเข้าถึงสิทธิและโอกาสของนักเรียนทุกคน

๔. ควรมีกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพหลายด้าน ได้แก่ การศึกษาสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน เป็น การสร้างองค์ความรู้ มีการประสานงานกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย สถานศึกษา หน่วยงานการปกครองส่วน ท้องถิ่นทางหน่วยงานได้มีการจัดกิจกรรมห้องเรียนสิทธิเด็ก ห้องเรียนสัญชาติ mobile classroom

แนวทางสำหรับการพัฒนา

๑. ต้องปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และจะต้องสร้างความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมให้สะท้อนถึงผลของการศึกษา

๒. งบประมาณและการบริหารจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดสรรงบประมาณจึงต้องให้คำนึงถึงความเสมอภาค และความเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนและสถานศึกษา

๓. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องสร้างความรับผิดชอบร่วมของภาคสังคมทุกระดับ นับตั้งแต่ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้กำหนดนโยบาย และสถานศึกษา ทั้งนี้ ต้องเน้นการสร้างควมรับผิดชอบร่วมระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นหลักเพราะส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง

๔. ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา ทั้งในด้านคุณภาพครู หลักสูตร และการใช้เทคโนโลยีด้านการศึกษาในทุกๆระดับและทุกประเภทของการศึกษา

๕. สร้างนวัตกรรมและสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้ให้คนทุกกลุ่มทุกวัย ควบคู่กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในทุกประเภทและในระดับพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมการรักการอ่าน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น

๖. ควรส่งเสริมให้เกิดจริยธรรม ตระหนักในสิทธิ หน้าที่ ความเสมอภาค การทำประโยชน์ต่อสังคม และการสร้างจิตสำนึกที่ดีผ่านกระบวนการอบรมเยาวชนที่เหมาะสมกับวัย เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมวิถีชุมชนนำไปสู่อาชีพ เป็นต้น

๗. ต้องส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องตามความต้องการของพื้นที่ บางพื้นที่ครูประจำศูนย์มีน้อยกว่าจำนวนนักเรียน บางพื้นที่นักเรียนมีน้อยกว่าครู ไม่เป็นไปตามสัดส่วน

๘. ส่งเสริมการยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง สนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากร ทางการศึกษาในสาขาที่ขาดแคลน และจัดให้มีครูเพียงพอในทุกห้องเรียนและศูนย์การเรียนรู้

๙. สร้างจิตสำนึกของสังคมและชุมชนให้มองเห็น เข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการศึกษา มีกิจกรรมและกระบวนการเพื่อส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่อการศึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ปล่อยให้เป็นไปตามครู โรงเรียน และกระทรวงที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมรับผิดชอบ

๑๐. สร้างการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาทั้งเรื่องหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณและกำกับติดตามเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชน

๑๑ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทั้งในและนอกสถานศึกษาและเน้นการมีส่วนร่วมการทำงานอย่างหนึ่งเดียวเตรียมครูให้เป็นผู้ดำเนินวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง โดยให้ครูได้ออกแบบการพัฒนาตนเอง นำสู่การปฏิบัติ และประเมินความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องใช้เวลาและให้โอกาสครูในการพัฒนาตน

ข้อเสนอแนะ

จากภาระหน้าที่ตามกฎหมายได้กำหนดไว้แล้วนั้นถ้าลองมองย้อนกลับไปหลังจากที่มีการปฏิรูป การศึกษามาแล้วกว่า ๖ ปี หากถามว่ารัฐสามารถจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กฎหมาย กำหนดไว้ได้มากน้อยเพียงใด หลายฝ่ายคงพอมีคำตอบในใจอยู่แล้วเป็นอย่างดีเพราะหากเป็นตัวบังคับ ถึงความสำเร็จแล้วส่วนใหญ่คงตอบตรงกันคือด้านปริมาณที่สามารถนำเด็กทุกหมู่เหล่า ทุกสถานภาพ ให้เข้าเรียนทั้งในและนอกระบบได้อย่างทั่วถึง แม้จะมีเด็กหลงอยู่บ้างก็คงเป็นแค่กลุ่มที่ไม่มีหลักแหล่ง แน่นนอนและกลุ่มที่ออกกลางคันด้วยปัจจัยความยากจนหรือต้องเดินทางไกล

แต่หากดูความสำเร็จด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้วคำตอบที่ได้ก็คงต้องยอมรับ ความจริงกันว่า การศึกษาที่ดำเนินการผ่านมายังไม่สามารถพัฒนาเด็กไปสู่เป้าหมาย เก่ง ดี มีสุข ได้ อย่างแท้จริง แม้ว่าเด็กไทยจะสามารถไปแข่งขันชนะเลิศในระดับโลกทางวิชาการอยู่บ่อยครั้ง แต่ ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นเด็กเพียงกลุ่มหนึ่งเท่านั้นแต่สำหรับภาพรวมแล้วปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ของชาติคงมีอยู่และปัญหาไม่ใช่อยู่แค่การแข่งขันได้ทันกับประเทศที่เจริญแล้วเท่านั้น เพราะแม้แต่ ภายในประเทศเองก็ยังมีข้อให้เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้น ระหว่างเด็กในเมืองกับเด็กชนบทที่เริ่มมีช่องว่างห่างกันมากขึ้นทุกขณะ ยิ่งความก้าวหน้าวิทยาการ ไฮเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรมากขึ้นเท่าใด โรงเรียนในเมืองที่มีความ พร้อมสามารถชวนชวนนำวิทยาการ สื่อ เทคโนโลยีเข้ามาเสริมสร้างศักยภาพให้เด็กได้อย่างพอเพียง การพัฒนาคุณภาพก็จะเกิดขึ้นได้รวดเร็วตามมาด้วย ซึ่งจะต่างกับโรงเรียนในชนบทที่ขาดความพร้อม ในการจัดหาประกอบกับความขาดแคลนปัจจัยอื่น ๆ เป็นทุนเดิมอยู่ก่อนแล้วการที่จะทำให้คุณภาพ ไกลเคียงกับเด็กในเมืองจึงเป็นเรื่องเข้าไปใหญ่จุดอ่อนด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับเด็กในพื้นที่ ห่างไกลขณะนี้คงไม่ได้อยู่แค่ทักษะความรู้ด้านวิทยาการหรือทักษะการประกอบอาชีพที่จะทำให้ สามารถออกไปหาเลี้ยงชีพในอนาคตได้เท่านั้น แต่จะรวมถึงความอ่อนล้าในการสืบสาน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ที่ได้สืบทอดกันมาโดยเฉพาะกลุ่มชาวพื้นเมืองและชาวไทยภูเขาที่อยู่บนที่ราบสูง ซึ่งมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของตนเองที่แตกต่างจากชนพื้นราบ อย่างสิ้นเชิง ส่วนนี้การศึกษา ยังไม่สามารถพัฒนาให้เด็กในพื้นที่ได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพความพร้อมที่มีอยู่หรือเรียนรู้ในสิ่งที่ จะทำให้เขาอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขสามารถร่วมพัฒนาท้องถิ่นให้ดำรงไว้ซึ่งสิ่งดีงามที่บรรพบุรุษได้ สืบทอดต่อกันมาได้

ที่เป็นเช่นนี้สาเหตุส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากกระบวนการจัดการศึกษาของภาครัฐที่ยังคงใช้บล็อก เดียวกันอยู่ในหลายเรื่อง ทั้งเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริม รวมไปถึงเป้าหมายสุดท้าย โดยไม่ได้ดูศักยภาพ ความต้องการของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ มาใช้เป็นเกณฑ์หลัก การที่จัดการศึกษาใช้ บล็อกเดียวกันอยู่แต่เป้าหมายสุดท้ายของผู้เรียนแตกต่างกันโดยผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นที่เจริญพื้นที่ราบส่วน ใหญ่จะคำนึงถึงการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ความเข้มข้นด้านวิทยาการจึงเป็นสิ่งที่เด็กคิดว่ามี ความสำคัญสูงสุด แต่ในทางตรงกันข้ามกับเด็กในพื้นที่ชนบทห่างไกล ยิ่งเป็นเด็กในพื้นที่ราบสูงด้วย แล้ว ความมุ่งหวังที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับนั้นก็น้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย แต่สิ่งที่ต้องการได้รับการศึกษาคือทำอะไรที่จะทำให้คุณภาพชีวิตทั้งความเป็นอยู่ ฐานะ การ ประกอบอาชีพที่ดีขึ้น การถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคมเมืองลดน้อยลงหรือหมดไปเท่านั้น

จากข้อจำกัดและความต้องการที่แตกต่างกันในช่องว่างการศึกษาและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับเด็กในแต่ละพื้นที่ในส่วนนี้กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีแนวคิดที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เกิดคุณภาพตามศักยภาพและความต้องการอย่างแท้จริงโดยเฉพาะการพัฒนาการศึกษาให้กับเด็กบนพื้นที่ราบสูงตามภูเขาและยอดดอยต่าง ๆ จึงได้จัดโครงการ “พัฒนาการศึกษาพื้นที่อ้อมกอด” ขึ้นเพื่อศึกษาหาข้อมูลและเป็นต้นแบบการจัดการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่ที่มีปัจจัยและองค์ประกอบคล้าย ๆ กันต่อไป

การทำพื้นที่นำร่องการพัฒนาเด็กในพื้นที่ราบสูงนั้นก็ใช่ว่าจะเป็นอีกทางเลือก หนึ่งถึงแม้ว่าจะมีข้อจำกัดในการพัฒนาการศึกษาอยู่ค่อนข้างมาก หากสามารถจัดการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดอยู่มากได้สำเร็จการที่จะนำไปเป็นแบบอย่างดำเนินการในพื้นที่ซึ่งมีข้อจำกัดน้อยกว่าก็น่าจะทำให้สำเร็จอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งข้อจำกัดที่ว่านี้ ได้แก่ด้านภูมิศาสตร์ ที่พื้นที่กว่าร้อยละ ๙๐ เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน ส่งผลให้การคมนาคมเป็นไปด้วยความยากลำบากต้องเดินด้วยเท้าส่วนใหญ่และใช้เวลามากในแต่ละพื้นที่ที่จะเข้าไปถึงได้ เมื่อถึงฤดูหนาวอากาศจะหนาวเย็นมาก พอถึงหน้าร้อนจะเกิดไฟป่าลุกลามในพื้นที่อย่างกว้างขวาง

จากความกันดารห่างไกลการคมนาคมติดต่อกันไม่ถึงนั้นส่งผลให้มีหย่อมบ้านกว่า ๒๐ แห่งยังเป็นจุดอับทางการศึกษาอยู่ ด้านประชากรจะเป็นชาวไทยภูเขาหลายเผ่าพันธุ์ ทั้งกะเหรี่ยง มูเซอ ม้ง เย้า ลีซอ คนพื้นเมือง รวมไปถึงชนกลุ่มน้อยที่พลัดถิ่น หลบหนีเข้าเมืองตามรอยตะเข็บชายแดน ซึ่งทุกกลุ่มจะมีภาษาวิถีชีวิตความเชื่อเรื่องศาสนา ภูตผีประจำเผ่าของตนเอง การใช้ภาษาไทยจึงเกิดขึ้นน้อย เมื่อมีการนำเด็กเหล่านั้นมาเข้าเรียนทำให้โรงเรียนหลายแห่ง กลายเป็นโรงเรียนนานาชาติของชาวเขาที่ใช้ภาษาสื่อสารไปคนละทิศละทาง ส่วนนี้นับเป็นอุปสรรคหนึ่งของการเรียนรู้ภาษาไทยได้ค่อนข้างช้าซึ่งพลอยส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ตามไปด้วย และข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือความยากจน ด้วยชาวเขาจะประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมทั้งหมดแต่ด้วยพื้นที่ราบมีให้ทำการเกษตรได้เพียง ๘,๐๐๐ ไร่เศษเมื่อเทียบกับประชากรที่มีอยู่กว่า ๕ หมื่นคนจึงไม่พอเพียงกับการทำมาหากินสร้างฐานะ ความยากจนจึงยังคงมีอยู่มากและส่งผลถึงการเรียนรู้ของบุตรหลาน การออกกลางคันจึงเกิดขึ้นตามมา

จากความไม่พร้อมในองค์ประกอบต่าง ๆ เรา จึงได้เลือกเป็นต้นแบบที่จะหาทางส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในองค์กรวมให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นประจำเผ่า การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้คงอยู่กับท้องถิ่นตลอดไป ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาที่ดำเนินการในพื้นที่นี้จึงได้กำหนดไว้แตกต่างจากการจัดการศึกษาในพื้นที่ราบในหลายด้าน

เริ่มตั้งแต่เรื่องของโอกาสการเรียนรู้อย่างทั่วถึงจะมีการจัดตั้งศูนย์การให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะบ้านที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอยู่ และพัฒนาแห่งเรียนรู้ แห่งให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย นอกจากนั้นควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วิชาชีพตามอัธยาศัยในสถานศึกษา การนำนักศึกษาฝึกสอนไปสอนในสถานศึกษาที่ขาดแคลนครูและจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร

ด้านหลักสูตรและการเรียนรู้ จะมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เด็กได้เรียน ๒ ภาษา คือภาษาถิ่นและภาษาไทย พัฒนาหลักสูตรวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย การ

พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนตามอัธยาศัยรวมไปถึงหลักสูตรการสอนในระดับขั้นพื้นฐานที่สามารถบูรณาการสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่และสามารถเทียบโอนความรู้ระหว่างการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัยได้ ส่วนด้านทักษะอาชีพจะเปิดสอนวิชาชีพควบคู่กันไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ฉบับที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๕
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไข
เพิ่มเติม(ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๔๕” กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์ ๒๕๔๖.
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๕๐. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐.กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ. ๒๕๔๖. รวมกฎหมายการศึกษาเข้าสู่โครงสร้างใหม่
กระทรวงศึกษาธิการ.กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. “รวมกฎหมาย กฎ ระเบียบ การ
บริหารงานบุคคลด้านกฎหมายของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๔๙.
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักนิติการ. รวมกฎหมายเพื่อการบริหารการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์อักษรไทย ๒๕๔๘ .
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกัน
ทาง
สังคมขั้นพื้นฐาน, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, ๒๕๔๙.

ภาคผนวก ข

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางไว้	การดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
๑. เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก	ศึกษาเอกสาร การจัดการเรียนการสอน และโอกาสในการเข้าศึกษาของเยาวชนตามศูนย์การเรียนรู้	ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหนังสือ รายงานการวิจัยทั้งในประเทศ และ ต่าง ประเทศ บทความ ของ นักวิชาการต่างและสถานที่การเรียนรู้ในพื้นที่ราบสูง	ได้องค์ความรู้ที่จะนำศึกษาเรื่องของการเยาวชนในการเข้าถึงการศึกษาของชนบนพื้นที่ราบสูง
๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก	นำองค์ความรู้มาจัดกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการทดสอบองค์ความรู้ว่าตอบสนองความต้องการของผู้เรียนผ่านกิจกรรม เช่น กิจกรรมธรรมชาติสร้างอนาคต กิจกรรมวิถีพอเพียงเพื่อความอยู่รอด	จัดกิจกรรมพัฒนาการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติ และการเรียนรู้จริง ผ่านเครือข่ายชุมชนใกล้เคียงเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ในการสร้างเครือข่ายที่จะพัฒนาการศึกษาและเพิ่มโอกาสให้กับเยาวชนในพื้นที่	เยาวชนได้รับความรู้แบบใหม่ในการใช้ชีวิตแบบผสมผสานระหว่างศาสตร์ใหม่กับวิถีชุมชน
๓. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก	ได้แนวทางในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้อย่างบูรณาการในการที่จะพัฒนาเยาวชนให้เข้าถึงการศึกษาในทุกพื้นที่ของผ่านศูนย์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	การจัดทำ workshop เพื่อ กำหนดเป็นแนวทางในการนำเสนอ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เห็นถึงความสำคัญระหว่างผู้เรียนกับชุมชนในการที่จะแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง	แนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเยาวชนในพื้นที่

ภาคผนวก ค
หนังสือราชการ

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมะนัง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางสาวปริยากร ทองคำ ครู กศน.ตำบลนาโบสถ์ วังเจ้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร นามสกุล นวะะแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาราชการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางประภาศรี จารุเศรษฐี รักษาการฯ ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอพบพระ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร นามสกุล นระวะแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นาง นิลุบล องค์กร ผอ.กศน.อำเภอแม่สอด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๔ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางรัตนภรณ์ มะกรุดอินทร์ รักษาการผู้อำนวยการ กศน.อำเภอมะเมาะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นายอุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์ ผู้อำนวยการกศน.อำเภอท่าสองยาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร นามสกุล นวะะแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นายอดิศักดิ์ วงษ์พานิช หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร นามสกุล นวะะแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางสาว อารยา วิทยา มุ่งมั่น หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัส MCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาราชการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นายธวัช วงษ์โคคุ้ม พัฒนาการอำเภอท่าสองยาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัส MCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นายวันชนะ มลิวรรณ พัฒนาการ อำเภอแม่ระมาด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัส MCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๔ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางสาวเจนจิรา ขำศิริ พัฒนาการอำเภอมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร นามสกุล นวะะแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางสาวภัทรวรรณ รอดปาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร นามสกุล นวะะแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางมนชิตา วัดพุ่มพวง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๔ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางณัฐพร แก้วสีนวล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร นามสกุล นระวะแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาราชการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางสาวศศิธร เพชรสุวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัส MCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นางวรัชญา จันทร์นิล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัส MCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(ลายเซ็น)

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร ดร.วีระ จุฑาคุปต์ ประธานสภาทนายความจังหวัดตาก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาราชการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นายณัฐนันท์ ทิศนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นายมาฟาร์ เต็ดไอ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัสMCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเชต)

รักษาราชการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นายจิรพัฒน์ ทองน้อม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รหัส MCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(ลายเซ็น)

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๒(๑)/

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมือง
จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อวิจัย (workshop)

เรียน/เจริญพร นายทีโชค เนื่องกลิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร นามสกุล นวะระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของ
เยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก” ทูลสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย รหัส MCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๔ โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานการลงพื้นที่เก็บ
ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำ workshop เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจึงขออนุญาตเก็บข้อมูลแบบ
สัมภาษณ์เพื่อวิจัย หวังว่า จัดได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูโกวิทบุญเขต)

รักษาการผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดท่านา จังหวัดตาก

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถามนี้เป็นการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนและเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะนำมาใช้ประโยชน์แก่การศึกษาและพัฒนาการศึกษาของเยาวชนของประเทศ ทั้งนี้ผู้ทำวิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณา เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด ๓ ตอน ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่มีต่อการพัฒนาสังคม และตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ให้ท่านเครื่องหมาย ในช่องที่มีความเห็นตรงกับความคิดของท่าน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณ และขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร (นระวะแก้ว)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

 ชาย หญิง

๒. อายุ

 อายุ ๑๐ ปี อายุ ๑๑-๑๕ ปี อายุ ๑๖-๒๐ อายุมากกว่า ๒๐ ปี

๓. สถานภาพทางครอบครัว

 อยู่กับบิดา อยู่กับ มารดา อยู่กับญาติ แยกกับบิดาและมารดา

๔. สถานภาพทางการศึกษา

 ไม่ได้เรียนหนังสือ กำลังเรียนหนังสือ เรียนแต่ไม่จบ

๕. รายได้ของครอบครัว

 ปีละ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ ปีละ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ ปีละ ๓๐,๐๐๑-๔๐,๐๐๐ ปีละมากกว่า ๔๐,๐๐๑

๖. อาชีพของผู้ปกครอง

 เกษตรกร ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ รัฐวิสาหกิจ

๗. อาชีพที่อยากทำ

 เกษตรกร ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ รัฐวิสาหกิจ

ตอนที่ ๒ ความพอใจของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาและสร้างโอกาสทางการศึกษา

รายการ		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้						
๑	การสร้างแหล่งเรียนรู้เกิดจากความต้องการของเยาวชนหรือหลักสูตรที่รัฐกำหนด					
๒	มีประชุมชี้แจงให้ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้					
๓	แหล่งการเรียนรู้แต่ละแห่งมีกลุ่มสาระมีการจัดกิจกรรมที่ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย					
๔	มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ อย่างเพียงพอ					
๕	สภาพแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้					
๖	มีการบริการให้คำ แนะนำ ปรัชญาในการใช้แหล่งเรียนรู้มีการอำนวยความสะดวกในการใช้แหล่งเรียนรู้					
๗	มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา					
๘	มีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอ					
๙	การนิเทศกำกับ ติดตาม อย่างสม่ำเสมอ					
๑๐	มีวิธีการและเครื่องมือในการนิเทศ ติดตามที่เหมาะสม และหลากหลาย					
ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา						
๑๑	มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน					
๑๒	มีโครงการให้คำปรึกษาและโครงการแนะแนวให้แก่เยาวชน					
๑๓	มีการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ ให้เอื้อต่อการบริหารจัดการที่จำกัดสิทธิและพลัดดันให้ออกจากระบบการศึกษา					
๑๔	มีการจัดทำนโยบายสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ในแต่ละกลุ่ม เช่น เด็กเร่รอน แรงงานเด็กโดยพิจารณาจากพื้นที่และตัวเยาวชนเป็นสำคัญ					
๑๕	มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเชิงรุกให้กับเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา					
๑๖	มีการสำรวจรวบรวมข้อมูล จำนวน ประเภท ความต้องการของ					

	เยาวชนผ่านสื่อต่างๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย					
๑๗	มีการจัดระบบป้องกันปัญหาเพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนลาออกจากสถานศึกษา ทั้งในระบบปกติและนอกระบบ					
๑๘	มีการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง/ตลอดชีวิต					
๑๙	หลักสูตรขั้นพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชน					
๒๐	หลักสูตรการศึกษาเพื่อการรู้หนังสือซึ่งมุ่งอ่านออกเขียนได้ควรมีสาระเช่น การเสริมสร้างสุขภาพ การสร้างภูมิคุ้มกัน สิทธิเด็กและการวางแผนครอบครัว					
ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ						
๒๑	มีการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เฉพาะทางเพื่อรองรับความเป็นเลิศทักษะวิชาชีพที่มีการพัฒนาใกล้เคียงสอดคล้องเหมาะสมกับเยาวชนที่ขาดโอกาส					
๒๒	มีการแนะนำอาชีพ โดยผ่านสื่อต่างๆในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
๒๓	มีการกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้มีความรู้เป็นสากล					
๒๔	หลักสูตรมีความหลากหลายเพื่อการพัฒนาทักษะที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและทักษะในการประกอบอาชีพ					
๒๕	หลักสูตรการศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นปัจจัยในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพในการดำเนินชีวิต					
๒๖	มีการจัดการศึกษาโดยฝึกอบรมในที่ทำงานหรือสถานประกอบการ					
๒๗	สร้างความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาการศึกษาด้านอาชีพ					
๒๘	การจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาอาชีพให้กับเยาวชน จะเป็นการเพิ่มโอกาสและพัฒนาเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ					
๒๙	เปิดโอกาสให้กับเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตในการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพด้วยวิชาชีพ					
๓๐	มีการติดตามประเมินผลการดำเนินชีวิตของเยาวชนในการพัฒนาศักยภาพการศึกษาและการเพิ่มโอกาสในการศึกษา					
ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน						
๓๐	การพัฒนากระบวนการศึกษาและการจัดการเรียนรู้					
๓๒	กระบวนการเรียนการสอนต้องยึดคนเป็นศูนย์กลางของการ					

	พัฒนา					
๓๓	ปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี ให้กับเด็กและเยาวชน					
๓๔	มีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งสามระบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย					
๓๕	มีการจัดการศึกษาโดยการเรียนแบบผสมหน่วยกิจ					
๓๖	มีการจัดการศึกษาแบบยืดหยุ่นในเรื่องเวลา หลักสูตร และสถานที่					
๓๗	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสนใจของเด็ก และเยาวชน เพื่อจูงใจให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพตัวเอง					
๒๘	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ เน้นการปฏิบัติ ความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม					
๓๙	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น					
๔๐	มีการติดตามประเมินสภาพปัญหาและความคืบหน้าของเยาวชนในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

๑. ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้.....

.....

๒. ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา.....

.....

๓. ด้านการแนะแนวทางการประกอบอาชีพ.....

.....

๔. ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน.....

.....

ขอขอบพระคุณสำหรับข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถามนี้เป็นการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนและเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะนำมาใช้ประโยชน์แก่การศึกษาและพัฒนาการศึกษาของเยาวชนของประเทศ ทั้งนี้ผู้ทำวิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณา เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด ๓ ตอน ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน และตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณ และขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร (นระวะแก้ว)

หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง

การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด ๓ ตอน ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน และตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ นามสกุล อายุ ปี
 ๒. เพศ ๓. สถานภาพ
 ๔. อาชีพ ๕. วุฒิการศึกษา

ตอนที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

๑) บริบทการศึกษาในจังหวัดตาก

.....

๒) การสร้างแหล่งเรียนรู้(ศูนย์การเรียนรู้)

.....

๓) การแนะแนวทางอาชีพ

.....

๔.) การพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอน

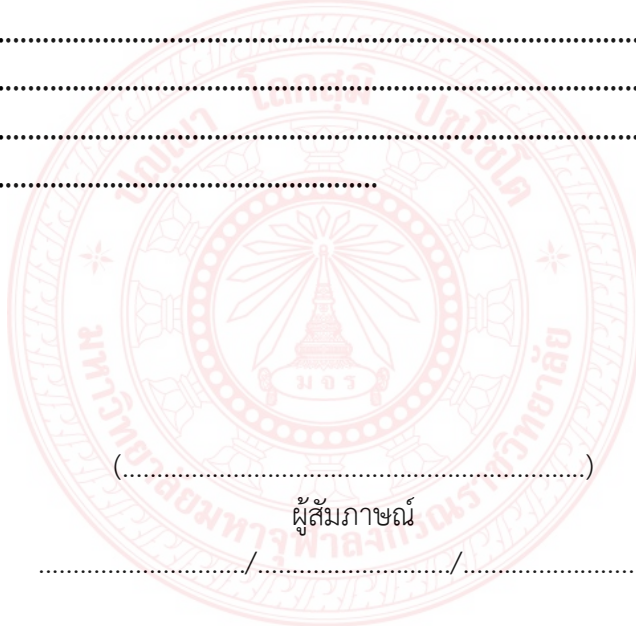
.....

๔) ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา.....

.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ และแนวทางพัฒนาบัณฑิตให้สอดคล้องกับการรับใช้สังคม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(.....)

ผู้สัมภาษณ์

..... / /

ขอขอบพระคุณสำหรับข้อมูล

ภาคผนวก จ

การแบ่งกลุ่มสัมภาษณ์และรูปภาพกิจกรรม
กำหนดสัมภาษณ์ ราบชื่อผู้ให้สัมภาษณ์พื้นที่ภาคสนามทั้ง ๕ อำเภอ
วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

กลุ่มที่ ๑ เวลา ๙.๐๐น ๑๒.๐๐น สัมภาษณ์และทำ workshop

รายชื่อผู้เข้าร่วม

- ๑) นางสาวปรียากร ทองคำ ครู กศน.ตำบลนาโบสถ์ วังเจ้า
- ๒) นางสาว เจนจิรา ขำศิริ พัฒนาการอำเภอวังเจ้า
- ๓) นางณัฐพร แก้วสีนวล
- ๔) ดร.วีระ จุฑาคุปต์ ประธานทนายความจังหวัดตาก
- ๕) นาย วิชัย แซ่ม้า ตัวแทนเยาวชนอำเภอวังเจ้า
- ๖) นาย ปณชัย แซ่จาง ตัวแทนเยาวชนอำเภอวังเจ้า
- ๗) นาย สุภาพ ลาพันธ์ ตัวแทนเยาวชนอำเภอวังเจ้า
- ๘) นางสาว พลชา แซ่ลี ตัวแทนเยาวชนอำเภอวังเจ้า
- ๙) นางสาว วรรณดี แซ่จ๊ะ ตัวแทนเยาวชนอำเภอวังเจ้า

กลุ่มที่ ๒ เวลา ๙.๐๐น ๑๒.๐๐น สัมภาษณ์และทำ workshop วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑

รายชื่อผู้เข้าร่วม

- ๑) นายอุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์ ผู้อำนวยการกศน.อำเภอท่าสองยาง
- ๒) นาย ธวัช วงษ์โคคุ้ม พัฒนาการอำเภอท่าสองยาง
- ๓) นางมนชิตา วัดพุ่มพวง ตัวแทนนักจิตวิทยา
- ๔) นายมาฟาร์ เต็ดไธ ตัวแทนนักกฎหมายอำเภอท่าสองยาง
- ๕) นาย สุจิน แซ่ซ่ง ตัวแทนเยาวชนอำเภอท่าสองยาง
- ๖) นาย พงษ์พัฒน์ แซ่ว่าง ตัวแทนเยาวชนอำเภอท่าสองยาง
- ๗) นาย สุเทพ เจริญวิณณะกุล ตัวแทนเยาวชนอำเภอท่าสองยาง
- ๘) นาย นพดล คงสุข ตัวแทนเยาวชนอำเภอท่าสองยาง
- ๙) นางสาว พรวิภา มูลเมือง ตัวแทนเยาวชนอำเภอท่าสองยาง

กลุ่มที่ ๓ เวลา ๙.๐๐น-๑๒.๐๐น สัมภาษณ์และทำ workshop วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

รายชื่อผู้เข้าร่วม

- ๑) นาง นิลุบล องค์กร ผอ.กศน.อำเภอแม่สอด
- ๒) นายอดิศักดิ์ วงษ์พานิช หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน
- ๓) นางณัฐพร แก้วสีนวล ตัวแทนนักจิตวิทยา
- ๔) นายณัฐนันท์ ทศนา ตัวแทนนักกฎหมาย
- ๕) นางสาว ภัทรานิษฐ์ เต๋ยะสิงห์ขร ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด
- ๖) นางสาว ธันยพร แซ่หม้อ ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด
- ๗) นาย สมทรง ทวีทรัพย์ล้ำเลิศ ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด
- ๘) นาย จิตเกษม กำเนิดสุข ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด
- ๙) นาย นิยม แซ่ว่าง ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด

กลุ่มที่ ๔ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น สัมภาษณ์และทำ workshop วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

รายชื่อผู้เข้าร่วม

- ๑) นางรัตนภรณ์ มะกรุดอินทร์ รักษาการผู้อำนวยการ กศน.อำเภอแม่ระมาด
- ๒) นาย วันชนะ มลิวรรณ พัฒนาการ อำเภอแม่ระมาด
- ๓) นางสาวศศิธร เพชรสุวรรณ
- ๔) นายจिरพัฒน์ ทองนิม
- ๕) นาย ชำนาญ รักษ์แม่ระมาด ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด
- ๖) นางสาว วศินี แซ่เฮ้อ ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด
- ๗) นางสาว สุภาวิตา สว่างยอดฟ้าดิน ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด
- ๘) นาย ณัฐวุฒิ นาคศิริกุลชัย ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด
- ๙) นาย พงษ์พัฒน์ แซ่ม้า ตัวแทนเยาวชนอำเภอแม่สอด

กลุ่มที่ ๕ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น สัมภาษณ์และทำ workshop วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๑

รายชื่อผู้เข้าร่วม

- ๑) นางประภาศรี จารุเศรษฐี รักษาการฯ ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอพบพระ
- ๒) นางสาว อารยา วิทยานุ่มมั่น หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน
- ๓) นางสาวศศิธร เพชรสุวรรณ
- ๔) นายทวีโชค เนืองกลิน
- ๕) นาย แสนชาย มั่นสมบูรณ์ส่ง ตัวแทนเยาวชนอำเภอพบพระ
- ๖) นาย พิบุรณ์ ทวีทรัพย์ล้ำเลิศ ตัวแทนเยาวชนอำเภอพบพระ
- ๗) นางสาว ศรีไพร แสงสว่าง ตัวแทนเยาวชนอำเภอพบพระ
- ๘) นาย วิธวินท์ จันทร์ไกรเพชร ตัวแทนเยาวชนอำเภอพบพระ
- ๙) เด็กหญิง พรไพลิน เวะระนะ ตัวแทนเยาวชนอำเภอพบพระ

ประมวลภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรมการทำ workshop

ประมวลภาพกิจกรรมการเสริมทักษะ

ภาคผนวก ฉ แบบสรุปโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัญญาเลขที่ ว.๓๑๙/๒๕๖๐(MCU RS ๖๑๐๗๖๐๓๑๙)

ชื่อโครงการวิจัย การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

หัวหน้าโครงการวิจัย พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร (นระวะแก้ว)

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านาจังหวัดตาก เลขที่ ๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอ เมืองตาก จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐ โทร ๐๘๓๐๐๗๖๑๙๗

E-mail:dhamapan@hotmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

การศึกษาในปัจจุบันมีปัญหา จึงทำให้เกิดวิกฤตทางปัญญา แล้วพาให้เกิดวิกฤตชาติ การแก้วิกฤตต้องทำหลายอย่าง รวมทั้งการรักษาด้วยยุทธศาสตร์ทางปัญญา และการปฏิรูปการศึกษาเพื่อความเข้มแข็งทางปัญญาโดยรอบด้านโดยเร็ว การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นวาระเร่งด่วนของชาติ และประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา คือ การบริหารจัดการศึกษาขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ ในปัจจุบันมีการบริหารรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลาง, มีการจัดองค์กรซ้ำซ้อน ไม่มีเอกภาพด้านนโยบาย และมาตรฐานประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่ำ, ขาดการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม, จึงไม่ได้คนดีคนเก่งมาเป็นครู, สังคมขาดศรัทธาและความเชื่อมั่นในวิชาชีพครู, ขาดการพัฒนา นโยบายอย่างต่อเนื่อง, ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน การเข้ารับการศึกษาไม่กว้างขวาง ไม่ทั่วถึง และไม่เป็นธรรม, เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสการเข้ารับการศึกษา และคุณภาพการศึกษาที่ได้รับ ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องมีการปฏิรูป การศึกษาขึ้น รวมถึงการเรียนการสอนไม่ได้เน้นความสามารถสากลเท่าที่ควร ขาดการอบรมบ่มนิสัย ไม่ได้ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและภูมิปัญญาไทยอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เพราะคุณภาพครูส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน และหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผลผู้เรียน เน้นวิชาและครูเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน, การเรียนการสอนไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เน้นการท่องจำ แต่ไม่เน้นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำให้เด็กนักเรียนสมัยใหม่คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ไม่เป็น รวมทั้งการศึกษาแปลกแยกจากสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม การศึกษาที่จัดอยู่ในปัจจุบันเป็นการศึกษาแบบแยกส่วน ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในสังคม อีกทั้งการศึกษาขาดการบูรณาการเชื่อมโยงกับด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาอ่อนด้อยทางคุณภาพและจริยธรรม และขาดความภูมิใจในศิลปะ และภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ และความมั่นคงสภาพของชาติไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ เป็นต้นมา ถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บท ที่เป็นเสมือนธรรมนูญการศึกษาของประเทศ, กล่าวคือ การจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทุกรูปแบบต้องดำเนินการโดยยึดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้เป็นหลัก พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นกฎหมายปฏิรูปการศึกษาเพราะได้กำหนดประเด็นเรื่องสำคัญครอบคลุมการศึกษา ทั้งระบบที่ต้องปฏิรูปและกำหนดเงื่อนไขเวลาด้วย เช่น เรื่องส่วนใหญ่จะต้องปฏิบัติ ๓ ปี คือ ภายในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๒, บางเรื่องก็ให้เวลามากกว่านั้น คือ เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาจากภายนอก ซึ่งให้เวลาไว้ถึง ๖ ปี. ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบไว้ด้วย ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และองค์การมหาชนเฉพาะกิจ ในเรื่องสาระที่สำคัญต้องถือว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ใน หมวด ๔ ที่เป็นหัวใจการปฏิรูปการศึกษา เพราะระบบการศึกษาที่ผ่านมาไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่าที่ควร ทำให้คุณภาพของไทยไม่สามารถแข่งขันได้ แต่จะทำเฉพาะปฏิรูปการเรียนรู้ ก็จะไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร จำเป็นต้องปฏิรูปเรื่องอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันกับการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเฉพาะการปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประกันคุณภาพสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา และปฏิรูปครู และบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ และได้ผลยั่งยืนจึงจำเป็นต้องปฏิรูปทรัพยากร และการลงทุนทางการศึกษา และการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาเป็นคนไทยที่มีคุณภาพและคุณธรรมเข้มแข็ง และแข่งขันได้

ในเชิงนโยบายของรัฐ ต้องเน้นการศึกษาเป็นวาระแห่งชาติเฉพาะที่ต้องให้ความสำคัญกับนโยบายภาคสังคม การศึกษา ชุมชน ครอบครัว คุณภาพประชากร เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ ต้องผ่าตัด แก้ไขปรับปรุงโครงสร้างระบบใหม่ ส่วนกลางเล็กลง กระจายอำนาจการศึกษาแบบเครือข่ายมิใช่โครงสร้างราชการสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ให้ทำงานยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าตำแหน่ง เงินตอบแทนวิทยฐานะ ขนาดโรงเรียน การเลื่อนขั้น ระบบการตรวจสอบ และอื่นๆ มีรัฐมนตรีและทีมงานทางด้านการเมืองที่มาจากความหลากหลาย มีวิสัยทัศน์ กล้าตัดสินใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบเพื่อยกระดับการศึกษาทั้งประเทศ ขจัดปัญหาและอุปสรรคเรื่องการถ่ายโอนการศึกษาระดับพื้นที่ลง กำหนดสัดส่วนของการจัดการศึกษาภาครัฐ ภาคเอกชน ส่วนท้องถิ่น การศึกษาทางเลือกให้ลงตัวใกล้เคียงกัน และมีภารกิจแตกต่างกันไปตามลักษณะการศึกษาพื้นที่รับผิดชอบปัญหาเด็กและเยาวชนในแต่ละท้องถิ่นทุ่มเทงบประมาณลงสู่ภาคการศึกษามากขึ้นเป็นสัดส่วน ๓๕ % ของคุณภาพประชากรที่ท้องถิ่นรับโอนภารกิจมาทั้งหมด การบังคับการใช้งบประมาณในสัดส่วนภาคสังคม คุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงการที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว การศึกษา คุณภาพการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นข้อบังคับที่ควรกำหนดไว้ในเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์แผนงบประมาณประจำปี เป็นต้น

หลักสูตรการศึกษา ระบบการเรียนรู้ต้องสร้างหลักสูตรใหม่ยกเลิกหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี พ.ศ.๒๕๔๒ ระบบราชการต้องยุติบทบาทการกำหนดหลักสูตรการศึกษาของชาติ มี

องค์กรมหาชนที่ทำหน้าที่ศึกษาวิจัยและพัฒนาด้านหลักสูตรการศึกษาขึ้นโดยตรง เพื่อกำหนดองค์ความรู้แต่ละระดับจากกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนให้ลดเนื้อหาบางอย่าง เน้นการเรียนรู้ประชาธิปไตย โครงการเด็กเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมภาคปฏิบัติ การเชื่อมโยง และกระบวนการถ่ายทอดที่บูรณาการของภูมิปัญญาสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ได้สัดส่วน สมดุล และสอดคล้องกันผลิตนวัตกรรมการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเรียนรู้ของเด็กสร้างซอฟต์แวร์ทางด้านไอทีการศึกษา ไซเบอร์ สื่อการสอนที่ทันสมัย คอมพิวเตอร์สารสนเทศ และอื่นๆปฏิรูประบบการวัดผลการศึกษาใหม่ เน้นผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เชื่อมโยงกับตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา เงินค่าวิทยฐานะด้วยการใช้แบบทดสอบระดับชาติ (National Tests) มีนโยบายหลักสูตรการศึกษาทางเลือก การศึกษาตามอัธยาศัย ห้องสมุดมีชีวิต อุทยานการเรียนรู้ทุกภูมิภาคระดับจังหวัด และลงสู่ท้องถิ่นเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้มากยิ่งขึ้นการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน (Social Network) การขับเคลื่อนภาคประชาธิปไตยประชาสังคมแนวราบด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม งานวิจัยภาคสนามด้วยการตั้งโจทย์คำถามวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ปัญหาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ราบสูง ปัญหาคุณภาพการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล บนตัวเลขที่เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ แนวโน้มของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันและอนาคต เกิดเวทีชาวบ้านในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทั้งภาคราชการ ส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชน สร้างกลุ่มองค์กรให้เกิดขึ้นเพื่อนำนวัตกรรมชุมชนไปสู่ นโยบายการเมือง งบประมาณระดับท้องถิ่นให้ได้ลดปัญหาความขัดแย้งเชิงอำนาจและผลประโยชน์ลง แต่จัดการความขัดแย้งให้เป็นแนวทางหลากหลายแตกต่างจนนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ที่ยอมรับได้จากทุกฝ่ายในชุมชนนอกจากนั้นต้องนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการส่งเสริมขีดความสามารถของเครือข่ายในรูปของการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติจริง การเน้นสิทธิของเด็กในทุกขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชน การศึกษา คุณภาพชีวิต โครงการต่างๆ ที่เป็นประเด็นหลักของการรับรู้ ข้อมูลต่างๆ ไปในทิศทางเดียวกัน

สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์บริเวณภาคเหนือตอนบน ของประเทศไทยที่มีแนวตะเข็บชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอนและตาก มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง เป็นพื้นที่ป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธารประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้ มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์เช่น กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน ลัวะ ถิ่น ไทลื้อ ไทยใหญ่ จีนฮ่อ มูเซอ เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของประชาชนจะตั้งอยู่กระจัดกระจายเป็นหย่อมบ้าน ตามที่ราบเชิงเขา หุบเขา บนภูเขาสูงและการคมนาคมไม่สะดวก มีความยากลำบาก ตลอดจน มีวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ บุกบุกกลางป่า รับจ้าง หาของป่า มีฐานะยากจน ดังนั้นผู้ปกครองจึงให้ความสำคัญกับการหาเลี้ยงชีพมากกว่าที่จะให้บุตรหลานรับการศึกษาทำให้นักเรียนขาดโอกาสทางการศึกษาสูงมากซึ่งการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับประชากรกลุ่มนี้ ยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่แตกต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างยากลำบากและไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้ง คุณภาพการศึกษาก็ยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่งผลไปถึงคุณภาพของชีวิตด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดารของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ทำให้เราพบว่า ๑. เด็กในวัยเรียนที่ตกหล่นไม่ได้เข้ารับการศึกษานานทั่วประเทศ ๒. เด็กที่เข้าเรียนแล้วออกกลางคันด้วยสภาพปัญหาต่าง ๓. เด็กที่เรียนจบการศึกษาในช่วงชั้นที่ ๒ แล้วไม่เรียนต่อ ช่วงชั้นที่ ๓ ปัญหาการจัดการศึกษาของนักเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดารที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ ๑ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ที่ระบุว่าปัญหาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูงพบว่า ๑) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ลดลง ๒) ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอ ๓) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่พร้อมและไม่ทันสมัย ๔) อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการไม่พร้อม ครุภัณฑ์มีอายุการใช้งานมาก ๕) บุคลากรครูมีวุฒิไม่ตรงกับภาระงานที่สอนและงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนมีการโยกย้ายบ่อยและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๖) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาบ่อยทำให้นโยบายไม่ต่อเนื่อง ๗) จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีมากส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๘) ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนต้องหาเลี้ยงชีพจึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย

ปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ดำเนินอยู่ได้แก่โครงการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภูเขาสูง พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน หรือพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา และเป็นพื้นที่ตามประกาศกระทรวงการคลังในเขตภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทย ใน ๑๑ จังหวัดรวม ๒๕ เขตพื้นที่การศึกษา โดยมีเป้าหมายเชิงคุณภาพเพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนบนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารตามขอบเขตโครงการฯ ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี อารมณ์ดีสามารถแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบสัมมาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุขสงบสุข และในจำนวนนี้มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาได้แก่สถานศึกษาที่อยู่ในภาคเหนือตอนบน ด้านตะวันตกของประเทศไทยที่มีแนวตะเข็บชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอนและตาก จำนวน ๑๔ เขตพื้นที่การศึกษา และ ๑๓๕๙ โรงเรียน ที่มีความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยน ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย และวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้ นักเรียนในพื้นที่เหล่านี้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา อย่างทั่วถึงที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สูงและทุรกันดาร รวมไปถึงประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้

จังหวัดตากเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีผลกระทบด้านการจัดการศึกษาบริเวณพื้นที่ ๔ อำเภอที่ติดกับสหภาพพม่า คือ อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง เป็นพื้นที่ภูเขาสูงชัน มีความทุรกันดาร การคมนาคมเป็นไปด้วยความยากลำบาก ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง มักจะอาศัยอยู่รวมกัน ๒๐-๓๐ ครัวเรือน เป็นหย่อมบ้านเล็กๆ กระจุกกระจายอยู่ทั่วไปเนื่องจากมีพื้นที่ทำกินจำกัด เด็กจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐได้ ดังนั้นในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีอยู่ปกติแล้ว เราควรจัดการศึกษาทางเลือกที่ประกอบด้วยการจัดการศึกษาในระบบการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ผลของการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่สลับซับซ้อน มีความยากลำบากในการบริหารจัดการให้เกิดบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

เกิดความเสมอภาคอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชน โดยความร่วมมือของชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้สถานศึกษาสามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่สามารถเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ของโลก มีทักษะชีวิตในการประกอบสัมมาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก
๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก
๓. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูงในจังหวัดตาก

ผลการวิจัย

สรุปหลักการและแนวทางการเพิ่มศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง

คือ ๑. บริการการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ๒. จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส ๓. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐาน ๔. จัดระบบบริหารจัดการให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ๕. การจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษา และ ๖. สร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาส

สำหรับแนวทางการเพิ่มโอกาสควรมีการขยายโอกาสทางการศึกษาลดค่าใช้จ่าย เพิ่มบทบาทของครูแนะแนวผลักดันให้นักเรียนได้รับสัญชาติ และการเข้าถึงการศึกษาควรมีการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

๑. นโยบายการจัดการศึกษาพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาสำหรับเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ของประเทศไทยจากการวิเคราะห์เอกสารพบว่านโยบายการจัดการศึกษาสำหรับพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนของประเทศมี ๕ ประการดังนี้

๑. นโยบายการให้บริการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘) ให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่เหมาะสมและหลากหลายรูปแบบโดยคำนึงถึงหลักการสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยให้บริการการศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย เน้นการทำงานแบบสหวิชาชีพ มีการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาสในแต่ละประเภทและแต่ละพื้นที่ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การปกป้องคุ้มครองเด็ก ไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และทางเพศ ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าไปช่วยเหลือในการจัดการการศึกษาในลักษณะเชิงรุกโดยแบ่งพื้นที่ชัดเจน สนับสนุนให้ใช้สื่อที่ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีและการศึกษาทางไกล เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนให้มากที่สุด

๒. นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส(กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘) โดยเน้นบูรณาการทั้งด้านวิชาการ ด้านศีลธรรม จริยธรรม และด้านทักษะการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่เหมาะสม และมีมาตรฐานคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบปกติโดยมีการจัดระบบประเมินศักยภาพเด็กนักเรียนแต่ละรายก่อนให้บริการการศึกษา เพื่อที่จะวิเคราะห์เด็กนักเรียนเป็นรายบุคคลอันนำไปสู่การค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของเด็กนักเรียนให้ได้มาตรฐานและเท่าเทียมกับนักเรียนทั่วไป โดยสิ่งที่เน้นคือ หลักสูตรที่ใช้จะเน้นในเรื่องความหลากหลายเหมาะสมกับสภาพและความจำเป็นสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยจะเน้นในเรื่องการดำรงชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถหารายได้พิเศษช่วงที่ศึกษาอยู่ เน้นการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง โดยมีแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัว เรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยปลูกฝังความเป็นผู้รักฐานถิ่นเดิม สามารถประยุกต์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ครอบครัว และสังคม โดยดำรงรักษาความเป็นไทย เน้นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีการอยู่ร่วมกันตามแบบประชาธิปไตย มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่กระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของเด็กนักเรียน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้กับนักเรียนเพื่อพัฒนาตนเอง รวมทั้งการให้การศึกษากับครอบครัว และสังคมให้เข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต (สมบัติ ฤทธิเดช, ๒๕๕๓) และสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีประโยชน์ในด้านวิชาการ วิชาชีพ และการดำรงชีวิต มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ตีรวมทั้งส่งเสริมกระบวนการฟื้นฟูศักยภาพของเด็กและเยาวชน มีการสร้างจูงใจ สร้างความเชื่อมั่น สร้างการใฝ่เรียนรู้ รวมถึงการเสริมแรงจูงใจด้านบวกเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม และการให้ความรู้ด้านสิทธิผ่านระบบการศึกษา (วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, ๒๕๕๐) ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และนำเป็นสะสมเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาตนสู่สายอาชีพในอนาคต

๓. นโยบายส่งเสริมให้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อศึกษาและปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเด็กด้อยโอกาสแต่ละประเภท(กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โดยการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสโดยคำนึงถึงการสำเร็จการศึกษาและมีงานทำ โดยมีการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นในด้านความรู้ ทักษะทางวิชาการ มีการพัฒนาทักษะชีวิตและการมีอาชีพที่เหมาะสมตามศักยภาพและความสนใจของเด็กด้อยโอกาส ซึ่งนโยบายที่ดำเนินการอยู่คือ การเร่งการผลิตและพัฒนา บุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วยครู อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความเข้าใจ ตลอดจนทักษะ และมีการคัดสรรอาสาสมัครที่มีจิตสาธารณะที่เข้ามาช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้แก่โอกาสในแต่ละพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๔. นโยบายการจัดระบบบริหารจัดการ ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนบน

พื้นที่ราบสูง อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยการน ากระบวนการบริหารสถานศึกษาตามหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน(School Based Management) ของอุทัย บุญประเสริฐ (๒๕๕๖) David, J. L.(๑๙๙๖) Cheng, Yin Cheong(๑๙๙๖) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒๕๕๑) ที่กำหนดขอบข่ายภารกิจในการบริหารประกอบด้วยงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไปมีการกระจายอำนาจทางการบริหารและขอบข่ายงานชัดเจนมีการส่งเสริมการผลิต พัฒนา และสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ได้ครูและผู้บริหารที่มีคุณภาพ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการระบบการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญและส่งผลต่อการปฏิบัติงานของแต่ละพื้นที่ โดยมีการจัดตั้งกองทุนกองทุนเพื่อระดมและจัดหาแหล่งทุนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ เพื่อเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาและโอกาสเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง

๕. นโยบายการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายรายหัว และสนับสนุนงบประมาณให้กับสถานศึกษาชุมชนและองค์กร หน่วยงานท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสในชุมชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ(กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘) โดยมีค่าใช้จ่ายต่อหัวสำหรับเด็กนักเรียน ค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มและทรัพยากรพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วย สนับสนุน พัฒนาและให้บริการทางการศึกษา เช่นบริษัทรูปปลูกปัญญาได้มอบอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา บริษัทเครื่องดื่มได้เข้ามาสร้างอาคาร สถานที่ฝึกประสบการณ์ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับเด็กนักเรียนเพื่อพัฒนาตนเองอย่างมีคุณภาพและประสิทธิโดยมีอุปกรณ์และเครื่องมือที่สามารถตรวจวัดการพัฒนาอย่างมีความน่าเชื่อถือ

๖. นโยบายสร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กบนพื้นที่ราบสูงให้มีศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘) และสามารถให้ความช่วยเหลือเยาวชนที่ด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันการณ์ โดยเร่งการจัดทำฐานข้อมูล ความต้องการและสภาพความจำเป็นของเด็กด้อยโอกาสในทุกพื้นที่ให้มีความถูกต้อง และทันสถานการณ์ ปัจจุบัน สนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกส่วนที่เป็นเครือข่ายช่วยประสานความร่วมมือในการดูแล ปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพของเยาวชนที่ด้อยโอกาส ควบคู่ไปกับการให้การศึกษา โดยมีระบบการเชื่อมโยงที่มีความเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทั้งทางด้านการใช้ชีวิตและการศึกษาของเด็ก นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กด้อยโอกาสกับ ครอบครัวชุมชน และสังคมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพพื้นที่ สอดคล้องกับเงื่อนไขของเด็กด้อยโอกาส โดยมีการจัดตั้งศูนย์ประสานและส่งเสริมให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาและด้านอื่นๆ

๒. แนวทางการเพิ่มโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของเยาวชนบนพื้นที่ราบสูง ผลการ workshop พบว่าที่ เยาวชน มีการดำเนินการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดได้มีการจัดประชุมเตรียมความพร้อมทุกภาคส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีการ

ส่งเสริม สนับสนุน และการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนสู่การปฏิบัติงานอย่างเป็น รูปธรรม เพื่อจะเป็น การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส โดยมีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้คือ

๑. ควรมีการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึง ระดับอุดมศึกษาโดยมีแผนการจัดการศึกษาที่ชัดเจน และมีแผนการจัดการศึกษา สำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวนักเรียนและพื้นที่อาศัยของ นักเรียนเป็นสำคัญ

๒. ควรมีการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาและการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา อย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต เน้นพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และความเป็นสากล หลักสูตรการศึกษาที่จัดในแต่ละช่วงวัย ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้ตามความถนัด ความ สนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยนำภูมิ ปัญญาของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และมี การจัดการศึกษาแบบ ร่วมมือระหว่าง ครู ผู้ปกครองและชุมชน และมีการฝึกประสบการณ์ให้นักเรียนได้ทำงาน ช่วง นอกเวลาเรียน มีการเรียนแบบทวิภาคี มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ตามความ สนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักสูตร และความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละวิชา

๓. ควรมีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลความต้องการของเด็กปกติและเด็กด้อยโอกาส ทาง การศึกษา และความต้องการของนักเรียนผ่านสื่อที่หลากหลายช่องทางเพื่อให้ถึง กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔. ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและ ครอบครัวยากจน

๕. ควรมีการสร้างเครือข่าย โดยประสานความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ กำหนด แนวทางที่เป็นบริบทของแต่ละสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเข้าถึง โอกาสทางการศึกษาของ นักเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสและการเข้าถึง การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

๖. ควรมีการแนะแนวทางการศึกษาและการอาชีพโดยครูแนะแนว และมีการส่งเสริม การเข้าสู่ อาชีพโดยมีการท ำข้อตกลงร่วมกันระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการ มีการ ส่งเสริมให้เข้าถึงโอกาสทางการ ศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยมีแหล่งทุนภายในประเทศและ ต่างประเทศมอบให้กับนักเรียนที่ด้อยโอกาสที่มีความ มุ่งมั่นตั้งใจและพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง โดยทุนการศึกษามีตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอกทั้ง ภายในประเทศและ ต่างประเทศ โดยที่มั่นนโยบายการส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาดังนี้ ใน ภาคเหนือตอนบนการจัดการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส โดยการส่งเสริมกระบวนการคิดของ เด็ก นักเรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีการคัดกรองเด็กเพราะเชื่อว่าการคัดกรอง เด็กจะช่วยให้ทราบ ความเป็นมาของเด็กนักเรียน รู้จักตัวเด็กในการพัฒนาเด็กสามารถ วิเคราะห์พฤติกรรมและประวัติของเด็กเป็น รายบุคคล โดยมีแนวทางการส่งเสริมการเข้าถึง โอกาสทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง โดยมีการนำนวัตกรรมทางการศึกษา มาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ความเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส แต่ละประเภท โดย คำนึงถึงสิทธิเด็กและบริบทของเด็กเป็นหลัก

๓. การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการคัดเลือก ฝึกอบรม บุคลากรให้ความรู้ในการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและ กระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ ทักษะชีวิตให้กับเด็กด้อยโอกาส

๔. ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยการจัดตั้ง กองทุนเพื่อระดมรวมถึงจัดหาแหล่งทุนทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งภายในและต่างประเทศเพื่อสนับสนุน ช่วยเหลือ การพัฒนาเด็กด้อยโอกาส

๕. พัฒนาระบบบริการจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการ ศึกษาวิจัย และติดตามการดำเนินงานของเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสและการ ช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส โดยร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง โดยโรงเรียนมี ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับเด็กด้อยโอกาสของภาคเหนือตอนบน คือ

๑. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเยาวชนและผู้ด้อยโอกาส ทางการศึกษา

๒. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการให้บริการทางการศึกษา และการฝึกอบรมเพื่อ พัฒนาเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สามารถ ประกอบอาชีพและพึ่งตนเองได้ตามศักยภาพ

๓. การพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบ สูง สามารถบริหารจัดการ บริหารหลักสูตร และวางแผนการจัดการศึกษาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

๔. การผลิต พัฒนากระจายสื่อเทคโนโลยีการศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูงให้ทั่วถึง เพียงพอและเหมาะสมตามความ ต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

๕. การประสานเครือข่ายการทำงานระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ประเทศ รวมทั้งการ ระดมทรัพยากรในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเยาวชนและ ผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง.

๖. ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งผู้พิการและเด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาบนพื้นที่ราบสูง.

๗. สร้างความเข้มแข็ง ระบบบริหารจัดการและกลไกการจัดการศึกษาโดยการมีส่วน ร่วมของภาคี เครือข่าย

๘. จัดสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพ

๙. พัฒนาระบบนิเทศ ติดตามประเมินผลให้มีความเข้มแข็ง จากการสัมภาษณ์พบว่า ทุกโรงเรียนได้มีฝ่ายแนะแนวและจัดหางานของโรงเรียนซึ่งทางผู้บริหาร สถานศึกษาได้ มอบหมายให้มีนโยบายในการส่งเสริมให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักเรียนในโรงเรียนของตนเองทุก โรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ มีครูแนะแนวและฝ่ายประชาสัมพันธ์ โดยมีผู้บริหารคือผู้อำนวยการ สั่งการและมอบหมายการ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศสำหรับเด็กและ

เยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง มีการสำรวจข้อมูลรวมถึงการรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง มีการติดตามเยาวชนเหล่านั้น เป็นรายบุคคลให้เข้าสู่กระบวนการ ทางการศึกษาในระบบและนอกระบบ โดยที่นโยบายการ ส่งเสริมการศึกษาที่ดีและยั่งยืนต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้ามาช่วยกันบริหารจัดการ การศึกษาเริ่มจากกิจกรรมเล็กๆ และทำให้เกิดประสิทธิภาพก่อน มีทีมงานที่มีการ เชื่อมประสานทุกภาคส่วนโดยมีการเก็บข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ทุกมิติซึ่งเป็นข้อมูล เชิงพื้นที่ และเน้นให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการ เข้าถึงโอกาสและมีการส่งเสริมการเข้าถึง โอกาสทางการศึกษาให้ได้มากที่สุด ควรสร้าง ทางเลือกการศึกษาอย่างหลากหลาย กว้างขวาง และเรียนจบมาให้ สามารถใช้การดำรงชีพได้ จริง อย่างไรก็ตามการส่งเสริมเด็กด้อยโอกาสภาคเหนือตอนบนศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาพบ ปัญหาและ อุปสรรคในการดำเนินงานดังนี้

๑. สถานศึกษาและสาขาวิชาที่นักเรียนมีความสนใจ และอยากจะศึกษาต่อมี ระยะทางห่างไกลจาก ที่พักอาศัยและชุมชนของเยาวชน

๒. ข้อจำกัดด้านทุนการศึกษาไม่เพียงพอและไม่มีสิทธิ์กู้เรียน ทุนทรัพย์ที่มีไม่มาก จากที่บ้าน นักเรียน พ่อแม่/ผู้ปกครองมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมให้ บุตรธิดาในการศึกษาต่อ

๓. พ่อแม่ผู้ปกครองไม่สนับสนุนและส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจาก พ่อแม่เป็นชน เผ่าต่างๆ เช่น ลีซอ ม้ง กะเหรี่ยง ที่ประกอบ อาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่สำเร็จ การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ แล้วออกมาทำอาชีพเกษตรกรรมช่วย ครอบครัวย

๔. ปัญหาด้านความอดทนของนักเรียน ในเรื่องการปรับตัวเข้ากับเพื่อนนักเรียน และ สังคมใหม่

๕. ปัญหาเด็กไร้สัญชาติ ไม่มีบัตรประชาชนขั้นตอนการสอบเข้ายุ่งยากและมีความ ซับซ้อน ไม่ สามารถขอทุนการศึกษาได้

สำหรับแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่ราบสูง พบว่า

๑. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ โดยให้มหาวิทยาลัยที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีโรงเรียน ศึกษา สงเคราะห์หรือราชประชานุเคราะห์ตั้งอยู่ ร่วมกันแจ้งข่าวสารไปยังสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เกิดในการมีส่วนร่วมในการคัดกรอง ผู้ด้อยโอกาสส่งเข้าศึกษาต่อใน

๒. ควรขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น และลดภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อของ นักเรียน

๓. ควรเพิ่มบทบาทและให้ความสำคัญครูแนะแนวซึ่งมีความสำคัญกับนักเรียนมาก โดยครู เน้นแนะแนวครูชี้แนะวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน ให้ความรู้ด้านการศึกษาได้แลกเปลี่ยนทัศนคติเรื่อง ความสำคัญของ การศึกษาโดยเน้นเรื่องสิทธิการเข้าถึงสิทธิและโอกาสของนักเรียนทุกคน

๔. ควรมีกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพหลายด้าน ได้แก่ การศึกษาสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน เป็น การสร้างองค์ความรู้ มีการประสานงานกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย สถานศึกษา หน่วยงานการ

ปกครองส่วน ท้องถิ่นทางหน่วยงานได้มีการจัดกิจกรรมห้องเรียนสิทธิเด็ก ห้องเรียนสัญชาติ mobile classroom

๕. ควรมีกิจกรรมมีการให้คำปรึกษาแนะนำจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง มีการผลักดันให้นักเรียนได้รับสัญชาติยกตัวอย่าง เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ผลักดันเรื่องสัญชาตินักศึกษา โดยได้ร่วมกันสภามหาวิทยาลัย ในการผลักดัน และร่วมกับเครือข่าย ๕ จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก และพะเยาโดยร่วมกัน สร้างเครือข่ายของบประมาณจาก

๑. ทางโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ได้จัดกิจกรรมการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนได้ตระหนักถึงรากเหง้าและความสำคัญ ของการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต มีการส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษาต้องเจาะลึกข้อมูลของนักเรียนโดยให้ ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมทางการศึกษาของนักเรียน เช่น ในจังหวัดลำปางได้มีโครงการเพาะพันธุ์ ปัญญา โดยมีพื้นที่ให้ครูและนักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันมีการเรียนรู้แบบคุณธรรม จิตปัญญา และมีการแบ่งปันและ เรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น

๒. มีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อสถานการณ์เหตุการณ์ในโลกปัจจุบัน จะทำอย่างไรให้เด็กฉลาด และส่งเสริมการศึกษาโดยการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ถอดรหัสได้

๓. มีนโยบายที่ชัดเจนจำนวนภาพรวมต้องคิด ต้องมีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมให้เด็กเกิด กระบวนการเรียนรู้

๔. เร่งจัดทำฐานข้อมูล สภาพและความต้องฐานและความจำเป็นของเยาวชนให้มีความ ถูกต้อง ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

๕. ดำเนินการจัดให้มีสถานศึกษาที่รองรับเยาวชนกลุ่มนี้อย่างเพียงพอ โดยมีกลไกการพัฒนาการ จัดการศึกษาที่มีรูปแบบเฉพาะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเยาวชนในแต่ละสภาพพื้นที่

๖. มีกระบวนการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ สามารถน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติ ให้ได้

๗. สร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง สร้างคนโดยเฉพาะอาจารย์ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้สามารถที่จะชี้แนะทาง สังคมได้ ให้ลงพื้นที่ และมีการนำนักศึกษาลงพื้นที่เพื่อขยายจนเต็มพื้นที่ โดยมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นมีการ ขับเคลื่อนสมัชชาการศึกษาทุกจังหวัดให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยเปิดสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่น สนับสนุนทุนการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสสร้างทางเลือกการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบการให้ข้อมูลข่าวสาร ไม่จำกัดพื้นที่เด็ก ส่งเสริมการเข้าถึงทุกโอกาสที่เด็กต้องการเรียนรู้

๘. สถานศึกษาต้องปรับกระบวนการคิดของเด็กนักเรียนต้องปรับเปลี่ยน เพื่อให้มีโอกาสเท่าเทียมเหมือนกับเด็กทุกๆ คน

๙. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนประสานความร่วมมือในการเชื่อมโยงให้ข้อมูลข่าวสาร การ พัฒนาการเรียนรู้ ตามความต้องการของเด็กด้อยโอกาส เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน ให้หน่วยงานภาครัฐทั้งระดับปฏิบัติและนโยบาย มีระบบการประสานการดำเนินงานเพื่อส่งต่อให้เด็ก และเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และมีระบบติดตามประเมินผลการ ดำเนินงาน

<p>ของหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดบริการการศึกษาสำหรับเยาวชนกลุ่มนี้</p> <p>การพัฒนาบุคลากรของชาติให้มีความรู้ ความสามารถเท่าทันกับอารยประเทศช่วงโลกอยู่ในยุคแห่งการแข่งขันขณะนี้ถือว่ามีความสำคัญต่อทั้งตนเองและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขและนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองอย่างมั่นคง จากความสำคัญดังกล่าวประเทศไทยจึงได้มีกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดให้ภาครัฐต้องจัดการศึกษาให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุดตามศักยภาพที่มีอยู่</p>
<p>การนำผลวิจัยไปใช้</p> <p>๑.สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายทางการศึกษาให้สอดคล้องกับพื้นที่และบริบททางสังคม</p> <p>๒. สามารถนำองค์ความรู้ที่ดำเนินงานวิจัยไปจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้เข้ากับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน</p> <p>๓. สามารถนำไปใช้ในกิจกรรมด้านวิชาการเช่น การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะด้านการวิจัย และการลงพื้นที่ภาคสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูล</p>
<p>การประชาสัมพันธ์</p> <p>กำลังดำเนินการตีพิมพ์บทความลงในวารสาร TCI และเผยแพร่</p>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา นามสกุล	:พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร (นະวະแก้ว)
วัน/เดือน/ปีเกิด	:วันอังคาร ที่ ๓๐ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๔
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	:วัดท่านา ๓หมู่ ๒ ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอมืองจังหวัดตาก
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	:หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยพุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านา จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐
ตำแหน่งหน้าที่	:อาจารย์อัตราจ้าง ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประวัติการศึกษา	:๒๕๕๑ พุทธศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ เอกการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย :๒๕๕๒ สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร : มหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๕๓ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๖๐ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

บทความทางวิชาการ

๒๕๖๐ ไทยแลนด์ ๔.๐กับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ, การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ “พุทธบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมในยุคไทยแลนด์ ๔.๐”.วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ,

๒๕๖๑ มุมมองทางรัฐศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงในยุค Thailand ๔.๐, งานประชุมวิชาการระดับชาติ MCU CONGRESS II “คุณภาพอุดมศึกษาไทยในยุค THAILAND ๔.๐”, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คณะสังคมศาสตร์,

๒๕๖๑ ผลกระทบของการพัฒนาที่เหลื่อมล้ำนำไปสู่ความล้าหลัง, การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๕ “การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน”, มหาวิทยาลัยปทุมธานี,

ผู้ร่วมวิจัยที่ ๑

- ชื่อ** นายอำนาจ ทางปิ่น
- สถานที่ทำงานปัจจุบัน** :หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยพุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านา จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐
- ตำแหน่งหน้าที่** :อาจารย์อัตราจ้าง ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประวัติการการศึกษา** :พุทธศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ เอกการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ร่วมวิจัยที่ ๒

- ชื่อ** ดร.วีระ จุฑาคุปต์
- สถานที่ทำงานปัจจุบัน** :หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยพุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านา จังหวัดตาก ๖๓๐๐๐
- ตำแหน่งหน้าที่** :อาจารย์อัตราจ้าง ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประวัติการการศึกษา** :นิติศาสตรบัณฑิต(นิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(การจัดการพัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต(รัฐประศาสนศาสตร์) Western University

